

N

O

V

A

Møter i det flerkulturelle

Tormod Øia
Viggo Vestel



*Norsk institutt for forskning
om oppvekst, velferd og aldring*

Rapport 21/07

Møter i det flerkulturelle

TORMOD ØIA
VIGGO VESTEL

Norsk institutt for forskning om
oppvekst, velferd og aldring
NOVA Rapport 21/2007

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ble opprettet i 1996 og er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Instituttet er administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet (KD).

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferds-samfunnets tiltak og tjenester.

Instituttet har et særlig ansvar for å

- utføre forskning om sosiale problemer, offentlige tjenester og overføringsordninger
- ivareta og videreutvikle forskning om familie, barn og unge og deres oppvekstvilkår
- ivareta og videreutvikle forskning, forsøks- og utviklingsarbeid med særlig vekt på utsatte grupper og barnevernets temaer, målgrupper og organisering
- ivareta og videreutvikle gerontologisk forskning og forsøksvirksomhet, herunder også gerontologien som tverrfaglig vitenskap

Instituttet skal sammenholde innsikt fra ulike fagområder for å belyse problemene i et helhetlig og tverrfaglig perspektiv.

© Norsk institutt for forskning om oppvekst,
velferd og aldring (NOVA) 2007
NOVA – Norwegian Social Research
ISBN 978-82-7894-272-7
ISSN 0808-5013

Illustrasjonsfoto: © Kerstin Mertens / Samfoto
Desktop: Torhild Sager
Trykk: Allkopi

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:
Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29 · Postboks 3223 Elisenberg · 0208 Oslo
Telefon: 22 54 12 00
Telefaks: 22 54 12 01
Nettadresse: <http://www.nova.no>

Forord

Våren 2006 ble det gjennomført en større ungdomsundersøkelse kalt Ung i Oslo – 10 år etter en tilsvarende fra 1996. Alle elever i de to siste klassene på ungdomsskolen og i første klasse på videregående har deltatt. Et stort antall temaer er blitt belyst, og resultatene er behandlet i flere ulike rapporter.

Oppdragsgiver for denne rapporten har vært Barne- og likestillingsdepartementet. Formålet med den har vært å få fram noen aspekter ved de gjensidige påvirkningene og relasjonene mellom unge med norskfødte foreldre og ungdom med innvandrerbakgrunn i Oslo. De sentrale temaene er andres og egen subjektive oppfatning av identitet, de unges kulturelle orientering, vennskap og sosiale relasjoner, opplevd rasisme og diskriminering, fritidsaktiviteter, bruk av ny teknologi, religiøse og politiske verdier, samt holdninger og forventninger om framtida. Hensikten har primært vært å presentere resultatene fra undersøkelsen, og rapporten inneholder bare i mindre grad utdypende fortolkninger og referanser.

Takk til Anne Skevik Grødem som har lest gjennom rapporten og gitt verdifulle kommentarer.

NOVA, 2007

Tormod Øia

Viggo Vestel

Innhold

Sammendrag	7
1 Bakgrunn	13
1.1 Økende pluralisme	13
1.2 Kultur og identitet	14
1.3 Presisering av problemstillingene	17
1.4 Datagrunnlaget	18
1.5 Bruk av kategorier og begreper	21
1.6 Utvalgets foreldrebakgrunn	26
1.7 For grove kategorier?	31
2 Identitetsforvaltning	33
2.1 Etnisk identitet	33
2.2 Egendefinering av identitet	35
2.3 Norsk eller innvandrere – endring over tid	43
3 Ulike væremåter	50
3.1 Kulturell orientering	50
3.2 Sosial mening og styrke	56
4 Vennskap og relasjoner	69
4.1 Holdninger blant ungdom med foreldre født i Norge	69
4.2 Dagligliv og samhandling	79
4.3 Norske foreldre – holdninger og atferd	84
4.4 Rasisme og negativ atferd	85
4.5 Vennskap på tvers	92
5 Fritidsaktiviteter	96
5.1 Fritid – en del av en vestlig ungdomsrolle	96
5.2 Hverdagsaktiviteter	97
5.3 Aktiviteter siste måned	103
5.4 Aktiviteter siste år	106
5.5 Opphold i sentrum	110
5.6 Medlemskap i organisasjoner	117
6 Idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet	125
6.1 Idrett og trening	125
6.2 De vanligste idrettene	129
6.3 Friluftsliv	133
7 Ny teknologi	143
7.1 De nye mediene	143
7.2 Bruk av PC	144
7.3 Andre IKT relaterte aktiviteter	149
7.4 Mobiltelefon	153

8 Verdier	161
8.1 Nye utfordringer	161
8.2 Religion	162
8.3 Alternative forestillinger	170
8.4 Politiske verdier.....	175
8.5 Synet på framtida.....	180
9 Sammenfatning – hva fant vi?	187
9.1 Identitetsmønstre blant ungdom i Oslo.....	187
9.2 Ulik kulturell orientering	191
9.3 Vennskap, relasjoner og holdninger.....	194
9.4 Fritidsaktiviteter	197
9.5 Bruk av ny teknologi	203
9.6 Verdier og kulturelle forskjeller	205
9.7 Kjønnsforskjeller og foreldrebakgrunn.....	209
Summary	215
Litteraturliste	221

Sammendrag

Utviklingen i ungdomsmiljøene i det flerkulturelle Norge er, som i de øvrige europeiske landene, preget av økende pluralisme. Unge mennesker med ulike hudfarge, religiøs orientering og etnisk og kulturell bakgrunn opplever forskjellige former for møter og eksponering overfor hverandre i dagliglivet, på skolen og på fritida. I denne rapporten utforskes noen aspekter ved disse gjensidige påvirkningene og relasjonene blant ungdom i Oslo. Alle elever i de to siste klassene på ungdomsskolen og i første klasse på videregående har deltatt i en spørreundersøkelse som har omfattet et stort antall temaer. En tilsvarende undersøkelse blei gjennomført i 1996. Svarprosenten i 1996 var på 95 prosent og i 2006, 93 prosent. I alt svarte 11 425 unge i 1996 og 11 500 i 2006. Oppdragsgiver for rapporten har vært Barne- og likestillingsdepartementet.

De sentrale temaene i denne rapporten er både andres og egen subjektive oppfatning av identitet, de unges kulturelle orientering, vennskap og sosiale relasjoner, opplevd rasisme og diskriminering, fritidsaktiviteter, bruk av ny teknologi, religiøse og politiske verdier, samt holdninger og forventninger om framtida.

Et av de mest slående funna i undersøkelsen er økningen i andelen unge med innvandrerbakgrunn som i 2006 ser seg selv som norske. Blant unge med innvandrerbakgrunn født i Norge, hadde denne andelen økt fra 46,3 i 1996 til 70,5 i 2006, og fra 31,0 prosent til 56,2 prosent blant unge med innvandrerbakgrunn født i utlandet. Samtidig er det mange med innvandrerbakgrunn som også oppfatter seg som «utlending».

Majoriteten av unge med innvandrerbakgrunn legger vekt på viktigheten av å leve i samsvar med kultur og tradisjoner i foreldrenes opphavsområder. Dette blir også vektlagt av foreldrene deres, selv om denne tendensen hos foreldrene er noe svakere nå enn tidligere. Det har også blitt noe vanligere å bruke enten norsk eller norsk i kombinasjon med morsmålet i hjemmene. Også unge med norskfødte foreldre legger i 2006 større vekt på tilknytningen til Norge og på stolthet ved å være norsk, sammenliknet med 1996. Resultatene indikerer en økende etnifisering. Unge, uansett bakgrunn, er bevisst på, viser stolthet over og reflekterer rundt egen bakgrunn.

En stor majoritet av unge med norskfødte foreldre legger vekt på at «innvandrere bør tilpasse seg norsk kultur, men også ta vare på deres egen kultur». Dermed ser det ut til at både-og-holdningene som vi finner blant unge med innvandrerbakgrunn, også møter støtte blant unge med helnorsk familiebakgrunn.

Holdningene blant den sistnevnte gruppa er svært sammensatte. På den ene siden bekrefter de at innvandrere tilfører viktig kunnskap om andre kulturer i Norge, at innvandrere ofte er flinke, og at de bidrar til å styrke norske arbeidsplasser. Samtidig mener to av tre ungdommer med norskfødte foreldre at innvandrere også bidrar til en økning i kriminalitet og vold. Her må blant annet mediernes ofte negative oppslag tas med i betraktning.

Andelen unge med «innvandervenner» har økt litt: fra 79,4 prosent i 1996 til 82,8 prosent i 2006. Dette betyr at på tross av negative holdninger til innvandrere i enkelte spørsmål, har de fleste unge med to norskfødte foreldre i Oslo venner med innvandrerbakgrunn. Det er foretatt flere analyser for å se om holdningene til innvandrere påvirkes av hvor mange innvandrere som bor i nærmiljøet eller bydelen. Generelt finner vi små eller ingen slike sammenhenger.

Unge med to norskfødte foreldre som rapporterer at foreldrene handler i innvandrerbutikker, viser betydelig mer positive holdninger til innvandrere enn unge hvis foreldre ikke handler i innvandrerdrøvne butikker. Tilsvarende gjelder hvis foreldrene har innvandrere som venner. Dette indikerer at foreldrene spiller en viktig rolle i de unges holdninger til innvandrere.

Det er ingen forandring i andelen unge med innvandrerbakgrunn som rapporterer negative eller rasistiske erfaringer fra 1996 til 2006. Gutter har oftere slike erfaringer enn jenter. Her må vi imidlertid understreke muligheten for underrapportering, ettersom slike hendelser for mange kan oppleves som stigmatiserende i seg selv.

Fra 1996 til 2006 ser vi en økning i antallet venner med norskfødte foreldre blant ungdom med innvandrerforeldre. Samtidig øker antallet venner som har bakgrunn fra andre land enn dem selv, blant disse ungdommene. Vi finner altså ingen tendens blant unge med innvandrerbakgrunn til å isolere seg og utvikle vennskapsmønstre der de kun har venner med samme bakgrunn som dem selv. Det overordnede bildet peker i retning av flere og mer sammensatte vennerelasjoner, både for unge med norskfødte foreldre og unge med utenlandsfødte foreldre.

De nære relasjonene mellom de unge og familien er styrket. Jenter, uansett bakgrunn, ser ut til å være mer knytta til familien enn gutter, samtidig som jentene i større grad utfører husarbeid.

De uorganiserte fritidsaktivitetene ser ut til å ha fått mindre plass i 2006. Andelen unge som har vært i ungdomsklubb har gått ned, noe som også må sees i sammenheng med nedleggelsen av klubber i Oslo. Unge gutter med innvandrerbakgrunn er de hyppigste brukerne av Oslos ungdomsklubber, mens jenter med norskfødte foreldre har den laveste andelen. Andelen jenter med innvandrerbakgrunn som går i klubb er høyere enn andelen brukere blant både gutter og jenter med norskfødte foreldre.

Flere organisasjoner har opplevd økende medlemstilstrømning. Dette gjelder særlig idrettslag, supporterklubber, religiøse organisasjoner (både kristne og muslimske), politiske organisasjoner og avholdsorganisasjoner. Flere gutter enn jenter er medlemmer. Samlet er det likevel ikke flere i 2006 sammenliknet med 1996 som er medlemmer av ulike lag og foreninger. Forklaringen ligger i at de som er medlemmer i én organisasjon, også er medlemmer i andre organisasjoner.

Det har vært en økning i andelen unge som har «vært i Oslo sentrum siste uke». Forskjeller ut fra kjønn og etnisk bakgrunn er betydelige. Unge gutter med innvandrerbakgrunn bruker sentrum mest, særlig i helgene. I den grad vold, kriminalitet og rusmisbruk i særlig grad skjer i Oslo sentrum i helgene, gir tallene en viss grunn til bekymring.

Majoriteten av ungdommer er blitt mer fysisk aktive de siste ti åra. Unge med innvandrerbakgrunn er mest aktive innen kampsport og dans, mens unge med norskfødte foreldre er mer aktive i tradisjonelle idrettslag. Jenter med innvandrerbakgrunn er minst fysisk aktive generelt, men har likevel den høyeste andelen som driver med ulike former for dans. Fotball er den mest populære sporten uansett kjønn og etnisk bakgrunn.

Rundt 75 prosent av all ungdom bruker PC hver uke eller mer på skolen. Unge med innvandrerbakgrunn har den høyeste andelen brukere på skolen. Jenter, uansett bakgrunn, bruker e-post og chattegrupper i større grad enn gutter. I alle andre pc-relaterte sammenhenger er gutter mest aktive. Kjønnforskjellene er særlig store i andelen som driver med pc-spill. 50,2 prosent av guttene har spilt slike spill i løpet av siste uke mot 10 prosent av jentene. Funnene gir imidlertid ingen grunn til å frykte at ny teknologi skaper store forskjeller langs etniske skillelinjer.

De aller fleste unge uansett bakgrunn har mobiltelefon.

Andelen unge med norskfødte foreldre som ser seg sjøl som kristne, har sunket fra 69,8 prosent til 53,6 prosent fra 1996 til 2006. Jenter med norskfødte foreldre er mer religiøse enn guttene med slik bakgrunn. Blant unge med innvandrerbakgrunn har prosentandelen som «vet det er en gud» økt fra 66,6 i 1996 til 73,3 prosent i 2006. Unge med innvandrerbakgrunn er betydelig oftere på religiøse møter sammenliknet med unge med norskfødte foreldre. Ikke desto mindre har det likevel vært en økning i andelen unge med norskfødte foreldre som har vært på religiøse møter siden 1996.

Samtidig som færre unge rapporterer at de «tror på Gud» i en tradisjonell forstand, er det mange unge som assosierer seg til «alternative» verdensbilder og trosforhold. Det handler om spøkelses, astrologi, spådomskunster, ånder, tarotkort, krystallkuler og liknende. Igjen er det jentene som tror mest. Det er imidlertid bare små forskjeller mellom unge som assosierer seg til islam, og unge som assosierer seg til kristendommen, i disse spørsmålene. Unge assosiert til hinduisme og buddhisme ser ut til å være mest åpne for «alternative» fenomener. Det er interessant at ungdom som assosierer seg til humanetikk, eller som erklærer seg som ateister, i stor grad også er åpne for tro på disse fenomenene.

Uansett bakgrunn, prioriterer osloungeungdommene fire følgende politiske saker høyest: «å sørge for at ingen er fattige i Norge», «å beskytte miljøet mot forurensing», «å opprettholde lov og orden» og «å sikre at alle som ønsker det får arbeid». Jentene vektlegger disse sakene i sterkest grad. Minst støtte gis til «privatisere offentlige skoler», «reduere det offentliges innblanding i innbyggernes liv», «overlate mer ansvar for gamle til barn og andre slektninger» og å «beskytte norsk kultur mot engelsk og amerikansk påvirkning». Jenter er mindre nasjonalt orientert enn gutter, og er mer positive til større åpenhet for innvandrere og flyktninger. Unge med norskfødte foreldre er i større grad enn unge med innvandrerbakgrunn opptatt av at «Norge burde arbeide for å lykkes bedre i sport», ulike miljørelaterte temaer og «lov og orden».

Andelen av unge som tror «det vil bli problemer med å få arbeid etter endt utdanning» har sunket fra 27,0 prosent i 1996 til 17,6 prosent i 2006. Dette må sees i sammenheng med høykonjunktorene i Norsk økonomi i seinere år. Likevel er forskjellene relatert til foreldrebakgrunn store. 28,3 prosent av unge med innvandrerbakgrunn så for seg slike problemer, mens

prosentandelen blant unge med norskfødte foreldre var 13,0. Dette speiler trolig også erfaringene med diskriminering på arbeidsmarkedet.

Langs mange av disse temaene er det store forskjeller mellom gutter og jenter. Dette bekrefter at mer tradisjonelle forventninger på bakgrunn av kjønn stadig er viktige, uansett foreldrebakgrunn. Til slutt må det understrekes at en del av kategoriene brukt i denne rapporten – særlig «unge med innvandrerbakgrunn» – er svært grove. En mer finmasket analyse der det tydeligere skilles mellom ulike grupper av innvandrere ville gi store variasjoner.

1 Bakgrunn

1.1 Økende pluralisme

Utviklingen blant ungdom i det flerkulturelle Norge preges av økende pluralisme. Daglig, både i skolen og på fritida utspiller det seg ulike former for møter mellom unge med ulike hudfarge, religion, etnisk og kulturell bakgrunn. De deler mange av hverdagslivets erfaringer, opplevelser og interesser. Slike møter er hele tiden tosidige. Ungdomsgrupperinger dannes ut i fra forskjellige ståsteder, oppfatninger og erfaringer av og med hverandre. Hvor tette er disse relasjonene – og i hvilken retning går de?

Opplever unge med innvandrerbakgrunn en hverdag med negative reaksjoner og rasistiske holdninger fra jevnaldrende med norskfødte foreldre, eller er møtet mellom dem preget av vennskap, felles opplevelser og vissheten om en felles framtid? Gir det mening å snakke om hva som på 1980 tallet ble omtalt som et «fargerikt fellesskap», eller er det gjensidige møtet mer preget av motstand og konflikter? Gir nærheten i klasserommet en tilsvarende nærhet ute i skolegården og på fritida? Har de unge på tvers av ulike bakgrunner felles interesser og oppfatninger om sentrale spørsmål? Deler de fritida sammen? Hvilke endringer ser vi i et tiårsperspektiv?

Dette er helt grunnleggende spørsmål å stille i en situasjon der ungdomsmiljøene i Oslo gjennomgår sterke endringer – fra å være mer eller mindre «monokulturelle» og i hovedsak bestå av unge med foreldre født i Norge i generasjoner bakover i tid – til å bli «flerkulturelle», det vil si inngå i en situasjon der foreldrene har kulturell og geografisk bakgrunn fra en rekke ulike områder, langt utafor Norges grenser. I et historisk perspektiv kan det sjølsagt også stilles spørsmål ved hvor monokulturelt det norske samfunnet har vært. Lokalitet, levevis, klasse, alder og kjønn har alltid gitt grunnlag for betydelige forskjeller i kulturell orientering. Grupper som i dag omtales som urfolk og nasjonale minoriteter har lenge eksistert i det geografiske området som utgjør nasjonalstaten Norge. Innvandring er heller ikke noe nytt fenomen i norsk historie. Likevel står vi overfor en situasjon med store endringer innafor en relativt kort tidshorison.

Ungdomstida kan best beskrives som en transformasjon fra barndom til en situasjon der man skal ta ansvar for eget liv og bli voksen. Wyn og White (1997) oppfatter ungdomsbegrepet som en sosial prosess, som en overgang fra barndom til voksenhet. Tilsvarende hevder Svend Mørch at ungdomslivet må oppfattes som en fase i livet der «omstillingskravene og utviklingskravene er større end i andre livsfaser» (Mørch 1995:42). I denne transformasjonen står ungdom med bakgrunn fra innvandrerfamilier overfor en dobbelt utfordring. De skal takle det å være ung ut fra en vestlig og norsk målestokk, samtidig som deres familier er immigranter på vei inn i et nytt samfunn som ofte er svært forskjellig fra kulturen og det samfunnet der foreldrene vokste opp. Hvordan forholder unge med innvandrerbakgrunn seg både til krav og utfordringer i det norske samfunnet, og til sine foreldres kultur og identitet med et slikt utgangspunkt?

1.2 Kultur og identitet

Slik kulturbegrepet brukes i dagligtale er det sammensatt og spenner fra føringer rundt dagliglivets små og store gjøremål til kunstnerisk utfoldelse og uttrykk. Ut fra en sosiologisk forståelse er kultur de verdier, væremåter, motivasjonsstrukturer, identitetskonstruksjoner, normer, myter og ideologier som samfunnets individer er bærere av og som de deler med andre (Øia 2003). Med Max Webers ord kan vi forstå kultur som «et endelig utsnitt av tilværelsens meningsløse uendelighet, og som fra menneskets standpunkt forenes med mening og betydning» (Weber 1971:190).

Sett fra det enkelte individs perspektiv er kultur et ytre system av nedarvete kollektive normer, verdier og væremåter – noe vi deler med andre, og som samtidig er blitt et indre system eller en forestillingsverden – av mer personlig karakter. Sjøl om kultur er en kollektiv størrelse, er det «endelige utsnittet», som hver enkelt, bevisst eller ubevisst, tillegger mening, et personlig prosjekt. Spennet mellom disse to manifesteringene av kultur rommer et omfattende teoretisk problem. Hvordan foregår overgangen mellom disse to nivåene? Hvorfor velger eller internaliserer individer ulikt? Dette handler om individets dannelsesprosess, dets sosialisering, personlige legning og valg, men også om endring av forutsetninger og handlingsbetingelser. I en situasjon der din familie er innvandrere i et nytt land er det ikke bare de kulturelle orienteringene fra familiens opphavsområder som overtas og danner grunnlag for aktivitet og orientering. Det er også væremåter,

holdninger og normer fra stedet der du bor her og nå, fra jevnaldrende, skole og offentlighet.

Oppbyggingen av og konsolideringen av egen identitet står særlig sentralt i overgangen fra barn til voksen. Enkelt uttrykt er identiteten individets svar på det grunnleggende spørsmålet: Hvem er jeg? For Tetzchner «dreier identitetsdannelse seg om å konstruere personlig mening» (Tetzchner (2001:593). Identitet i en slik forstand er knytta til å være genuin, den eneste og ulik alle andre (Erikson 1968). Samtidig relaterer identitetskonstruksjonen seg til meningsdannende sosiale kollektiver. I prosessen fram mot å danne seg en identitet forholder den unge seg til det George Herbert Mead (1972) kaller «signifikante andre». Han bruker speilet som en metafor. Den enkelte må omveien om speilet for å bli til som individ – eller for å se seg som individ i relasjon til andre. Speilet er en sosial kontekst. Det er en rekke andre rundt oss, men noen av disse framtrer som særskilt viktige, det vil si som «de signifikante andre».

Slik har identitetsbegrepet to grunnleggende ulike betydninger. Den ene er knytta til å være det samme som, eller lik noen i den gruppa man identifiserer seg med, og dermed på samme tid forskjellig fra eller avgrensa fra andre grupper. Den andre forestillingen om identitet er knytta til å være genuin, den eneste og ulik alle andre. Den individuelle bevisste væren er entall (Mathiesen 1998). Identitetskonstruksjon er en prosess under konstant endring og revisjon. Spesielt vil ungdomsfasen med sine raske sosiale endringer, nye erfaringer, nye krav og utfordringer og utvikling av voksen evne til forståelse og refleksjon, åpne både for konsolidering av og utvikling av ny identitet.

Et sentralt spørsmål blir i hvilken grad ungdom med innvandrerbakgrunn tar vare på eller endrer sin tilknytning til sine foreldres identitet og kultur i møtet med det norske samfunnet. Det kan tenkes ulike posisjoner eller tilpasninger (Lackland Sam 1994, Phinney 1990). Noen av disse ungdommene holder fast ved identitetene knyttet til sine foreldres kultur og bakgrunn, mens andre ønsker å være mer «norske». Alternativt er det rimelig at noen utvikler en mer sammensatt identitet der den enkelte føler seg både som «pakistaner», «tyrker» e.l. og som norsk. En fjerde mulighet er at ungdom med innvandrerbakgrunn verken føler tilknytning til det norske eller til foreldrenes opprinnelseskultur. Slike meningsdannende prosesser foregår både i hjemmet, på skolen og gjennom ulike

fritidsaktiviteter der unge med ulik bakgrunn møtes, inkludert unge med norskfødte foreldre.

Også i det subkulturelle feltet ungdom beveger seg innafor tilbyr de internasjonale og ofte angloamerikansk inspirerte ungdomskulturene et felles møtested uten sterk tilknytning verken til norske kulturelle tradisjoner eller til innvandrerkulturernes tradisjoner. Forvaltning av identitet og tilknytning til disse mer aldersbestemte fellesskapene inngår i et samspill med det øvrige landskapet av kulturelle orienteringsakser. Hva er sammenhengen mellom forvaltning av identitet og tilknytning til disse aldersbestemte subkulturene? I forhold til en slik utfordring stiller unge med norskfødte foreldre og unge med innvandrerbakgrunn mer eller mindre på like fot.

Grovt sett står de unge mellom tre sett av kulturelle tradisjoner eller meningsbærende sosiale fellesskap:

- Tradisjoner og normer med opphav og røtter i immigrantforeldrenes opprinnelseskulturer.
- Tradisjoner og normer med røtter i norsk kultur og tradisjon. Slike tradisjoner skiller seg for mange ut ved at de har større autoritet, makt og tyngde. Innafor norsk territorium og den norske nasjonalstaten er norske tradisjoner hegemoniske, ut fra et overordnet perspektiv. De er langt på veg en norm som andre tradisjoner vurderes etter.
- Transnasjonale ungdomskulturelle eller subkulturelle tradisjoner (Vestel 1995, 2004). De overnasjonale ungdomskulturene har som regel sitt opphav i urbane vestlige ungdomsmiljøer eller i mer entydig kommersielle uttrykksformer, slik de blant annet opptrer i media. Her benyttes gjerne sterke estetiske uttrykk som identitetsmarkører. Berkaak og Ruud (1994) hevder at denne typen ungdomskulturer stort sett ekskluderer andre alderskategorier. Forhold som eksplisitt relateres til disse formene for fellesskap vil bare i liten grad berøres i denne rapporten.

For å forstå møter mellom ulike kulturer og kulturimpulser kan det også benyttes et perspektiv som fokuserer på hybridiseringsprosesser (Nederveen Pieterse 2004, Vestel 2004a, Kraidy 2005). Ulike stilelementer og kulturelle uttrykk blandes til sin egen bricolage, eller meningsproduksjon (Clarke 1986, Hebdige 1983). Hovland hevder at vi konstruerer identitet ved å vektlegge noen få trekk ved oss sjøl eller samfunnet slik at de omdannes til emblemer «*eller særmerker på en kultur eller en identitet*» (Hovland 1996:156). Et resultat kan være at det utvikles nye identiteter, kulturmønstre og

sjøloppfatninger (Vestel 1995, Vestel 2004a). Spørsmålet blir hvordan vi kan forstå ungdomskulturelle praksiser i en slik flerkulturell kontekst.

Felles for ungdom både med og uten innvandrerbakgrunn er at de må lære seg å beherske kodene i et samfunn i rask endring og som til dels er svært forskjellig fra det samfunnet foreldrene vokste opp i. Det moderne eller postmoderne samfunnet karakteriseres gjerne med stikkord som individualisering, refleksiv modernitet og nye former for risiko (Beck m.fl. 1994, Furlong og Cartmel 1997). Forutsigbarheten som kjennetegnet industri-samfunnet er redusert, og gamle oppskrifter på hvordan livet skulle leves må tenkes om. Individualiseringen innebærer på den ene siden undergraving av tryggheten i kollektiver, men gir på den andre siden en ny forutsetning for refleksivitet (Beck m.fl. 1994). Sentralt i et slikt perspektiv er at trekk ved det høymoderne samfunnet øker behovet for en mer aktiv og selektiv identitets-konstruksjon. Individene er mer enn før overlatt til seg sjøl, og kan i mindre grad støtte seg til tradisjoner når de skal foreta viktige valg (Giddens 1997, Beck 1992). Spesielt for familier fra områder der moderniseringsprosessen ikke er kommet så langt, er det rimelig å tenke at tradisjonenes ofte sterkere kollektive orientering står i et visst motsetningsforhold til den individualistiske ideologien som preger vestens seinmoderne samfunn.

1.3 Presisering av problemstillingene

Mer konkret er rapportens problemstillinger:

1. I hvilken retning går de unges identifiseringer? Føler unge med innvandrerbakgrunn seg primært som bærere av en identitet som overensstemmer med foreldrenes orientering? Eller føler de seg mer som norske? I hvilken grad finner vi andre og mer komplekse og sammensatte former for identitet i materialet?
2. Hvordan forvalter ungdom med innvandrerbakgrunn foreldrenes kultur og identitet? I hvilken grad inngår de i praksiser som er assosiert til det norske? Vil det i stedet være viktigere for dem å handle i overensstemmelse med føringene fra familiens opprinnelige kulturelle og identitetsmessige orientering? Finnes det også her mer sammensatte praksiser?
3. I hvilken grad oppstår det vennskap på tvers av ulike foreldrebakgrunner? Hva kjennetegner disse vennskapene?

4. Hvilke holdninger har unge med norskfødte foreldre til ungdommer med innvandrerbakgrunn?
5. I hvilken grad utsettes unge med innvandrerbakgrunn for det vi kan kalle rasisme og negative hendelser relatert til foreldrebakgrunn, i hverdagen?
6. I hvilken grad deler unge med norskfødte foreldre og ungdom med innvandrerbakgrunn felles aktiviteter og interesser på fritida?
7. Har unge med innvandrerbakgrunn og ungdom med norskfødte foreldre felles verdier, holdninger og syn på framtida, eller finner vi klare forskjeller ut fra foreldrenes bakgrunn?

Tre temaer vil være gjennomløpende og bli drøftet for hvert av de overstående punktene. Det gjelder:

- Kjønnforskjeller
- Hvilke forskjeller er det ut fra foreldrebakgrunn. I noen grad, der det er relevant, vil vi også trekke fram forskjeller mellom første og andre generasjon unge med innvandrerbakgrunn.
- Mange av spørsmåla er stilt identisk i 1996 og 2006. Det gjør det mulig å se på endringer i en tiårsperiode.

1.4 Datagrunnlaget

1.4.1 Ung i Oslo 1996 og 2006

Datagrunnlaget for rapporten vil i hovedsak være de kvantitative undersøkelserne «Ung i Oslo 1996» og «Ung i Oslo 2006». Vi vil imidlertid også i noen grad supplere og utdype drøftingene med empiri hentet mer direkte fra en serie med kvalitative forskningsprosjekter, nærmere bestemt fra Vestels studier av et flerkulturelt ungdomsmiljø på «Rudenga» i Groruddalen. Disse kildene vil ikke kontrasteres systematisk gjennom hele rapporten og det kvalitative materialet vil kun i liten grad utnyttes til dette formålet. Likevel vil vi etterstrebe å få fram et fruktbart samspill mellom disse datakildene der disse mulighetene særlig er tilstede. Der de kvantitative kildene gir oss bredde og representativitet, vil de kvalitative kunne virke utdypende og nyanserende på noen av de fenomenene som behandles. På denne måten vil tolkning og analyse av materialet kunne støttes ytterligere.

I 1996 blei den første store Ung i Oslo undersøkelsen gjennomført. Ungdomsundersøkelsen i Oslo 1996 var en bredt anlagt tverrsnittstudie av ungdoms oppvekst- og levekår, hvor formålet var å gi et oppdatert bilde av levekårssituasjonen til ungdom i Oslo. Undersøkelsen blei finansiert delvis av Norges forskningsråd (NFR) og delvis av Barne- og familiedepartementet (BFD). Oppdraget fra BFD gjaldt spesielt den generelle oppvekstsituasjonen blant Oslo-ungdom.

Utvalget besto av samtlige elever i Osloskolen i de to siste klassetrinnene på ungdomsskolen og på grunnkurs videregående skole. Undersøkelsens nettoutvalg besto av 12 138 elever. Av disse svarte 11 425 – eller rundt 94 prosent. Inn i dette utvalget gikk også 2312 ungdommer med innvandrerbakgrunn – definert ved at begge foreldrene er født i et annet land enn Norge.

De viktigste temaene som har vært studert er atferdsproblemer, psykisk helse, skoleprestasjoner, skoletilpasning, framtidsplaner, kommunikasjon og relasjoner innen familien, organiserte og uorganiserte fritidsaktiviteter, bruk av byrommet, nye ungdomskulturelle mønstre, religion, rasisme, samt ungdommens forhold til og bruk av natur og idrettsaktiviteter. Fordi Oslo står i en særstilling som flerkulturell arena, har spørsmålet om i hvilken grad ungdom med innvandrerbakgrunn skiller seg ut med hensyn til sosiale og kulturelle levekår, vært et sentralt spørsmål i flere av publikasjonene. Ung i Oslo 1996 har gitt opphav til en omfattende rapportering med publisering i norske og internasjonale tidsskrifter og utgivelse av en rekke bøker, rapporter og avhandlinger.

Ung i Oslo 2006 er et stykke på veg en replikasjon av Ung i Oslo 1996 både når det gjelder hvilke spørsmål som er stilt, aldersgruppe og metodisk framgangsmåte (Valset og Øia 2006). Etter at spørreskjemaet var utfylt la eleven selv skjemaet i en konvolutt og limte igjen. Elever som ikke var til stede på utfyllingstidspunktet ble fulgt opp på senere tidspunkt – en framgangsmåte som også i 2006 økte svarprosenten med om lag 5 prosent. Svarprosenten i 2006 er på 93 prosent. Tre skoler var ikke med slik at utvalget samlet er 11 500. I 2006 var det 3004 unge med innvandrerbakgrunn som deltok.

Likheten i spørsmålsformulering og framgangsmåte gir forutsetninger for å kunne studere endring. Likevel er det i 2006-undersøkelsen noen temaer som dels er nye og dels sterkt utvida. Det gjelder tillit til og bruk av

det offentlige hjelpeapparatet, levekår og fattigdomsproblematikk, bruk av ny teknologi, seksualitet og seksuell legning, funksjonshemming, livsstil og kosthold. Både i undersøkelsen i 1996 og 2006 er det separate batterier av spørsmål til unge med innvandrerbakgrunn og til unge med norskfødte foreldre.

1.4.2 Feltarbeid på «Rudenga» – 1993–2005

Denne delen av datagrunnlaget er hentet fra tre ettårige feltarbeider gjennomført av Viggo Vestel, med utgangspunkt i en kommunal ungdomsklubb i et flerkulturelt ungdomsmiljø i Groruddalen på Oslos østkant (Vestel 1995, 1999, 2001, 2004 a,b,c, 2007a,b, Vestel og Smette 2007). De to første feltarbeidene har bestått i å være tilstede når klubben til enhver tid har vært åpen, deltakelse på personalmøter, på fester, kulturarrangementer og lignende med det formål å bli kjent med medlemmene og de livsverdenene de befinner seg i. I den andre feltarbeidsperioden (1998/99) bodde Vestel også i området i et halvt års tid for å bli bedre kjent med lokalmiljøet. En tredje prosjektperiode blei gjennomført i 2004–2006. Ettersom klubben på dette tidspunktet var nedlagt dreide prosjektet nå seg om å følge opp de tidligere klubbmedlemmene når de var i ferd med å bevege seg inn i en etableringsfase som unge voksne. Datainnsamlingen i denne perioden var i hovedsak intervjubasert.

Klubben ligger i et drabantbyområde – som Vestel har kalt «Rudenga» – og har hatt et til dels meget dårlig rykte. Utdannings- og inntektsnivå er lavt, og området har et stort innslag av innvandrerfamilier. Da det første feltarbeidet ble gjennomført i 1993 til 1994 var det i tillegg høy arbeidsledighet, særlig blant ungdom. Samtlige prosjekter fra Rudenga har omfattet både ungdom med innvandrerbakgrunn og ungdom med norskfødte foreldre, og har på ulike måter handlet om hvordan unge i et slikt miljø navigerer og håndterer relevante forskjeller i det tildels svært komplekse kulturelle landskapet de befinner seg i.

Jentene med innvandrerbakgrunn har her vært relativt utilgjengelige ettersom de i liten grad har deltatt som medlemmer av ungdomsklubben. Feltarbeidet har derfor bare i begrensa grad mer direkte kunnet belyse problemstillingene ut fra jentenes ståsted.

1.5 Bruk av kategorier og begreper

1.5.1 Språkrådets språkforvirring

Å forstå en økende sosial kompleksitet, slik den kommer til uttrykk i en foranderlig og flerkulturell situasjon, krever kategorier og begreper som i tilstrekkelig grad er i stand til å reflektere de sosiale og kulturelle prosessene som denne kompleksiteten rommer. Å finne slike kategorier og begreper er ikke enkelt. Dette reflekteres også i mediedebatten som oppstod etter et utspill fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, med utgangspunkt i brosjyren «Et inkluderende språk» (2007). Det er heller ikke lett å sette ord på disse erfaringene for ungdom som vokser opp med venninner og kompiser hvis familier har sin bakgrunn fra helt andre deler av verden.

Ungdom befinner seg i enda større grad enn de voksne midt inne i hjertet av disse prosessene. Kompleksiteten i situasjonen kan illustreres med et eksempel. Ola er 17 år og sønn i en familie der foreldrene er født i Norge i så mange generasjoner familien kan huske (Vestel 2004:80-108). Han har vokst opp med en nabofamilie der de voksne er fra Irak. Hans beste venn er sønnen deres, Ali (18), som Ola har kjent helt siden barnehagealder og opp. Det er en betydelig andel sønner og døtre fra innvandrerfamilier som er naboer med både andre innvandrerfamilier og med slike familier som Olas, særlig i drabantbyene. Hvordan omtaler Ola Ali? Som «norsk», «innvandrer», «utlending» eller som noe annet? Eller mer presist: hvordan opplever Ola ham? Hvordan opplever disse ungdommene seg selv og sin egen familie i en situasjon der mange av kompisene og venninnene har foreldre og familie fra helt andre deler av verden? Hvordan opplever Ali Ola?

Før nyere tids innvandring til Norge akselererte – fra rundt 1970-tallet og fram til i dag – var det enklere å ha oppfatninger om hvem som var norsk og hvem som ikke var det. Trolig er det fortsatt mange, spesielt blant de som er bosatt i mindre urbane områder, der en liten andel av befolkningen har innvandrerbakgrunn, som synes dette er greit.

En debatt som foregikk i norske medier i 2006 viser likevel at begreper er i ferd med å endre meningsinnhold. Debatten startet 27 oktober i 2006 på bakgrunn av at nyhetsavisen Ny Tid hadde bedt Språkrådet om å foreslå en alternativ betegnelse for «etnisk nordmann». I svaret på denne forespørselen uttalte en representant for Språkrådet, at *«en 'nordmann' er det samme som en 'etnisk nordmann', det vil si en person hvis foreldre i et uvisst antall generasjoner*

bakover i tid, er født i Norge» (Ny Tid 27/10 06). I svaret ble det presisert at: *«En pakistaner som bosetter seg i Norge blir ikke nordmann, heller ikke om han blir norsk statsborger. Han er uansett pakistaner (...) Nordmannen tilhører sin gruppe, og pakistaneren sin gruppe.»* (Ny Tid 27/10-06, Aftenposten 4/11-06).

Disse påstandene ble umiddelbart problematisert av en rekke aktører, som Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD), journalister, forskere, politikere, Likestillings- og diskrimineringsombudet samt i en rekke leserinnlegg. Språkrådets direktør Sylfest Lomheim ble ved flere anledninger kritisert for, på den ene siden, å si at Språkrådets oppgave kun er å beskrive bruken av enkelte ord, samtidig som rådet på den andre siden, som i dette tilfelle, også gir ganske bestemte retningslinjer for bruken av dem og dermed også fungerer normgivende. Debatten endte, kort fortalt, med at Lomheim *«legger seg flat»* og beklager rådene som ble sendt til Ny Tid (Aftenposten 10/11-06). Han hevder nå at en presis definisjon av ordet «nordmann» ikke lenger er mulig: *«Det går ikke i dagens situasjon. Men alle som ønsker å kalle seg nordmann, kan kalle seg nordmann. Poenget er at det ikke er Språkrådet som kan bestemme det. Punktum.»* (Aftenposten 10.11.06) Eksemplet viser med andre ord at innholdet av ord som norsk og nordmann ikke lenger kan tas for gitt.

Språkrådet tok heller ikke hensyn til at det i det flerkulturelle Norge faktisk er mange med innvandrerbakgrunn som også, i varierende grad, ikke bare opplever seg selv helt eller delvis som «norske», men som i en del tilfeller også blir oppfattet som det av andre. Dette gjelder kanskje særlig ungdom som vokser opp i flerkulturelle naboskap.

Det vanskelige med hvordan vi bruker denne typen betegnelser kom ytterligere på spissen når den tidligere debatten rundt ordet «neger» igjen blusset opp (Gullestad 2002). Språkrådet argumenterte med at bruken av ordet er akseptabel fordi «Neger har vore normalordet på norsk for folk med svart eller mørkebrun hudfarge, og for mange er det framleis nøytralt.» En «neger» er derfor, ifølge språkrådet, bare en nøytral beskrivelse av «en svart mann». Senest i oktober 2006 – like før debatten om norskhet – forsvarte Lomheim bruken av ordet i politiets registreringssystem (Dagbladet 12/10-06) Han understreker likevel at Språkrådet også har advart mot bruken av ordet *«sidan det er eit faktum at svært mange av dei som har svart hudfarge, ikkje likar ordet, tilseier vanleg folkeskikk at me let vera å bruka det i alle samanhengar der det kan oppfattast som støytande. Verre er det ikkje.»* (Aftenposten 11.11.06, Språkrådets nettpublikasjon Språknytt nr. 3.2001).

Problemet er at den sosiale bruken av dette ordet oppfattes som nedsettende av mange som har en mørk hudfarge. Man kan hevde, som Lomheim gjør, at det finnes folk som bruker ordet neger som ikke legger noe nedsettende i det. Spørsmålet blir hva som skal ansees som avgjørende: intensjonen til den som bruker ordet eller opplevelsen til den ordet blir brukt om?

1.5.2 Ungdommens egen språkforvirring

På den andre siden, opp mot denne kritikken står ordbruken i ungdomsmiljøene heller ikke tilbake for språkrådets forenklinger. Både Ola og Ali kunne for eksempel godt snakke om «utlendinger», når de omtalte kompiser med bakgrunn fra innvandrerfamilier, også dem som var oppvokst i Norge (Vestel 2004a, Moshuus 2005). De kunne også omtale folk med foreldre født i Pakistan eller i Irak som henholdsvis pakistanere og irakere, og unge med norskfødte foreldre som norske – altså på mange måter i overensstemmelse med Språkrådets kritiserte utspill.

Men det inntraff også hendelser der språkbruken gikk i nærmest motsatt retning. Ungdommene fra Rudenga kom i slagsmål som følge av rasistiske utsagn fra en annen gruppe ungdommer på en fest. Fra denne hendelsen forteller to av Rudengaungdommene med foreldre født i Norge, at folk i den andre gruppen «*så oss alle som utlendinger, også Tommy og meg*» (Vestel 2004a:422) Et ytterligere kompliserende eksempel er «Miriam», på 21, oppvokst på Rudenga og med foreldre fra Botswana, som i samtale med Vestel understreker at hun føler seg som mest som «*internasjonal (...) Jeg føler det som om jeg er både litt pakistansk, tyrkisk, Kingston-Jamaicansk, afrikansk, norsk (ler). Marley var jo halvt, vet du...*» (feltnotater 2005, upublisert). Hun hadde nettopp kommet hjem fra en ferietur til Jamaica sammen med Tommy, kjæresten, som har norskfødte foreldre. Her gir hun uttrykk for en identifikasjon med så godt som samtlige innvandrerbakgrunner som er representert i hennes nære vennekrets. I tillegg antydes noe om den rollen poplærkulturelle uttrykk – her i form av kunnskap om den jamaicanske reggaekongen Bob Marley, som har «svart» mor og «hvit» far – kan spille som et medium for refleksjon over egen identitet.

Miriam's utsagn kan sees som uttrykk for at det blant Rudengaungdommene eksisterte en sterk fellesskapsfølelse dem i mellom, og en høy grad av gjensidig identifikasjon med hverandre. Når Vestel møtte dem igjen i 20-årsalderen var det i tråd med Miriam's utsagn, flere som foretrakk å se seg

selv som internasjonale. Samtidig kunne de altså også omtale hverandre og andre med innvandrerbakgrunn som utlendinger. Hvordan skal denne tilsynelatende forvirringen forstås?

Langt de fleste ungdommene med innvandrerbakgrunn i dette området så seg selv som norske, gjerne i tillegg til å være pakistaner, iraker eller somalier (Vestel 2004a, b, 2007a, b). I hvilken grad dette var tilfelle kunne riktignok variere. Ungdommene måtte gjerne bli litt varme i samtalen og i bekjentskapet med antropologen, før de kunne sett ord på disse temaene. Unge med bakgrunn fra Somalia, som var dem som hadde kommet senest til Rudenga, det vil si på 1990-tallet, tenderte til å se seg som mest somaliske, selv om de også så seg selv som litt norske. Ali (ovenfor) derimot, som kom til Norge da han var fire år gammel, insisterte på at han siden han var ganske ung, primært har sett seg selv som norsk (Vestel 2004:161-169). Også Ola uttalte om kompisen: «*han har jo vokst opp her, og da er han jo norsk!*» Samtidig var det andre, som trass i å være født i Norge, likevel la stor vekt på å orientere seg i tråd med sine foreldres identiteter. På tross av stor variasjon og bruk av til dels motstridende termer, var likevel en følelse av norskhet en gjennomgående opplevelse og karakteristikk blant Rudengaungdommene.

Den hyppige bruken av ordet utlending i ungdomsmiljøene – som kan oppfattes som et betydelig mer ekskluderende ord enn betegnelsen innvandrer – bør derfor forstås med en klype salt. Trass i at en slik ordbruk også kanskje indikerer en implisitt kritikk av at både unge og voksne med innvandrerbakgrunn i en del sammenhenger blir behandlet som «utlendinger» – og dermed kan ha en viss dobbeltbunn – velger vi å se denne ordbruken mer som en innarbeidet *talemåte*. Denne står altså i et motsetningsforhold til tendensen til en reell, om enn relativ, identifisering med det norske, blant unge med innvandrerbakgrunn.

Det er ikke lett å finne de riktige ordene og betegnelsene. På den annen side er det umulig å snakke om en forskjell dersom forskjellen ikke kan eller skal benevnes. En ideell situasjon der slike betegnelser har mistet signifikant betydning er langt fra karakteristisk for tilstanden i Oslo eller andre europeiske storbyer. Diskusjonen understreker nødvendigheten av å åpne opp for mer fleksible og sammensatte uttrykk for identitet – særlig når det forskes på ungdom. Her kan det med andre ord vokse fram nye former for etnisitet gjennom å dele bestemte oppveksterfaringer. Dette gjør det svært problematisk å anta på forhånd at de unge kun reproducerer en identifikasjon

med foreldrenes etniske gruppe, selv om dette selvsagt vanligvis inngår som en viktig del av erfaringsgrunnet for slike prosesser.

Hvordan skal vi som forskere omtale disse ungdommene på en måte som både yter rettferdighet til deres egen selvoppfatning og til kravet om presisjon? Mange av de unge som dekkes av betegnelsen innvandrere har kommet til Norge når de har vært små, og har hatt vesentlige oppveksterfaringer i Norge. Både blant unge født i utlandet og blant de som er født i Norge er det, i tråd med dette, mange som ser seg sjøl som norske. I tillegg kommer at de har norsk pass og statsborgerskap. Poenget eller utfordringen er at begreper som tidligere var klare og entydige har blitt flertydige og mindre håndterbare. Noe av tvetydigheten skyldes at følelsen av identitet er avhengig både av kontekst og perspektiv. Unge som i en sammenheng gjerne ser seg som norske vil i andre sammenhenger kunne oppleve seg som innvandrere eller som utlending. Tilsvarende kan unge med innvandrerbakgrunn oppleve at de blir sett på som norske i opprinnelseslandet, men som utlending i Norge – med de konsekvensene en slik tilskrivning får for sjølbildet.

Hvilken mening og innhold skal legges i begrepet «norsk ungdom»? Må begge foreldrene være født i Norge? Er det statsborgerskap som avgjør? Eventuelt er de norske dersom de har norsk statsborgerskap og samtidig oppfatter seg som norske? Er det nok at den enkelte unge har en subjektiv opplevelse av å føle seg som norsk uavhengig av statsborgerskap? Sterke argumenter taler for at den subjektive opplevelsen veier tungt. Nasjonal identitet eller tilknytning er ikke et lukket system gitt en gang for alle, men noe den enkelte til en viss grad kan velge å slutte seg til, – eller til å forlate (Øia 2003). Her er imidlertid perspektivet eller problemstillingen som skal belyses, konsekvenser av ulike foreldrebakgrunn. Det blir derfor av interesse å se i hvilken grad unge med innvandrerbakgrunn velger seg en norsk identitet, snarere enn i utgangspunktet å definere dem ut fra at noen av dem oppfatter seg som norske.

På samme måte som det er problematisk med en presis avgrensning av kategorien norsk ungdom, er det heller ikke uten komplikasjoner å bruke betegnelsen «unge med innvandrerbakgrunn». Formelt kan dette betraktes som en avgrensbar gruppe ut fra at begge foreldrene er født i et annet land enn Norge, men dersom vi pirker i de sosiale realitetene oppstår det vanskeligheter. Vi vektlegger og båssetter ut fra et bestemt kriterium eller perspektiv og underkommuniserer at en del av disse ungdommene subjektivt oppfatter seg som norske. De ekskluderes fra en sosial kategori som de mener seg å

tilhøre og inkluderes i en kategori der de ikke ønsker å være. Tilsvarende vil det helt sikkert finnes unge med to foreldre født i Norge som likevel, av ulike grunner, ikke oppfatter seg som norske.

Hva med de unge som har en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land? Ut fra den konteksten og de problemstillingene som her skal belyses er det av interesse å skille ut disse ungdommene som en særskilt gruppe. Igjen er det formelle kriteriet lett å forholde seg til. De sosiale realitetene er imidlertid mer komplekse. Noen av disse ungdommene vil være født i Norge og andre i utlandet. Denne gruppa er svært sammensatt med en miks av ulike nasjonaliteter og kulturelle erfaringer. I andre sammenhenger vil en slik kategorisering oppfattes som irrelevant eller meningsløs.

I tillegg står vi overfor et praktisk problem. Noe må barnet, eller barna hete. Når det lages tabeller og spesielt figurer må disse betegnelse være korte, og kompromisser vil være nødvendige.

Se også Arbeids- og inkluderingsdepartementets tidligere nevnte brosjyre, «Et inkluderende språk» (2007).

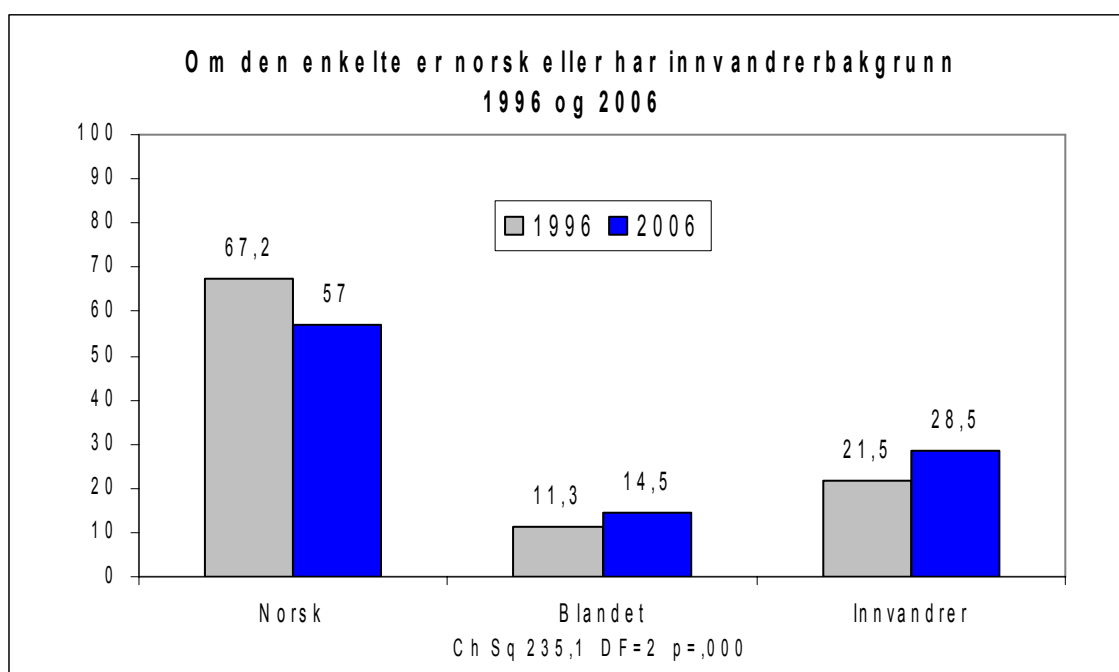
1.6 Utvalgets foreldrebakgrunn

I tråd med Statistisk sentralbyrås definisjon defineres kategorien innvandrere ut fra at begge foreldrene er født i utlandet (Sosialt utsyn 2000). I denne definisjonen gjøres det ikke noe skille mellom første og andre generasjon unge innvandrere. I Sosialt utsyn defineres første generasjon innvandrere som personer «født i utlandet av to personer som også er født i utlandet», mens andre generasjon innvandrere er «personer født i Norge av to foreldre som er født i utlandet» (Sosialt utsyn 2000:23). Første generasjon er ekte innvandrere – født i et annet land. Andre generasjon derimot, er personer født i Norge av to foreldre som er født i utlandet. En mer dekkende samlebetegnelse for ungdom med utenlandskfødte foreldre er derfor «unge med innvandrerbakgrunn» – uansett om de tilhører første eller andre generasjon. Et skille mellom første og andre generasjon er likevel nyttig for å vurdere i hvilken grad en oppvekst i Norge vil kunne gi utslag i svarene på spørreskjemaet.

Kategorien «norsk» er i språkbruken til Statistisk sentralbyrå definert ut fra at far og mor er født i Norge. Likevel vil vi om denne gruppa i framstillingen primært bruke betegnelser som «norsk bakgrunn» og unge med «to norskfødte foreldre». Der en av foreldrene er født i Norge og den andre i et annet land er den unge i figurene og tabellene kategorisert som «blandet»

eller som «sammensatt». I teksten er det derimot nokså konsekvent valgt en mer omstendelig beskrivelse. I de tilfellene der opplysning om enten far eller mor mangler brukes den forelder vi har opplysning om til å klassifisere den enkelte unge – enten som norsk, eller som ung med innvandrerbakgrunn. Variasjonen i språkbruk understreker at det uansett ikke er uten problemer å bruke denne typen kategorisering relatert til ungdom – slik den sosiale virkeligheten ser ut i Oslo.

Hvordan er andelen unge i de ulike kategoriene i 2006 sammenliknet med 1996? I hvor stor grad har det foregått forskyvninger når det gjelder ungdomsbefolkningens sammensetning?



Andelen unge med innvandrerbakgrunn har fra 1996 til 2006 økt fra 21,5 prosent til 28,5 prosent. Samtidig har andelen som har to foreldre som begge er født i Norge gått ned fra 67,2 til 57 prosent. Det er også en relativt sterk økning i andelen av unge der enten mor eller far er født i Norge og den andre parten er født i et annet land – fra 11,3 prosent i 1996 til 14,5 prosent i 2006. I de aller fleste tilfellene kommer den andre parten fra Sverige, Danmark, USA, Storbritannia eller andre europeiske land.

Sammenliknes andelen første og andre generasjon innvandrere i 1996 og 2006 er det en betydelig endring. I 1996 var 39,3 prosent av unge med innvandrerbakgrunn født i Norge (andre generasjon) mot 62,8 prosent i 2006. Følgende tabell viser andel unge fordelt på landbakgrunn:

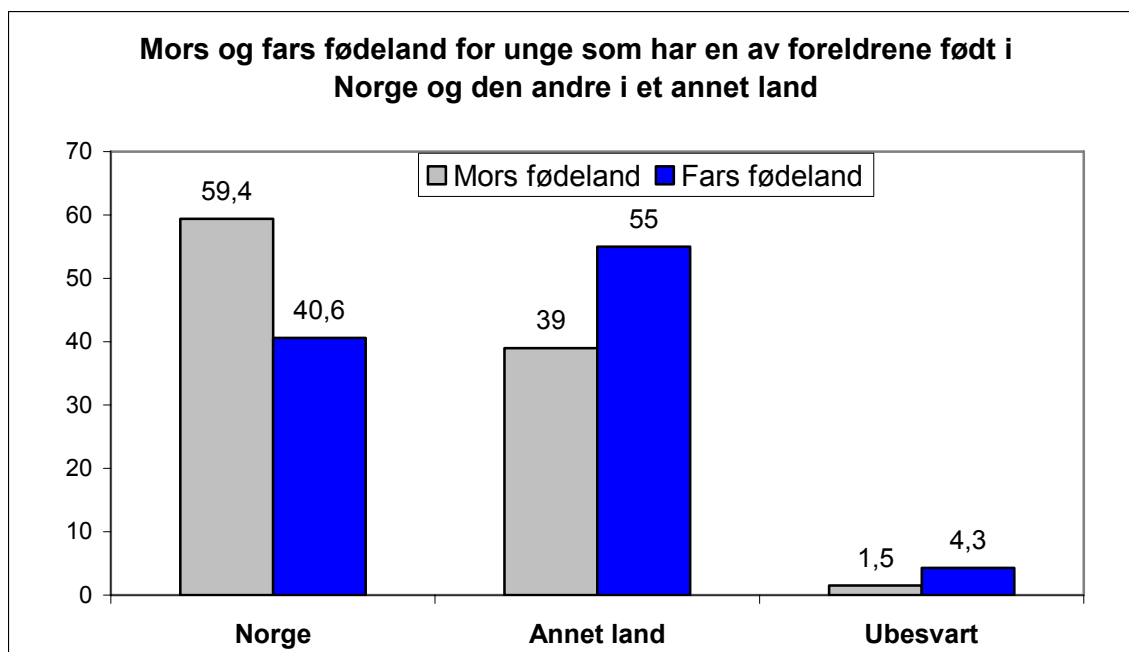
Tabell 1.1: Foreldrebakgrunn fordelt på verdensdel og underkategorier (hele tall):

Europa:		Asia:		Afrika:		Amerika:		Australia New Zealand:
Norden	51	Tyrkia	195	Afrika	20	Nord Amerika	14	
Vest Europa	62	Sri Lanka	167	Nord Afrika	15	Sør Mellom Amerika	65	
Øst Europa	103	India	114	Sentral Sør Afrika	182			
Tidligere Jugoslavia	180	Irak	127	Marokko	166			
		Iran	101	Somalia	174			
		Pakistan	862					
		Vietnam	148					
		Vest Sentral Asia	143					
		Øst Sør Asia	151					
Samla:	396	Samla:	2008	Samla:	557	Samla:	79	Samla: 3

Langt de fleste av foreldrene til ungdommene med innvandrerbakgrunn – 66 prosent – kommer fra Asia. Av dem igjen er hele 862 fra Pakistan. Det er også mange ungdommer som har foreldre som kommer fra Tyrkia (195) Sri Lanka (167), Irak (127) og Vietnam (148). Øst-Sør-Asia dekker land som Kina, Japan, Malaysia, Indonesia og så videre. Vest- og Sentral-Asia inkluderer nasjoner som Jordan, Jemen, Libanon, Kurdistan, Afghanistan og i tillegg sentralasiatiske republikker som Usbekistan og Kasakhstan.

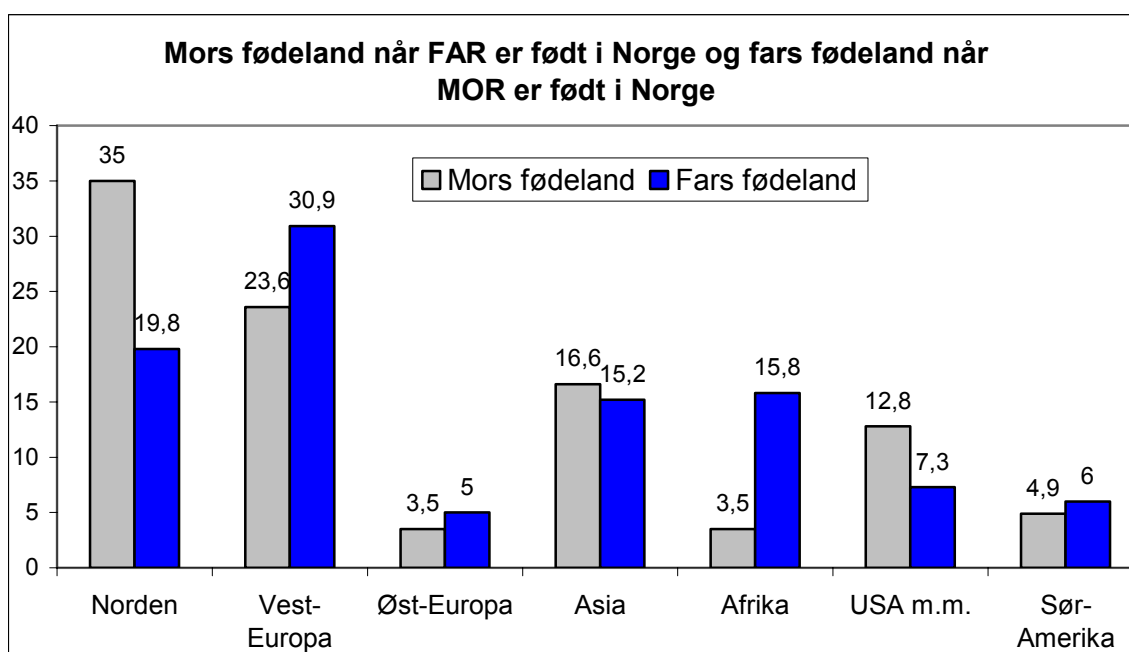
Blant unge med afrikansk bakgrunn er det to store kontingenter – den ene fra Marokko (166) og den andre fra Somalia (174). Kategorien Afrika (20) utgjøres av ungdommer som bare har oppgitt at foreldrene kommer fra Afrika. Nord-Afrika dekker kysten fra Egypt til Algerie og Sentral-Sør-Afrika resten av Afrika minus Marokko og Somalia. Samla er det bare 79 med foreldre som kommer i fra Amerika. Av disse er det flest fra Sør- eller Mellom-Amerika. Blant de som har europeisk bakgrunn kommer 180 fra tidligere Jugoslavia.

Den gruppa av unge som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land fortjener en særskilt oppmerksomhet. Hvor kommer fedrene og mødrene fra?



4,3 prosent har unnlatt å svare på hvor far er født mens 1,5 prosent ikke har svart på spørsmålet om hvor mor er født. Det er tydelig noe lettere å holde styr på hvor mor er født. Samtidig er det en klar tendens i retning av at de fleste av mødrene er født i Norge og de fleste av fedrene er født i utlandet. 55,0 prosent oppgir at far er født i et annet land mens 59,4 prosent oppgir at mor er født i Norge.

I den følgende figuren ser vi mer presist på hvor mor er født når far er født i Norge og hvor far er født når mor er født i Norge.



I utvalget velger fedrene seg oftest kvinner fra andre nordiske land, mens kvinner oftest velger seg menn fra andre land i Vest-Europa. Mennene velger seg også oftere kvinner fra de vestlige engelskspråklige oversjøiske landa. Det er USA, Canada, Australia og New-Zealand. Samlet gjelder at 69,6 prosent av mødrene enten er fra Norden, Vest-Europa eller et vestlig oversjøisk land. Tilsvarende er 58,0 prosent av fedrene fra Norden, Vest-Europa eller et vestlig oversjøisk land. Norske kvinner er altså mer åpne for menn fra mer fjerntliggende kulturer. Spesielt gjelder dette Afrika. 15,8 prosent av mødrene har fått barn med afrikanske menn, mens bare 3,5 prosent av fedrene har fått barn med afrikanske kvinner.

Ut over denne grove oversikten er det store forskjeller fra land til land. Når det gjelder Asia får norske menn oftest barn med kvinner som er født på Filippinene. 31 norske menn har fått barn med kvinner fra Filippinene og 21 fra Thailand. Norske kvinner får oftest barn med asiatiske menn fra Iran, Tyrkia og Pakistan. 18 kvinner har fått barn med menn fra Iran, 35 med menn fra Pakistan og 29 med menn fra Tyrkia. Antallet menn født i Norge som har fått barn med kvinner fra disse tre landene er langt mindre. I noen grad er det grunn til å mene at dette handler om ekteskapsinngåelser som foregår innafor etablerte innvandremiljøer.

Med utgangspunkt Norden er det klart vanligst at norske menn får barn med kvinner født i Sverige og Danmark. Også mange av de norske kvinnene har hentet fedre fra Sverige og Danmark. 123 av mødrene kommer fra Sverige og 65 fra Danmark mens 110 av fedrene kommer fra Sverige og 65 fra Danmark.

De viktigste landa i Europa der norske menn har hentet mødre til sine barn er Tyskland og Storbritannia. 35 av de unge har mødre fra Tyskland og 31 fra Storbritannia. Det er også 22 av mødrene som kommer fra Polen. Norske kvinner har henta flest europeiske fedre til sine barn fra Storbritannia, Tyskland, Spania og Italia. Antall fedre fra disse landene er henholdsvis 71 fra Storbritannia, 28 fra Tyskland, 27 fra Spania og 22 fra Italia.

Fra Afrika kommer fedrene til barn født av norske kvinner mest fra Marokko. 47 av fedrene kommer fra Marokko. Til sammenlikning er det tre kvinner fra Marokko som har fått barn med menn født i Norge. I tillegg kommer 25 av fedrene fra Gambia. Ganske mange kommer også fra Tunisia og Nigeria.

USA er i en særstilling når det gjelder andelen mødre og fedre som kommer fra Amerika og de vestlige oversjøiske landa. I utvalget er det 67 norske menn som har fått barn med amerikanske kvinner, og 54 norske kvinner har fått barn med amerikanske menn. Videre er det 27 norske kvinner som har fått barn med chilenske menn. Det er med andre ord svært store variasjoner i sammensetningene av foreldrebakgrunnene vi i rapporten omtaler som «blandet».

1.7 For grove kategorier?

Det kan med rette innvendes at noen av de sentrale kategoriene vi opererer med i denne rapporten er svært grove i forhold til den kompleksiteten av kulturelle føringer de rommer. Dette gjelder særlig «ungdom med innvandrerbakgrunn». Som vi har sett dekker denne kategorien unge med foreldre fra en rekke nasjoner og kulturelle fellesskap i deler av Europa, Asia, Afrika, Nord-Amerika og Sør-Amerika. Engebrihtsen og Fuglerud viser at det kan være store og viktige forskjeller, også mellom bare et lite antall av de underkategoriene som kategorien dekker – her i form av hva disse forfatterne omtaler som «norske», «vestlige innvandrere», «ikke-vestlige innvandrere», «Somaliske» og «Sri Lanka» (2007). Særlig ut fra antropologiens kunnskap om den kompleksiteten som finnes selv innenfor hva man tidligere omtalte som «en kultur», kan man stille spørsmål om slike kategoriseringer overhode kan anses som faglig forsvarlig.

Når vi likevel har valgt å benytte slike grove kategorier, har dette to årsaker. Den første springer ut fra ønsket om å gi en bred og samlet framstilling av resultatene fra undersøkelsene rundt de temaene vi har valgt ut. Dette innebærer at datamaterialet er så stort og omfattende at størrelsen på rapporten ville sprengte formatets rammer om det skulle ytes rettferdighet til betydningen av alle de foreldrebakgrunnene som her er representert.

Den andre årsaken er at kategorien «ungdom med innvandrerbakgrunn» faktisk kan gi et visst innblikk i noen interessante og overordnede mønstre. Unge fra innvandrerfamilier, med større eller mindre deler av oppveksten fra en norsk kontekst, deler også visse grunnleggende trekk i livssituasjon og erfaringsgrunnlag. Selv om unge mennesker alltid vil tolke og relatere seg til disse trekkene på grunnlag av båndene til familie og til primærsosialisering, vil det likevel være interessant å undersøke i hvilken grad enkle kriterier som å ha vokst opp med eller uten «innvandrerbakgrunn»

faktisk gir seg utslag som kan gi oss nyttig og interessant kunnskap om ungdom i Oslo i 2006. Så får det heller være opp til videre studier å undersøke situasjonen på grunnlag av de mer finmaskede kategoriene som dette materialet også gir muligheter til å analysere.

2 Identitetsforvaltning

2.1 Etnisk identitet

I Oslo har innvandrerbefolkningen vokst fra 55 608 i 1995, til 101 649 i 2006 (Aftenposten 30/1 2007). Selv om denne veksten i hovedsak har skjedd i drabantbyene på østkanten, det vil si i områder der folketettheten er særlig stor, har disse prosessene for lengst fått aktualitet for ungdomslivet i Oslo som helhet. Hvilke identiteter er det som vokser fram i en slik situasjon? Hvordan skal de kategoriseres?

Som kulturbegrepet har også begrepet «etnisitet» lenge vært omdiskutert. I følge Eriksen refererer etnisitet til «aspects or relationships between groups which consider themselves, and are regarded by others, as being culturally distinctive.» (Eriksen i Hutchinson and Smith 1996:28). Den sterke vektleggingen på det relasjonelle og markering av grenser ble særlig fokusert etter Barths innflytelsesrike artikkel i «Ethnic groups and boundaries» fra 1969. I tråd med dette fokuset har etnisitet i seinere tid blitt fremhevet som relatert til ulike gruppers vektlegging av bestemte holdninger, væremåter og tegn som i særlig grad virker som markører for gruppens forskjellighet i relasjon til andre grupper. Slike grensemarkører kan endres over tid, og behøver ikke å inkludere «dypere» fellestrekk enn en viss anerkjennelse av å tilhøre samme gruppe («ethnie»).

En sentral komponent i oppbyggingen av og konsolideringen av en egen personlig identitet handler om å plassere seg sjøl relatert til sosiale og kollektive størrelser. Sosiale identiteter kan være knytta til klasse, kjønn, alder, religion eller identifisering med et særskilt segment innafor et større ungdomsmiljø. Felles for slike identiteter er at de har grenser. Noe binder sammen, mens andre trekk skiller (Cohen 1985). Her skal etnisk eller nasjonal identitet betraktes som en særskilt form for kollektiv eller sosial identitet.

Det er viktig å understreke at nasjonalstat og etnisitet langt fra alltid er sammenfallende. Et eksempel er kurderne. Disse finnes fordelt over en rekke ulike nasjonalstater som Tyrkia, Irak, Iran med flere. I andre land, som i Norge, har tradisjonelt nasjonalstat og etnisk tilhørighet i større grad vært i samsvar.

Identitet knytta til opplevde nasjonale fellesskap er basert på unike historiske forutsetninger, erfaringer og vilkår. Blandingen av tegn, symboler, tradisjoner, myter og kjennetegn som avleirer seg gjennom historiske prosesser, danner på ulike måter forskjeller som betones i forhold til «de andre». Disse forskjellene vil så i varierende grad internaliseres i individene gjennom sosialisering og øvrig erfaring. De danner forutsetningen for å vedlikeholde egen tilknytning eller danningen av nye grupper og identiteter i form av «etnisitet». Et sentralt spørsmål blir derfor i hvilken grad ulike etniske eller nasjonale identiteter er sammenliknbare størrelser. Videre er det ulike oppfatninger om hvor bestandige og betydningsfulle etniske identiteter er for individet. Historikeren Kåre Lunden slår fast at: «Nasjonal identitet kjem ikkje opp av små årsaker, og er ikkje lett å forandre» (Lunden 1993:30). Østerrud relativiserer derimot betydningen av etnisk identitet til å være «et spørsmål om tolking og situasjonsbetinget selvforståelse» (Østerrud 1994:26).

Igjen understreker dette nødvendigheten av å åpne opp for mer fleksible og sammensatte uttrykk for identitet, særlig når man forsker på ungdom. Vi kan ikke ta for gitt at unge kun reproducerer en identifikasjon med foreldrenes etniske gruppe. Uansett påpeker sosiale identitetsteorier potensielle problemer som kan oppstå gjennom deltaking i flere kulturer, og gjennom usikker etnisk identitet. Både Lewin (1948), Tajfel (1981) og Phinney (1990) diskuterer sannsynligheten for at identifikasjon med to ulike etniske grupper kan være problematisk for identitetskonstruksjonen – på grunn av konflikter i holdninger, verdier og atferd mellom en opprinnelseskultur og den nye majoritetskulturen.

I denne turbulente verden med skiftende inntrykk, økende globalisering og med en nasjonalstat som i alle fall tilsynelatende er på vikende front, hva skjer med identitetsdannelsen? Opplevs temaet som mindre viktig og mindre grunnleggende? Er nasjonal eller etnisk identitet noe den enkelte blir oppmerksom på når identiteten blir satt under press? De sentrale verdier og den sjølføståelse den enkelte bærer på i kraft av å tilhøre en etnisk gruppe, kan føles mer utsatt, eller opplevs tydeligere, når den enkelte befinner seg i en minoritetssituasjon. Slike erfaringer formidles gjennom hverdagslivets små og store møter. Den unge stilles i situasjoner hvor hun eller han må forholde seg til forskjeller og treffe valg i forhold til egen kultur og identitet.

Øia (1998) viser at uansett etnisk bakgrunn har egenoppfatningen sterk sammenheng med hvordan den enkelte opplever at andre ser på deg. En del ungdommer er i den situasjon at de ikke sjøl oppfatter seg som norske, men blir likevel oppfatta slik av omgivelsene. Samtidig er reaksjonen fra det norske ungdomsmiljøet i sterk grad avhengig av hvordan den enkelte unge med innvandrerbakgrunn presenterer seg sjøl.

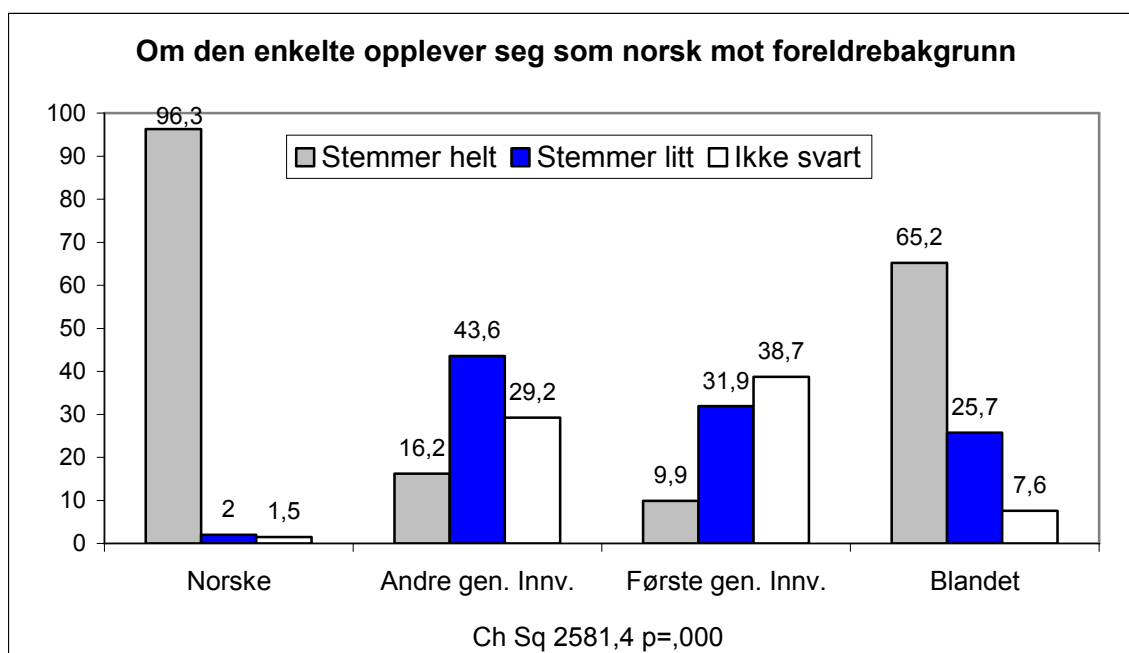
2.2 Egendefinering av identitet

2.2.1 Identitet som norsk

Spørreskjemaet har ulike innfallsvinkler til å fange opp denne problemstillingen. Helt i innledningen er det et spørsmålsbatteri der temaet er fokusert som følger: «I Norge i dag bor det folk fra en rekke ulike nasjonaliteter, kulturer og religioner. Hvilken nasjonalitet, kultur eller religion opplever du at du selv tilhører?» Svaralternativene var: «stemmer helt», «stemmer litt» og «stemmer ikke». De unge skulle ta stilling til i hvilken grad de oppfatta seg som «norsk», «innvandrer», «europeer», «internasjonal», «kristen», «muslim» og «utlending». Svarene viser at slike kategorier ikke nødvendigvis er gjensidig utelukkende. Det er mulig å føle seg både som norsk og europeer eller som innvandrer og norsk på samme tid. Samtidig er dette ferdige kategorier i et spørreskjema som bare i liten grad gir anledning til å nyansere en slik tilhørighet. Kanskje er det kategorier som passer bedre, men som ikke finnes i spørsmålene. Likevel gir svarene noen indikasjoner om hvordan de unge orienterer seg.

Flere av spørsmålene er bare delvis utfylt. Grunnen kan dels være at problemstillingen blei for vanskelig, at den ikke helt treffer eller at slike problemstillinger tar mer tid å forholde seg til enn hva som er mulig innenfor rammen av en slik spørreundersøkelse. I instruksene for hvordan man skal utfylle skjemaet blir det presisert at man ikke skal bruke lang tid på hvert enkelt spørsmål. Den mest nærliggende tolkningen av den store andelen manglende svar på flere av spørsmålene er trolig at de svarte positivt på de merkelappene som de følte traff dem og hoppa over resten. En annen mulig forklaring kan ligge i at en del ungdommer reagerer mot å skulle sette merkelapper på seg sjøl. Uansett er det problemer med tolkingen. Vi kan ikke være sikre på hvorfor så mange unnlater å svare, og hvordan vi skal tolke et slikt fravær av svar.

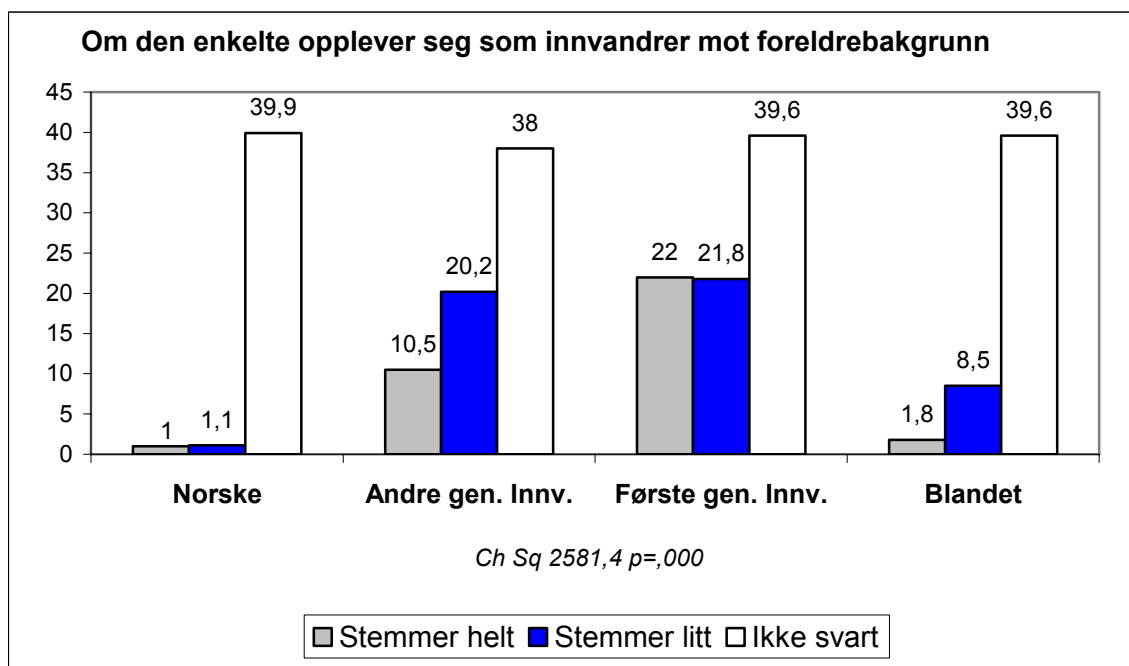
I hvor stor grad oppfatter den enkelte seg som norsk?



Det er ikke overraskende at blant unge med to norskfødte foreldre oppfatter de aller fleste seg som norske. Derimot er det langt større usikkerhet for de som har sammensatt bakgrunn, der den ene av foreldrene er født i Norge og den andre i et annet land. Av disse er det bare 65,2 prosent som mener at det «stemmer helt» at de er norske. Tilsvarende er det bare små grupper av unge med innvandrerbakgrunn som mener det «stemmer helt» at de er norske – 16,2 prosent av andre generasjon og 9,9 prosent av første generasjon. Derimot er det en betydelig andel av unge med innvandrerbakgrunn som mener at det «stemmer litt» at de er norske. Det gjelder 43,6 prosent av andre generasjon og 31,9 prosent av første generasjon. At så mange med innvandrerbakgrunn også i noen grad opplever seg som norske, er i overensstemmelse med Vestels funn fra Rudenga (2004).

2.2.2 Innvandreridentitet

I hvor stor grad oppfatter den enkelte seg som innvandrer?



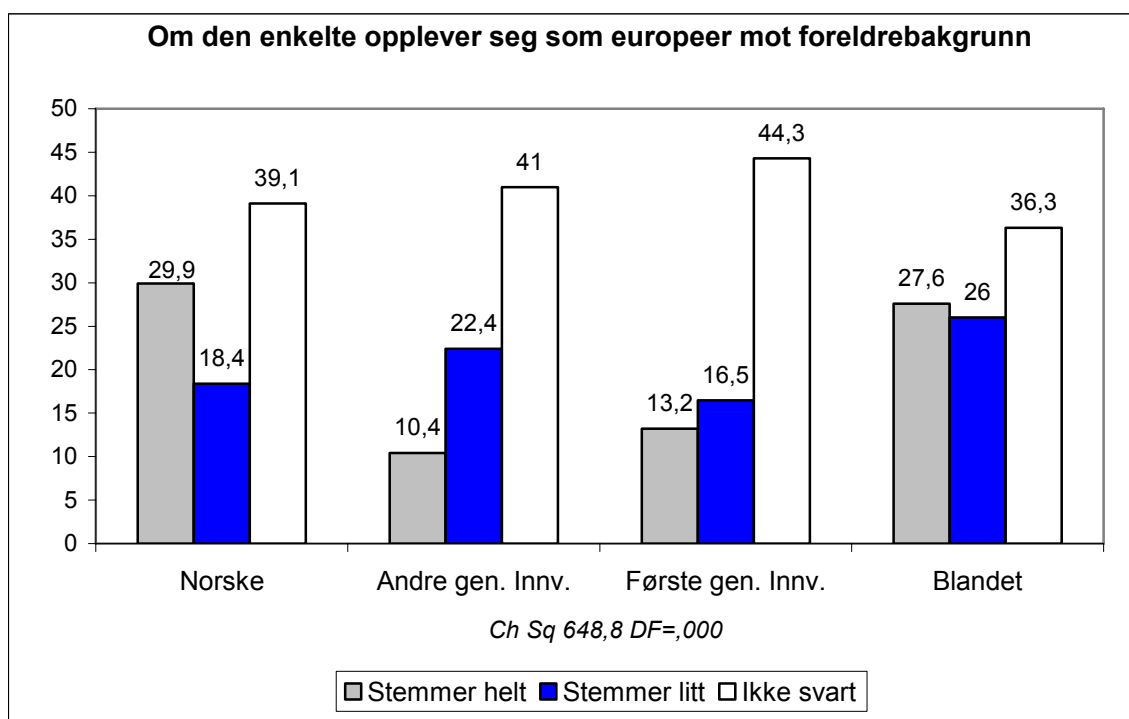
Blant alle grupper er det store mindretall som ikke svarer på om de opplever seg som innvandrer. Det kan være enkelt å forstå for unge som har to norskfødte foreldre. Hvorfor spesielt unge med innvandrerbakgrunn unnlater å svare på et slikt spørsmål, er det derimot vanskeligere å gi et overbevisende svar på. En mulighet er at ordet innvandrer har fått en negativ klang i offentligheten og er forbundet med ulike problemer som kriminalitet, gjenger, fattigdom, getto, dårlige skolekarakterer og så videre. En annen mulig forklaring kan være at betegnelsen innvandrer i liten grad er dekkende for hvordan ungdom med innvandrerbakgrunn som er oppvokst i Norge faktisk ser seg selv.

Blant de som har svart er det igjen en viss forskjell mellom første og andre generasjon innvandrere. Av de som er født og oppvokst i Norge svarer 10,5 prosent at det «stemmer helt» at de opplever seg som innvandrere og 20,2 prosent at det «stemmer litt». Tilsvarende tall for første generasjon er 22 prosent og 21,8 prosent. Færre i andre generasjon føler at innvandrerbetegnelsen stemmer. En grunn kan ligge i at denne gruppa av unge i mindre grad opplever at de stenges ute. Dette peker med andre ord i retning av at oppvekst i Norge, for noen faktisk medfører en sterkere følelse av inklusjon.

Tallene er i overensstemmelse med at en større andel blant andre generasjon svarer bekreftende på at de opplever seg som norske.

2.2.3 Europeisk identitet

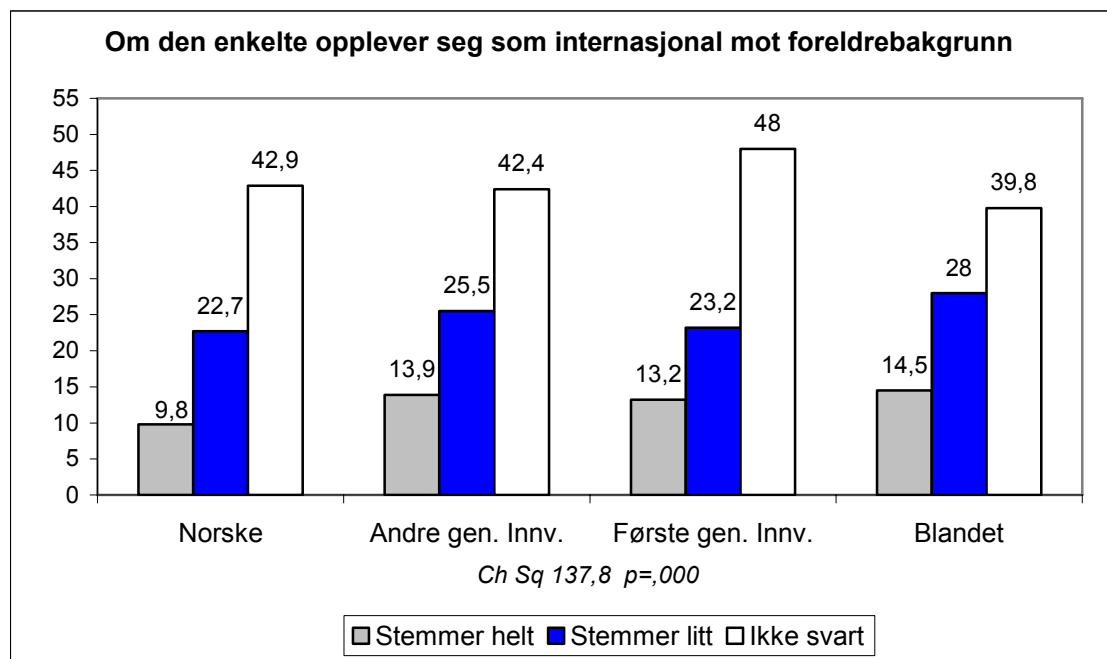
I hvilken grad er det utbredt blant unge i Oslo å oppleve seg sjøl som europeer?



Den høye prosenten unge, uansett bakgrunn, som ikke har svart på dette spørsmålet, understreker at heller ikke kategorien «europeer» treffer særlig godt i ungdomsmiljøene. Likevel ser det ut til at følelsen av å ha en europeisk identitet har en viss utbredelse i hovedstaden. Av unge med norskfødte foreldre er det hele 48,3 prosent som svarer at dette «stemmer helt» eller «stemmer litt» – og blant de som har en norsk og en utenlandsk født forelder 53,6 prosent. Opplevelsen av å være europeer er mindre utbredt blant unge med innvandrerbakgrunn. I andre generasjon svarer 32,8 prosent «stemmer helt» eller «stemmer litt» og i første generasjon bare 19,7 prosent. Årsaken kan ligge i at de aller fleste med innvandrerbakgrunn har røtter i land utafor Europa. Deres etniske referanseakse blir derfor i større grad mellom opprinnelseslandet og Norge.

2.2.4 Følelsen av å være internasjonal

Hvor mange er det som føler seg som internasjonale, og som dermed forfekter en identitet på tvers av landegrensener?



Temaet om den enkelte føler seg som «internasjonal» er annerledes enn spørsmålet om å oppleve «europesk» identitet. Mens følelsen av å være europeer på et vis refererer til en variant av nasjonalt identitet – åpnes kategorier omkring nasjonal identitet mer opp når problemstillingen blir om den enkelte føler seg internasjonal. Kategorien internasjonal gir assosiasjoner til å være verdensborger, men også til å fornekte etnisk kategorisering mer generelt. Heller ikke dette ser ut til å være en betegnelse som har stor gjenklang blant 14–17-åringene i Oslo.

Særsilt mange unnlater å svare på dette spørsmålet – fra 39,8 prosent blant de som har en norsk og en utenlandsk født forelder til hele 48 prosent blant første generasjon med innvandrerbakgrunn. Grunnen kan ligge i at refleksjonene rundt en slik problemstilling er for avansert og vanskelig for mange ungdommene i denne aldersgruppen. De forstår rett og slett ikke hva det vil si å oppleve seg som internasjonal.

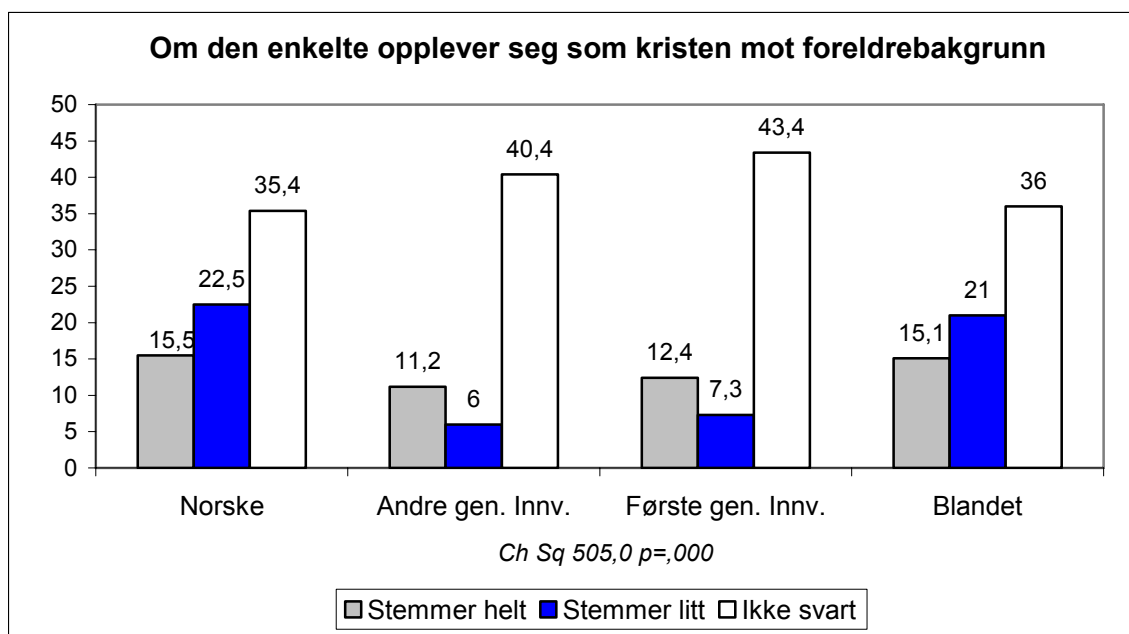
Dette står i motsetning til hva Vestel fant hos et vesentlig sjikt blant Rudengaungdommene når disse var kommet opp i 20-åra. Her var «internasjonal» et hyppig brukt ord, og indikerer kanskje nettopp at alder og modenhet kan være nært forbundet med de unges evne til å se dette som en

meningsfylt betegnelse (Vestel 2007a,b). På Rudenga hang dette sammen med en økende politisk bevissthet blant informantene. De ofte svært generaliserende og negative reaksjonene mot innvandrere, som kom i kjølvannet av 11 september 2001, hadde blant annet medvirket til en slik orientering. Det handler om opplevelsen av diskriminering på utesteder, arbeidsplasser og i mer dagligdagse situasjoner utenfor lokalmiljøet. I tillegg kommer gjentatte erfaringer av å bli oppfattet som norsk i foreldrenes hjemland, og som utlending i Norge.

I Ung i Oslo 2006 er det relativt små forskjeller mellom de ulike gruppene. Færrest av de med norskfødte foreldre mener at det «stemmer helt» eller «stemmer litt» at de er internasjonale. Det gjelder 32,5 prosent. Flest internasjonallister i denne meningen er det blant de unge som har en av foreldrene fra Norge og den andre fra et annet land. I denne gruppa svarer 42,5 prosent at det «stemmer helt» eller «stemmer litt» at de er internasjonale. Dette passer godt for unge som har foreldre som er født i ulike land og der en entydig nasjonalitetsforankret identitet ikke er åpenbar.

2.2.5 Kristen i Norge

Det norske samfunnet er bygget på en kristen tradisjon. Så sterkt står dette kulturtrekket at den evangeliske lutherske kirke er norsk statsreligion. I hvor stor grad føler unge mennesker seg som kristne?



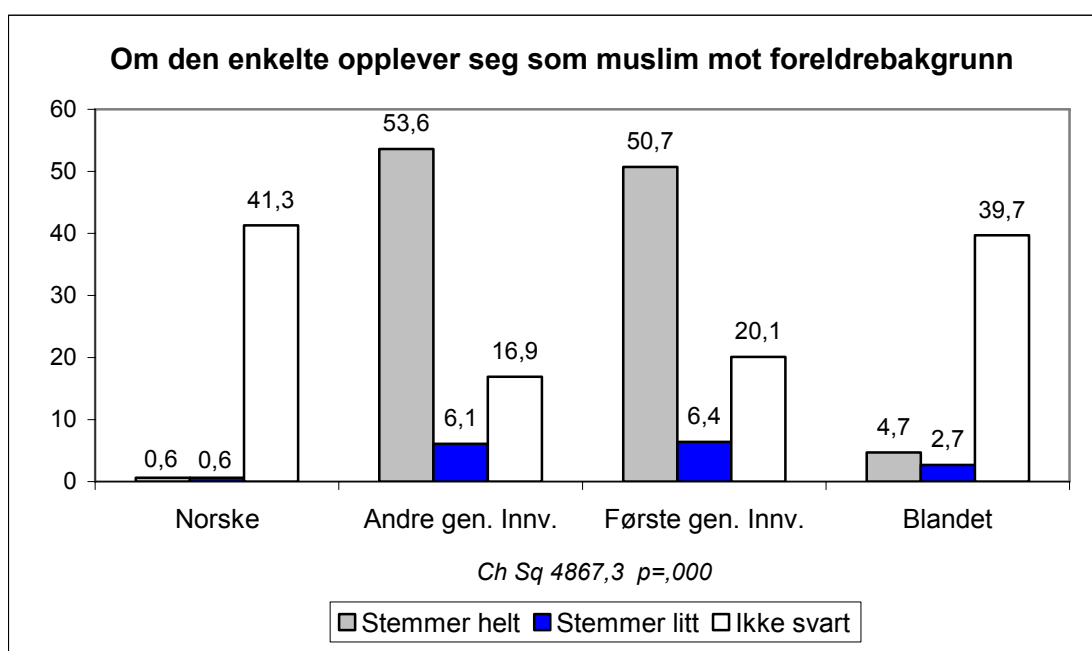
Også her er det en stor andel som ikke har svart. Det kan i en slik sammenheng neppe være noe fremmedartet eller vanskelig å forstå hva som menes med kristen. På bakgrunn av mønstrene i svarene vi hittil har gjennomgått, er det mest nærliggende å tenke at den store andelen ubesvart skal tolkes som uttrykk for at kategorien ikke treffer, og at det er mange som ikke oppfatter seg som kristne blant de som ikke svarer.

Blant ungdommene med to norskfødte foreldre er det 15,5 prosent som svarer at det «stemmer helt» at de opplever seg som kristne. Betydelig flere av de norske, 22,5 prosent, mener at dette «stemmer litt». Det er altså fullt mulig å være litt kristen. Fordelingen blant de unge som har en norskfødt og en utenlandsk født forelder likner svært på unge med norskfødte foreldre. Blant ungdom med innvandrerbakgrunn svarer rundt 12 prosent, både i første og andre generasjon, at det «stemmer helt» at de er kristne og rundt 7 prosent svarer at det «stemmer litt».

Over 40 prosent av unge med innvandrerbakgrunn unnlater å svare. Grunnen er mest sannsynlig at de tilhører andre religioner, og at kategorien derfor ikke treffer.

2.2.6 Muslim i Norge

Hvor vanlig er det at unge med innvandrerbakgrunn er muslimer? Eventuelt er det slik at det også blant andre grupper av unge også finnes innslag av muslimer?



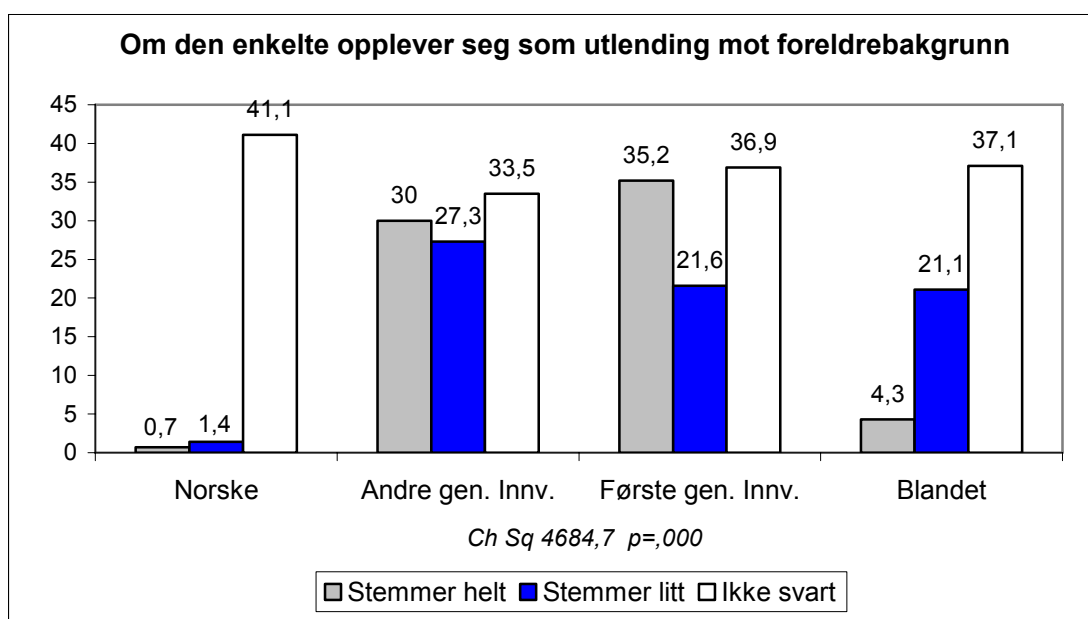
Også her finner vi en relativt stor andel som ikke har svart. Som med kategorien kristen er det rimelig å anta at heller ikke muslim vil oppfattes som en fremmedartet eller vanskelig forståelig kategori. Blant unge med norskfødte foreldre, og blant unge der bare den ene av foreldrene er født i Norge, er det rundt 40 prosent som ikke svarer.

En stor del av unge med innvandrerbakgrunn opplever seg som muslimer. Det gjelder for 59,4 prosent av andre generasjon og 57,1 prosent av første generasjon. Av disse mener de aller fleste at det «stemmer helt» at de er muslimer. Bare vel 6 prosent mener at det «stemmer litt». Enten er man muslim eller så er man det ikke. Dette står i sterk kontrast til hvilke holdninger til religion som kommer til uttrykk blant unge med norskfødte foreldre, der det var langt flere som krysset av som «litt» kristne. Trolig speiler dette noe av den reduserte betydningen religion lenge har hatt i vestlige urbane områder.

14 prosent av de unge med innvandrerbakgrunn unnlater å svare både på om den enkelte opplever seg som muslim og om den enkelte opplever seg som kristen. Kanskje indikerer dette at det også blant en del unge med innvandrerbakgrunn stilles spørsmål ved religionens relevans og rolle. En annen tolking kan være at det her dreier seg om unge med tilknytning til andre religionsformer.

2.2.7 Identitet som utlending

Hvor utbredt er følelsen av å være utlending? Det gjelder spesielt for unge med bakgrunn fra andre land.



I likhet med flere av de øvrige kategoriene, er det også her en relativt stor andel som unnlater å svare. Likevel, blant dem som svarer, er det påfallende mange av ungdommene med innvandrerbakgrunn som oppfatter seg sjøl som tilhørende kategorien utlending. Det gjelder både i første og andre generasjon. I andre generasjon svarer 57,3 at det «stemmer helt» eller «stemmer litt» at de er utlending og i andre generasjon 56,8 prosent. Her er det altså ingen endringer fra første til andre generasjon. Også blant de unge som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land, er det et betydelig innslag av unge som opplever seg som utlending. 4,3 prosent mener at dette «stemmer helt» og 21,1 prosent at det «stemmer litt».

Med andre ord, blant dem som svarer, velger langt flere av de unge med innvandrerbakgrunn å vektlegge en identitet som utlending enn som innvandrer. Det er vanskelig å vite sikkert hva som ligger i disse ordvalgene. Betegnelsen er i bruk, selv i tilfeller der den er misvisende ut fra konvensjonelle betydninger av ordet.

Det ser ut til at ordet utlending gir mer positive konnotasjoner og er mer akseptert, sammenliknet med betegnelsen innvandrer. Likevel er disse to ulike betegnelsene bare i begrensa grad uttrykk for alternative valg hos de unge. Blant alle unge med innvandrerbakgrunn er det 29,2 prosent som mener det enten «stemmer litt» eller «stemmer helt» at de både er «innvandrer» og «utlending». Hele 30,6 prosent unnlater å svare på begge disse spørsmåla, mens 19,8 prosent mener at det «stemmer helt» eller «litt» at de er utlending, men ikke innvandrer. Bare 2,4 prosent bekrefter at de oppfatter seg som innvandrer, men ikke som utlending.

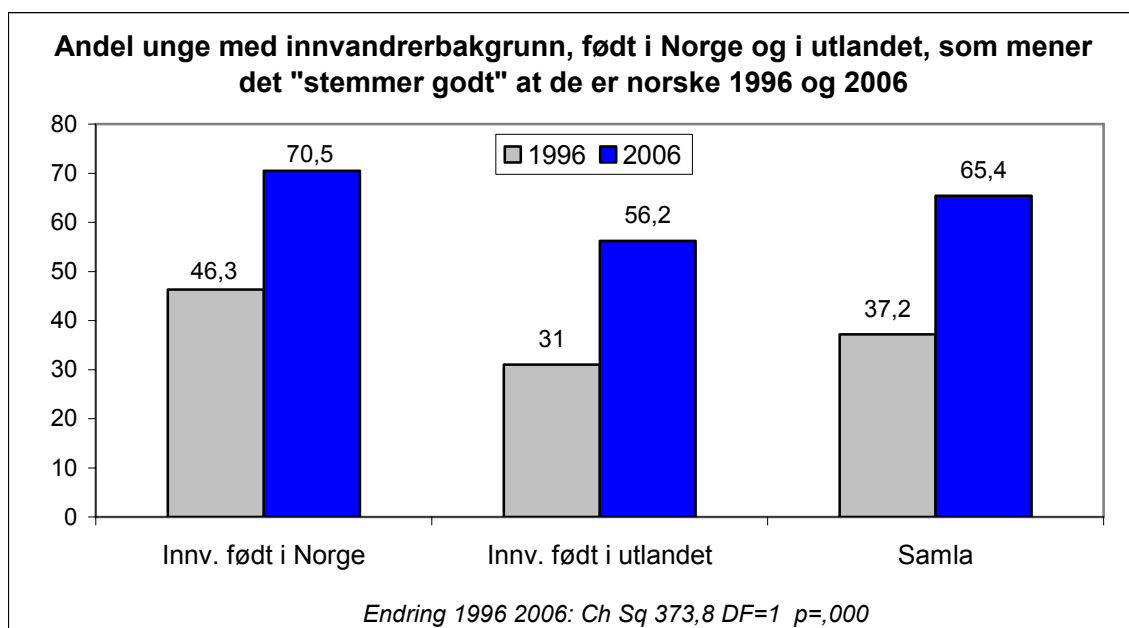
2.3 Norsk eller innvandrer – endring over tid

2.3.1 Egenoppfatning

Temaet etnisk identitet er berørt med andre innfallsvinkler flere andre steder i spørreskjemaet. Fire spørsmål, som er stilt både i 1996 og i 2006, gir muligheter til å finne ut om det har skjedd endringer over tid. Den enkelte blir bedt om å ta stilling til i hvilken grad han eller hun oppfatter seg sjøl som norsk eller som innvandrer, og om hvordan de tror de blir oppfattet av andre i forhold til disse kategoriene. Formuleringen er: «I hvilken grad oppfatter du deg selv som norsk og/eller innvandrer?» Disse spørsmåla er bare stilt til unge som har begge foreldrene født i et annet land.

Svaralternativa er ikke helt identiske i 1996 sammenliknet med 2006. I 1996 var svaralternativa «stemmer svært godt», «stemmer ganske godt», «stemmer ganske dårlig» og «stemmer svært dårlig». I 2006 var alternativene «stemmer nokså godt», «stemmer ganske godt», «stemmer ganske dårlig» og «stemmer svært dårlig». Årsaken til denne forskjellen er noe så prosaisk som en korrekturfeil. Likevel skal vi gå ut fra at sammenlikningsgrunnlaget opprettholdes ved at svaralternativa dikotomiseres slik at «stemmer svært godt», «ganske godt» og «nokså godt» slås sammen til en kategori: «stemmer godt», mens «stemmer ganske dårlig» og «stemmer svært dårlig» blir til «stemmer dårlig».

Både i 1996 og 2006 er det også her en vesentlig andel av de unge som ikke har svart. På de enkelte spørsmåla varierer frafallet fra rundt 13 prosent til rundt 18 prosent. Igjen ser vi altså at spørsmål som går direkte på identitet gir en høy grad av ubesvart respons. Frafallsprosenten er likevel betydelig mindre her sammenliknet med svarprosenten på spørsmålene om den enkelte oppfatter seg som norsk, europeer, internasjonal og så videre.

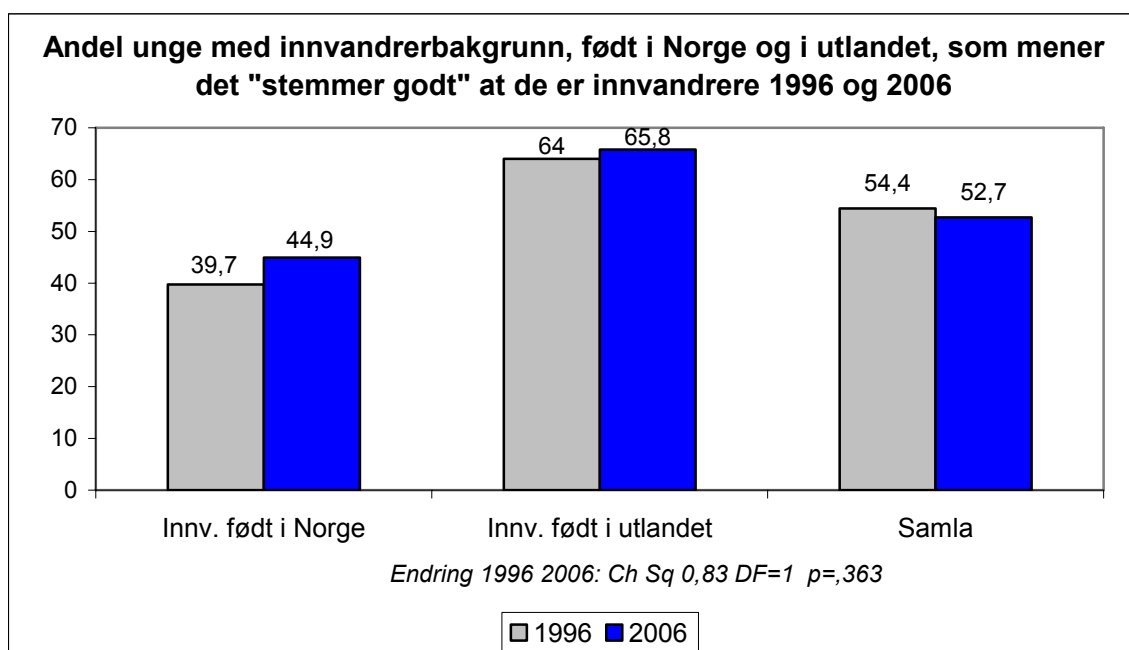


På grunnlag av andelen som har svart, ser det ut til at det fra 1996 til 2006 har blitt betydelig vanligere eller enklere blant ungdom med innvandrerbakgrunn å oppfatte seg sjøl som norsk. Blant andre generasjon har andelen som oppfatter seg som norske økt fra 46,3 prosent i 1996 til hele 70,5 prosent i 2006. Økningen blant første generasjon unge med innvandrerbakgrunn har økt fra 31 prosent i 1996 til 56,2 prosent i 2006. Tallet fra

2006 er i høy grad sammenfallende med svarene når den unge skal ta stilling til i hvilken grad de oppfatter seg som norsk, innvandrer, europeer, internasjonal, kristen, muslim og utlending.

Disse resultatene indikerer en liten revolusjon i tenkesett. En betydelig andel unge med innvandrerbakgrunn ser ut til å identifisere seg med det større fellesskapet som vi må anta ligger i opplevelsen av å være norsk. Kategorien norsk er ikke lenger så eksklusiv som tidligere. En slik selvtilskrivning kan med andre ord sees som uttrykk for at det på de ti siste åra har utviklet seg en sterkere følelsesmessig integrering i det fellesskapet som den norske nasjonalstaten rammer inn. Alternativt kan vi stå overfor en type rettighetstenking. Innvandrerbefolkningen har fått fram sterkere talpersoner og kobler det å være norsk til statsborgerskap.

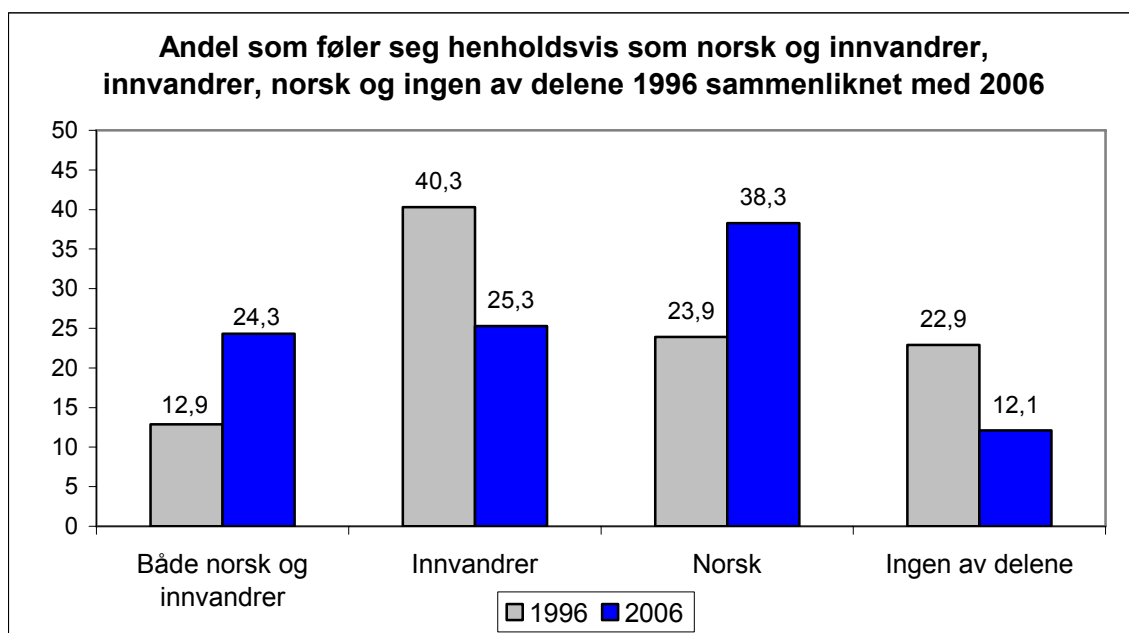
Har denne endringen som konsekvens at tilsvarende færre opplever seg sjøl som «innvandrere»?



Fra 1996 til 2006 er det små eller ingen forskyvinger. Sjøl om tendensen både for første og andre generasjon går i retning av at flere oppfatter seg som innvandrere er tendensen samla at færre opplever seg som innvandrere. Grunnen er at det relativt sett har blitt flere i andre generasjon, og at disse i mindre grad oppfatter seg som innvandrere. Ingen av disse endringene er signifikante. Når flere samtidig oppfatter seg som norske kan en forklaring være at det legges større vekt på rettighetsperspektivet og statsborgerskap.

Slike identitetsmønstre kan også sees som resultater av de prosessene som i nyere samfunnsteori omtales som «hybridisering». Med dette menes en utvikling der kulturelle former løsrives fra allerede eksisterende praksiser og inngår i kombinasjoner med andre kulturelle former slik at nye kulturelle uttrykk dannes (Nederveen Pietersee 2004, Vestel 2004, Kraidy 2005). Kulturelle former kan her bety en hvilken som helst forskjell i form av tegn, holdninger, verdier og væremåter. Dette inkluderer også emosjoner som er assosiert med et kulturelt fellesskap, og som gjennom slike prosesser inngår i kombinasjoner med former assosiert til andre kulturelle uttrykk. Her viser det seg gjennom opplevelsen eller følelsen av identitet. I kjølvannet av interessen for slike fenomener i flerkulturelle kontekster, er betegnelsen bindestreksidentiteter dukket opp (Mørch 1998, Prieur 2004, Schiffauer, Bauman, Kastoryano and Vertovec 2004).

Hvor mange av ungdommene med innvandrerbakgrunn assosierer seg mer eksplisitt til en identitet der de føler seg som både norske og som innvandrere?

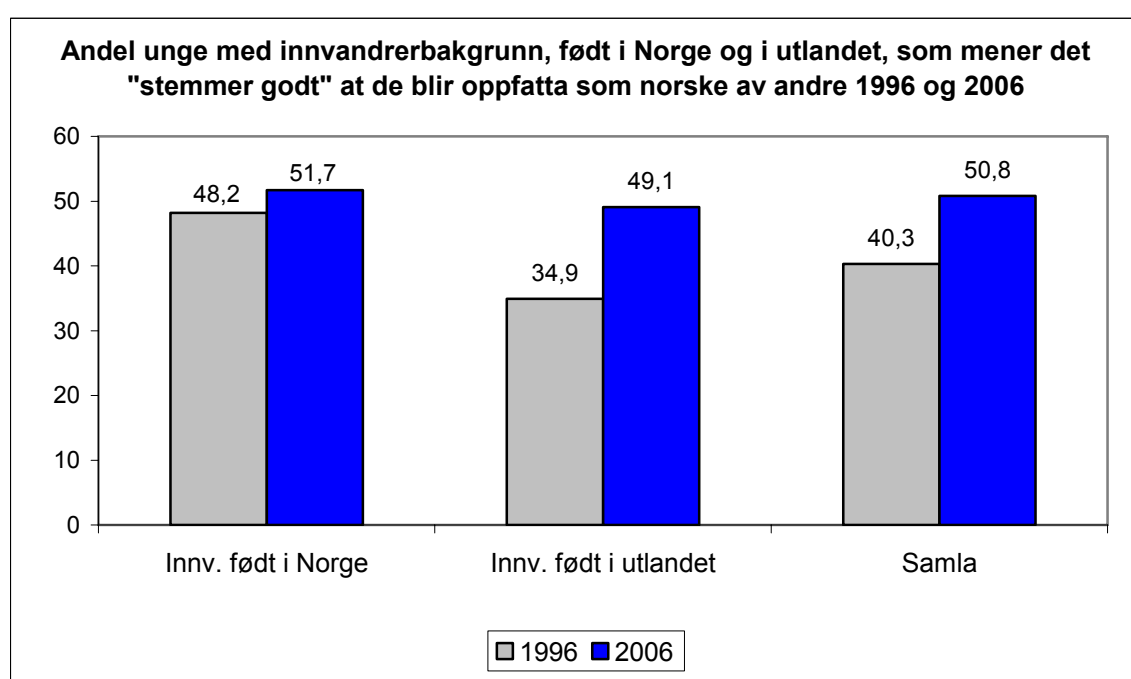


I tråd med tendensen vi allerede har sett fra svarene på de øvrige spørsmålene, svarer også flere i 2006 bekreftende på at de opplever seg selv som både norsk og innvandrer. I 1996 var det 12,9 prosent som følte seg som både norsk og innvandrer mens dette økte til 24,3 prosent i 2006. Samtidig har andelen som bekrefter kun norsk identitet økt fra 23,9 prosent i 1996 til 38,3 prosent i 2006, mens andelen som kun føler seg som innvandrer har gått tilbake fra 40,3 prosent i 1996 til 25,3 prosent i 2006. Det er også færre

i 2006 som krysser av både på at det «stemmer dårlig» at de oppfatter seg som norske og som innvandrere – det vil si de oppfatter seg verken som norske eller som innvandrere. En av grunnene til disse forskyvningene er trolig at andelen andre generasjon har økt.

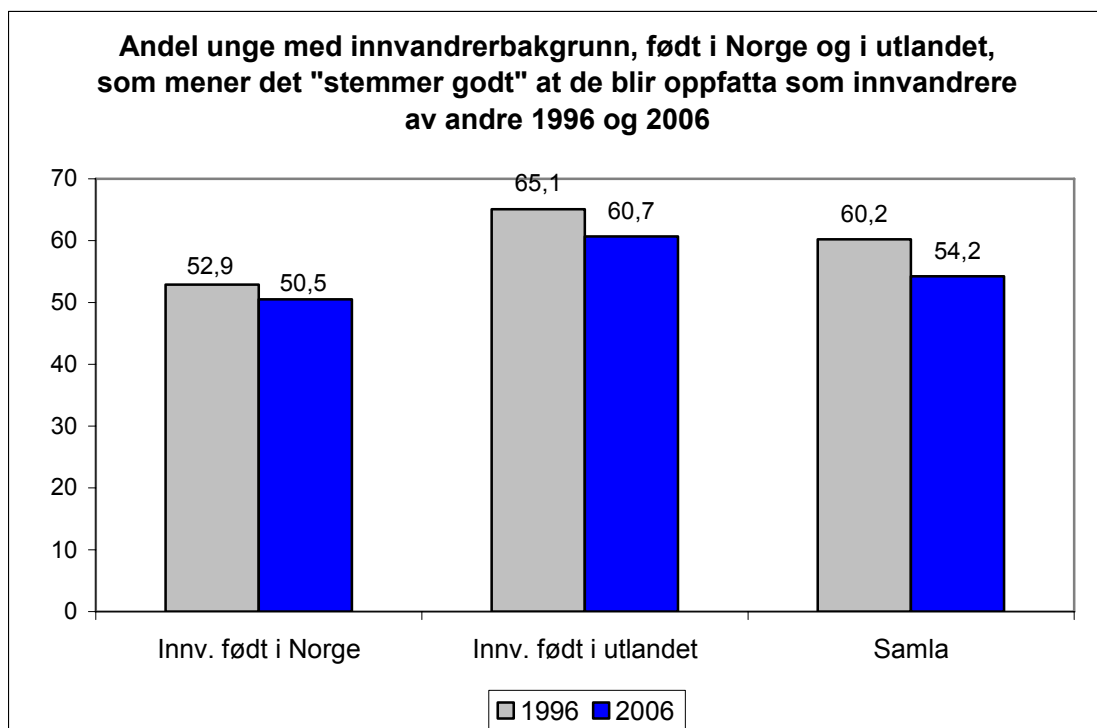
2.3.2 Andres oppfatning

Blir disse endringene ytterligere understreket ved at unge med innvandrerbakgrunn i større grad opplever at omgivelsene oppfatter dem som norske? Tilsvarende, er det samtidig færre som opplever at omgivelsene definerer dem som innvandrere?



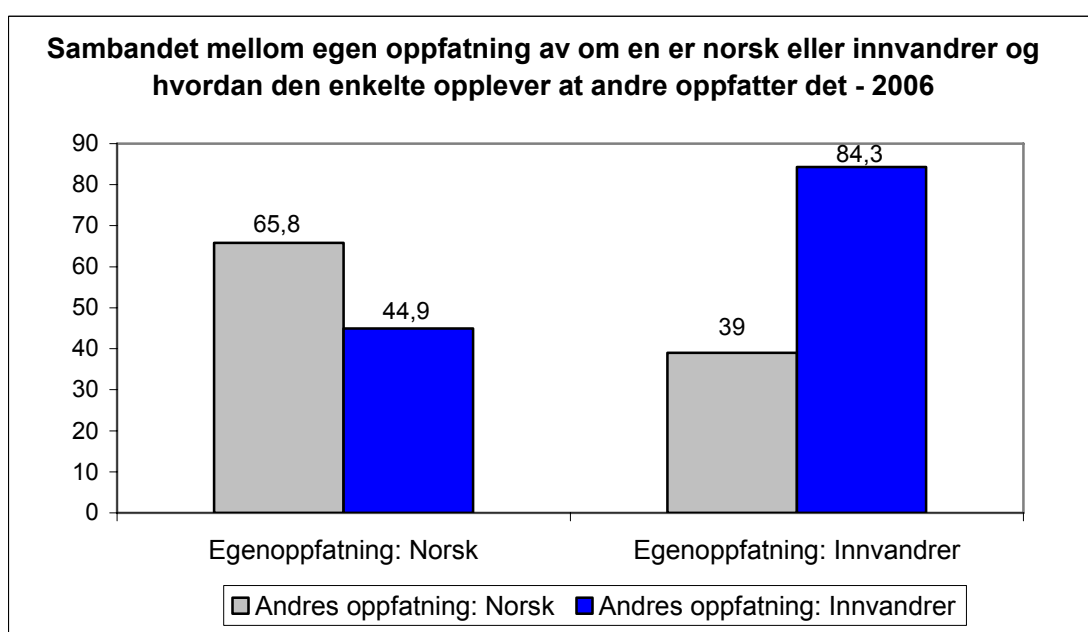
Vi ser at det har skjedd en økning i andelen unge med innvandrerbakgrunn som opplever at også andre oppfatter at de er norske. For andre generasjon er det likevel små eller ingen endringer fra 1996 til 2006. Derimot opplever flere av første generasjon unge med utenlandsfødte foreldre at andre oppfatter dem som norske – fra 34,9 prosent i 1996 til 49,1 prosent i 2006.

Hvor mange unge med innvandrerbakgrunn opplever at de av omgivelsene blir oppfatta som innvandrere?



Ut fra dette kriteriet er det fremdeles et tydelig skille mellom første og andre generasjon. Flere i første generasjon mener de blir oppfatta som innvandrer. Forskyvningene fra 1996 til 2006 er relativt små. Likevel går tendensen i retning av at færre opplever at de blir oppfatta som innvandrere i 2006 sammenliknet med 1996.

Basert på data fra 2006 er egenoppfatning av om en er norsk eller innvandrer kobla til hvordan den enkelte opplever at andre ser på dette spørsmålet.



Egenoppfatningen korresponderer relativt sterkt med den oppfatning den enkelte har av hvordan de mener de blir sett på av andre. Av de som sjøl oppfatter seg som norske mener 65,8 prosent at de også blir oppfatta som norske av andre, mens 44,9 prosent opplever at de likevel blir oppfatta som innvandrere av omgivelsene. Tilsvarende, av de som sjøl oppfatter seg som «innvandrere» mener 84,3 prosent at de også blir oppfatta som «innvandrere» av andre. 39,0 prosent av de som oppfatter seg som innvandrere mener likevel at de blir oppfatta som «norske» av andre. Disse tallene går ikke opp i hundre prosent. Det betyr at en del både svarer at det stemmer godt at de blir oppfatta som norske av omgivelsene og samtidig at de blir oppfatta som innvandrere.

3 Ulike væremåter

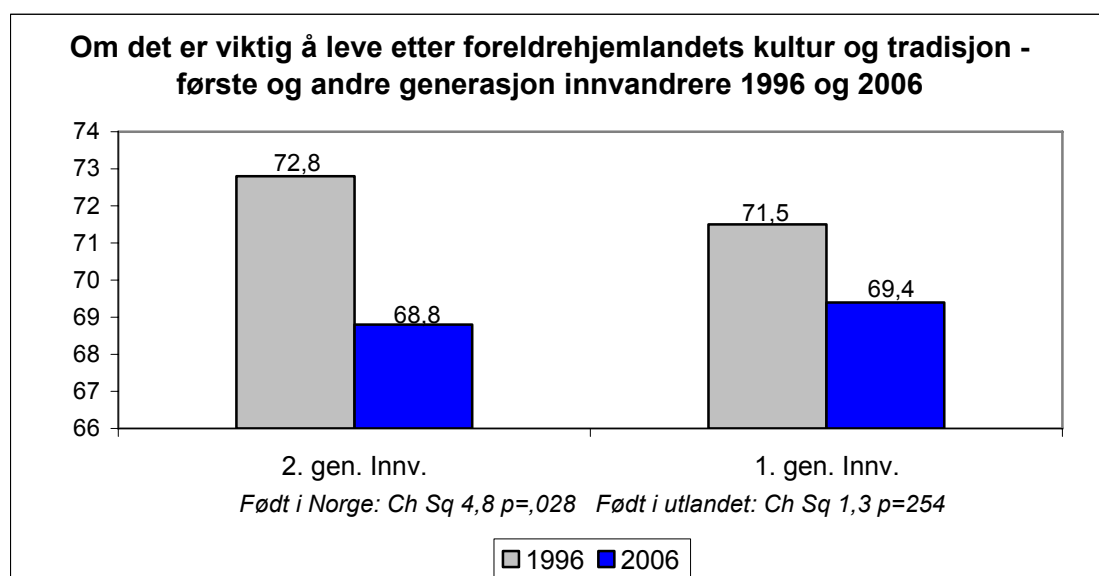
3.1 Kulturell orientering

3.1.1 Opprinnelseskultur eller norsk kultur?

Hvordan orienterer unge med innvandrerbakgrunn seg kulturelt? Hvilke holdninger til henholdsvis det norske og til væremåtene foreldrene representerer kommer til uttrykk i undersøkelsene vi her baserer oss på? Og hvordan forholder unge med norskfødte foreldre seg til sin foreldrebakgrunn i det flerkulturelle Oslo?

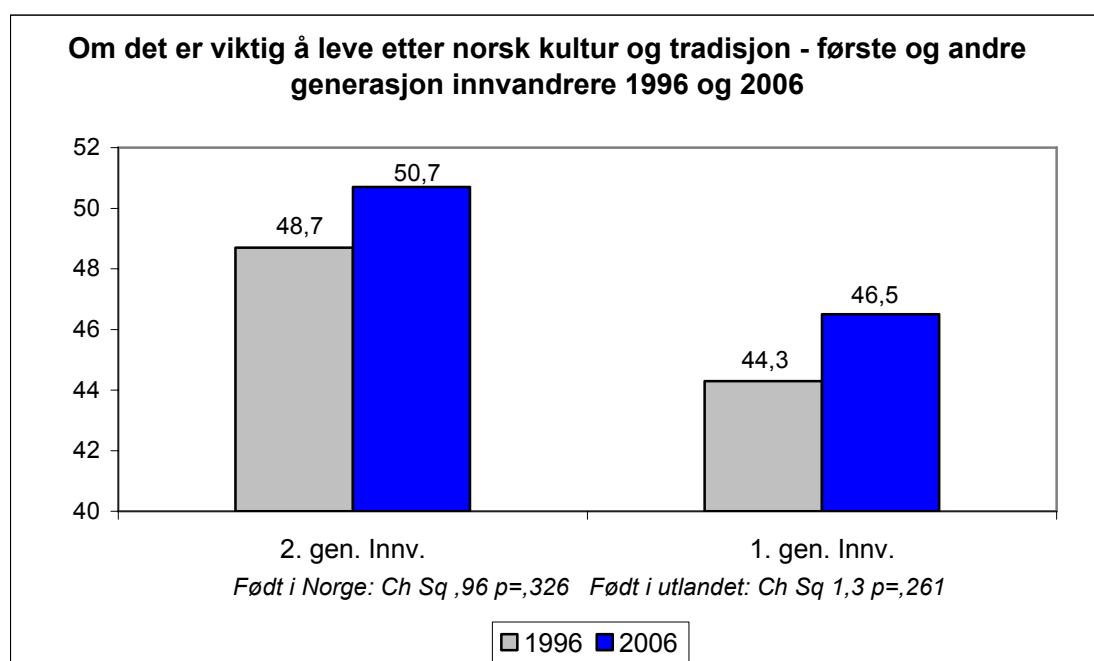
Temaene er belyst gjennom ulike innfallsvinkler. Til unge med innvandrerbakgrunn har vi stilt spørsmålene: «Er det viktig for deg å leve etter norsk kultur og norske tradisjoner», og «Er det viktig for deg at du lever etter dine foreldres opprinnelige hjemlands kultur og tradisjoner». Svaralternativa er «svært viktig», «ganske viktig», «uviktig» og «helst ikke».

Spørsmåla gir ikke grunnlag for å vite nærmere hva den enkelte legger i hjemlandets kultur og tradisjoner. Hva vil det si å leve etter norsk tradisjon og kultur? Svaret er i høy grad overlatt til personlig skjønn og assosiasjoner. Likevel kan svara gi en viss indikasjon på hvilke retninger ungdommenes kulturelle orienteringer går. Skjer det her endringer fra første til andre generasjon, og har det her skjedd endringer fra 1996 til 2006? I figuren nedenfor har vi sett på andelen som svarer «svært viktig» eller «ganske viktig».



Det er små forskjeller mellom første og andre generasjon og det er små eller ingen endringer fra 1996 til 2006. Mønsteret har altså holdt seg stabilt. Sjøl om mange av ungdommene med innvandrerforeldre, som vi har sett, oppfatter seg som norske er det likevel viktig for det store flertallet å leve etter foreldrehjemlandets kultur og tradisjoner. For unge med innvandrerbakgrunn født i et annet land er endringene fra 1996 til 2006 ikke signifikante. Derimot er det en liten, men signifikant nedgang i andelen som oppfatter det som viktig å leve etter foreldrenes hjemlands kultur og tradisjon fra 1996 til 2006 blant unge med innvandrerbakgrunn født i Norge. Hovedbildet er likevel stabilitet.

Hvor viktig er det «å leve etter norsk kultur og tradisjon»?

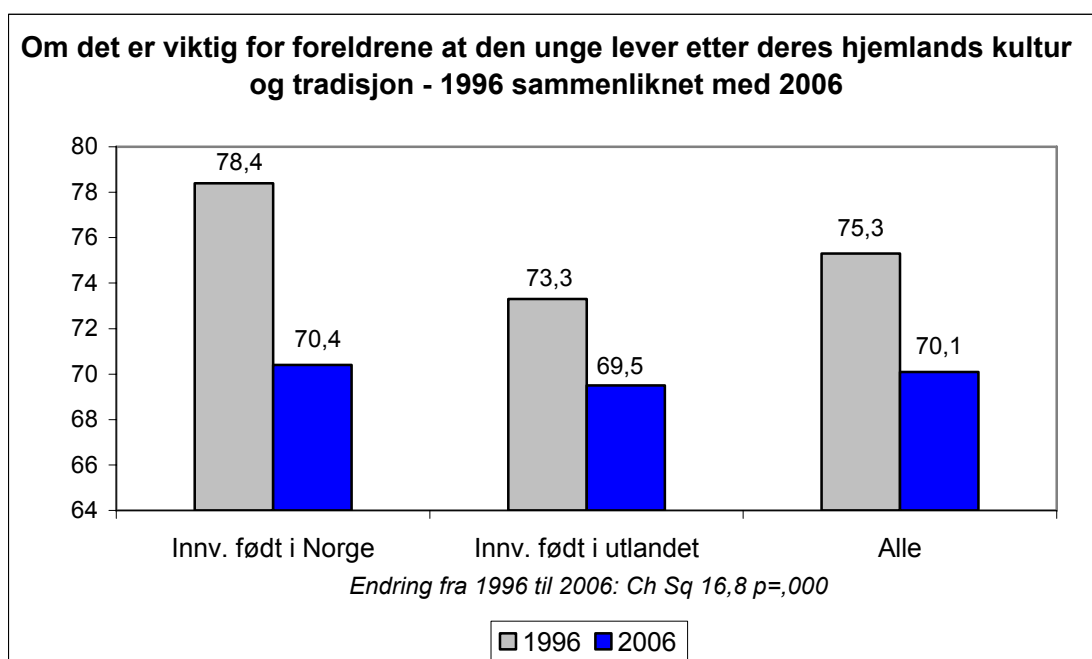


Generelt er det mindre viktig for de unge å leve etter norsk kultur og tradisjon sammenliknet med hvor viktig de opplever det er å leve etter hjemlandets kulturelle tradisjoner. Av de som er født i Norge, var det i 2006 50,7 prosent som mente at det enten var «svært viktig» eller «ganske viktig» å leve etter norsk kultur og tradisjon. Blant unge med innvandrerbakgrunn født i utlandet var det i 2006 46,5 prosent som mente det enten var «svært viktig» eller «ganske viktig» å leve etter norske tradisjoner. Fra 1996 til 2006 er det ingen signifikante endringer verken for første eller andre generasjon. Likevel er det en tendens i retning av at flere i 2006 vektlegger at det er viktig å forholde seg til norske kulturelle koder og tradisjoner.

Det er viktig å understreke at disse talla ikke sier noe om sosial praksis eller væremåte. Det kan godt ha skjedd forskyvninger i retning av at flere av de unge i 2006 lever etter norske kulturelle prinsipper, tradisjoner og koder uten at de dermed mener at det er mer viktig å tilpasse seg det norske. Tilsvarende kan det være at det oppleves som viktig å leve etter, og ta vare på, hjemlandets kulturer og tradisjoner fordi disse kodene og livsformene er satt under kraftig press. Poenget er at vi ikke kjenner årsakene til at disse mønstrene holder seg stabile.

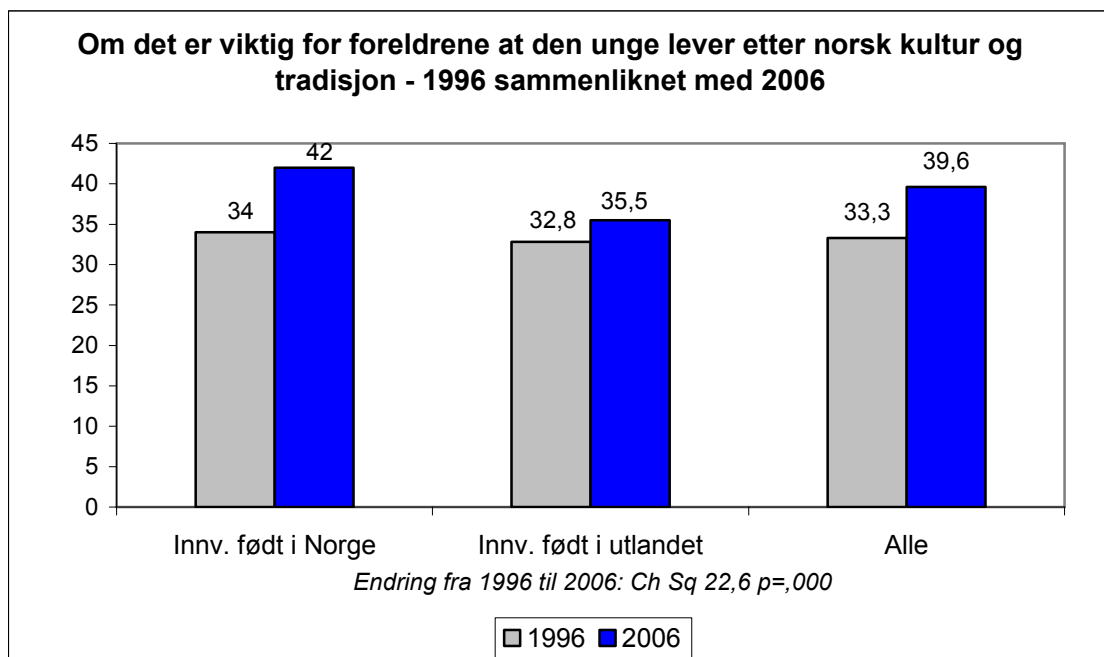
3.1.2 Foreldrenes holdninger og språkbruk i hjemmet

I disse prosessene, der de unge definerer sitt eget ståsted, er det uten tvil av betydning hvilke holdninger og verdier foreldregenerasjonen har. Det er stilt to spørsmål til de unge der de skal vurdere hvor viktig de oppfatter at foreldrene mener det er å leve etter norsk kultur eller opprinnelseskulturen. Spørsmåla er formulert på følgende måte: «Er det viktig for dine foreldre at du lever etter *deres opprinnelige hjemlands* kultur og tradisjoner?», og «Er det viktig for dine foreldre at du lever etter *norsk* kultur og *norske* tradisjoner?». Svaralternativa er «svært viktig», «ganske viktig», «uviktig» og «helst ikke». Også her er sett på andel som svarer «svært viktig» eller «ganske viktig».



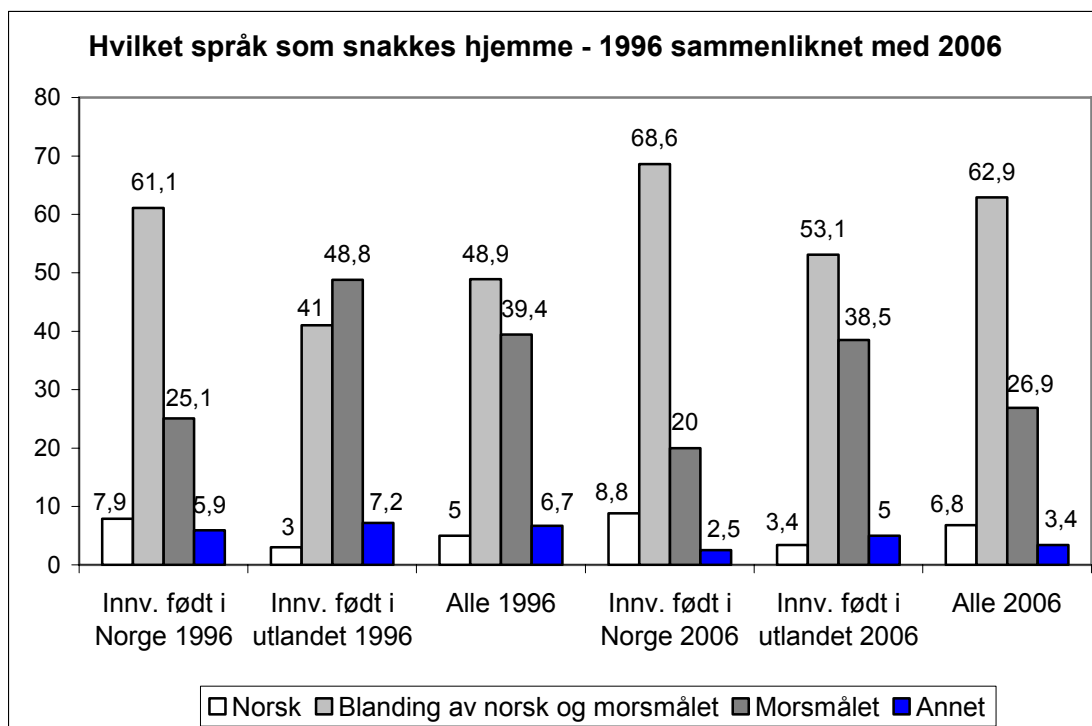
Et klart flertall av foreldrene både i 1996 og 2006 vektlegger – slik de unge oppfatter det – at det er viktig for dem at de unge lever etter hjemlandets

kultur og tradisjon. Det gjelder både første og andre generasjon. Fra 1996 til 2006 har det likevel skjedd en endring i retning av at færre av foreldrene i 2006 legger vekt på dette. Endringen er likevel ikke stor – fra 75,3 prosent til 70,1 prosent. Er det en tilsvarende forskyvning i andelen av foreldre som mener at det er viktig at de unge lever etter norske tradisjoner og kultur?



Langt flere av foreldrene mener at det er viktig for de unge å ta vare på opprinnelseslandets kulturelle tradisjoner. Likevel er det også en betydelig andel av de unge som opplever at foreldrene oppmuntrer dem til å tilegne seg norsk levesett og kultur. Andelen av de unge som har denne opplevelsen har økt fra 33,3 prosent i 1996 til 39,6 prosent i 2006. Det har altså skjedd forskyvninger fra 1996 til 2006 både i retning av at færre av foreldrene signaliserer at det er viktig å leve etter opprinnelseskulturen, og at flere vektlegger at det er viktig å leve etter norsk kultur. Likevel legger langt de fleste av innvandrerforeldrene fortsatt mest vekt på at de unge skal ta vare på opprinnelseskulturen i sitt levesett.

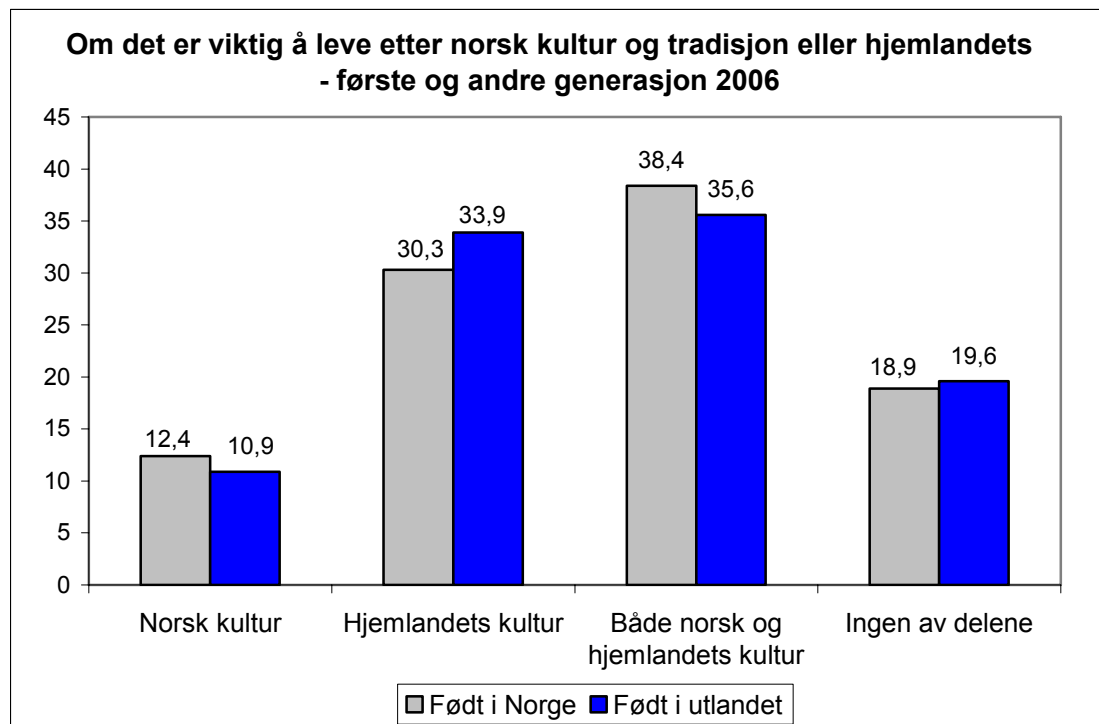
At det har skjedd en viss forskyvning fra å vektlegge opprinnelseskulturen og mot det norske kommer også fram når de unge får spørsmål om hvilket språk som snakkes hjemme.



Figuren kan virke litt uoversiktlig. Hovedbildet er likevel at norsk brukes betydelig mer i 2006 sammenliknet med 1996. I 1996 var det samla 53,9 prosent som enten snakka norsk hjemme, eller en blanding av norsk og morsmålet. Andel som oppga at de snakka bare morsmålet var 39,4 prosent. I 2006 var det 69,7 prosent som enten snakka norsk eller en blanding av norsk og morsmålet hjemme, mens andelen som snakka morsmålet var redusert til 26,9 prosent. Denne forskyvningen har skjedd både i første og andre generasjon. Både i 1996 og 2006 var det en tydelig tendens til at familier til unge med innvandrerbakgrunn som er født i Norge, langt oftere snakker norsk.

3.1.3 Ulike kombinasjoner

Det er fullt mulig både å tenke at det er viktig å forholde seg positivt til norsk kultur og tradisjon og samtidig ta vare på verdier og levesett fra opprinnelses-kulturen. I hvor stor grad legger de unge vekt på å kombinere ulike kulturelle koder på denne måten? Helhetsbildet i 2006 ser slik ut:



Igjen får vi et bilde av stabile trekk i den forstand at det er små forskjeller mellom første og andre generasjon. Resultatene viser tydelig at det oppleves som viktig for store grupper unge med innvandrerbakgrunn å leve etter orienteringer assosiert med foreldrenes hjemland. Årsakene til dette er trolig sammensatte. For mange innvandrerforeldre vil opplevelsen av sårbarhet som lett kan knyttes til situasjonen som innvandrer i et annet land, styrke behovet for at barna viderefører noe av deres. I Vestels studier var det eksempler på at ungdommene trakk fram de vanskelighetene som foreldrene hadde gjennomgått i forbindelse med migrasjonsprosessen, som et argument for at de fortjente respekt. I tillegg kommer at foreldrenes og de eldres rolle som tradisjonsbærere i mange kulturer er tilkjent betydelig mer autoritet enn hva som er vanlig i Norge (Vestel 2004).

Det ble også klaget på at de norske var mindre lojale og villige til å ta hensyn til kollektivet. «*Det er mer samhold og mindre egokjør blant utlendingene*», uttrykte en informanter med innvandrerbakgrunn. Han fortsatte: «*Nordmenn er født med en sølvskje i røvva, spør du meg. Det var ikke mange sånne ting for oss utlendinger, kan jeg love deg. Her har du sjukehus, skoler og alt. Sånn er det ikke fra mange av landa som utlendingene kommer fra*» (Vestel 2004). Både sterkere foreldreautoritet, primærsosialiseringens føringer, en følelse av takknemlighet og respekt for vanskelighetene foreldre har gått igjennom som innvandrere, sterkere kollektiv orientering og en viss

nysgjerrighet og følelsesmessige bånd til slektninger i foreldrenes opprinnelsesområde, er trolig alle elementer bak viktigheten som ungdommene tillegger å leve etter foreldrenes hjemlands kultur og tradisjoner.

For mange – 38,4 av andre generasjon og 35,6 prosent av første generasjon – er det likefullt viktig både å leve etter foreldrenes «opprinnelige hjemlands kultur og tradisjoner» og etter «norsk kultur og norske tradisjoner». Videre er det grupper av unge med innvandrerbakgrunn som bare vil være norske og helt forkaster hjemlandets kultur og tradisjoner. Det gjelder 12,4 prosent av de som er født i Norge og 10,9 prosent av de som er født i utlandet.

Endelig er det en relativt stor andel av de unge – nesten 20 prosent – som verken oppfatter det som viktig å leve etter norsk kultur eller etter hjemlandets kultur og tradisjoner. Hva en slik posisjon mer eksakt innebærer er det ikke lett å ha noen entydig oppfatning om. Kanskje er det slik at de oppfatter at kulturelle koder knytta til etnisitet og opprinnelse ikke lenger har signifikant betydning i en internasjonalisert verden, og at de i stedet orienterer seg etter andre typer kulturelle koder og symboler. Alternativt kan dette også tolkes mer i retning av en sårbar og anomisk posisjon hvor de unge mangler viktige kulturelle tradisjoner og fotfester.

3.2 Sosial mening og styrke

3.2.1 Å måle etnisk identitet

Det er viktig ikke bare å forholde seg til hvilken etnisk gruppe den unge identifiserer seg med, men også den sosiale meningen og den styrken som ligger i en slik tilknytning. Det finnes en rekke ulike mål og framgangsmåter for å måle både styrke, retning og innhold i etnisk identitet (Phinney 1990). Forutsetningen for slike sammenligninger er at etnisk identitet er et entydig begrep som i alle fall i prinsippet lar seg kvantifisere ut fra at etnisk identitet er noe som den enkelte kan ha mye eller lite av.

Phinney mener at etnisk identitet på tvers av nasjonalitet har relevante grunnleggende felles trekk – som i alle fall til en viss grad er målbare og sammenliknbare. Hun skiller ut tre sentrale dimensjoner i sin konstruksjon av et mål for etnisk identitet. Måleinstrumentet kalles «The Multigroup Measure of Ethnic Identity», forkortet «MEIM» (Phinney 1992):

- *Egenidentifikasjon.* Dette er knytta til subjektivt opplevd medlemskap i en etnisk gruppe. Slike holdninger viser seg ved at den enkelte er opptatt av folkegruppas kultur, historie og røtter. I Ung i Oslo undersøkelsene er den etniske gruppa som de unge i særlig grad forholder seg til, omtalt som en folkegruppe, hvis innhold eksemplifiseres nærmere i spørsmålsformuleringen.
- *Atferd og aktiviteter orientert mot foreldrenes etniske gruppe.* Her skiller Phinney ut to komponenter: Involvering i sosiale aktiviteter sammen med andre medlemmer av den samme etniske gruppa og deltaking i kulturelle tradisjoner og skikker.
- *Bekreftelse og tilhørighet.* Den tredje dimensjonen Phinney legger vekt på, er samtidig mest uklar. Dimensjonen hevdes å dekke etnisk stolthet, sjøltilfredshet og en følelse av å være glad for egen bakgrunn. En slik sjøltilfredsholdning er ikke nødvendigvis kombinert med tilsvarende interesse og respekt for egen og andres kulturelle etniske bakgrunn.

Som del av det samme måleinstrumentet har Phinney også inkludert spørsmål som skal fange opp holdninger og relasjoner til andre folkegrupper. Phinney presiserer at disse spørsmåla ikke måler etnisk identitet «but they may interact with it as a factor in one's social identity» (Phinney 1992:161).

I spørreskjemaet er det i tillegg lagt inn noen få egenkomponerte spørsmål. Batteriet er i 1996 og 2006 stilt både til de unge med norskfødte foreldre og til unge med innvandrerbakgrunn. Introduksjonen er som følger: «I Oslo kommer folk i dag fra en rekke kulturer og folkegrupper. Noen eksempler på folkegrupper kan være norsk, pakistansk, kurdisk, samisk o.s.v. Spørsmålene nedenfor handler om hvordan du tenker og handler i forhold til din kulturelle tilhørighet og folkegruppe.» Svaralternativa var «helt enig», «nokså enig», «nokså uenig» og «helt uenig».

En svakhet ved denne introduksjonen er at den ikke tydelig åpner opp for at det er mulig å identifisere seg med flere folkegrupper. Den er heller ikke egnet til å fange opp nye og mer dynamiske former for etnisitet, f.eks. fellesskap som springer ut av felles erfaringer i landet eller området de unge nå vokser opp i. Batteriet kan likevel trolig belyse ulike former for tilknytning til foreldrenes etniske gruppe, og i hvilken grad og på hvilken måte barna orienterer seg i en slik retning.

Tabell 3.1: Sett med utsagn for å måle ulike dimensjoner knytta til etnisk identitet (MEIM) 2006. Andel som svarer «helt enig» eller «nokså enig»:

	Norsk bakgrunn	2.gen innv.	1.gen. innv.	Blandet
Jeg har prøvd å finne ut mer om min folkegruppe, slik som historie, tradisjoner og skikker (p=,000).	45,4	66,3	67,3	55,5
Jeg deltar aktivt i organisasjoner eller foreninger som hovedsakelig har medlemmer fra min egen folkegruppe (p=,000)	28,3	42,1	45,3	27,0
Jeg har en klar oppfatning av min bakgrunn og hva den betyr for meg (p=,000)	80,3	87,2	87,5	79,6
Jeg liker å møte og bli kjent med folk fra andre folkegrupper enn min egen (p=,000)	80,0	90,4	89,7	83,9
Jeg er ofte sammen med folk fra andre folkegrupper enn min egen (p=,000)	56,4	85,6	81,8	72,2
Jeg har ikke brukt tid på å finne ut mer om min folkegruppes kultur og historie (p=,000)	54,5	38,1	41,5	48,5
Jeg har en sterk følelse av å høre til i min folkegruppe (p=,000)	71,9	77,0	77,3	64,0
Jeg har ganske god forståelse av hva min bakgrunn betyr for hvordan jeg forholder meg til min egen og andre folkegrupper (p=,000)	76,6	82,4	83,5	74,4
Jeg føler ikke at jeg tilhører noen folkegruppe (p=,000)	27,3	19,7	20,8	29,4
Jeg er veldig stolt over min folkegruppe (p=,000)	76,6	89,1	86,0	76,2
Jeg prøver ikke å bli venner med ungdom fra andre folkegrupper (p=,009)	16,4	13,8	16,0	13,8
Jeg tar del i min folkegruppes tradisjoner (slik som har med mat, musikk, dans og andre skikker å gjøre) (p=,000)	64,1	79,1	74,4	65,6
Jeg deltar i aktiviteter sammen med personer fra andre folkegrupper (p=,000)	64,1	75,4	76,4	73,1
Jeg føler sterk tilhørighet til min egen folkegruppe (p=,000)	63,2	77,2	74,2	60,5
Jeg liker å være sammen med mennesker fra andre folkegrupper enn min egen (p=,000)	73,6	83,0	79,6	79,8
Jeg skulle ønske at jeg tilhørte en annen folkegruppe enn det jeg gjør (p=,000)	9,6	12,5	14,8	10,9
Jeg føler at jeg tilhører flere folkegrupper (p=,000)	17,0	42,5	39,3	53,6

Prosentfordelingene for det første spørsmålet viser at unge med innvandrerbakgrunn er betydelig mer opptatt av historie, tradisjoner og skikker knytta til egen folkegruppe enn unge med norskfødte foreldre. Trolig reflekterer dette nettopp den større sårbarheten og selvbevisstheten som en

innvandrersituasjon genererer. Flere resultater peker systematisk i samme retning. Sammenliknet med svarene fra unge med norskfødte foreldre er det en betydelig større andel blant unge med innvandrerbakgrunn som krysser av på at de «deltar aktivt i organisasjoner og foreninger som hovedsakelig har medlemmer fra min egen folkegruppe». Tilsvarende har flere med innvandrerbakgrunn «en klar oppfatning av min bakgrunn og hva den betyr for meg» og de tar i større grad «del i min folkegruppes tradisjoner». Videre sier flere unge med innvandrerbakgrunn at de «har en ganske god forståelse av hva min bakgrunn betyr for hvordan jeg forholder meg til min egen og andre folkegrupper», de «har en sterk følelse av å tilhøre», og er i større grad «veldig stolt over min folkegruppe». Med andre ord, opptattheten av identitet, væremåter og historie blir betydelig større når den enkelte unge har en familie som har innvandret.

Samtidig er det interessant at unge fra innvandrerfamilier er de som i størst grad også bekrefter både at «jeg liker å møte og bli kjent med folk fra andre folkegrupper enn min egen», og at «jeg er ofte sammen med folk fra andre folkegrupper enn min egen». Dette indikerer en større åpenhet for kontakt med andre som har annen bakgrunn enn en selv, sammenliknet med unge med norskfødte foreldre. Kanskje kan også en slik åpenhet sees som uttrykk for sårbarheten knyttet til innvandrersituasjonen.

Ofte vil unge med for eksempel somalisk eller vietnamesisk bakgrunn oppleve seg i en tydelig mindretallsituasjon. Det blir derfor i større grad naturlig å ta, eller søke kontakt, med unge som har annen foreldrebakgrunn enn ens egen. Dette gjelder nok særlig ungdom som vanligvis har flere fellesarenaer der ungdom med ulik etnisk bakgrunn eksponeres direkte for hverandre gjennom for eksempel skole og fritidsaktiviteter. I den grad denne åpenheten særlig er rettet mot unge fra andre innvandrergrupper, kan det også være uttrykk for ønske om kontakt med unge i samme livssituasjon. Den hyppige bruken av fellesbetegnelsen utlending i ungdomsmiljøene kan også sees som en indikasjon på at en slik situasjon gir grunnlag for et overordnet fellesskap.

Her er det viktig å merke seg at en slik åpenhet, som er særlig sterk hos andre generasjon, også kombineres med en større opplevelse av tilhørighet og stolthet over «egen folkegruppe». Dette har klare paralleller til at andre generasjon unge med innvandrerbakgrunn også i større grad kombinerer det å oppleve seg sjøl som norsk med det å være innvandrer. Følelsen av å være

innvandrere og ha tilhørighet og være stolt av den folkegruppa foreldrene tilhører, kan godt kombineres med åpenhet for, og verdsetting av samvær med mennesker med annen bakgrunn enn en selv. Dette kan sees som uttrykk både for større toleranse og selvsikkerhet blant unge med innvandrerbakgrunn født i Norge sammenliknet med unge innvandrere født i utlandet.

Blant unge med en norskfødt og en utenlandsfødt forelder finner vi et bilde som gir inntrykk av et relativt sammenhengende rasjonale. Denne gruppa av unge plasserer seg i mange av svarene mellom unge med begge foreldre født i utlandet, og ungdom med to norskfødte foreldre. Likevel har de lavest skåre på «en sterk følelse av å høre til i min folkegruppe» og på «jeg føler sterk tilhørighet til min egen folkegruppe». Når foreldrene har ulike bakgrunn, er det ikke urimelig at det oppleves som motstandsfullt å skulle bekrefte sterk tilhørighet til ei gruppe. Unge med slik sammensatt bakgrunn har i tråd med dette høyest skåre på «jeg føler ikke at jeg tilhører noen folkegruppe», og på at «jeg tilhører flere folkegrupper». Dette kan sees som uttrykk enten for manglende tilhørighet til en folkegruppe, eller en opplevelse av å tilhøre flere folkegrupper.

3.2.2 Endringer

Det er nærliggende å tenke, som en langsiktig tendens – at betydningen av etnisk identitet svekkes, og at ungdom i økende grad orienterer seg mot overnasjonale identitetsprosjekter. Spørsmålet blir derfor om vi, både blant norsk ungdom og blant unge med innvandrerbakgrunn, finner at det legges mindre vekt på etnisk tilhørighet i 2006 sammenliknet med 1996. Tabellen på neste side viser at det har skjedd viktige endringer på flere punkter. Det er bare tatt med endringer som er signifikante fra 1996 til 2006. For alle de andre spørsmåla er altså mønsteret stabilt.

Tabell 3.2: Utsagn for å måle etnisk identitet (MEIM) ut fra om den enkelte har norskfødte foreldre eller har innvandrerbakgrunn. Tabellen viser bare endringer som er signifikante fra 1996 til 2006. Andel som svarer «helt enig» eller «nokså enig»:

	Norsk bakgrunn 1996	Norsk bakgrunn 2006	Innvandrer bakgrunn 1996	Innvandrer bakgrunn 2006
Jeg deltar aktivt i organisasjoner eller foreninger som hovedsakelig har medlemmer fra min egen folkegruppe	35,8	28,3		
Jeg har en klar oppfatning av min bakgrunn og hva den betyr for meg	72,0	80,3		
Jeg liker å møte og bli kjent med folk fra andre folkegrupper enn min egen			87,8	90,2
Jeg er ofte sammen med folk fra andre folkegrupper enn min egen			78,2	84,1
Jeg har ikke brukt tid på å finne ut mer om min folkegruppes kultur og historie	59,5	54,5		
Jeg har en sterk følelse av å høre til i min folkegruppe	67,6	71,8		
Jeg har ganske god forståelse av hva min bakgrunn betyr for hvordan jeg forholder meg til min egen og andre folkegrupper	70,5	76,7		
Jeg er veldig stolt over min folkegruppe	73,4	76,6	85,4	87,9
Jeg prøver ikke å bli venner med ungdom fra andre folkegrupper			10,7	14,7
Jeg tar del i min folkegruppes tradisjoner (slik som har med mat, musikk, dans og andre skikker å gjøre)	66,0	64,1		
Jeg deltar i aktiviteter sammen med personer fra andre folkegrupper			82,6	75,9
Jeg føler sterk tilhørighet til min egen folkegruppe	59,7	63,2		
Jeg liker å være sammen med mennesker fra andre folkegrupper enn min egen			73,7	81,7
Jeg skulle ønske at jeg tilhørte en annen folkegruppe enn det jeg gjør	8,3	9,7	10,0	13,2
Jeg føler at jeg tilhører flere folkegrupper	13,1	17,0	34,3	41,3

Deltaking i organisasjoner som domineres av medlemmer med samme bakgrunn har sunket blant unge med norskfødte foreldre. Synkende organisasjonsdeltakelse er imidlertid en generell tendens som også kjennes fra andre undersøkelser. Særlig interessant er det at det blant unge med norskfødte foreldre har andelen som hevder å ha «en klar oppfatning av min bakgrunn og det den betyr for meg» gått opp. Dette føyer seg inn i et større mønster av økning i andelen av unge med norsk bakgrunn som bekrefter at de har: «en sterk følelse av å høre til», «en ganske god forståelse av hva min bakgrunn

betyr» og at «jeg er veldig stolt over min folkegruppe». Generelt ser det derfor ut til at det vi kan kalle etnisk bevissthet har styrka seg og ikke blitt svekka blant norske ungdommer.

Blant unge med innvandrerbakgrunn ser vi også, om enn i mindre grad, den samme økningen. Prosentandelen har gått opp blant unge med innvandrerbakgrunn som svarer bekreftende på påstanden: «*Jeg er veldig stolt over min folkegruppe*». Her må vi huske på at det allerede var en høy andel unge med innvandrerbakgrunn som la stor vekt på en rekke av disse variablene i 1996. Vi finner i 2006 et bilde der unge med norskfødte foreldre legger betydelig sterkere vekt på stolthet, tilhørighet og betydning av å være norsk, sammenliknet med hva de gjorde ti år tidligere. Slik nærmer de seg liknende holdninger som vi finner blant ungdommene med innvandrerbakgrunn. Likevel ligger fremdeles unge med innvandrerbakgrunn godt foran de med norskfødte foreldre langs en rekke av disse dimensjonene.

Kanskje kan det skyldes at opptattheten av kulturell og historisk bakgrunn er blitt sterkere nettopp som følge av den store andelen ungdom fra innvandrerfamilier. Når norske ungdommer i økende grad vokser opp med venner og klassekamerater som tydelig forholder seg til, og gir uttrykk for at bakgrunnen fra foreldrenes tidligere hjemland spiller en viktig rolle, vil det trolig føre til økt oppmerksomhet om slike temaer også hos de som ikke har innvandrerbakgrunn. Alternativt kan det tenkes at en del norske ungdommer opplever, på samme måte som unge med innvandrerbakgrunn, at deres etniske identitet settes under press i et multikulturelt ungdomsmiljø. Det kunne tenkes et annet utfall av slike møter og prosesser – mer i retning av en smelting eller støpeskje – der etniske forskjeller viskes ut og mister betydning.

Det kan også settes spørsmål ved mediens rolle. I mediene er det sterk fokus på etnisitet, enten det er de salgbare og ofte negative stereotypiene som blåses opp, eller i form av andre mer positivt ladede former for oppmerksomhet. Et program som Migrapolis kan godt ha som effekt at forskjellighet og viktigheten av etnisitet understrekes. Videre kan den økede tilstedeværelsen av artister, idrettsutøvere, debattanter og folk som gjør det godt, med innvandrerbakgrunn, bidra til at en større oppmerksomhet omkring ulike former for etnisitet og bakgrunn vokser fram, også blant unge med norsk bakgrunn.

Andelen blant unge med innvandrerbakgrunn som bekrefter at de «deltar i aktiviteter sammen med personer fra andre folkegrupper» har sunket fra 82,6 i 1996 til 75,9 prosent i 2006. Dette står i kontrast til at unge med innvandrerbakgrunn samtidig er mest åpne for samvær med andre. Flest i

denne gruppa svarer at de «liker å bli kjent med folk fra andre folkegrupper enn min egen», og «er ofte sammen med folk fra andre folkegrupper enn min egen». Hvordan dette skal forstås er ikke opplagt. Kanskje legges det noe annet eller noe mer forpliktende i det å «delta i aktiviteter sammen med» enn det å «være sammen med» folk fra «andre folkegrupper enn min egen»? Ut fra et slikt helhetsbilde er det også vanskelig å forklare at andelen som «prøver ikke å bli venner med ungdom fra andre folkegrupper» har økt, fra 10,7 i 1996 til 14,7 i 2006. Kanskje indikeres her en viss polarisering blant ungdom med innvandrerbakgrunn, der mange viser en uttalt åpenhet, mens noen få i stedet lukker seg inn og markerer en mer konfliktpreget relasjon til omverdenen.

3.2.3 Ulike underdimensjoner

Kvantitative data gir oss også mulighet til å undersøke om de ulike svarene i et spørsmålsbatteri av denne typen tenderer til å opptre sammen med hverandre, slik at de danner ulike *profiler* eller dimensjoner blant dem som svarer. Den teknikken som er brukt kalles faktoranalyse. Faktoranalyse er en analysemåte som ut fra korrelasjoner mellom ulike variabler, hjelper til med å se underliggende strukturer i ei gruppe av variabler eller utsagn (Harman 1967, Mulaik 1972). Er det slik at den som svarer positivt på et utsagn også har en tendens til å svare positivt på et sett andre utsagn? Dersom sammenhengen er slik, så kan det gjerne være en felles underliggende dimensjon, holdning eller atferd som virker styrende.

Bruk av faktoranalyse er en usikker teknikk i den forstand at de mønstrene som tegner seg, kan variere med hvilke utsagn eller variabler som legges inn, antall faktorer som inngår i løsningen, behandlingen av ubesvarte og rotasjonsprinsipper som anvendes. Faktoranalyse kan brukes som en eksplorerende metode basert på prøving og feiling (Skronnal 1996). Gjennom faktoranalyse avdekkes strukturer eller underliggende dimensjoner. Tolkingen, hva som er meningsinnholdet i slike underliggende dimensjoner, hjelper utregningen ikke til med. Gjennom bruk av faktoranalyse øker sikkerheten for at variabler som inngår i et samlemål virkelig beskriver samme underliggende fenomen.

For å undersøke sannsynligheten for samvariasjon blir det brukt Cronbach's alpha. En alfa-test måler den gjennomsnittlige samvariasjonen mellom de utsagna eller variablene som inngår i et samlemål eller en

sumskåre. Målet går fra -1 til +1. Jo høyere verdi Cronbach's alpha har, desto større er samvariasjonene.

Tabell 3.3: Faktorløsninger (varimax) basert på utsagn for å måle etnisk identitet (MEIM) 2006:

	Etnosentrisme	Åpenhet	Anomie
Jeg føler sterk tilhørighet til min egen folkegruppe	,76		
Jeg har en sterk følelse av å høre til i min folkegruppe	,71		
Jeg har en klar oppfatning av min bakgrunn og hva den betyr for meg	,69		
Jeg har prøvd å finne ut mer om min folkegruppe, slik som historie, tradisjoner og skikker	,66		
Jeg er veldig stolt over min folkegruppe	,65		
Jeg har ganske god forståelse av hva min bakgrunn betyr for hvordan jeg forholder meg til min egen og andre folkegrupper	,65		
Jeg tar del i min folkegruppes tradisjoner (slik som har med mat, musikk, dans og andre skikker å gjøre)	,62		
Jeg deltar aktivt i organisasjoner eller foreninger som hovedsakelig har medlemmer fra min egen folkegruppe	,58		
Jeg liker å være sammen med mennesker fra andre folkegrupper enn min egen		,81	
Jeg er ofte sammen med folk fra andre folkegrupper enn min egen		,79	
Jeg liker å møte og bli kjent med folk fra andre folkegrupper enn min egen		,77	
Jeg deltar i aktiviteter sammen med personer fra andre folkegrupper		,66	
Jeg skulle ønske at jeg tilhørte en annen folkegruppe enn det jeg gjør			,73
Jeg føler at jeg tilhører flere folkegrupper			,59
Jeg føler ikke at jeg tilhører noen folkegruppe			,56
Cronbach's alpha:	,83	,81	,52

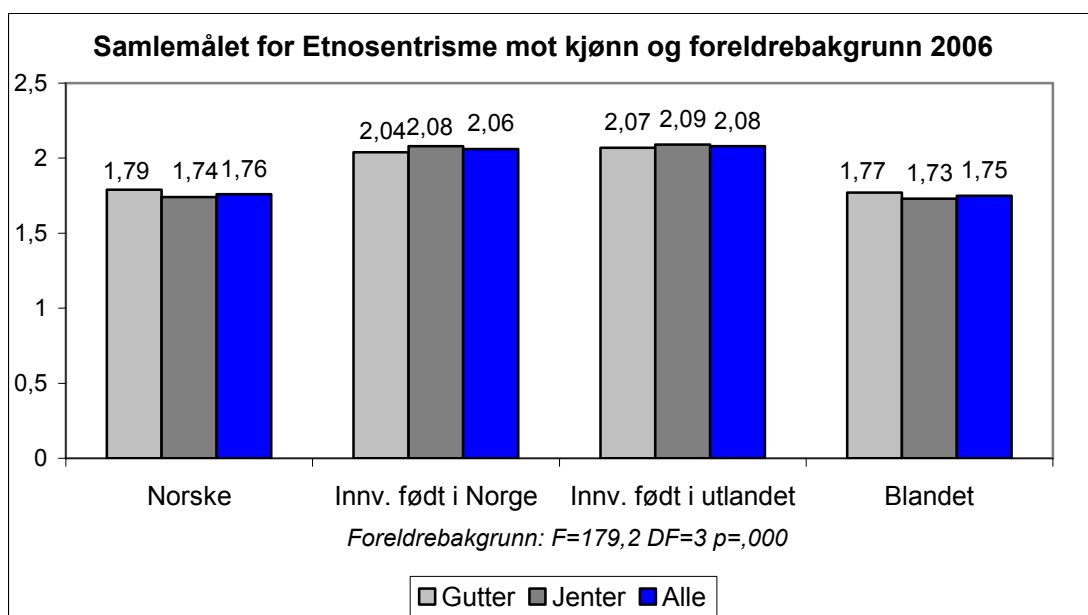
Her kommer fram tre dimensjoner som ikke helt korresponderer med måleinstrumentets teoretiske forutsetninger. Imidlertid er det denne fordelingen som best tilsvarer hvordan verdier og holdninger rent faktisk er fordelt i ungdomsbefolkningen. Den sterkeste faktoren, som her er kalt *Etnosentrisme*, kombinerer utsagn som både er knytta til egenidentifikasjon, etnisk atferd, bekreftelse og tilhørighet.

Dimensjon to – *Åpenhet* – handler entydig om forholdet til andre etniske grupper. I hvor stor grad liker den enkelte å bli kjent med, være sammen med og delta i aktiviteter sammen med folk fra andre folkegrupper.

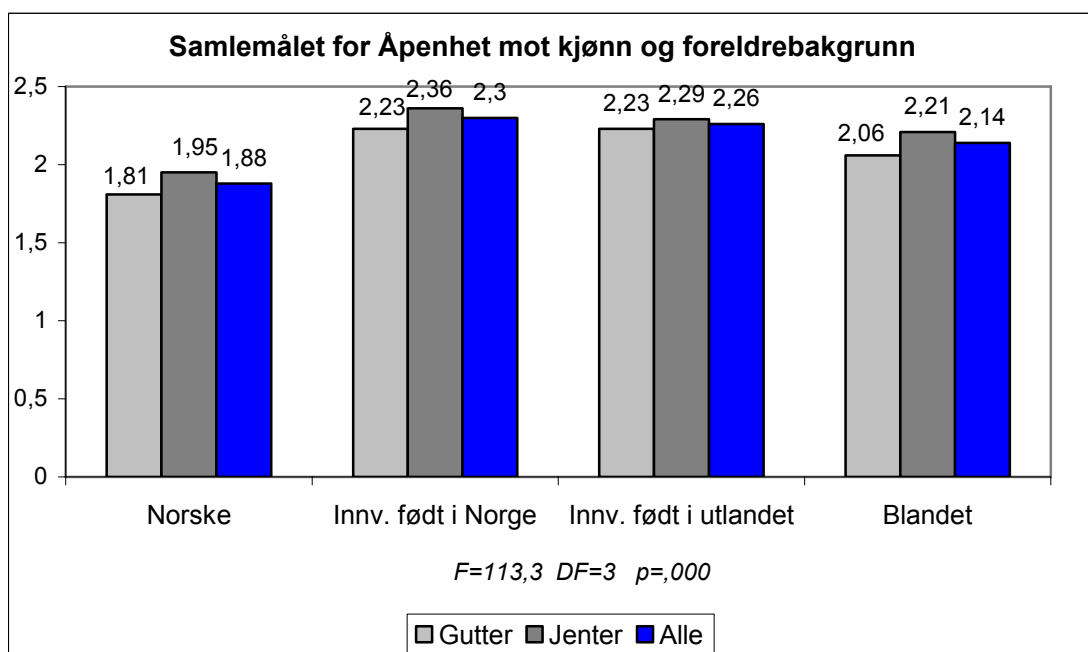
Den tredje, men klart svakeste av faktorene, fanger inn en situasjon der individet tilsynelatende ikke har noen klar etnisk identitet. På den ene siden rommer den en tendens til å ønske å tilhøre en annen «folkegruppe». I tillegg inkluderer dimensjonen unge som vektlegger at de tilhører flere folkegrupper og unge som ikke føler de tilhører noen folkegruppe. Til dels kan det i disse posisjonene ligge en kritikk både mot folkegruppa man føler man sjøl tilhører, mot det å tilhøre en folkegruppe i det hele tatt og et ønske om at situasjonen var annerledes. Profilen er altså flertydig, og den kan inneholde et element av kritikk. Vi har kalt den *Anomie*. *Anomie* vil i denne sammenheng stå for mangel på fast etnisk tilknytning eller flertydig etnisk tilknytning.

For å undersøke sannsynligheten for samvariasjon er det brukt Cronbach's alpha. Både dimensjonen *Etnosentrisme* og dimensjonen *Åpenhet* har høye alphaverdier på henholdsvis ,83 og ,81. Det innebærer høy indre konsistens slik at de som er positive til et av utsagna også har høy sannsynlighet til å være positiv til de andre utsagna. Den tredje dimensjonen – her kalt *Anomie* – har derimot lav indre konsistens (,52). Den lave indre konsistensen understreker nettopp flertydigheten og at dimensjonen rommer litt ulike tendenser.

På basis av disse faktorløsningene er det laget tre samlemål. De har verdier fra 0 til 3. 3 indikerer at den unge er «helt enig» i alle utsagna som inngår, mens 0 indikerer at den unge er «helt uenig». Følgende figur viser fordeling ut fra dimensjonen *Etnosentrisme* kontrollert for foreldrebakgrunn og kjønn.



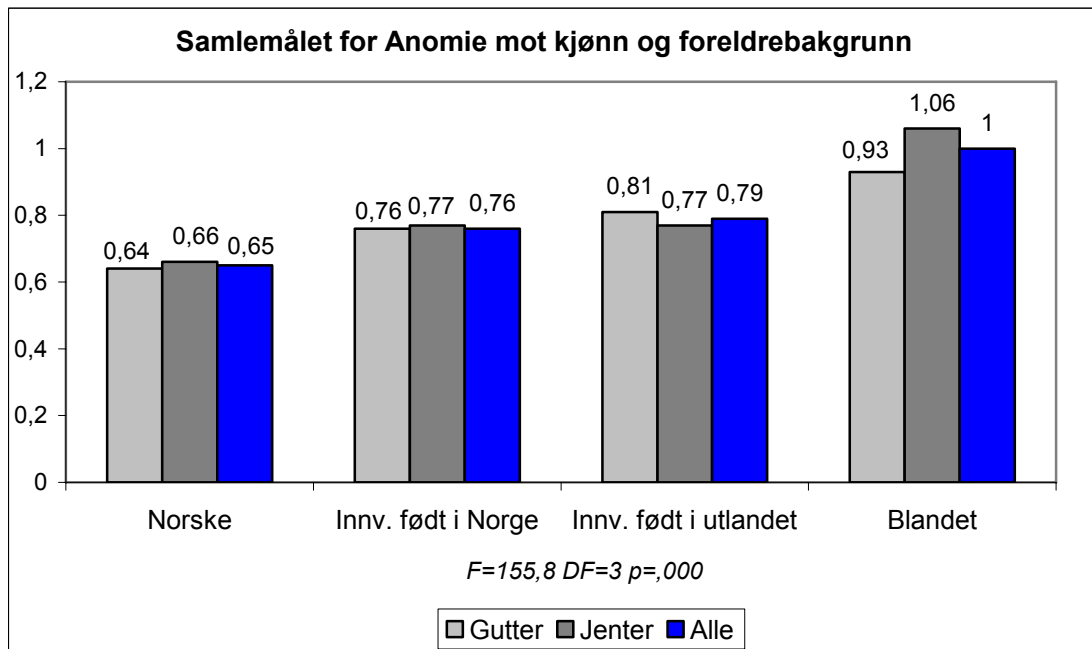
Figuren viser en tydelig forskjell mellom ungdom med norskfødte foreldre og ungdom med innvandrerbakgrunn. Unge med innvandrerbakgrunn har sterkere Etnosentriske holdninger. Variansanalyse viser at det ikke er signifikante forskjeller mellom innvandrerungdommer født i Norge (andre generasjon) og innvandrerungdommer født i et annet land (første generasjon). Det er heller ikke signifikante forskjeller mellom kategoriene norske og blandet. Uansett etnisk bakgrunn er det bare små forskjeller mellom gutter og jenter. Unge med innvandrerbakgrunn er altså i større grad opptatt av sin bakgrunn, av historie, skikker, tradisjoner, og føler i større grad stolthet og tilhørighet til «sin folkegruppe», enn unge med norskfødte foreldre, og unge med sammensatt foreldrebakgrunn.



For dimensjonen *Åpenhet*, er forskjellen mellom gutter og jenter signifikant blant unge med norskfødte foreldre, for unge med innvandrerbakgrunn født i Norge og for de unge som har en av foreldrene født i Norge og en i et annet land. Tendensen går i retning av at jentene er mer åpne. Likevel er kjønnsforskjellene små i de ulike gruppene av unge.

Variansanalyse (LSD) viser at både ungdommene med norskfødte foreldre og de med en norsk og en utenlandskfødt forelder er signifikant forskjellig fra dem med to foreldre med innvandrerbakgrunn. Mellom unge med innvandrerbakgrunn født i Norge og unge med innvandrerbakgrunn født i et annet land er det ikke signifikante forskjeller. Det er i disse to gruppene vi finner de høyeste verdiene langs denne dimensjonen. På nytt

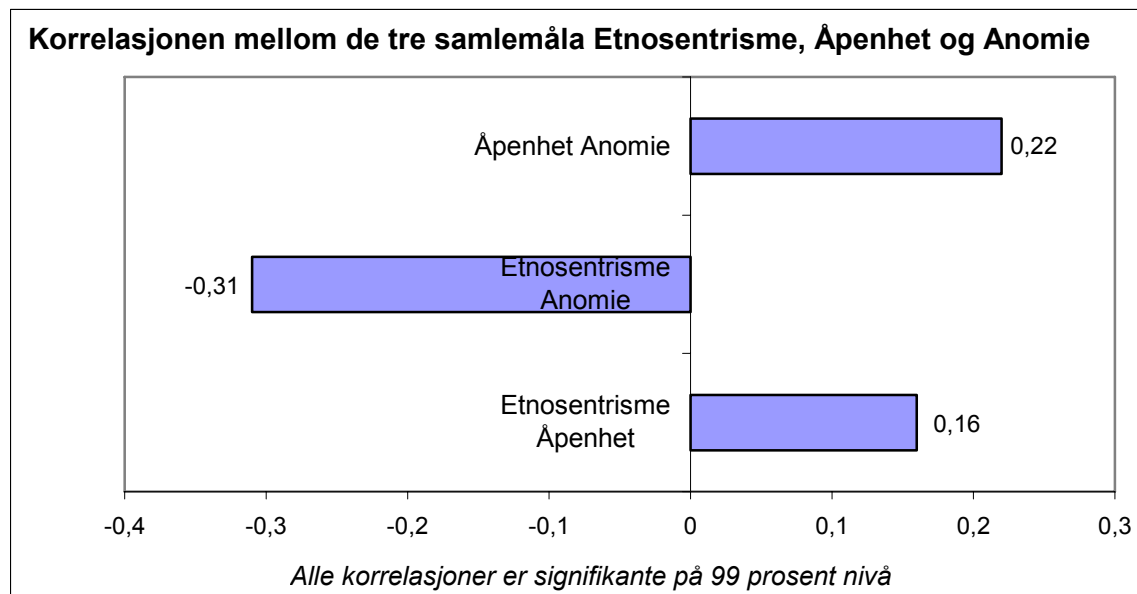
bekreftes at unge med innvandrerbakgrunn i sterkest grad både er opptatt av egen bakgrunn samtidig som de legger mest vekt på kontakt med andre etniske grupper.



Langs den dimensjonen som er kalt Anomie er forskjellen mellom gutter og jenter bare signifikant for de unge som har en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land. I denne gruppa er det jentene som i høyest grad er bærere av slike verdier. Variansanalyse (LSD) viser at både ungdommene med norskfødte foreldre og de med en norsk og en utenlandsk født forelder er signifikant forskjellig fra unge med innvandrerbakgrunn. De norske ungdommene har lavest verdier, og unge der den ene av foreldrene er født i Norge og den andre i et annet land, har høyest verdier.

Resultatene er ikke overraskende. Det ser ut til at forskjellene kan forklares ut fra i hvilken grad tilhørighet til en folkegruppe er en mer eller mindre åpenbar og uproblematisert relasjon. De unge med norskfødte foreldre tilhører majoriteten og kan dermed i større grad enn ungdom med utenlandsk- eller sammensatt foreldrebakgrunn oppleve egen identitet, tilhørighet og historie som noe som kan tas for gitt.

Neste figur viser korrelasjonen mellom disse profilene, det vil si hvilke av disse profilene som best lar seg kombinere med de andre.



Vi ser at dimensjonene *Åpenhet* og *Anomie* for mange lar seg kombinere. Dette er ikke overraskende. Ambivalens, flertydighet og kritikk harmonerer godt med en viss åpenhet for omverdenen og sosial omgang med folk med andre bakgrunner enn en selv. Ikke fullt så åpenbar er kombinasjonen av Etnosentrisme og *Åpenhet*. Dette er likevel nettopp en liknende holdning vi har sett spor av i kapitlet om identitet, der mange av respondentene kombinerte en subjektiv identitet som innvandrere med en subjektiv identitet som norsk. I tillegg kombinerte de dette med å være sammen med, og «like å møte og bli kjent med folk fra andre folkegrupper enn min egen». Hovedbudskapet er at sikkerhet, trygghet og tilknytning til egen folkegruppe eller etniske identitet lett lar seg kombinere med en tilsvarende åpenhet overfor andre etniske grupper.

En kombinasjon som derimot går dårlig sammen, er profilene *Etnosentrisme* og *Anomie*. *Anomie* refererer jo nettopp til en tilstand der den enkelte ikke føler tilhørighet til folkegrupper eller etniske grupper. Dette strider direkte mot den overordnede retningen i etnosentrismeprofilen.

4 Vennskap og relasjoner

4.1 Holdninger blant ungdom med foreldre født i Norge

4.1.1 Meninger om innvandrere

Dagens norske osloundommer, spesielt de som bor på østkanten, har i motsetning til foreldregenerasjonen vokst opp i et samfunn der innvandrerfamilier fra et bredt spekter av opprinnelsesområder er representert.

Holdninger til innvandrere er innvevd i et omfattende offentlig ordskifte og en retorikk som utfolder seg på mange plan. Ungdom uansett foreldrebakgrunn mottar hele tida sterke moralske «etos» fra skole, kulturliv, aviser og den alminnelige offentlige liberale opinion. Budskapet er anti-rasisme formidlet gjennom slagord av typen «fargerikt fellesskap» og «kulturelt mangfold». Samtidig forgår det en debatt og en retorikk på et annet plan som knytter innvandrere til terrorisme, vold, organisert kriminalitet, sensur og kvinneundertrykking.

Det er denne mangefasetterte og ofte følelsesladde offentligheten som Oslos mange ungdommer på den ene sida vokser opp i. På den andre sida, gjør de seg også sine egne, mer personlige erfaringer, der relasjoner til gutter, jenter og foreldre med annen bakgrunn enn dem selv inngår som viktige deler av det grunnlaget de har for å utvikle holdninger og relasjoner til seg selv og til det flerkulturelle Oslo.

I det følgende skal vi se nærmere på de mønstrene av holdninger og relasjonsdannelser blant ungdom i det flerkulturelle Oslo som kommer til uttrykk i spørreundersøkelsen. Første del handler om holdninger som unge med norskfødte foreldre har til hva som i spørreskjemaet er omtalt som «innvandrere» i en mer generell forstand. Dernest skal vi undersøke om og i hvilken grad de har vennsapsrelasjoner til unge med innvandrerbakgrunn, hvilke utslag dette gir i form av konkret samhandling, og hvilken rolle foreldrenes holdninger spiller for disse relasjonene. Andre del vil handle om hvordan og i hvilken grad unge med innvandrerbakgrunn opplever rasisme og negativ atferd rettet mot dem selv. Til slutt vil vi se nærmere på vennsapsrelasjoner, og mer spesifikt, fordelingen av vennenes ulike foreldrebakgrunner.

I spørreskjemaet er det batterier av spørsmål eller utsagn som er ment mer konkret å måle holdninger til etnisk tilhørighet både blant unge med norskfødte foreldre og blant unge med innvandrerbakgrunn. Spørsmål om fremmedfiendtlighet er delvis hentet i fra Jenssen og Engesbakk (1994) og Hernes og Knudsen (1994). Utsagnene er bare rettet til unge med norskfødte foreldre og formulert på følgende måte: «Under står det noen påstander om innvandrere. Kryss av i den rubrikken som passer best til ditt syn». Svaralternativa var «helt enig», «nokså enig» «nokså uenig» og «helt uenig». I 1996 var det i tillegg en liten gruppe som var koda som «verken eller». Det gjelder rundt 0,5 prosent – litt varierende for hvert enkelt spørsmål. Disse er beholdt som en mellomkategori og ikke utelatt i beregningsgrunnlaget.

Tabell 4.1: Andel i 1996 og 2006 med norsk bakgrunn som sier seg helt eller nokså enig i et sett med påstander om innvandrere (i prosent). Uthevet viser signifikans:

Utsagn:	1996	2006
Det følger økende kriminalitet og voldsbruk med innvandrere (p=, 815)	66,4	66,6
Jeg kan godt tenke meg å ha Innvandrere som naboer (p=, 000)	67,8	63,2
Innvandrere blir diskriminert på arbeidsmarkedet. De kommer aller bakerst i arbeidskøen (p=,286)	52,7	51,8
Innvandrerne er vanligvis dyktige mennesker som styrker norsk arbeidsliv (p=,000)	61,4	67,3
Innvandrere kommer ofte først i boligkøen, og nordmenn kan derfor få problemer med å få en bolig (p=,000)	28,7	19,5
Jeg går gjerne til en lege som er Innvandrer (p=,001)	63,0	65,7
I dårlige tider bør vi først og fremst sørge for arbeid til nordmenn (p=,000)	54,8	42,1
Det følger økende bruk av narkotika med innvandrere (p=,000)	45,6	39,9
Jeg tror ikke jeg ville trives på en Arbeidsplass med mange innvandrere (p=,000)	30,2	34,3
Innvandrerne prøver ofte å utnytte vår sosiale hjelpeordninger, noe som går ut over nordmenn (p=,610)	47,1	47,6
Jeg kunne tenke meg å få en innvandrer giftet inn i min nærmeste familie (p=,000)	46,4	42,0
Jeg kunne godt tenke meg å ha en innvandrer til kjæreste (p=,000)	53,9	44,8
Jeg kunne godt tenke meg å gifte meg med en innvandrer (p=,000)	37,8	33,4
Jeg synes at innvandrerne skal opprettholde sine egne kulturtradisjoner, og ikke tilpasse seg den norske (p=,002)	22,2	24,5
Jeg synes at innvandrerne skal tilpasse seg norske kulturtradisjoner og ikke opprettholde sine egne (p=,013)	51,5	49,3
Jeg synes at innvandrerne skal opprettholde sine egne kulturtradisjoner, men også tilpasse seg de norske (p=,022)	87,5	86,2
Innvandrerne tilfører Norge viktig kunnskap om andre kulturer (p=,000)	81,0	78,1

Hva som legges i betegnelsen innvandrere er ikke spesifisert, og er altså en svært grov kategori. Det er derfor mange assosiasjoner som kan knyttes til betegnelsen og ofte opp til den enkelte hvilket innhold som aktiveres. I dette ligger den mulighet at naboer og kjente brukes som modeller. Meningsinnholdet i en forestilling om innvandrere behøver ikke være helt det samme i Ullern bydel som på Holmlia. Mange av disse påstandene må sees som uttrykk for stereotypiske forestillinger om innvandrere på et generalisert nivå.

Et problem i tolkningen av slike fordelinger er at noen av utsagnene måler mer enn holdninger. De uttrykker saksforhold som det er mulig å være enig eller uenig i – uten at dette i prinsippet behøver å signalisere holdningen til innvandrere. Om det følger mer kriminalitet med innvandrere handler ikke bare om holdninger. I prinsippet er dette et empirisk spørsmål. Likevel er disse saksforholdene uklare og omstridte. Tolkningen av saksforholdet vil derfor normalt uttrykke en holdning. Det er disse holdningene vi primært er ute etter å fange opp med dette spørsmålsbatteriet.

Norske ungdommer er sterkt i mot at innvandrerne skal opprettholde sin egen kultur og ikke tilpasse seg den norske kulturen og væremåten. Derimot ønsker det store flertallet – 86,2 prosent – at innvandrerne, når de tilpasser seg norsk kultur, også skal ta vare på sitt eget. Det er likevel i 2006 samtidig 49,3 prosent som mener at «innvandrere skal tilpasse seg norske kulturtradisjoner og ikke opprettholde sine egne». Samtidig er andelen som mener de skal «opprettholde sine egne tradisjoner og ikke tilpasse seg den norske» 24,5 prosent. Hovedvekten av unge med norskfødte foreldre i Oslo legger stor vekt på at innvandrerfamiliene i noen grad skal tilpasse seg norske væremåter, samtidig som størsteparten mener at de også skal opprettholde sine egne. Positivt tolka betyr dette at de unge med norskfødte foreldre er tilhengere av hva som vanligvis ligger i betegnelsen «integrering».

I tillegg kommer at flertallet av ungdommene mener at innvandrerne på ulike områder tilfører det norske samfunnet verdifulle ressurser. 78,1 prosent mener at innvandrerne gir det norske samfunnet viktig kunnskap om andre kulturer og 67,3 prosent mener at «innvandrere vanligvis er dyktige mennesker som styrker norsk arbeidsliv». Denne andelen har økt noe i perioden fra 1996 til 2006.

I batteriet finnes det et sett med utsagn som uttrykker en holdning der hovedbudskapet er at vi må tenke norsk, og først og fremst ta vare på interessene til den norske delen av befolkningen. De unge er sterkt splittet i forhold til slike problemstillinger. Andelen som mener at innvandrerne

«sniker» i boligkøen og gjør det vanskeligere for de norske å få bolig har gått ned fra 28,7 til 19,5 prosent. Et flertall i 1996 – 54,8 prosent – mente at vi i dårlige tider først og fremst bør sørge for arbeid til nordmenn. I 2006 er det derimot bare 42,1 prosent som har denne holdningen. Samtidig mener godt halvparten av de med norsk bakgrunn at innvandrerne blir diskriminert på arbeidsmarkedet. Nesten halvparten av de unge mener at innvandrerne utnytter våre sosiale hjelpeordninger, slik at de norske blir tapere.

En spesiell side ved forholdet mellom norske ungdommer og innvandrere er knyttet til oppfatninger om at innvandrerne utgjør en fare eller en trussel. Om slike holdninger handler om frykt, fordommer, gjenspeiler et mediebilde, eller mer er en konstatering av noe de unge mener å ha erfart, er umulig å gi noe sikkert svar på. To av tre både i 1996 og 2006 mener at det følger økt kriminalitet og voldsbruk med innvandrerne. Samtidig mener en betydelig andel at innvandrerne bidrar til økt bruk av narkotiske stoffer. Her er andelen redusert fra 45,6 prosent til 39,9 prosent. Hvordan skal disse svarfordelingene tolkes? Sikkert er det at mange ungdommer på ulike områder uttrykker skepsis, eller ønsket om å bevare en viss avstand. Er dette uttrykk for en etnosentrisk holdning? Kommer det til syne en underliggende frykt for det som er fremmed og ukjent?

Enda en dimensjon handler om intimitet og nærhet. Hvor langt er norske ungdommer villige til å slippe innvandrere inn på seg? Igjen er det et tvetydig bilde som tegner seg. 63,2 prosent i 2006 mot 67,8 prosent i 1996 kan godt tenke seg å ha «innvandrere som naboer», 34,3 i 2006 mot 30,2 prosent i 1996 mener at de ikke ville trives på en «arbeidsplass med mange innvandrere». I 2006 kunne 42,0 prosent tenke seg å få en innvandrer gift inn i den nærmeste familien, 44,8 prosent kunne tenke seg en innvandrer til kjæreste og 33,4 prosent kunne tenkes seg å gifte seg med en innvandrer. Tilsvarende tall i 1996 var 46,4 prosent, 53,9 prosent og 37,8 prosent. Trass i at andelen som kunne tenke seg å gå «til en lege som er innvandrer» har økt fra 63,0 prosent i 1996 til 65,7 prosent i 2006 er tendensen entydig i retning av at norske ungdommer ønsker å holde en *større avstand* til «innvandrere».

4.1.2 Nærhet og avstand

Basert på faktoranalyse, og gjennom prøving og feiling, skilles det best ut to underdimensjoner. Den ene viser til nærhet, åpenhet og vilje til integrering mens den andre markerer avstand.

Tabell 4.2: Faktorløsning basert på et batteri av utsagn om holdninger til innvandrere for unge med norsk bakgrunn 2006:

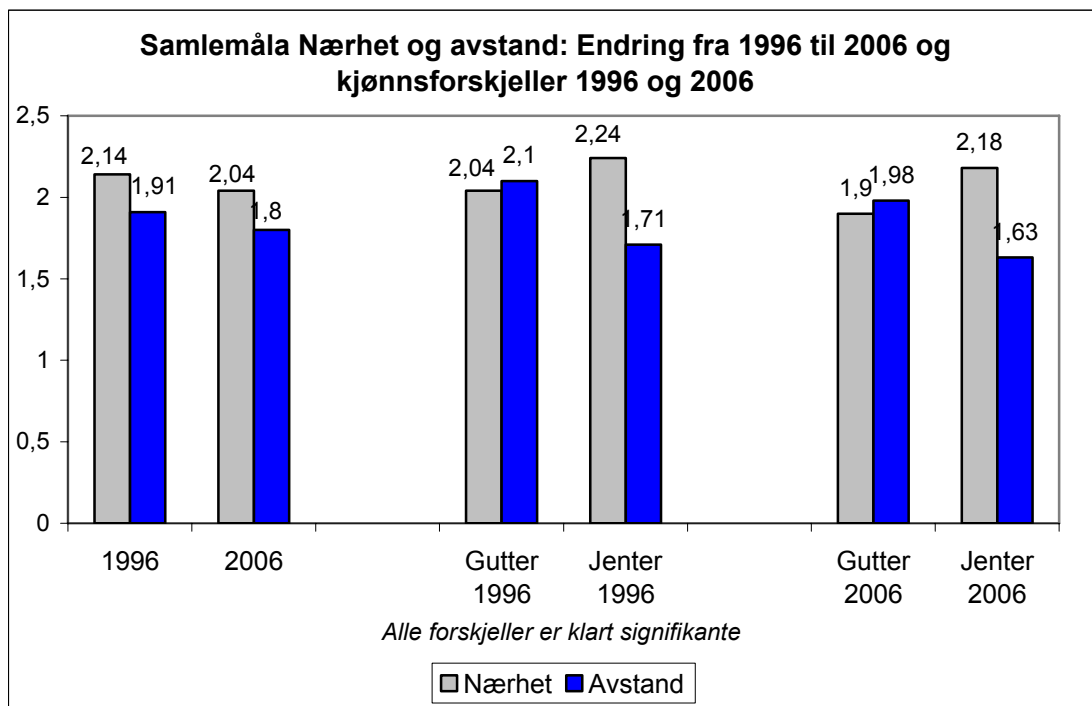
Nærhet:		Avstand:	
Jeg kunne godt tenke meg å ha en innvandrer til kjæreste	,81	Innvandrere kommer ofte først i boligkøen, og nordmenn kan derfor få problemer med å få en bolig	,78
Jeg kunne godt tenke meg å gifte meg med en innvandrer	,81	Innvandrerne prøver ofte å utnytte vår sosiale hjelpeordninger, noe som går ut over nordmenn	,75
Jeg kunne tenke meg å få en innvandrer giftet inn i min nærmeste familie	,73	I dårlige tider bør vi først og fremst sørge for arbeid til nordmenn	,72
Jeg kan godt tenke meg å ha innvandrere som naboer	,54	Jeg tror ikke jeg ville trives på en arbeidsplass med mange innvandrere	,65
Jeg går gjerne til en lege som er Innvandrer	,49	Det følger økende kriminalitet og Voldsbruk med innvandrere	,65
Innvandrerne er vanligvis dyktige mennesker som styrker norsk arbeidsliv	,46	Jeg synes at innvandrerne skal tilpasse seg norske kulturtradisjoner og ikke opprettholde sine egne	,53
Alpha .88		Alpha ,81	

Det skilles ut to lett tolkbare dimensjoner. Den første lader høyt først og fremst på et sett med påstander som signaliserer åpenhet og nærhet, spesielt gjelder dette relasjoner på individnivå. Faktoren korrelerer positivt med holdning til å gifte seg med en innvandrer, få en innvandrer inngiftet i nærmeste familie og ha en innvandrer som kjæreste. Samtidig er holdningen positiv til å ha innvandrere som naboer og gå til lege som er innvandrer.

Faktor to lader positivt på et sett med negative påstander om virkninger som innvandrere har på det norske samfunnet. Innvandrerne fører med seg økt kriminalitet og narkotikabruk. De utnytter sosiale hjelpeordninger til skade for nordmenn, sniker i boligkøen og tar arbeid fra norske. Samtidig mener ungdom med slike holdninger nokså klart at innvandrerne skal tilpasse seg det norske samfunnet kulturelt. De gir videre uttrykk for at de ikke ville trives på en arbeidsplass med mange innvandrere.

På basis av disse to faktorløsningene er det laget to samlemål. Den første uttrykker vilje og ønske om nærhet og generelt en positiv holdning til innvandrere. Den andre uttrykker skepsis og et ønske om å holde avstand. De får navnene *Nærhet* og *Avstand*. Begge har verdier fra 0 til 4. De som får verdien 4 har sagt seg helt enig i alle de seks påstandene som inngår i hvert av samlemåla, mens de som får verdien 0 har sagt seg «helt uenig». Alphaverdien er meget høy for begge samlemåla. Sjansen for at den som er enig i ett av disse utsagnene også er enig i de andre er dermed høy. Dette innebærer at de

som har disse verdiene, enten ved at de slutter seg til, eller tar avstand, har et konsistent verdsett. Vi står med andre ord overfor sentrale konfliktlinjer innenfor det norske ungdomsmiljøet. Hvordan fordeler gutter og jenter seg ut i fra disse to måla? Her er også sett på endringer fra 1996 til 2006.



Fra 1996 til 2006 har det skjedd noen endringer slik at både dimensjonen *Nærhet* og dimensjonen *Avstand* er litt svekka. Kjønnsforskjellene går i retning av at gutter uttrykker mer skepsis til nærhet og ønsker seg mer avstand. Det gjelder både for 1996 og 2006.

4.1.3 Andel innvandrere i nærmiljøet

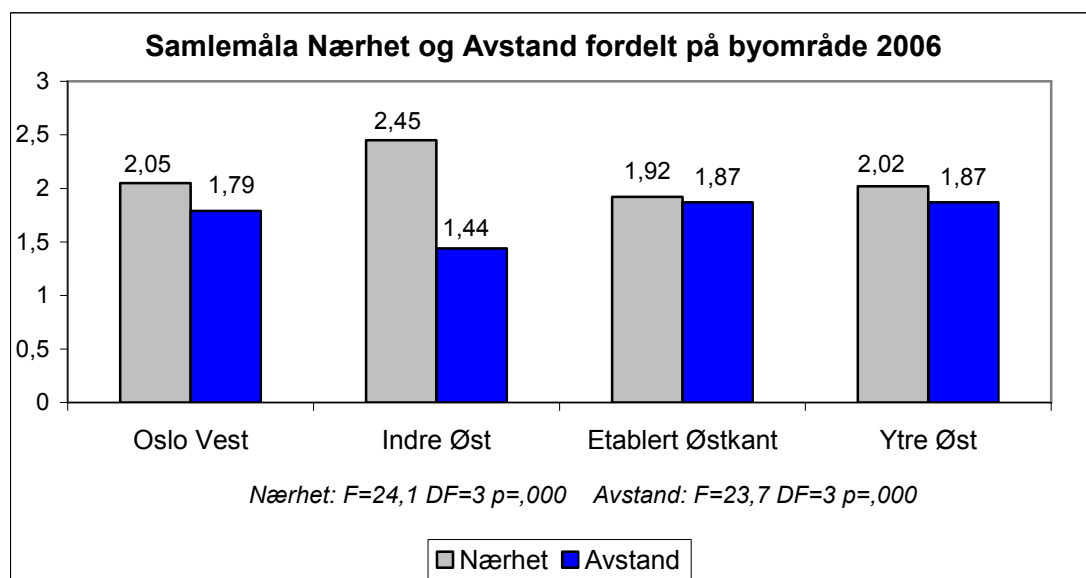
I SSBs holdningsundersøkelser er alder en av de dimensjonene som har betydning for om en er skeptisk overfor innvandrere eller ikke. Eldre er langt mer skeptiske enn yngre. Mengden av kontakt hadde også betydning. Mye kontakt førte til mer positive holdninger (Østby 2004). Andel innvandrere er sterkt skjevfordelt mellom ulike bydeler og byområder. Spørsmålet er på hvilken måte andelen av innvandrere i det enkelte lokalmiljø påvirker norske ungdommers holdninger til innvandrere.

Oslo er delt inn i fire områder: Oslo Vest, Indre øst, Etablert Østkant og Ytre Øst (Danielsen og Øia 2006). De fire områdene er satt sammen på følgende måte:

Tabell 4.3: Byen delt opp i fire områder:

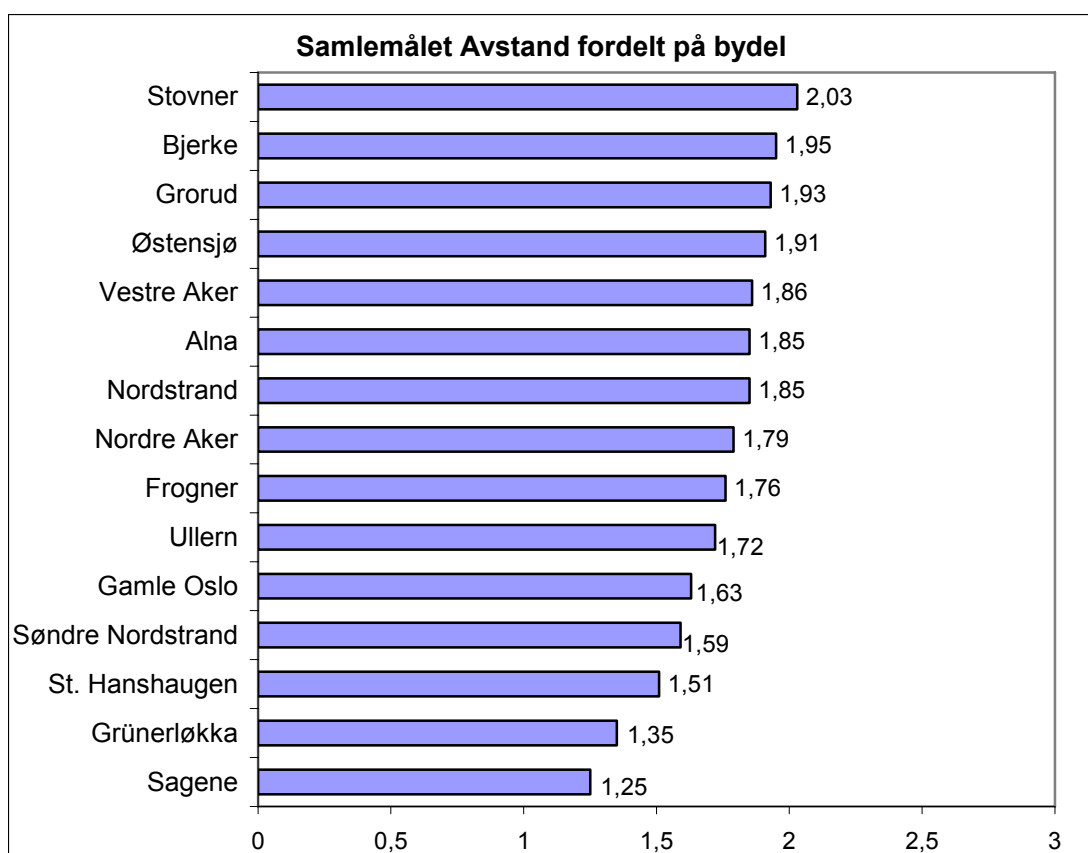
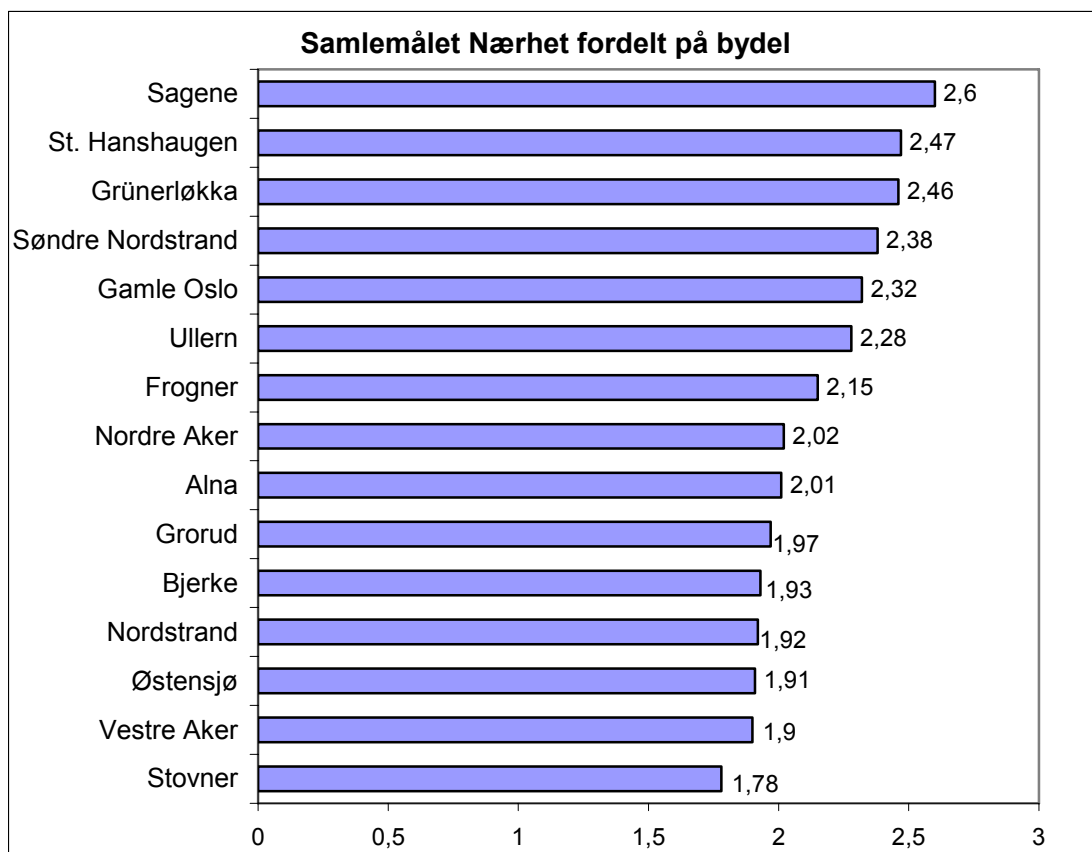
Vestkant	Indre Øst	Etablert Østkant	Ytre Øst
St.Hanshaugen Ullern Frogner Vestre Aker Nordre Aker	Sagene Grunerløkka Gamle Oslo Sentrum Helsfyr-Sinsen	Nordstrand Østensjø	Bjerke Alna Grorud Stovner Søndre Nordstrand

Det området som her er definert som Etablert Østkant skiller seg ut fra Indre Øst og Ytre Øst mellom annet gjennom at innslaget av unge med innvandrerbakgrunn er mye lavere. Andel som har to foreldre født i et annet land er i Indre Øst 46,7 prosent, i Ytre Øst 45,1 prosent og på Etablert Østkant 13,3 prosent. Til sammenlikning er andel unge med to foreldre født i et annet land 8,2 prosent i Oslo Vest (Øia 2007).



Med unntak av Indre Øst er det vanskelig å se noen tydelig systematikk. I Indre Øst bor det mange innvandrere. Samtidig er viljen til Nærhet høy og verdiene på samlemålet for Avstand lave. Kan holdningene i Indre Øst forklares ut fra en teori om at mye kontakt gir mer positive holdninger? Derimot mangler en slik systematikk for de andre tre områdene av byen. Vi finner ingen variasjoner som eventuelt kan tilskrives andelen av innvandrere i nærmiljøet.

Hvordan er fordelingen for disse to samlemåla: Nærhet og Avstand, brutt ned på bydel?



Det er igjen vanskelig å finne noen klar systematikk ut fra en teori om at innslaget av innvandrere i nærmiljøet skulle påvirke holdninger til innvandrere i vesentlig grad.

En variabel – innvandrertetthet – er konstruert ut fra andelen unge med innvandrerbakgrunn i hver bydel. Dette er så definert som et kjennetegn ved hvert enkelt individ. Spørsmålet blir om andelen eller tettheten av unge med innvandrerbakgrunn i bydelen påvirker holdninger til innvandrere.

Tabell 4.4: Bivariate korrelasjoner mellom tetthet av innvandrere i bydel, samlemålet for Nærhet og samlemålet for Avstand (bare norske ungdommer 2006):

	Andel unge med innvandrerbakgrunn i bydelen	Nærhet
Nærhet	,042 **	
Avstand	-,016	-,684 **

** signifikans på 99 prosent nivå

Med stigende andel unge som har innvandrerbakgrunn i bydelen stiger også verdien på samlemålet for Nærhet. Denne sammenhengen er svak men likevel signifikant (,042). For samlemålet Avstand er sammenhengen ikke signifikant (-,016). Derimot er det ikke overraskende en meget sterk negativ korrelasjon mellom samlemåla for Nærhet og Avstand. Ut fra disse måla er det bare svake sammenhenger mellom hvor mange innvandrere det bor i en bydel og de norske ungdommenes holdninger til innvandrere.

4.1.4 Indre Øst – et særtilfelle

Indre Øst fremtrer med en stor andel som assosierer seg til dimensjonen Nærhet og samtidig lav oppslutning om de holdningene som inngår i samlemålet for Avstand. Hvordan skal dette forklares? Tematikken er også belyst ut fra en annen innfallsvinkel. I neste tabell vises andelen innvandrere ut fra SSB sin definisjon, andel med universitets- eller høyskoleutdanning, og andel i aldersgruppa 20–39 år, slik disse er fordelt på de ulike bydelene (Statistisk Årbok for Oslo 2005).

Tabell 4.5: Andel innvandrere, høytutdannede og beboere i aldersgruppa 20-39 år i Oslos bydeler 2005:

Bydel	Prosentandel innvandrere i bydelen	Andel med universitet og høgskoleutdanning	Andel av befolkningen i aldersgruppa 20 til 39 år
Indre Øst:			
Gamle Oslo	33.0	37.2	48.0
Grunerløkka	26.2	42.4	53.0
Sagene	20.0	46.0	51.5
Oslo Vest:			
St.Hanshaugen	16.3	52.6	55.2
Frogner	16.2	50.7	45.5
Ullern	11.4	53.4	25.6
Vestre Aker	10.9	54.2	25.2
Nordre Aker	12.0	50.5	29.5
Ytre Øst:			
Bjerke	30.0	28.5	31.9
Grorud	32.7	19.6	30.0
Stovner	34.5	17.3	27.6
Alna	35.7	21.6	31.0
Søndre Nordstrand	40.3	26.5	28.4
Etablert Østkant:			
Østensjø	16.1	28.3	28.0
Nordstrand	10.3	37.2	26.2

Indre Øst har den nest høyeste andelen innvandrere. De har også en høy andel med høyt utdannede, og de har Oslos høyeste andeler i aldersgruppa 20–39 år. Dette siste stemmer godt med inntrykket som gis i offentligheten og i media at Grunerløkka, Gamle Oslo og Sagene de seinere årene har blitt svært populære bydeler å slå seg ned i for ofte velutdannede unge voksne i ulike stadier før og like etter etableringsfasen. Nærhet til kulturtilbudene i sentrum, en rekke internasjonalt pregete smårestauranter og utesteder samsvarer godt med disse områdenes appell til unge intellektuelle – som vi også kan anta kjennetegnes ved en betydelig åpenhet overfor innvandrere. Et problem er imidlertid at de færreste av disse har barn som deltar i denne undersøkelsen. Likevel kan det godt tenkes at en del barnefamilier har valgt å bli boende ut fra kvaliteter knytta til at Indre Øst både er urbant og rommer en flerkulturalitet som mangler andre steder. En mulig tolkning er derfor at det er en slik demografisk totalsituasjon vi ser spor etter i de høye andelene ungdommene med norskfødte foreldre i Indre Øst med mer åpne holdninger til innvandrere.

4.2 Dagligliv og samhandling

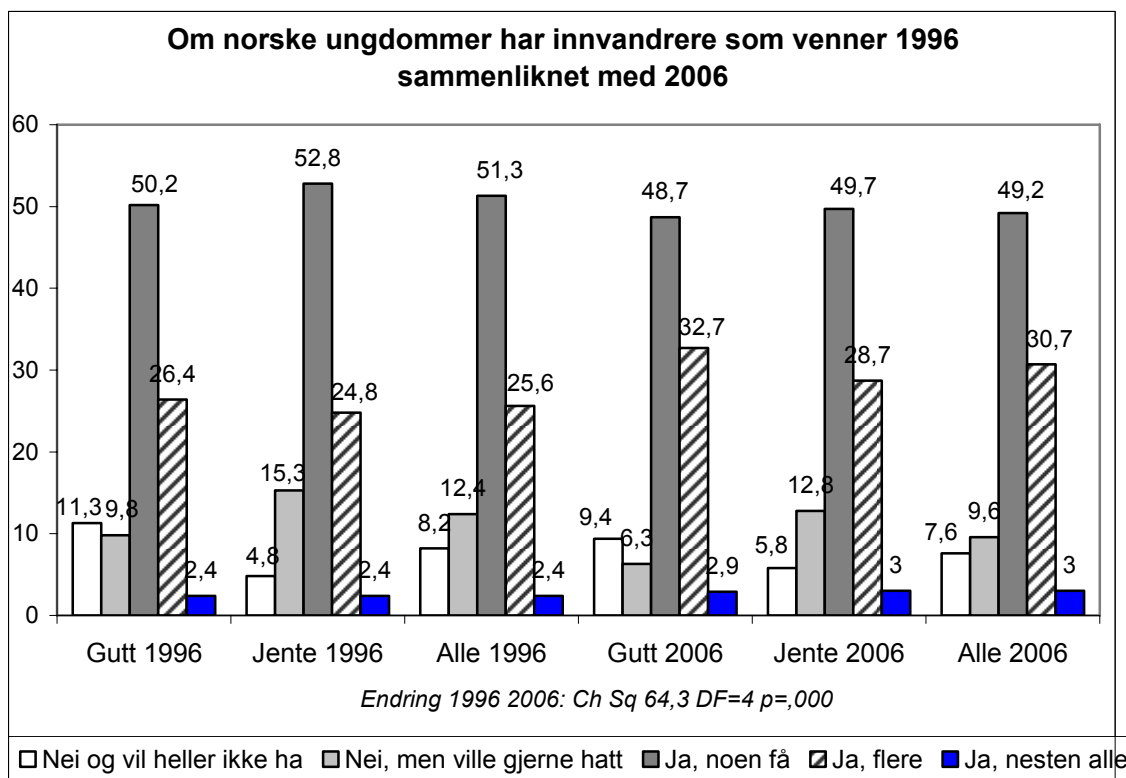
4.2.1 Holdninger og vennskap

En ting er holdninger til innvandrere og til innvandring. Minst like viktig er sosial praksis. Hva de unge gjør kan være ganske annerledes. I hvor stor grad er norske ungdommer og unge med innvanderbakgrunn sammen på fritida? I hvor stor grad har norske ungdommer innvandrere som venner? Formuleringen er: har du selv venner som er innvandrere? Svaralternativa er: «nei, og jeg vil heller ikke ha det», «nei, men jeg ville gjerne hatt det», «ja, noen få», «ja, flere» og «ja, nesten alle».

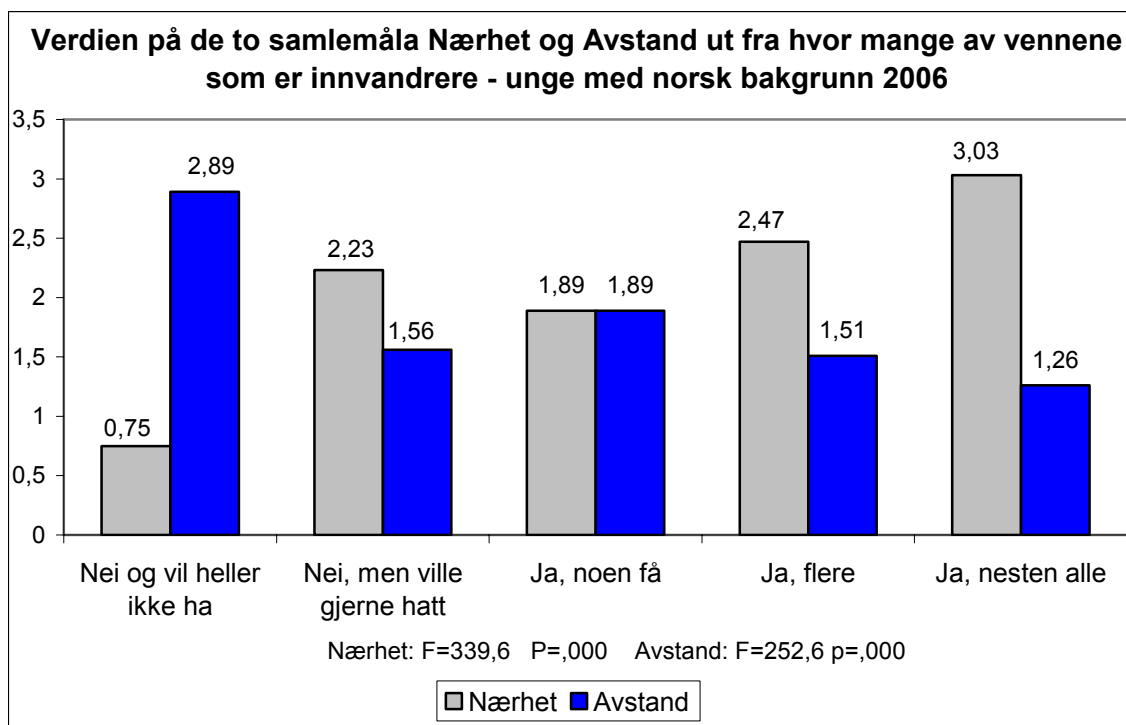
Igjen må vi understreke at det er uklart hva ungdommene som svarer legger i kategorien innvandrer. For flere av ungdommene fra Vestels undersøkelse på Rudenga, var det, som nevnt, mange ulike kategorier som var i bruk. Når Ola ble spurt mer direkte om hvordan han så på Ali, var svaret «*han er jo norsk, han har jo vokst opp her og sånn. Men han har jo foreldre som er fra utlandet.*» Særlig i mer dyperegående samtaler med ungdommene kom det fram at spørsmål om egen og andres identiteter og ikke hadde åpenbare svar. Et hovedfunn var likevel at de fleste så på seg sjøl som norske i tillegg til at de klart identifiserte seg med foreldrenes bakgrunn. Samtidig så både unge med innvandrerbakgrunn og unge med norskfødte foreldre på dem med innvandrerbakgrunn med et tilsvarende spektrum av termer.

Med dette forbeholdet om uklarhet i hva som legges i termen «innvandrer», må vi anta at svarene på spørreskjemaet likevel gir en viss indikasjon på vennskapsmønstrene blant ungdommene som deltok.

Figuren på neste side inneholder så mye informasjon at den ikke uten videre er så lett å få oversikt over. Hovedinnholdet er likevel at det fra 1996 til 2006 har vært en viss utvikling i retning av at flere i 2006 har unge med innvandrerbakgrunn som venner. I 1996 var det samlet 28,0 prosent som oppga at de hadde «flere» eller at «nesten alle» vennene var innvandrere. Tilsvarende tall i 2006 er 33,7 prosent. Det er nærliggende å tenke at en slik endring ikke representerer noe skifte i holdninger eller praksis, men at det ganske enkelt har blitt noen flere innvandrerunge å forholde seg til. Samtidig gir disse fordelingene et kraftig signal i retning av at norske ungdommer i betydelig grad inkluderer unge med innvandrerbakgrunn i sine sosiale nettverk. Verken i 1996 eller i 2006 er det betydelige forskjeller mellom gutter og jenter.



I hvor stor grad er det samsvar mellom sosial praksis i form av at de norske ungdommene har innvandrere som venner og de holdningene de har til innvandrere?



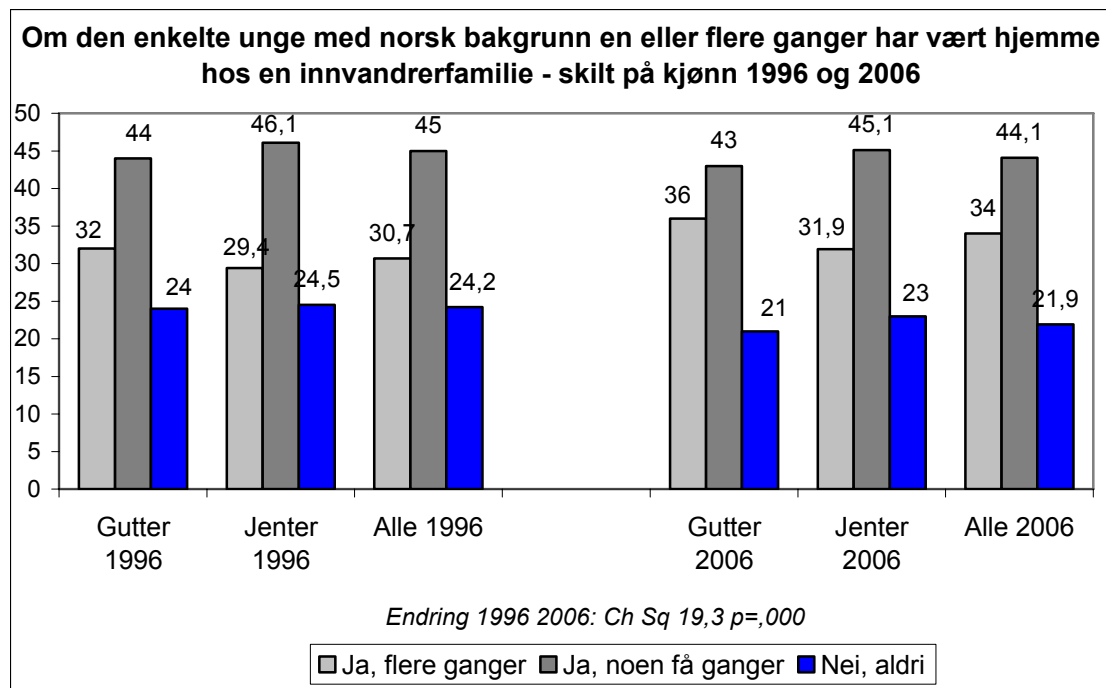
Generelt er det her en betydelig samvariasjon. De norske som har mange unge med innvandrerbakgrunn som venner er langt mer positivt innstilt til innvandrere. Hva som er årsak og virkning kan diskuteres. Det kan tenkes at unge med norskfødte foreldre som i utgangspunktet har en positiv holdning også lettere inkluderer unge med innvandrerbakgrunn i vennekreten. Det er likevel også mulig å tenke at vennskapet, som uttrykk for sosial praksis, kommer først. På Rudenga hadde de fleste ungdommene uansett bakgrunn, vokst opp med hverandre siden de var ganske små. Med erfaringer fra vedvarende samhandling og med mange vennsrelasjoner på tvers av foreldrebakgrunn er det kanskje ikke overraskende at en 18-åring som Ravi (pakistansk bakgrunn) kunne uttale som følger:

Før var det forskjeller som handlet om hva man spiste og sånn som man gikk kledd... Mat betyr jo fortsatt noe, men jeg har hatt mange norske venner som har vært hjemme og spist middag hos oss, for eksempel. Vi går ut sammen og vi snakker nesten samme språk. (...) Noen av de norske venna mine kan nesten snakke punjabi. (...) De forstår mesteparten. Og så har vi vårt eget ungdomsspråk, med alle de orda du skreiv ned... (Vestel 2004:479)

«Ungdomsspråket» han refererer til er den såkalte «kebabnorsken», som består av ord og uttrykk fra samtlige språk som er representert i venne-gjengen. Dette representerer et felles repertoar som mer eller mindre alle i dette ungdomsmiljøet behersket (Vestel 2004, Hasund 2006, Hassen Khemiri 2005). Dette skal ikke tolkes som noen uproblematisk aksept av Ravis antydning om at det ikke eksisterer vesentlige kulturelle forskjeller mellom unge med ulik bakgrunn. Sitatet viser likevel at det til tider kan oppleves som om disse forskjellene ikke betyr særlig mye, og at graden av fellesskap faktisk kan være relativt stor. Å ha en nær venn med innvandrerbakgrunn og å bli nærmere kjent med familien hans eller hennes, vil med andre ord ofte være medvirkende til at slike fellesskap vil kunne utvikles.

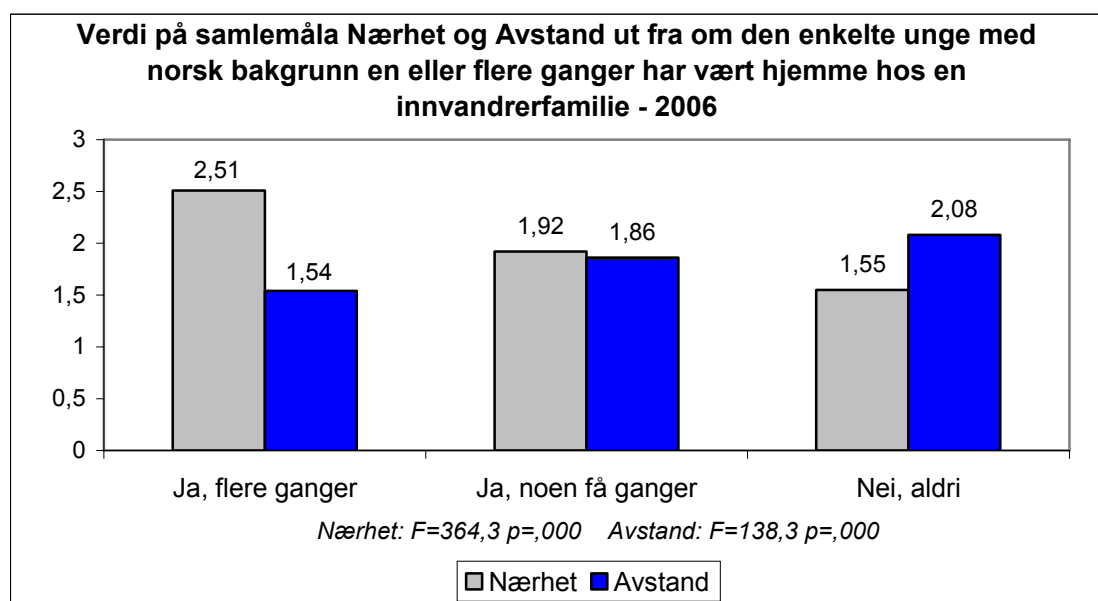
4.4.2 På hjemmebesøk

Et annet spørsmål i samme gruppe var: «Har du noen gang vært hjemme hos en innvandrerfamilie?» Svaralternativa er: «ja, flere ganger», «ja, men bare noen få ganger» og «nei, aldri».



Flertallet har vært hjemme hos en innvandrerfamilie. Det gjelder både gutter og jenter. Fra 1996 til 2006 er det bare mindre endringer. Tendensen er likevel at noen flere i 2006 har vært hjemme hos en innvandrerfamilie. Den nærliggende forklaringen er at det har blitt flere innvandrerfamilier.

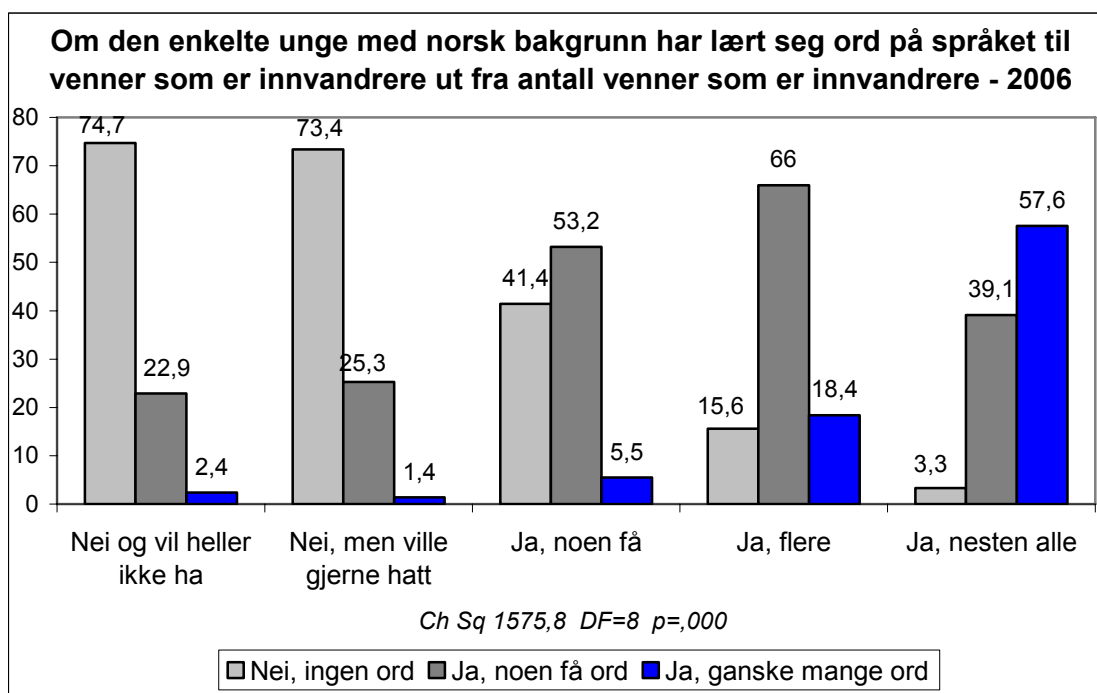
Hva er sammenhengen mellom å ha besøkt innvandrerfamilier og holdningen til innvandrere?



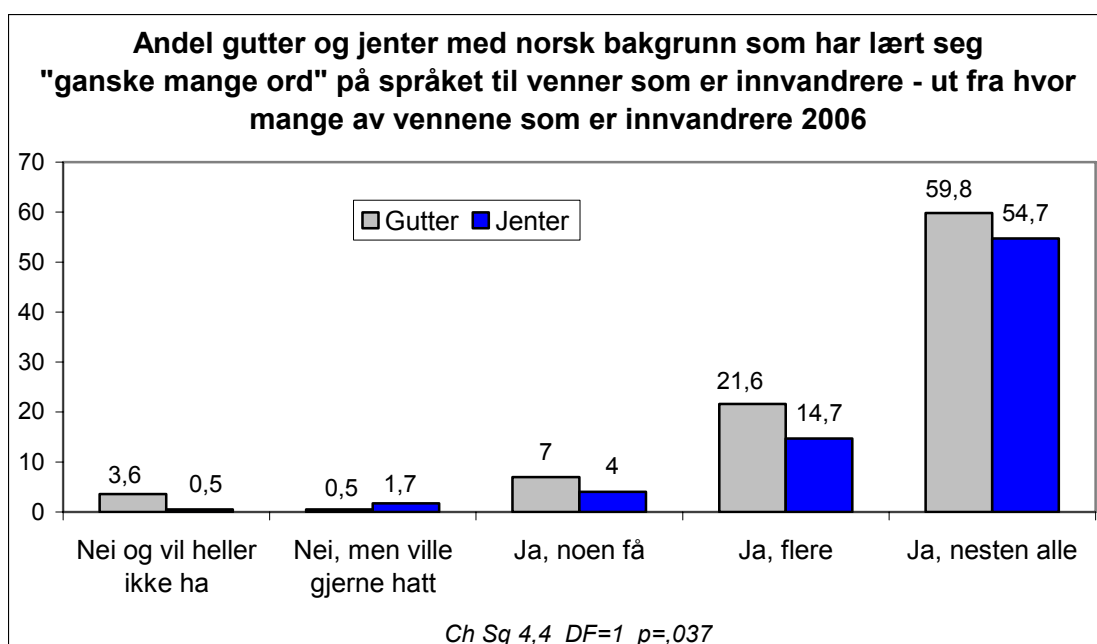
Igjen finner vi en tydelig sammenheng. Jo mer kontakt, desto mer positive er de unge.

4.2.3 Språklæring

I spørreskjemaet for 2006 er det også et enkelt spørsmål om den unge har lært seg «noen ord på språket til venner som har innvandrerbakgrunn.» Svaralternativa er «nei, ingen», «ja, noen få» og «ja, ganske mange».



Andelen av de norske unge som har lært seg noen eller ganske mange ord på språket til venner som har innvandrerbakgrunn korrelerer ganske sterkt med antall venner. Hvilken forskjell er det mellom gutter og jenter?

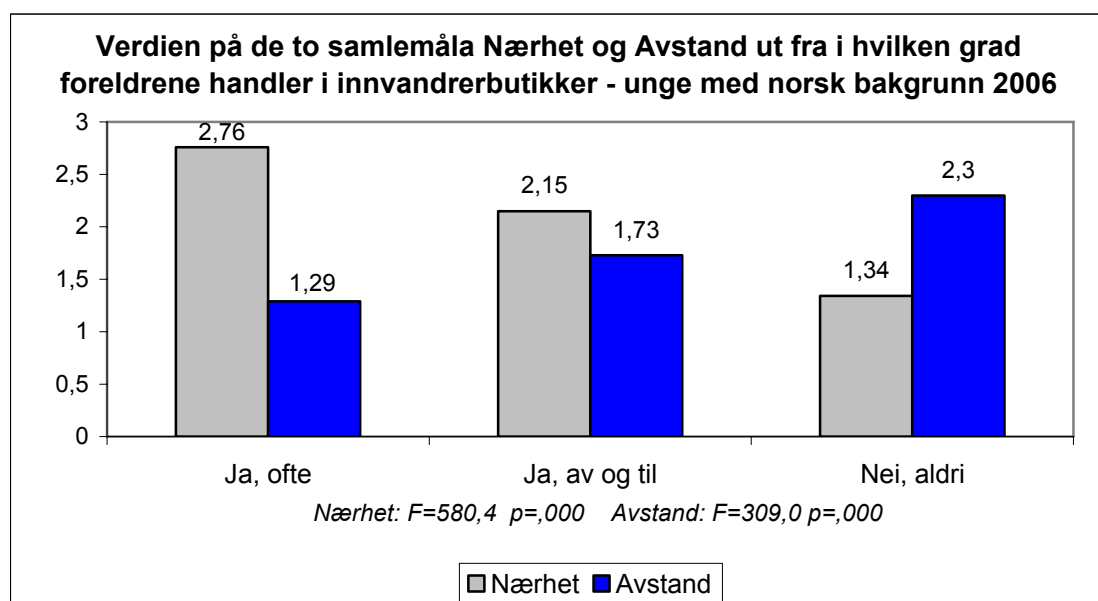


Kontrollert for antall venner er det en svak, men signifikant tendens til at flere av de norske guttene sammenliknet med norske jenter lærer seg språket til venner som er innvandrere. Med Ravis uttalelser friskt i minne, ser vi at tendensen er klar: jo flere venner med innvandrerbakgrunn man har, dess mer lærer man av språket. Dette understreker at interesse og læring av språket til venninner og kompiser med innvandrerbakgrunn ser ut til å øke proporsjonalt med antall venner med utenlandsk bakgrunn.

4.3 Norske foreldre – holdninger og atferd

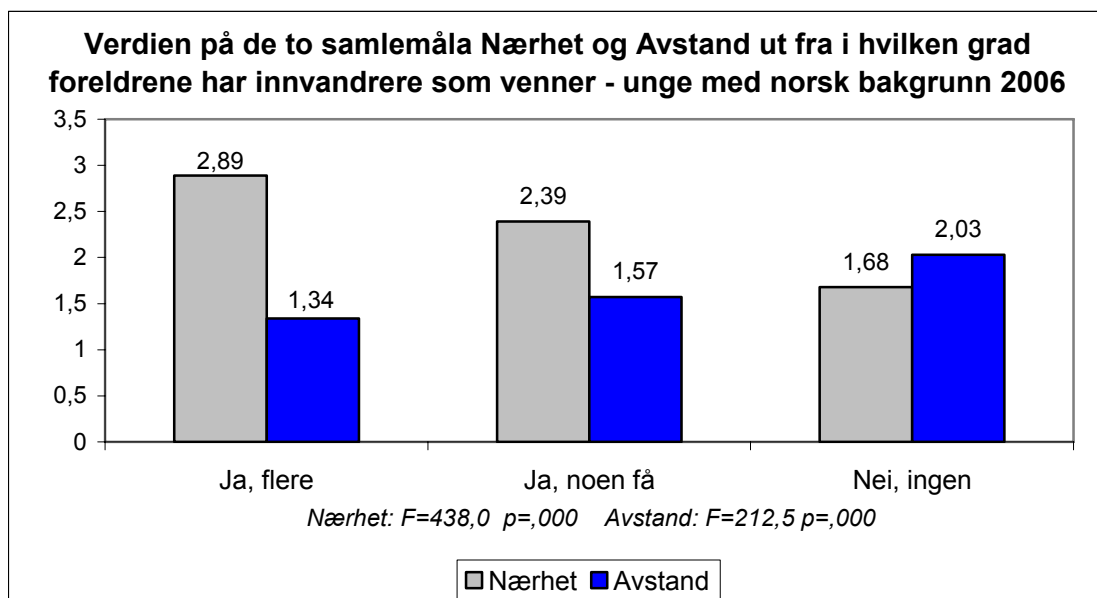
Unge med norsk bakgrunn kan også være informanter når det gjelder foreldrenes atferd. Har det i perioden fra 1996 til 2006 skjedd endringer hos foreldrene? To spørsmål berører denne problematikken. Begge er bare stilt i 2006. Det første er: Hender det at dine foreldre handler i innvandrerbutikker? Svaralternativa er «ja, ofte», «ja, av og til» og «nei, aldri». Ut fra hva de unge forteller er det 14,6 prosent av foreldrene som «ofte» handler i innvandrerbutikker, 61,5 prosent handler «av og til» i innvandrerbutikker mens 23,8 prosent av de norske foreldrene «aldri» handler i innvandrerbutikker.

Spørsmålet er om dette korrelerer med holdninger til foreldrene og dermed potensielt også til de unge? I mange tilfeller er nok valg av butikk et praktisk og økonomisk spørsmål. I den følgende figuren er de unges holdning til innvandrere målt gjennom samlemåla Nærhet og Avstand korrelert med om foreldrene handler i innvandrerbutikker.



Målt ut fra de unges holdninger til innvandrere er det å handle i innvandrerbutikker langt fra noen nøytral handling. De unge som har foreldre som handler i innvandrerbutikker er langt mer positive til innvandrere.

Gjelder det samme når spørsmålet blir om foreldrene har innvandrere til venner. Spørsmålet er formulert på følgende måte: Har dine foreldre innvandrere til venner som de er sammen med utenom jobben? Svaralternativa er: «ja, flere», «ja, noen få» og «nei, de har ingen innvandrere til venner». Det er ikke så vanlig at norske foreldre har innvandrere til venner slik at de omgås utenom jobben. 5,6 prosent av de unge svarer «ja, flere», 40,4 prosent svarer «Ja, noen få» og 54,0 prosent svarer «nei, ingen». Igjen blir spørsmålet om foreldrenes atferd påvirker de unges holdninger. Er det slik at unge med foreldre som omgås innvandrere på fritida, har en mer positiv holdning til innvandrere?



Igjen ser vi at det er en sterk korrelasjon i retning av at de unge som har foreldre med innvandrere som venner, har mer positive holdninger til innvandrere. Det er liten tvil om at foreldrenes holdninger og atferd på dette området påvirker de unge. Her ligger det selvsagt også en mulighet for at også de unges holdninger kan påvirke foreldrene.

4.4 Rasisme og negativ atferd

Spørreskjemaet inneholder ikke tilsvarende spørsmål om holdningene blant unge med innvandrerbakgrunn til norske ungdommer av typen: «Under står det noen påstander om norske ungdommer. Kryss av for det som best passer til ditt syn.» Dermed mangler vi grunnlag for å lage tilsvarende samlemål

som Nærhet og Avstand – som er utvikla for unge med norskfødte foreldre. Vi kan derfor ikke foreta noen direkte sammenlikning langs disse linjene. Derimot har vi et spørsmålsbatteri som tar for seg opplevelser og erfaringer av rasisme og negativ atferd, og en gruppe spørsmål som omhandler vennskapsrelasjoner.

Rasisme, negativ atferd, eller diskriminering av innvandrere kan komme til uttrykk på mange ulike måter. På arbeidsmarkedet er det grunn til å tro at det foregår en skjult, men reell diskriminering både av ungdom generelt og spesielt av unge innvandrere. Rasisme som begrep er vanskelig å håndtere, blant annet fordi det inngår i aktuelle politiske diskurser, der retorikk, holdninger og faktiske forhold kan være vanskelig å skille.

Etnosentrisme eller vi-følelse i betydning å sette sitt eget i sentrum, kombinert med stereotype oppfatninger av andre er langt fra noe nytt fenomen (Christensen 1997). Hvor går grensene mellom etnosentrisme og rasisme? Gullestad understreker at: «Både den internasjonale og den nasjonale forskningslitteraturen presenterer et forvirrende kaos når det gjelder påstander og teori» (Gullestad 2001:143).

Den klassiske rasismen, som ideologi og lære, slik den blei reindyrka i mellomkrigstida, utviklet seg på 1800-tallet i kjølvannet av kolonialisme, imperialisme, europeisk dominans, evolusjonsteori og forestillingen om den hvite rases overlegenhet. Kjernen i denne ideologien er forutsetningen om at menneskegrupper har ulike egenskaper og kvaliteter basert på genetisk arv. «Synlige biologiske kjennetegn faller sammen med psykologiske og tillærte egenskaper» (Klausen 1992:91). Dermed blir det mulig å begrunne at ulike raser står i et overlegenhets- eller underlegenhetsforhold til hverandre.

I seinere diskusjoner om rasisme og etniske konflikter er begrepet nyrasisme innført som term. Innafor denne forståelsen legges vekta på sosial eksklusjon og utestenging av utaførstående (Barker 1981). Å hevde nasjonale særegenheter og nasjonalt begrunnede interesser kan i praksis, sjøl om det ikke nødvendigvis er eksplisitt tilsiktet, føre til diskriminering og et negativt syn på andre folkegrupper. I en slik argumentrekke ligger det ingen forutsetning om at de ulike raser har biologisk ulike egenskaper.

Likevel kan konsekvensene være svært like for dem som befinner seg i posisjonen som «de andre». Bjørgo og Carlsson (1999) skiller mellom det de kaller rasisme som motivasjon og ideologi, og rasistiske handlinger eller uttrykk. Mange av de som utøver rasistiske handlinger har ikke noen bevisst rasistisk motivasjon. Samtidig argumenterer de for at rasisme må betraktes

som et kontinuum, «som kan variere fra en passiv fremmedfrykt, via en mer aktiv og aggressiv fremmedfiendtlighet, til en ideologisk begrunnet rasisme» (Bjørge og Carlsson 1999:19).

Igjen er det viktig å forestille seg situasjonen for den som utsettes for slike opplevelser. Det kan handle om eldre damer som tviholder på veskene sine når en mørkhudet ungdom setter seg ved siden av henne på trikken, eller gjentatte ganger å bli nektet adgang til attraktive utesteder. Han eller hun opplever mistenkeliggjøring, utestenging og å bli behandlet på måter som oppleves som nedverdiggende og negative i et mer eller mindre systematisk mønster.

Selv om rasisme som begrep er vanskelig å håndtere, vil vi komme nokså nær fenomenet gjennom beskrivelse av åpen negativ eller aggressiv atferd. Skepsis til innvandrere eller til innvandring fører ikke nødvendigvis til trakassering, trusler om vold, ukvemsord eller negative og sårende bemerkninger, men ofte er den lett å merke for den som utsettes for det. I spørreskjemaet er det flere spørsmål som har til hensikt å fange opp slike opplevelser og erfaringer. I hvilken grad utsettes unge med innvandrerbakgrunn for slike negative opplevelser?

Den overveiende delen innvandrerne svarer «sjelden» eller «aldri» på disse spørsmåla. Minst utbredt er de mer alvorlige og samtidig mest konkrete negative handlingene. Bare 3,8 prosent svarer at de «svært ofte» eller «ofte» blir truet eller angrepet på grunn av sin innvandrerbakgrunn. Tilsvarende er det 14,6 prosent som «svært ofte» eller «ofte» føler at de ikke blir akseptert av nordmenn. Selv om det er relativt få som opplever slike negative reaksjoner daglig, så er det et flertall som rapporterer at de har hatt slike opplevelse «av og til» eller «sjelden». Bare når det gjelder spørsmålet om den enkelte har blitt truet eller angrepet er det et klart flertall (83,3 prosent) som svarer at dette aldri har skjedd.

Tabell 4.6: Utsagn som beskriver ulike negative eller rasistiske opplevelser – fordeling for unge med innvandrerbakgrunn 2006:

Hvor ofte hender dette deg:	Svært Ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri
Jeg føler meg ikke akseptert av nordmenn	6,4	8,2	23,1	32,3	30,0
Jeg føler at nordmenn har noe i mot meg	5,1	7,4	19,8	31,8	36,0
Jeg har blitt ertet/fornærmet på grunn av min innvandrerbakgrunn	4,1	4,5	12,6	25,1	46,4
Jeg har blitt truet/angrepet på grunn av min innvandrerbakgrunn	2,5	1,3	3,4	9,6	83,3

For noen vil det kunne oppleves som stigmatiserende å bli utsatt for den typen handlinger som det her refereres til. Dette kan igjen ha som effekt en viss underrapportering. Blant ungdommene med innvandrerbakgrunn på Rudenga, var det mange som umiddelbart benektet at de hadde opplevd rasisme (Vestel 2004). Men når man kom nærmere inn på faktiske forløp, hadde flere av disse for eksempel opplevd å bli stoppet på utesteder, mens jevnaldrende med utseende som norskfødte glatt gikk forbi dem, eller de hadde opplevd i intervjuer og i telefonsamtaler å få avslag på søknad om jobb når det kom fram at de hadde innvandrerbakgrunn. Omvendt kan det tenkes at ulike typer konflikter i ungdomsmiljøene, som også unge med norsk bakgrunn utsettes for, overtolkes inn i en rasistisk kontekst.

Hvilke endringer finner vi fra 1996 til 2006? Det er sett på andelen som svarer «svært ofte» og «ofte» på de fire spørsmåla om negative hendelser:

Tabell 4.7: Utsagn som beskriver ulike negative eller rasistiske opplevelser — fordeling for unge med innvandrerbakgrunn . Andelen som svarer «svært ofte» og «ofte» – 1996 sammenliknet med 2006 :

Hvor ofte hender dette deg:	1996	2006
Jeg føler meg ikke akseptert av nordmenn (p=,606)	15,1	14,5
Jeg føler at nordmenn har noe i mot meg (p=,338)	11,6	12,5
Jeg har blitt ertet/fornærmet på grunn av min Innvandrerbakgrunn (p=,251)	9,6	8,6
Jeg har blitt truet/angrepet på grunn av min Innvandrerbakgrunn (p=,814)	3,9	3,8

Ikke for noen av disse forholda eller hendelsene finner vi signifikante endringer når 1996 sammenliknes med 2006.

Finner vi her forskjeller etter kjønn? Er det like mange gutter og jenter som opplever slike ting?

Tabell 4.8: Utsagn som beskriver ulike negative eller rasistiske opplevelser – fordeling for unge med innvandrerbakgrunn for gutter og jenter. Andelen som svarer «svært ofte» og «ofte» 2006:

Hvor ofte hender dette deg:	Gutter	Jenter
Jeg føler meg ikke akseptert av nordmenn (p=,000)	17,6	11,6
Jeg føler at nordmenn har noe i mot meg (p=,004)	15,2	9,8
Jeg har blitt ertet/fornærmet på grunn av min Innvandrerbakgrunn (p=,021)	10,6	6,9
Jeg har blitt truet/angrepet på grunn av min Innvandrerbakgrunn (p=,000)	5,1	2,5

Det er vesentlige forskjeller mellom gutter og jenter i andelene som har opplevd negative utsagn om innvandrere. Forskjellene må antakelig sees på bakgrunn av tradisjonelle kjønnsroller. Gutter oppfører seg mer utadvendt, aggressive og pågående. Dermed er de også lettere å oppfatte som truende, og de havner oftere i konflikter. Samtidig er det gutter med innvandrerbakgrunn som hyppigst figurerer i mediene som gjengmedlemmer, barneranere og som involvert i kriminalitet. Jentene er derimot mer tilbakeholdende og eksponerer seg mindre i slike situasjoner. I tillegg kommer noen ridderlig-hetsidealer. Det er mindre legitimt – uansett situasjon – å gå løs på jenter.

Angela (23, foreldre fra Botswana) fra Rudenga uttrykte det på følgende måte:

Jeg er sjøl afrikaner og er ganske svart i huden. Men opp gjennom oppveksten har det vært mange voksne blant de norske som synes brune jenter er søte og sånn. Men ta en prat med Foday (Gambiske foreldre, vår kommentar). Han er ganske svart han og, og kan nok fortelle deg en del andre historier. Det er mye vanskeligere for gutter som er mørke i huden. (feltnotater 2005)

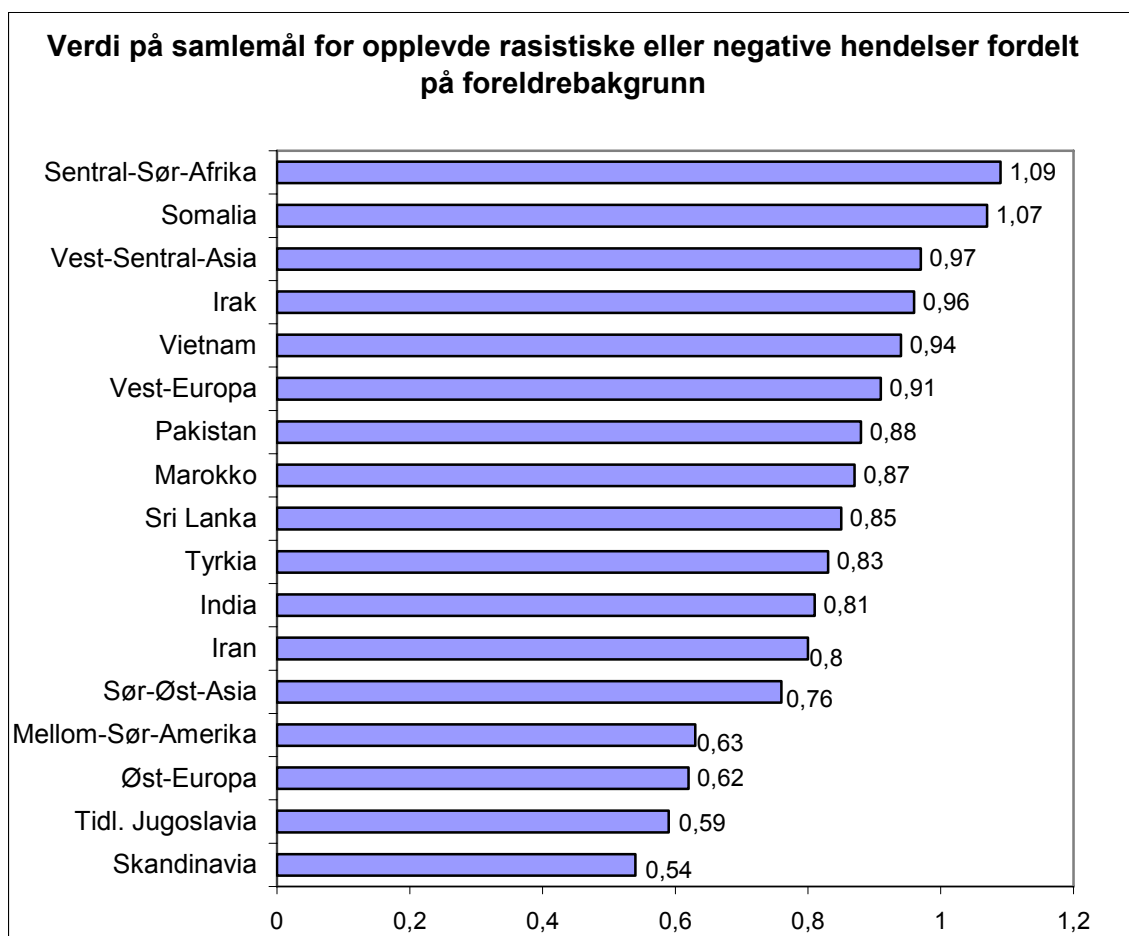
På spørsmål om han har opplevd noe han vil kalle rasisme, sier Foday i 1999, som da var 17 år:

Selvsagt. Gjennom hele livet mitt. Hvis jeg for eksempel må gå gjennom et nabolag der det bare bor hvite, føler jeg meg aldri hjemme. Jeg føler meg aldri velkommen. Jeg husker en gang for noen år siden... jeg sykla hjemover sammen med Z. Det var i to-tida om natta. Så plutselig kom det en stor svart Mercedes, med sota vinduer, som kjørte opp bak oss. En fyr lente seg ut fra vinduet og ropte til oss: «Hei dere fordømte niggere, nå skal vi ta dere, vi skal ta dere!». De kjørte nærmere og nærmere... Det var skikkelig skremmende. Men vi kom oss unna, vi kom oss ned til Rudenga gjennom noen små stier som vi visste om. Det er sånne ting som skjer. Du må alltid være forsiktig. Du må ha det i bakhue ditt hele tida. (feltnotater 1999, Vestel 2004)

Ut fra svarene er det 5.1 prosent av unge gutter med innvandrerbakgrunn opp til første klasse i videregående som har hatt liknende opplevelser i dagens Oslo. Som vi skal se nedenfor, er det en tendens til at unge med afrikansk bakgrunn og med mørk hudfarge – i likhet med Foday – som i størst grad opplever rasistiske eller negative hendelser.

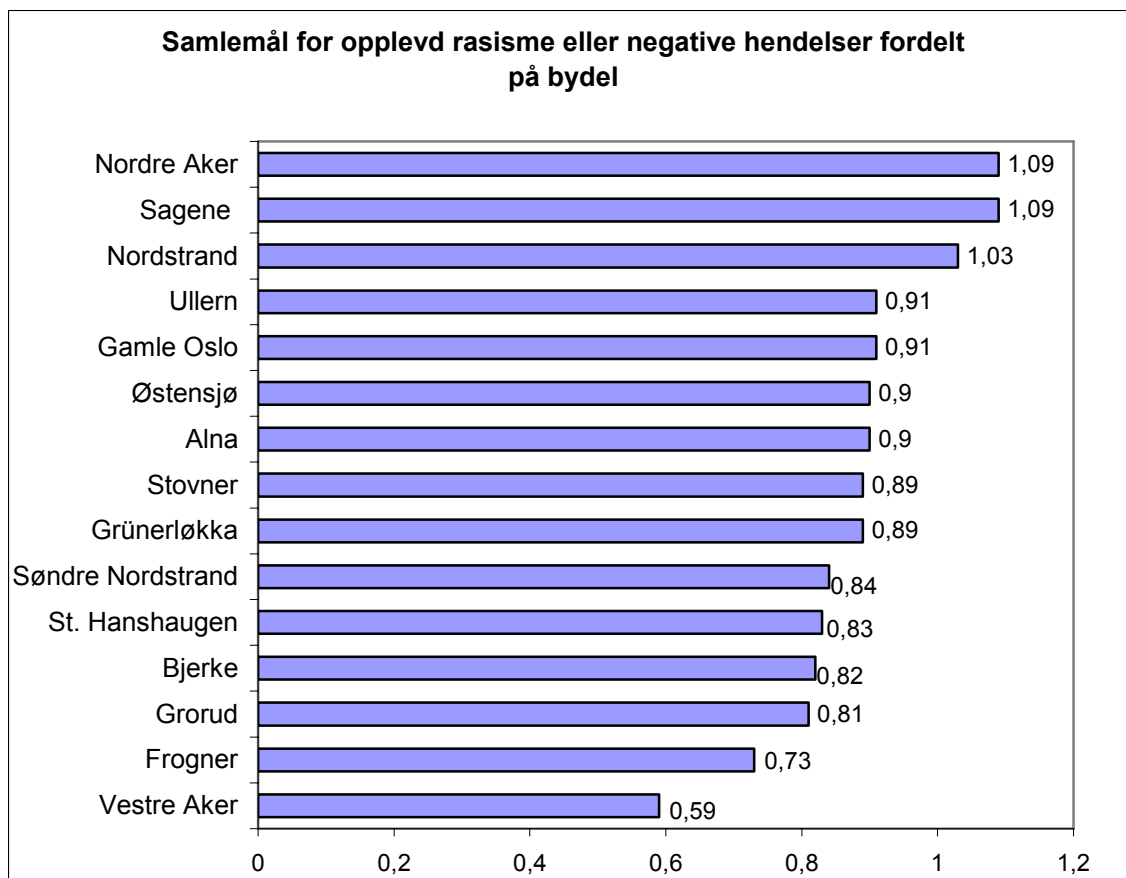
Hvordan fordeler disse opplevelsene seg for ulike grupper av innvandrere? Her er sett på 2006 data. Svara på de fire spørsmåla om rasisme er i

neste figur på enkleste måte slått sammen til et samlemål med verdier fra 0 til 4 slik at stigende verdi uttrykker økt opplevelse av negative reaksjoner.



I hovedsak ser vi at det er unge med mørk hudfarge, fortrinnsvis med bakgrunn fra afrikanske land, som i størst grad opplever diskriminering. Det ser likevel ikke ut til at mørk hudfarge er det eneste som spiller inn. Både unge med bakgrunn fra India og Sri Lanka kan ha svært mørke hudfarger, uten at disse kommer høyt opp på lista over dem som opplever rasistiske eller negative hendelser. Selv om skandinaver er den gruppa som i minst grad opplever rasisme, ser vi at unge med vesteuropeisk bakgrunn som vanligvis har en lys hudfarge, også skårer nokså høyt. At unge med afrikansk bakgrunn oftest opplever rasisme eller negative hendelser, kan også sees i sammenheng med den hyppige negative oppmerksomheten som særlig somaliere har opplevd i mediene (Engebregtsen og Fuglerud 2007). Når først en gruppering med afrikansk bakgrunn opplever mye negativ oppmerksomhet – uansett om den er reelt begrunnet eller ikke – er det lett for at andre med afrikansk utseende utsettes for de samme negative holdningene.

Hvordan er fordelingen på bydel?



Vi får en fordeling som ikke er lett tolkbar. Det er ikke uten videre slik at andelen innvandrere i bydelen påvirker i hvilken grad innvandrerungdom opplever at de er utsatt for rasisme. Bivariat viser sambandet mellom innvandretetthet eller andelen innvandrere i bydelen omgjort til individkjenntegn og i hvilken grad de unge opplever å bli utsatt for rasisme, bare en korrelasjon på ,004. Dette er langt fra signifikant.

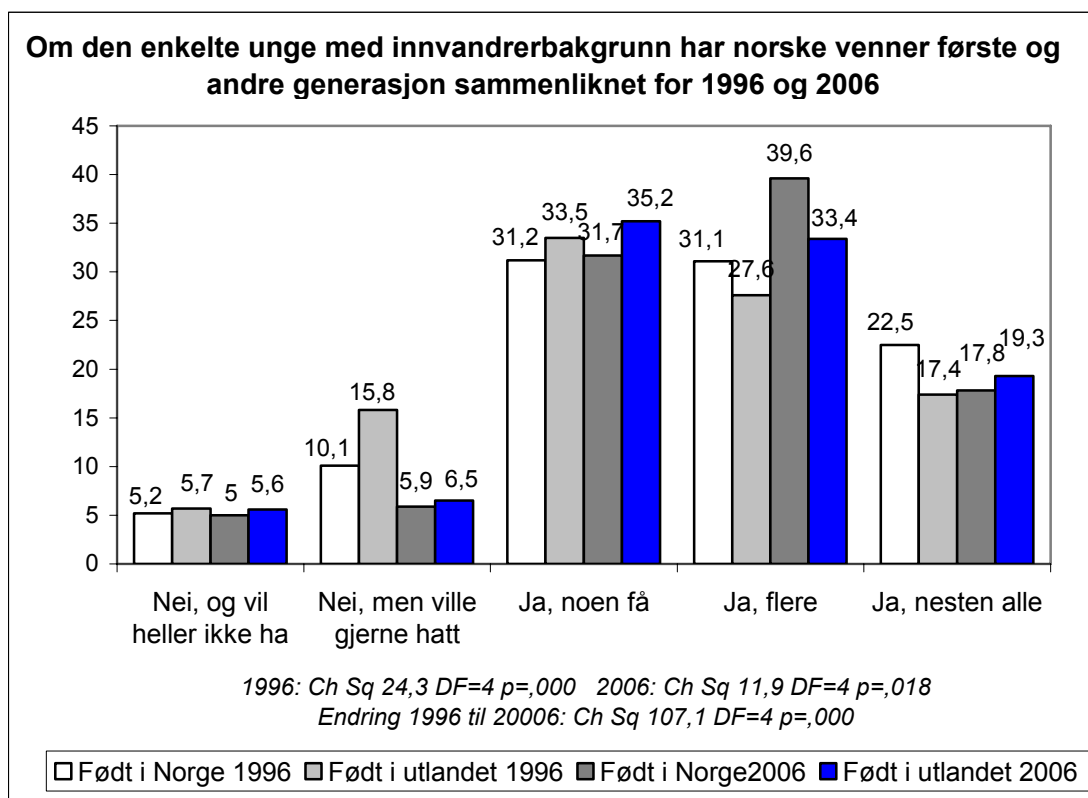
Sammenlikner vi denne bydelsfordelingene med tilsvarende fordeling av samlemålene Nærhet og Avstand er det ingen systematisk sammenheng relatert til andel unge med innvandrerbakgrunn som rapporterer om rasisme. Sagene bydel sammen med Nordre Aker har de største andelene unge med innvandrerbakgrunn som har opplevd rasisme og negative hendelser. Samtidig har Sagene også har flest andel unge med norskfødte foreldre som skårer høyt på Nærhet – noe som innebærer innvandrervennlige holdninger. Tilsvarende er det vanskelig å forklare at Vestre Aker har den minste andelen unge som har opplevd rasisme kombinert med at en relativt høy andel av de med norsk bakgrunn skårer høyt på Avstand. Det er med andre ord ingen

klar sammenheng mellom andelene som opplever rasisme og negative hendelser og andelene med negative eller positive holdninger til innvandrere blant unge med norskfødte foreldre.

4.5 Vennskap på tvers

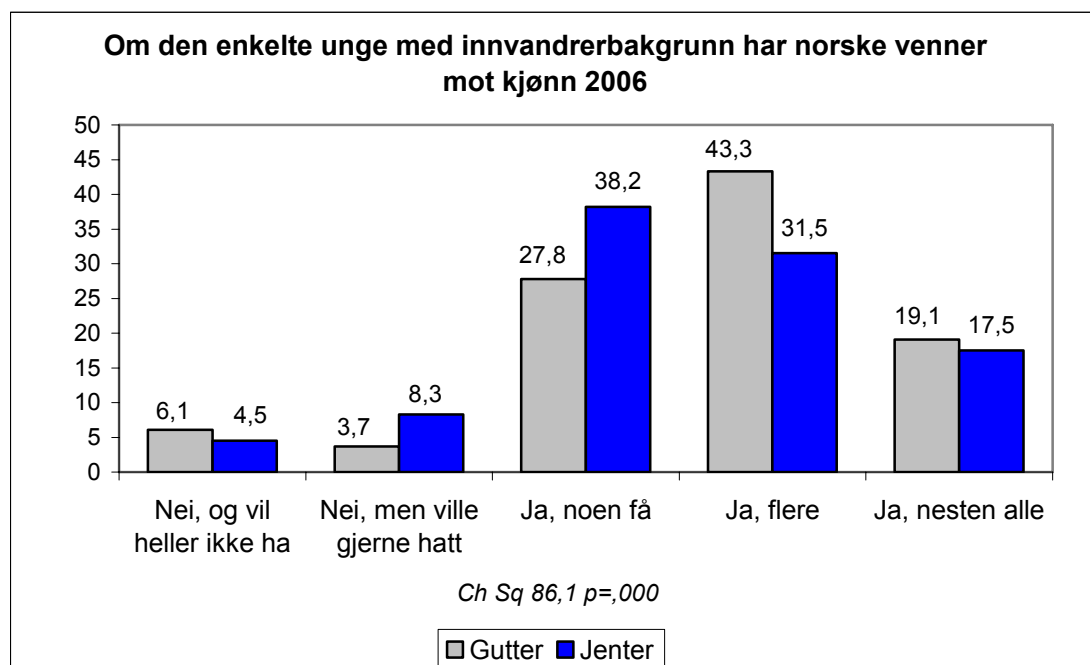
4.5.1 Norske venner

I spørreskjemaet har vi ikke spørsmål som direkte på samme måte måler i hvilken grad innvandrerungdommen har negative, eller gjerne rasistiske holdninger, til norsk ungdom. Gjennomgangen av ulike former for etnisk identitet (Phinney 1992) viste likevel at unge med innvandrerbakgrunn har sterke etnosentristiske holdninger. En viss reservasjon eller motvilje finnes på begge sider. Selv om holdninger er viktig, er det likevel mer vesentlig hva den unge faktisk gjør, og ikke de meningene som den enkelte går rundt og bærer inne i seg. Går vennerelasjoner på tvers mellom nasjonalitetene — ikke bare slik at de norske rapporterer at de har venner med innvandrerbakgrunn, men også slik at unge med innvandrerbakgrunn opplever å ha norske venner? Formuleringen i spørreskjemaet er: Har du norske venner som du er sammen med på fritida?



Termen «norske venner» kan oppfattes på ulike måter. En mulighet er at begrepet også innbefatter unge med innvandrerbakgrunn som betraktes som norske av dem som besvarer spørsmålene. Videre kan meningsinnholdet variere i ulike kulturelle fellesskap og tradisjoner. En viss presisering ligger i at venner er beskrevet som noen man er sammen med på fritida. Likevel, hva betyr «være sammen med»? Er det løse kontakter som treffes mer eller mindre tilfeldig? Bare et lite mindretall av unge med innvandrerbakgrunn – mellom 5 og 6 prosent – svarer at de verken har eller ønsker å ha norske venner. Denne andelen er stabil fra 1996 til 2006. Det er heller ikke noe skille mellom første og andre generasjon. De aller fleste både i 1996 og 2006 svarer at de enten har «noen få» eller «flere» norske venner. I underkant av 20 prosent svarer at «nesten alle» vennene er norske. Endringene samla, fra 1996 til 2006, er små. Likevel er det en tendens til at noen flere i 2006 oppgir at de har norske venner. Særlig andelen blant dem som er født i Norge og som oppgir å ha «flere norske venner», har tydelig økt, fra 31,1 i 1996 til 39,6 i 2006.

Hvilken betydning har det om den enkelte er gutt eller jente i forhold til det å ha norske venner? Her er sett på data fra 2006.

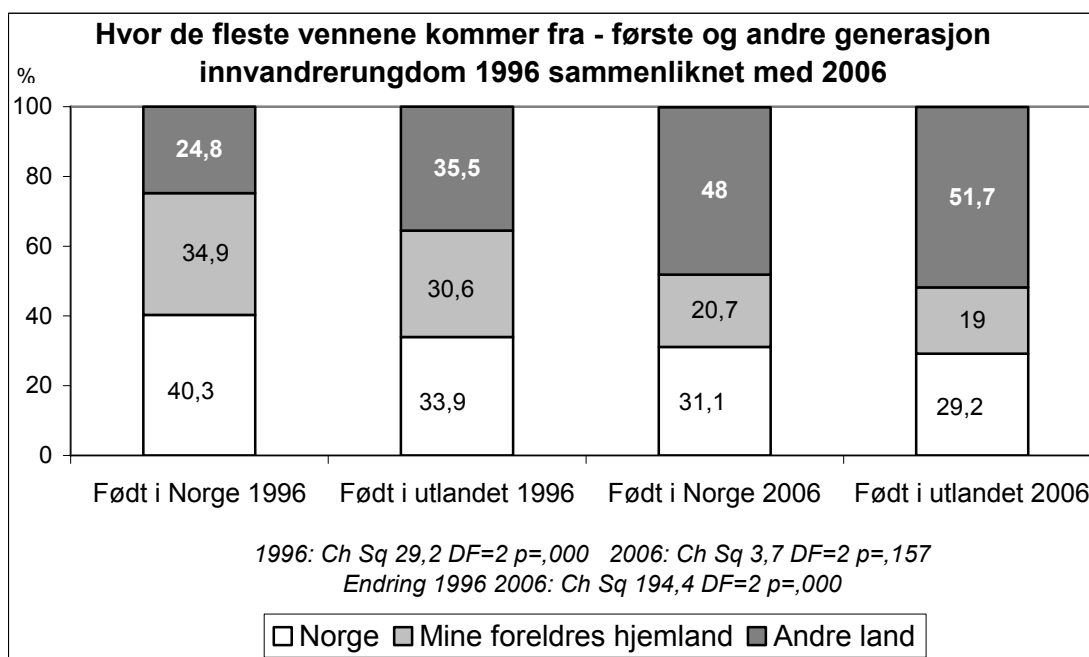


Det er en tydelig forskjell mellom gutter og jenter i retning av at guttene oppgir flest norske venner. Samtidig er det flere av jentene som svarer at de ikke har, men ville gjerne hatt norske venner.

Fra Rudenga vet vi at jentene fra innvandrerfamilier i betydelig mindre grad enn guttene, vanket på fritidsklubben der undersøkelsen foregikk. Inntrykket var at guttene, særlig i de mer konservative muslimske familiene, fikk atskillig større frihet enn jentene (Vestel 2004). Det er rimelig å tenke at større frihet og flere muligheter også gjør det lettere å utvikle vennskapsforhold generelt.

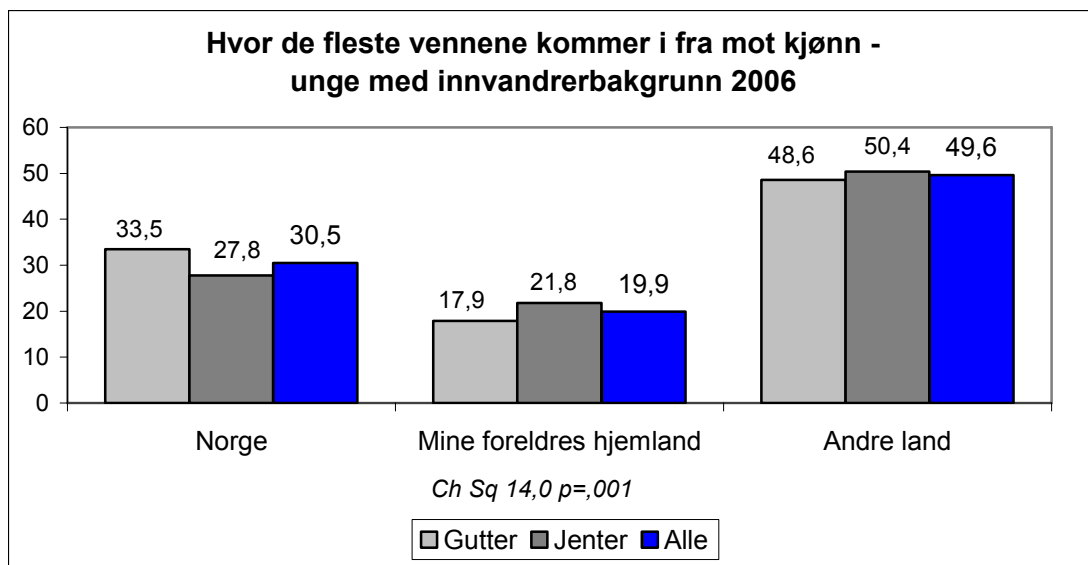
4.5.2 Flerkulturelle venner

Hvor kommer flertallet av vennene fra? Spørsmålet er formulert på følgende måte: «Hvor kommer de fleste vennene dine fra?» Svaralternativa er «Norge», «mine foreldres hjemland» og «andre land».



Det er fra 1996 til 2006 en tydelig tendens i retning av å ha en vennekrets som i økende grad er flerkulturell blant unge med innvandrerbakgrunn. Det gjelder uavhengig av om den enkelte unge tilhører første eller andre generasjon. Av unge med innvandrerbakgrunn født i Norge var det i 1996 34,9 prosent som var mest sammen med andre unge som hadde samme bakgrunn som dem sjøl. Denne andelen har falt til 20,7 prosent i 2006. I samme periode har andelen som er «mest» sammen med unge fra «andre land» økt fra 24,8 prosent til 48,0 prosent. En tilsvarende utvikling har skjedd for unge innvandrere født i utlandet. Sammenliknet med 1996 er det i 2006 langt flere blant unge med innvandrerbakgrunn som er «mest» sammen med andre unge fra «andre land».

Hvilke fordelinger finner vi ut fra kjønn? Er det slik at jentene er mer trofaste mot sin egen folkegruppe?



Vi ser at for unge med innvandrerbakgrunn, utgjør venner med samme bakgrunn som dem selv den *minste* andelen. 19,9 prosent – og noen flere jenter – oppgir at de mest er sammen med venner fra «mine foreldres hjemland». Til gjengjeld er det flest gutter som mest er sammen med norske venner. Det gjelder 33,5 prosent av guttene og 27,8 prosent av jentene. Den største andelen venner – rundt 50 prosent – utgjøres av andre unge med innvandrerbakgrunn, men som har en annen bakgrunn enn den de sjøl har.

Det ser altså ut til å være en tendens i retning av at unge med innvandrerbakgrunn i økende grad finner venner blant andre unge med innvandrerbakgrunn. Likevel er det tvilsomt at dette har som konsekvens en sterkere polarisering mellom unge med innvandrerbakgrunn og unge med norskfødte foreldre. Eventuelle tendenser i en slik retning, ser tvert i mot ut til å oppveies ved at det både er flere med innvandrerbakgrunn som har norske venner og flere blant unge med norskfødte foreldre som har venner med innvandrerbakgrunn i 2006.

5 Fritidsaktiviteter

5.1 Fritid – en del av en vestlig ungdomsrolle

Fritid er et relativt nytt ord i det norske språket – og nært forbundet med det vi oppfatter som framveksten av en vestlig ungdomsrolle. I etterkrigsperioden har det skjedd noe som ikke er mindre enn en utdanningsrevolusjon. Nesten alle tenåringer går på skole, og skolehverdagen med sine rutiner er i høy grad med på å definere og sette rammene rundt ungdomslivet. En stor del av fritidas sosiale innhold har sine kilder eller røtter i skolefelleskapet. Dette betyr igjen at de sosiale sidene ved skolegangen blir viktigere. Den blir innkorporert som en sentral forutsetning for den offentlighet de unge har seg i mellom, og dermed som en del av ungdomskulturen.

Fritid og det samfunnsfenomen som kalles ungdom, er i et slikt perspektiv tett forbundet med hverandre. I fritida foregår mye av den utprøvingen og sosiale læringen som preger ungdomsperioden. Aktiviteter og samvær med jamnaldrende er vesentlig for ungdoms sosiale utvikling (Piaget (1973)). Ungdomsfelleskapet utgjør et alternativ til familien når det gjelder intimitet, mestring, regler, verdier, kultur, tolkning, identitet og tilknytning. Gjennom kameratflokkene og den offentligheten de unge utvikler seg imellom, etableres mønstre for relasjoner til det annet kjønn. Det intense livet i kameratflokkene framstår som en nødvendig stasjon på veien mot løsrivelse fra familien, sjølstendighet og danningen av individet. Fritida tilbyr også en kommersialisert medievirkelighet. Innenfor en slik sfære vil de unge i overført betydning møte signifikante andre, – modeller som formidler identitet, verdier, holdninger og som definerer den gode smak.

Hva bruker de unge fritida si til? Finner vi vesentlige forskjeller mellom unge med norskfødte foreldre på den ene sida, og unge med innvandrerbakgrunn på den andre? Temaet er belyst gjennom en rekke ulike innfallsvinkler. Fritida kan brukes til så mangt. Vi skal først se nærmere på svarene rundt aktiviteter som for de fleste er en del av hverdagens mange gjøremål, som besøk hos naboer, venner og familie, bilmekking, kafebesøk, husarbeid, hobby, leksejobbing o.l. Deretter drøftes mer opplevelsesretta aktiviteter innafor spekteret fra kultur til underholdning, som besøk på kunstutstilling, kino, konserter, idrettsarrangementer, teater, bibliotek, museum m.m. Bruk av sentrum på ulike tider av døgnet, skal vi også drøfte nærmere. Her ligger en

kilde til både spennende opplevelser for de unge og til bekymring for foreldre og myndigheter. Til sist skal vi undersøke deltakelse i ulike typer organisasjoner.

5.2 Hverdagsaktiviteter

5.2.1 Stabilitet over tid

Både i 1996 og 2006 var det omfattende batterier av spørsmål som ble formulert på følgende måte: «Her er nevnt en del aktiviteter som du kan bruke fritida di til. Tenk tilbake på siste uke, siste 7 dager. Hvor mange ganger har du?» Eksempler på aktiviteter det er spurt etter er: «vært i fritidsklubb», «besøkt nabo» eller «vært på møte i lag eller forening».

Ganske mange ungdommer har unnlatt å svare. Det gjelder i snitt rundt 10 prosent for hver av aktivitetene. En grunn kan være at flere hopper over det enkelte spørsmålet dersom de ikke har gjort det det spørres om – i stedet for å svare 0 ganger. For å korrigere for denne formen for frafall er de som ikke har svart på noen av spørsmåla om de ulike aktivitetene holdt utafør beregningsgrunnlaget. Det gjelder 5,7 prosent av hele utvalget i 1996 og 2006 – eller 7,3 prosent i 1996 og 4,1 prosent i 2006.

Tabell 5.1: Om den enkelte en eller flere ganger har gjort eller deltatt i ulike aktiviteter sist uke – 1996 sammenliknet med 2006. Uthevet skrift viser signifikans:

Aktivitet:	1996	2006
Besøkt nabo (p=,000)	34,7	32,2
Besøkt familie p=,000)	54,0	56,8
Gått på café eller snackbar (p=,000)	58,8	54,3
Vært i fritidsklubb (p=,000)	25,1	20,3
Gjort lekser (p=,014)	86,8	85,7
Gjort noe sammen med mor og far (drevet med hobby, trening eller lignende) (p=,000)	41,4	50,0
Brukt størstedelen av kvelden ute sammen med venner/kamerater (p=,000)	79,7	75,2
Skrudd på bil eller motorsykkel (p=,149)	12,2	11,6
Hjulpet til hjemme (vasket, ryddet o.s.v.) (p=,033)	79,7	80,9
Vært sammen med venner hjemme hos meg, eller hos dem (p=,000)	85,1	82,1
Kjørt eller sittet på med bil, motorsykkel eller moped for moro skyld (kjørt for å kjøre en tur) (p=,000)	28,5	24,9
Stått og hengt på et gatehjørne, utenfor en kiosk eller på en bensinstasjon eller lignende (p=,011)	23,4	22,0
Dratt inn til sentrum (p=,000)	60,6	68,0
Vært hjemme sammen med mor, far eller søsken hele kvelden (p=,000)	72,0	78,3
Vært på møte i lag eller forening (p=,000)	16,7	20,5
Tegnet, malt eller skrevet dikt hjemme på egen hånd (p=,450)	25,3	25,8

Med så store utvalg som det her blir er de aller fleste endringene signifikante. Det gir derfor bedre informasjon å se på prosentforskjeller. Generelt er det små endringer fra 1996 til 2006. De endringene vi finner er imidlertid nokså systematiske. Det nære forholdet til foreldrene og familie synes å ha styrka seg. Flere i 2006 sammenliknet med 1996 har besøkt familie, flere har gjort noe sammen med mor og far og flere har vært hjemme sammen med mor og far eller søsken hele kvelden. Derimot er det noen færre som har besøkt nabo. Andelen som har hjulpet til hjemme med vasking rydding og så videre har holdt seg konstant på rundt 80 prosent.

Det er en tendens i retning av at de mer uorganiserte aktivitetene har fått en mindre sentral plass i 2006 sammenliknet med 1996. Færre har gått på café eller snackbar siste uke, færre bruker størstedelen av kvelden ute sammen med venner eller kamerater og færre kjører rundt i bil eller på motorsykkel og moped for moro skyld. Likevel er andelen som har mekka eller skrudd på bil eller motorsykkel omtrent uendra. Andelen som oppgir at de har vært i fritidsklubb har gått ned fra 25,1 til 20,3 prosent. I følge tall fra «Ung & fri – landsforeningen for fritidsklubber og ungdomshus» har det blitt lagt ned et betydelig antall fritidsklubber i seinere år (opplysninger fått fra «Ung & fri – landsforeningen for fritidsklubber og ungdomshus», mars 2007). Det er derfor mulig at noe av tilbakegangen kan knyttes til at tilbudet har blitt mindre. Som motstykke har andelen som har vært på møte i lag eller forening siste uke økt fra 16,7 prosent i 1996 til 20,5 prosent i 2006.

Andelen unge som står og henger på et gatehjørne har knapt forandra seg. Men det er flere i 2006 som sist uke har dratt inn til sentrum. Rundt 14 prosent både i 1996 og 2006 oppgir at de ikke har gjort lekser siste uke mens i overkant av 25 prosent både i 1996 og 2006 har tegnet, malt eller skrevet dikt. Her har det altså ikke skjedd endringer.

5.2.2 Hverdagsaktiviteter og foreldrebakgrunn

Finner vi de samme utviklingstrekkene både for unge med norskfødte foreldre og for unge med innvandrerbakgrunn?

Tabell 5.2: Om den enkelte en eller flere ganger har gjort eller deltatt i ulike aktiviteter sist uke – 1996 sammenliknet med 2006 kontrollert for bakgrunn (unge med norsk bakgrunn og unge med innvandrerbakgrunn). Uthevet skrift viser signifikante endringer fra 1996 til 2006:

Aktivitet:	Norsk bakgrunn 1996	Norsk bakgrunn 2006	Innvander bakgrunn 1996	Innvander bakgrunn 2006
Besøkt nabo	32,2	30,1	43,3	38,4
Besøkt familie	53,7	55,9	57,8	61,8
Gått på café eller snackbar	59,6	55,3	54,3	50,2
Vært i fritidsklubb	22,8	14,7	35,0	31,8
Gjort lekser	87,3	86,3	87,4	84,7
Gjort noe sammen med mor og far (drevet med hobby, trening eller lignende)	41,4	50,8	42,7	48,9
Brukt størstedelen av kvelden ute sammen med venner/kamerater	84,7	80,0	61,0	62,3
Skrudd på bil eller motorsykkel	11,0	8,5	15,8	18,1
Hjulpet til hjemme (vasket, ryddet o.s.v.)	79,2	81,3	81,5	80,0
Vært sammen med venner hjemme hos meg, eller hos dem	89,0	87,0	70,6	69,8
Kjørt eller sittet på med bil, motorsykkel eller moped for moro skyld (kjørt for å kjøre en tur)	26,7	21,4	36,2	34,0
Stått og hengt på et gatehjørne, utenfor en kiosk eller på en bensinstasjon eller lignende	24,0	20,1	20,5	24,5
Dratt inn til sentrum	59,2	65,3	64,3	71,4
Vært hjemme sammen med mor, far eller søsken hele kvelden	71,0	78,7	75,9	77,8
Vært på møte i lag eller forening	16,8	20,1	17,2	21,9
Tegnet, malt eller skrevet dikt hjemme på egen hånd	23,4	22,7	30,5	31,3

Basert på fordelingene i 2006 er det noen tydelige forskjeller mellom ungdommer med norskfødte foreldre og ungdom med innvandrerbakgrunn. Flere unge med innvandrerbakgrunn besøker nabo og familie. Det er også flere av disse som går i fritidsklubb og som driver med ulike former for motoraktiviteter, enten det handler om å skru og mekke eller å kjøre «for å kjøre en tur». Flere unge med innvandrerbakgrunn oppgir at de drar inn til sentrum og de oppholder seg i større grad «på gatehjørner, utafør en kiosk, på en bensinstasjon eller lignende». Samtidig er det flest unge med innvandrerbakgrunn som tegner, maler eller skriver dikt på egen hånd. Unge med norskfødte foreldre går derimot i større grad på café eller snackbar. De er også mer sammen med venner enten ute eller «hjemme hos meg, eller hos dem».

Endringene fra 1996 til 2006 følger langt på veg samme spor når vi sammenlikner unge med norskfødte foreldre og ungdom som har innvandrerbakgrunn. Likevel er det noen tydelige forskjeller.

Både blant unge med norskfødte foreldre og blant ungdom med innvandrerbakgrunn er det færre som går i fritidsklubb i 2006. Tilbakegangen er likevel størst blant de norske ungdommene. Når det gjelder andelen unge som rapporterer at de sist uke har stått og hengt på et gatehjørne eller lignende, finner vi en tydelig reduksjon blant de med norskfødte foreldre – fra 24,0 prosent i 1996 til 20,1 prosent – i 2006. Blant unge med innvandrerbakgrunn er det derimot en økning fra 20,5 prosent i 1996 til 24,5 prosent i 2006.

5.2.3 Kjønnforskjeller

Hvilke forskjeller finner vi mellom unge med ulik foreldrebakgrunn når det i tillegg til etnisitet også kontrolleres for kjønn? Utgangspunktet er igjen 2006.

Tabell 5.3: Om den enkelte en eller flere ganger har gjort eller deltatt i ulike aktiviteter sist uke – kontrollert for kjønn og foreldrebakgrunn (norsk bakgrunn og innvandrerbakgrunn) 2006. Uthevet skrift viser signifikans:

Aktivitet:	Gutter norsk bakgrunn	Jenter norsk bakgrunn	Gutter innvandrer bakgrunn	Jenter innvandrer bakgrunn
Besøkt nabo	30,8	29,4	36,6	39,8
Besøkt familie	56,1	55,8	64,0	59,9
Gått på café eller snackbar	49,5	60,9	53,4	47,4
Vært i fritidsklubb	16,4	13,1	40,6	23,9
Gjort lekser	82,1	90,4	81,2	87,8
Gjort noe sammen med mor og far (drevet med hobby, trening eller lignende)	48,5	52,9	44,8	52,4
Brukt størstedelen av kvelden ute sammen med venner/kamerater	76,7	83,1	67,0	57,9
Skrudd på bil eller motorsykkkel	13,2	4,0	27,7	9,7
Hjulpet til hjemme (vasket, ryddet o.s.v.)	76,9	85,5	73,4	85,6
Vært sammen med venner hjemme hos meg, eller hos dem	84,9	89,0	69,8	69,8
Kjørt eller sittet på med bil, motorsykkkel eller moped for moro skyld (kjørt for å kjøre en tur)	24,6	18,3	41,8	27,1
Stått og hengt på et gatehjørne, utenfor en kiosk eller på en bensinstasjon eller lignende	23,4	17,1	31,5	18,3
Dratt inn til sentrum	60,4	70,1	71,2	71,5
Vært hjemme sammen med mor, far eller søsken hele kvelden	75,7	81,6	74,2	80,9
Vært på møte i lag eller forening	22,4	17,9	29,2	15,4
Tegnet, malt eller skrevet dikt hjemme på egen hånd	16,4	28,8	25,0	36,9

Uansett om de unge har norskfødte eller utenlandsfødte foreldre er det en del karakteristiske forskjeller mellom gutter og jenter. Flere gutter – særlig gutter med innvandrerbakgrunn – har vært i fritidsklubb siste uke. Blant unge med innvandrerbakgrunn er det 40,6 prosent av guttene og 23,9 prosent av jentene som har vært i fritidsklubb. Tilsvarende tall for de med norsk bakgrunn er 16,4 prosent av guttene og 13,1 prosent av jentene. Sammenliknet med norsk ungdom er det altså en betydelig andel av innvandrerjentene som går i fritidsklubb. De jentene som holder seg borte er med stor sannsynlighet jenter fra de mer konservative muslimske familiene (Vestel og Smette 2006). Det er samtidig flest gutter med innvandrerbakgrunn og færres innvandrerjenter som oppgir at de går på møter i lag og foreninger. Også blant de norske er det flere av guttene som har vært på møter i lag og foreninger.

Guttene, og spesielt gutter med innvandrerbakgrunn, står oftere og henger «på et gatehjørne, utenfor en kiosk eller på en bensinstasjon eller lignende», de kjører oftere rundt «med bil, motorsykkel eller moped for moro skyld» og de driver mer med å mekke på biler og motorsykler. I tillegg kommer at unge med innvandrerbakgrunn drar mest til sentrum. Her er det ikke noen forskjell på gutter og jenter. Spesielt norske gutter drar lite til sentrum. Norske jenter går mest på café eller snackbar, mens jenter med innvandrerbakgrunn i minst grad går på café eller snackbar. Blant guttene er det omvendt. Gutter med innvandrerbakgrunn går noe oftere på café eller snackbar sammenliknet med gutter med norsk bakgrunn. Alt dette er aktiviteter som på mange måter foregår i det offentlige rommet ute blant folk. Gutter med norskfødte foreldre ser ut til å delta minst i dette offentlige rommet. Hvordan skal dette forklares?

Fra Liens studier kjennes også eksempler der unge menn med innvandrerbakgrunn oppnår særlig popularitet blant jenter med norskfødte foreldre, noe som er blitt sett i sammenheng med mer tradisjonelle maskulinitetsformer (Lien 2002, Pedersen og Vestel 2005). Det kan stilles spørsmål om unge guttene med norskfødte foreldre i noen grad trekker seg tilbake fra offentlige rom fordi gutter med innvandrerbakgrunn, både i kraft av medieframstillinger og som eventuelle bærere av andre maskulinitetsformer, i større grad dominerer deler av ungdomsarenaene? Fra Vestels studier på Rudenga, går det derimot fram at unge gutter med norskfødte foreldre var deltakere på lik linje med sine kompiser med innvandrerbakgrunn. Det så ikke ut til å være noen form for konkurranseforhold langs slike linjer (2004a). Studier viser også at maskulinitetsformer som ytre sett fortone seg som entydige,

godt kan vise seg å være atskillig mer komplekse (Pedersen og Vestel 2005, Walle 2004, Vestel 2004b) Det er derfor vanskelig å trekke noen entydige konklusjoner om slike sammenhenger. Imidlertid kan det se ut til at norske ungdommer og unge med innvandrerbakgrunn i noen grad opererer på ulike arenaer, og at norske ungdommer – spesielt guttene – i større grad har det vi kan kalle et privatisert fritidsmønster.

En annen årsak til at unge gutter med innvandrerbakgrunn i større grad tar i bruk det offentlige rommet kan skyldes at innvandrerfamilier har mindre plass i boligene. Likevel fordi det særlig er de unge guttene i innvandrerfamiliene som søker ut, peker dette også i retning av at vi her står overfor viktige kjønnsforskjeller innad i innvandremiljøene.

Svarfordelingen på ett av spørsmåla bryter det mønsteret som så langt er tegnet. 83,1 prosent av jenter med norskfødte foreldre har «brukt størstedelen av kvelden ute sammen med venner/kamerater». Dette gjelder bare 57,9 prosent av jentene med innvandrerbakgrunn. Tilsvarende tall for norske gutter er 76,7 prosent og for gutter med innvandrerbakgrunn 67,0 prosent. Unge med norsk bakgrunn, og spesielt jentene, oppgir altså at de oftere er ute sammen med venner. Spørsmålet blir: Ut over at jentene oftere går på café og snackbar, hva gjør de og hvor er de når de er ute? Samtidig er det betydelig flere av de norske som er sammen med venner hjemme hos hverandre. Det gjelder igjen spesielt jentene.

Fra Vestels Rudengastudier vet vi at jentene fra de mer konservative av de muslimske familiene holdt seg borte fra klubben. I følge brødrene skyldes dette at det ikke ble ansett som passende – verken av foreldrene eller av jentene selv – at de besøkte denne arenaen. Dette må sees i sammenheng med tendensen til at kjønna holdes atskilt etter puberteten (Weiss 1994, Lien 1993). Kanskje kan forskjellene mellom jenter med norskfødte foreldre og jentene med innvandrerbakgrunn i Ung i Oslo undersøkelsene ses i sammenheng med slike praksiser.

Unge med innvandrerbakgrunn ser ut til å være mer knytta til nærmiljø og familie. De besøker oftere nabo og familie. Jentene – uansett etnisk bakgrunn – ser ut til å være mer knytta til hjem og familie. Flere jenter har sist uke «vært sammen med mor, far eller søsken hele kvelden», de deler oftere aktiviteter sammen med mor og far og de hjelper mer til hjemme. På disse områdene er det ikke vesentlige forskjeller mellom ungdom med innvandrerbakgrunn og norske ungdommer. Jentene er også flittigere til å gjøre lekser og de tegner, maler eller skriver dikt på egen hånd i langt større

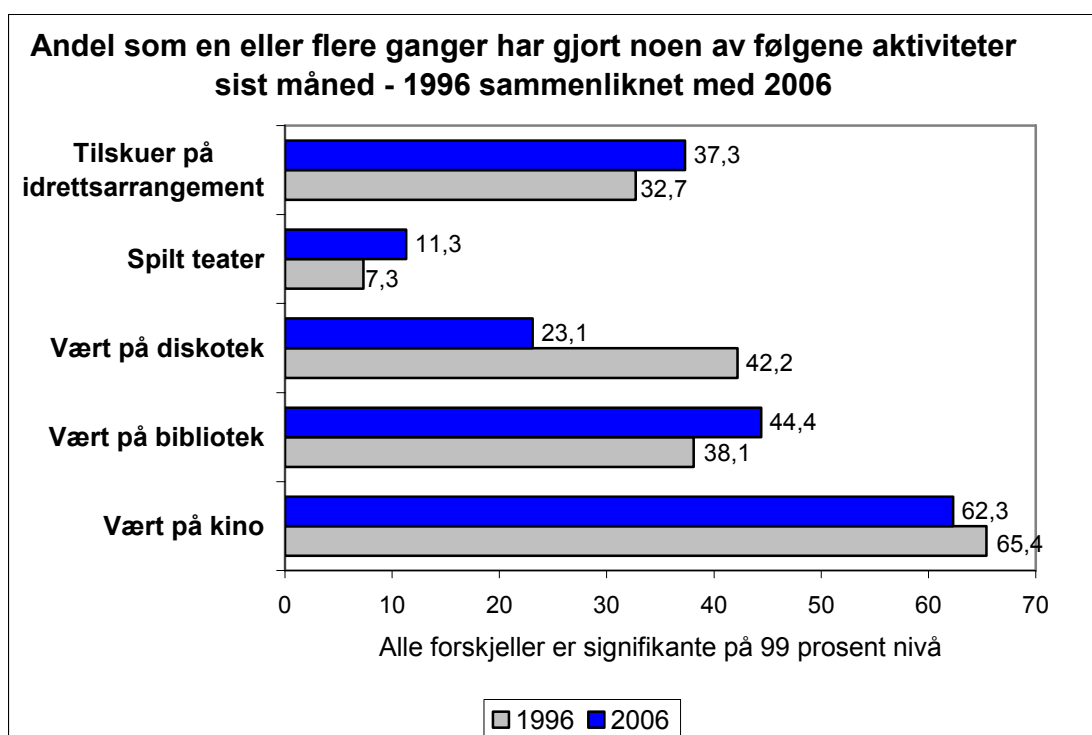
grad enn guttene. Spesielt er det mange jenter med innvandrerbakgrunn som sysler med ulike kunstneriske aktiviteter på egen hånd. Det ser ut til at den hjemmeorienteringen som hører med til et tradisjonelt kvinnebilde, til en viss grad er gyldig både for jenter med norskfødte foreldre og jenter med utenlandsfødte foreldre.

Likevel, jenter med norskfødte foreldre har ikke bare en sterk hjemmeorientering, de er også i større grad enn norske gutter aktører på ulike offentlige arenaer. Noe av dette kan skyldes at jentene i denne aldersgruppa har et utviklingsforsprang. De kommer tidligere i puberteten og starter tidligere på det vi kan definere som et ungdomsliv. Dermed blir de kulturelle og sosiale forskjellene og kontrastene til jenter med innvandrerbakgrunn enda tydeligere.

5.3 Aktiviteter siste måned

5.3.1 Kultur og underholdning

En del aktiviteter som er vanlig for ungdom foregår likevel ikke så ofte at det er hensiktsmessig å stille spørsmål om hvor mange ganger de unge har gjort dette siste uke. Det handler om mer opplevelsesorienterte aktiviteter i spennet mellom høykultur og underholdning. Formuleringen er: «Hvor ofte har du gjort følgende ting i løpet av siste måned?». De som ikke har svart på noen av spørsmåla er holdt utafør beregningsgrunnlaget.



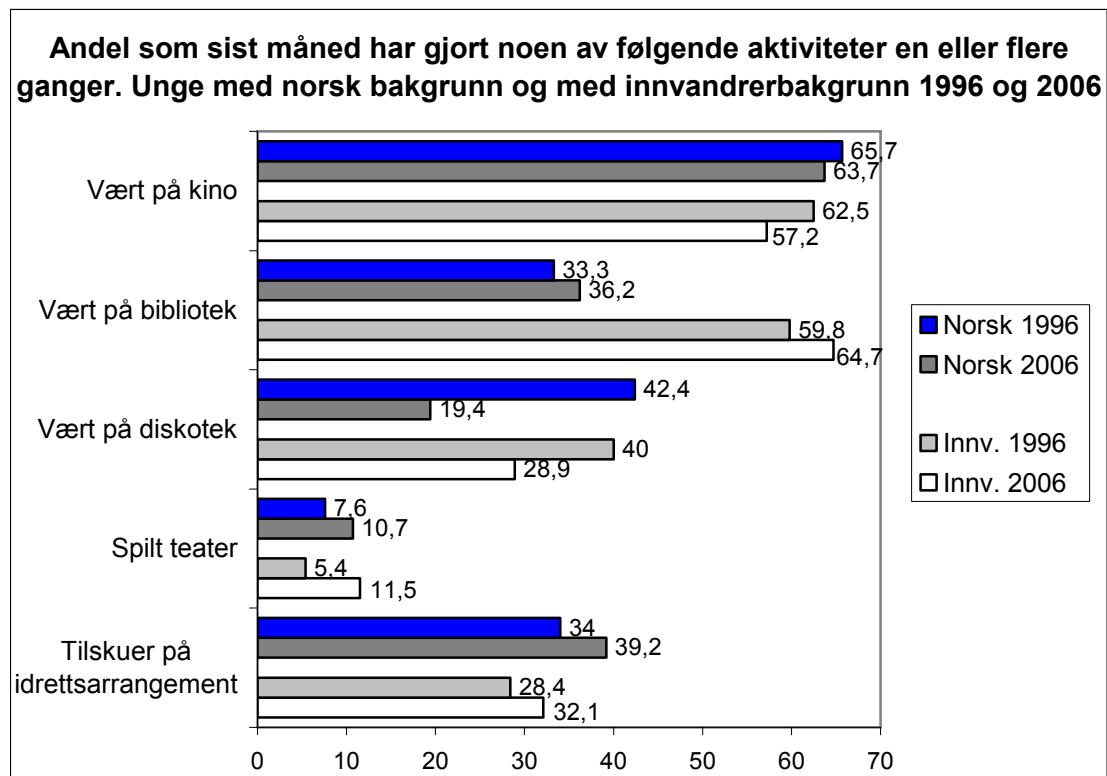
Fra 1996 til 2006 er det en del endringer. Andelen som har vært tilskuer på idrettsarrangement har økt fra 32,7 prosent til 37,3 prosent. Spørsmålet blei både i 1996 og 2006 stilt utafør fotballsesongen. Det kan derfor være at tallene er for lave og at de ikke viser fram den reelle idrettsinteressen. Likevel indikeres det at betydelige grupper av ungdom ikke bryr seg så mye om idrett at de gidder å betale for å være tilskuere. Tilsvarende er det flere som spiller teater og flere har vært på bibliotek i 2006 sammenliknet med 1996. Derimot har andelen som har vært på kino gått litt ned – fra 65,4 prosent i 1996 til 62,3 prosent i 2006.

Diskotek er ikke lenger populært på samme måte som tidligere. I 1996 var det 42,2 prosent som hadde vært på diskotek siste måned, mot 23,1 prosent i 2006. Dette kan settes i sammenheng med den synkende populariteten knyttet til den såkalte House- og Techno-musikken, som inntraff rundt årtusenskiftet, og som har fortsatt ytterligere på 2000-tallet (Moshuus, Rossow og Vestel 2002, Vestel 2004). Disse musikkformene var nært knytta til store musikkarrangementer, klubber og diskotekvirksomhet, og ble gitt mye oppmerksomhet i mediene når de stod på. Dersom disse sammenhengene stemmer viser det noe av den rollen som transnasjonale ungdomskulturer kan spille for konkret atferd blant ungdomsbefolkningen, også i bredere forstand.

5.3.2 Aktiviteter siste måned – kjønn og foreldrebakgrunn

Hvilke endringer finner vi når det i tillegg kontrolleres for foreldrebakgrunn?

Både for unge med norskfødte foreldre og for unge med innvandrerbakgrunn gjelder at noen færre har vært på kino. Med den økende utbredelsen av filmer til hjemmebruk på DVD og internett, er dette ikke overraskende. Tilsvarende har flere uansett foreldrebakgrunn sist måned vært på idrettsarrangement. Andelen som har spilt teater har økt både for de unge med norskfødte foreldre og for unge med innvandrerbakgrunn. Sterkest har økningen vært for unge med innvandrerbakgrunn. Både unge med innvandrerbakgrunn og norske ungdommer rapporterer at de i mindre grad går på diskotek. Spesielt har unge med norskfødte foreldre slutta å gå på diskotek. Årsaken til disse forskjellene er uklar.



Langt flere av de unge som har innvandrerbakgrunn går på bibliotek. Det gjelder både i 1996 og 2006. Også samla har andelen som går på bibliotek økt – uansett bakgrunn. En grunn til at unge med innvandrerbakgrunn i større grad går på bibliotek kan ligge i at norske ungdommer både har langt flere bøker hjemme og samtidig bedre økonomi (Øia 2007). Det gjør at norske ungdommer i større grad kan kjøpe de bøkene de er interessert i. En annen årsak kan være at litteraturen på morsmålet i større grad er tilgjengelig på bibliotekene.

I fortsettelsen skal vi i tillegg kontrollere for kjønnsforskjeller. Her vises tallene kun for 2006.

Tabell 5.4: Om den enkelte en eller flere ganger har gjort eller deltatt i ulike aktiviteter siste måned – kontrollert for kjønn og foreldrebakgrunn 2006 (unge med norsk bakgrunn og innvandrerbakgrunn) 2006 (uthevet viser signifikans):

Aktivitet siste måned:	Gutter norsk bakgrunn	Jenter norsk bakgrunn	Gutter innvandrer bakgrunn	Jenter innvandrer bakgrunn
Vært på kino	58,9	67,8	63,1	51,8
Vært på bibliotek	31,0	41,0	58,3	70,0
Vært på diskotek	18,2	20,2	38,7	20,3
Spilt teater	7,3	14,0	11,4	11,5
Vært tilskuer på idrettsarrangement	40,9	37,4	42,5	22,8
Vært på fest	54,4	60,6	60,0	57,5

Jentene bruker biblioteket mest. Det gjelder både blant norske ungdommer og blant unge med innvandrerbakgrunn. Funnet samsvarer med at jenter tradisjonelt leser mer bøker (Øia 2006). Den desidert største andelen bibliotekbrukere er jenter med innvandrerbakgrunn, selv om også guttene i denne kategorien benytter denne muligheten i betydelig større grad enn unge med norskfødte foreldre. En forklaring kan ligge i at jenter med innvandrerbakgrunn både er mer hjemmeorienterte, og er mer utsatt for sosial kontroll enn guttene. Da blir biblioteket en viktig møteplass og et fristed.

Gutter med innvandrerbakgrunn er de store diskotekløvene. Mer enn dobbelt så mange av disse sammenliknet med norske gutter har vært på diskotek siste måned. Norske jenter og gutter med utenlandsfødte foreldre går både mest på kino, og mest på fest. Det understreker tendensen vi har sett tidligere til at begge disse gruppene er særlig hyppige brukere av det offentlige rommet. Likevel er det også mange av jentene med innvandrerbakgrunn som går på fest. Forskjellen mellom gutter med innvandrerbakgrunn og jenter med innvandrerbakgrunn er ikke signifikant. En forklaring kan ligge i at fest er en uklar samlebetegnelse som dekker alt fra fyll og spektakel i det offentlige rommet, til en fredelig sosial sammenkomst uten innslag av alkohol i omgivelser kontrollert av voksne.

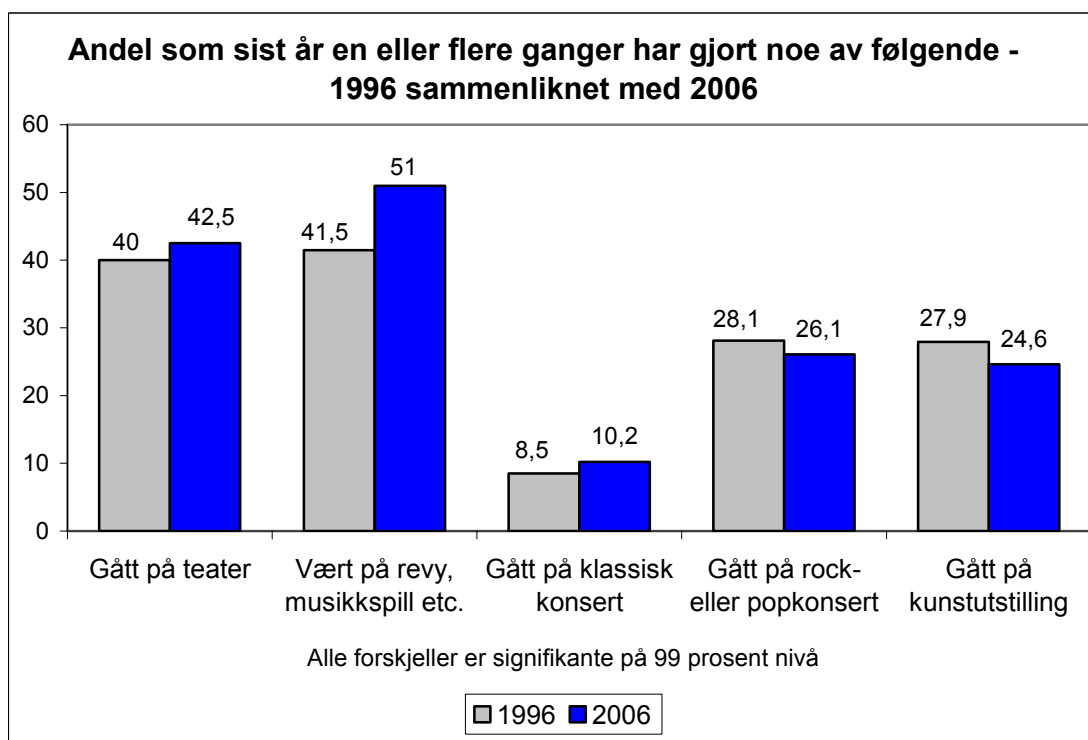
Å spille teater i ulike former er samlet nokså likelig fordelt mellom norske ungdommer og unge med innvandrerbakgrunn. Likevel kommer det her fram en interessant kjønnsforskjell. Mens denne typen aktivitet er nokså likelig fordelt mellom gutter og jenter i innvandrer miljøene, er det en klar tendens til at norske jenter, sammenliknet med gutter, i betydelig større grad spiller teater. Idrettsinteresse er mest for gutter. Spesielt jenter med innvandrerbakgrunn går i liten grad på idrettsstevner.

5.4 Aktiviteter siste år

En del av de aktivitetene som bidrar til å gi de unge erfaringer og opplevelser foregår så sjeldent at det er mest nærliggende å spørre etter antall ganger siste år. Det dreier seg igjen om aktiviteter i spennet mellom finkultur og underholdning som teaterbesøk, besøk på kunstutstillinger og ulike konserter. Slike opplevelser tilhører for de fleste ungdommer ikke hverdagslivet. Omfanget, målt i timer eller antall ganger per år, er nesten forsvinnende lite sammenliknet den tid som brukes til å lese aviser, være sammen med andre ungdommer eller lytte til musikk. Betydningen for den enkelte er likevel ikke

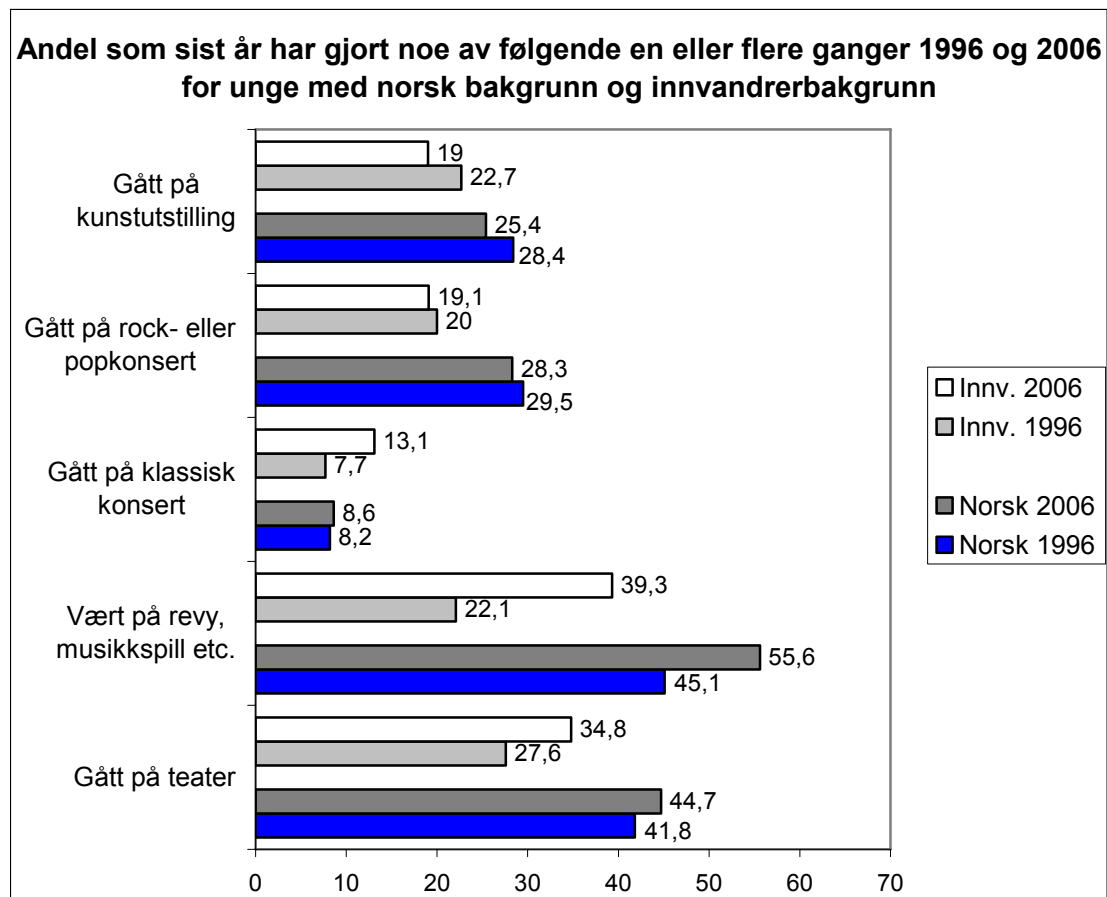
nødvendigvis knytta den tida som går med. Verdien kan ligge i budskapet og mediets egenart og form. Slike hendelser er løfta ut av en rutinisert hverdag. De framstår som begivenheter eller en særskilt avgrenset opplevelse — som i mange tilfeller gir grunnlag for ettertanke og samtaler.

Spørsmålsformuleringen er igjen: «Hvor ofte har du gjort følgende ting i løpet av siste år?». Har det skjedd endringer fra 1996 til 2006?



Igjen er det et stabilt mønster fra 1996 til 2006. De unge går litt mer på teater og klassisk konsert og litt mindre på kunstutstillinger og rock- eller popkonserter. Unntaket er å ha «vært på revy, musikkspill og lignende», hvor vi ser en betydelig økning fra 41,5 prosent i 1996 til 51,0 prosent i 2006.

Er det også her vesentlige forskjeller ut fra foreldrebakgrunn?



Både i 1996 og 2006 brukte norske ungdommer disse tilbudene til dels i betydelig større grad enn unge med innvandrerbakgrunn. Det gjelder kunstutstilling, rock- eller popkonsert, revy og musikkspill og teater. Spesielt er forskjellene store når det gjelder revy og musikkspill. Samtidig er trendene like for unge med innvandrerbakgrunn og norske ungdommer. Færre uansett etnisk bakgrunn har gått på kunstutstilling og på rock- eller popkonsert, og flere har gått på teater og revy og musikkspill.

Unntaket i forhold til disse mønstrene er klassisk konsert. Generelt går ungdom – som resten av befolkningen – lite på klassiske konserter. I 1996 var det rundt 8 prosent uansett etnisk bakgrunn som hadde vært på klassisk konsert. For norske ungdommer er det ingen endring fra 1996 til 2006. Derimot har andelen av unge med innvandrerbakgrunn som siste år har vært på klassisk konsert, økt betydelig – fra 7,7 prosent i 1996 til 13,1 prosent i 2006. Her vet vi ikke om konsertene de unge med innvandrerbakgrunn har besøkt formidler klassisk musikk fra familienes opprinnelsesområder, eller om det gjelder klassisk musikk i den vestlige tradisjonen. Hvorfor vi finner denne endringen, eller hva den betyr, er det ikke lett å ha noen formening om.

I hvor stor grad er det forskjeller mellom gutter og jenter? Utgangspunktet er fordelingene i 2006. I spørreskjemaet fra 2006 var det lagt inn to ekstra spørsmål om ferieturer til Syden og besøk på museum.

Tabell 5.5: Om den enkelte siste år har gjort noe av følgende en eller flere ganger kontrollert for kjønn og foreldrebakgrunn (norsk og innvandrere) 2006 (uthevet viser signifikans):

Aktivitet siste år:	Gutter norsk bakgrunn	Jenter norsk bakgrunn	Gutter Innvander bakgrunn	Jenter innvandrere bakgrunn
Gått på teater	37,3	51,1	34,2	35,0
Vært på revy, musikkspill etc.	45,7	63,9	38,1	39,9
Gått på klassisk konsert	7,7	9,2	12,9	13,2
Gått på rock- eller popkonsert	27,1	29,2	18,1	19,8
Gått på kunstutstilling	20,7	29,5	17,9	19,9
Vært på ferietur til Syden	51,3	55,0	28,3	24,5
Gått på museum	33,9	39,8	35,0	37,2

Langs en rekke variabler ser vi at jenter med norskfødte foreldre skiller seg ut. De danner en finkulturell elite og går betydelig oftere på teater, på revy og musikkspill og på kunstutstilling, sammenliknet med både gutter og jenter med innvandrerbakgrunn og gutter med norskfødte foreldre. Norske jenter går også mer på klassisk konsert og på museum sammenliknet med norske gutter. Unntaket er rock- eller popkonsert der det ikke er signifikante forskjeller mellom norske gutter og jenter.

Kjønnsforskjellene er størst blant unge med norskfødte foreldre. Blant unge med innvandrerbakgrunn er det bare små og ikke signifikante forskjeller mellom gutter og jenter. Unntaket er «vært på ferietur til Syden», der guttene er i signifikant flertall. Til gjengjeld drar norske jenter oftere til Syden sammenliknet med norske gutter. Generelt drar unge med norskfødte foreldre langt oftere på ferieturer til Syden. Det kan skyldes to forhold. Norske familier har bedre økonomi. I tillegg kommer nok at mange av innvandrerfamiliene prioriterer reiser til hjemlandet eller opprinnelseslandet framfor det vi forbinder med ferieturer til Syden.

Hvorfor finner vi ikke tydelige kjønnsforskjeller mellom unge med innvandrerbakgrunn? Jenter med innvandrerbakgrunn går langt oftere på bibliotek sammenliknet med gutter. Det ville derfor vært nærliggende å tenke at de derfor også oftere ville oppsøke teater, konserter og museer. Igjen speiler dette trolig den mer tilbakeholdne rollen til jenter med innvandrerbakgrunn

når det gjelder aktiviteter som gir særlig gode muligheter til å dyrke omgang med det motsatte kjønn.

5.5 Opphold i sentrum

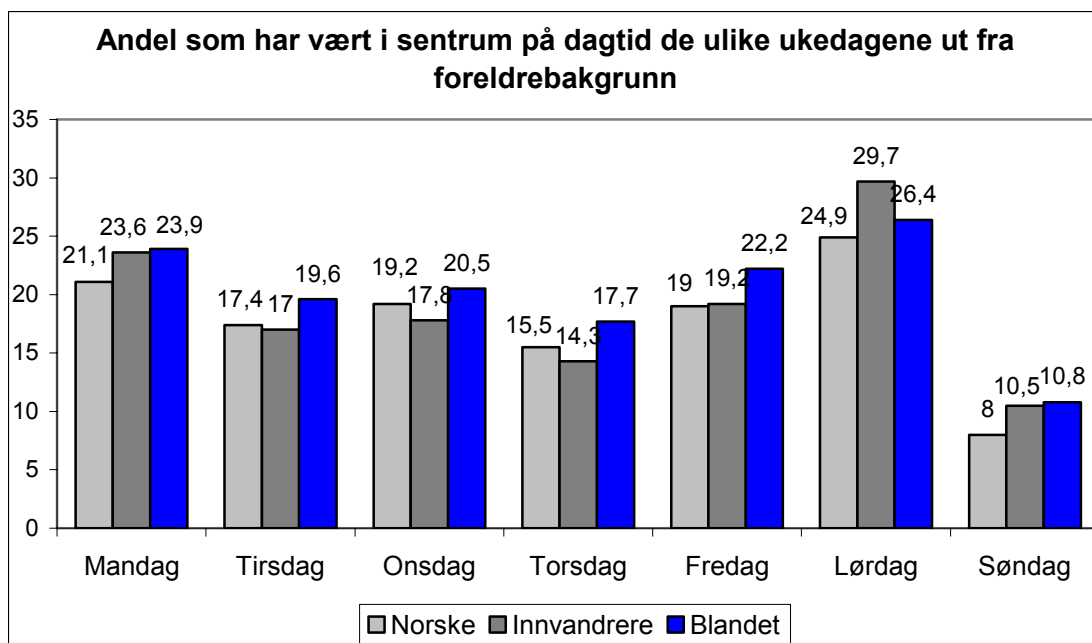
5.5.1 En spennende og farefull arena

Oslo sentrum må i første rekke oppfattes som en spennende arena med rike muligheter for opplevelser og nye erfaringer. Samtidig er sentrum et fristed hvor ungdom i stor grad slipper unna kontroll og innsyn fra familie og det voksne nærmiljøet. Det er blant annet derfor også knytta risiko og farer til bruk av sentrum. Spesielt gjelder dette for de unge som bruker sentrum mye på kvelds- og nattestid.

Andel som bruker sentrum er beregnet ut fra to spørsmål. Det første er: «Har du vært i Oslo sentrum siste uke (siste 7 dager)? Du skal ikke regne med reiser til og fra skole.» Svaralternativene er «ja» og «nei». Det andre spørsmålet er: «Dersom du har vært i Oslo sentrum siste uke (siste 7 dager), kryss av for de dagene og kveldene du har vært i sentrum.» Vi vet dermed ikke om de som ikke har kryssa av har unnlatt å gjøre dette fordi de ikke har vært i sentrum eller om de har hoppa over spørsmålet.

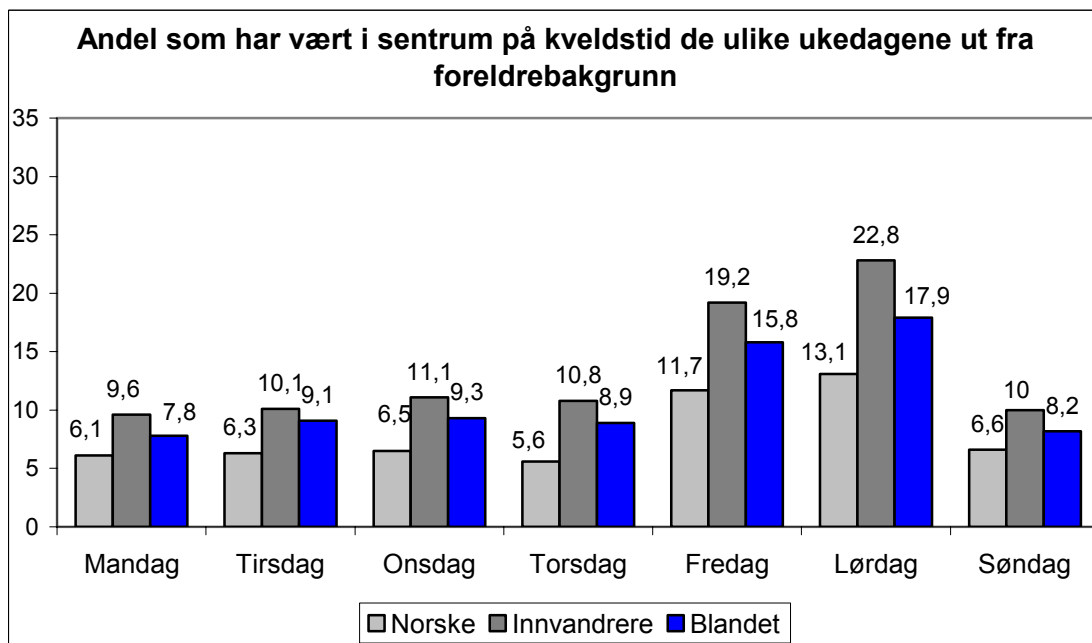
For å korrigere, og for å få et riktigere beregningsgrunnlag til å anslå omfanget av sentrumsbruk på de ulike ukedagene, er de som ikke har svart på om de har vært i Oslo sentrum sist uke holdt utafør beregningsgrunnlaget. Det gjelder 2,1 prosent av de norske, 2,8 prosent av de med en av foreldrene født i Norge og en forelder født i et annet land og hele 8,3 prosent av unge med innvandrerbakgrunn. Her er altså betydelige forskjeller ut fra foreldrebakgrunn. Forklaringen kan ligge i at spørsmålet stilles seint i spørreskjemaet og at frafallet blant unge med innvandrerbakgrunn, av uvisse årsaker, øker mer enn for unge i de øvrige kategoriene. En annen mulighet er at de som ikke svarer faktisk ikke bruker sentrum i særlig grad.

Den følgende figuren viser andel som oppgir at de har vært i sentrum på dagtid de ulike ukedagene sist uke mot etnisitet.



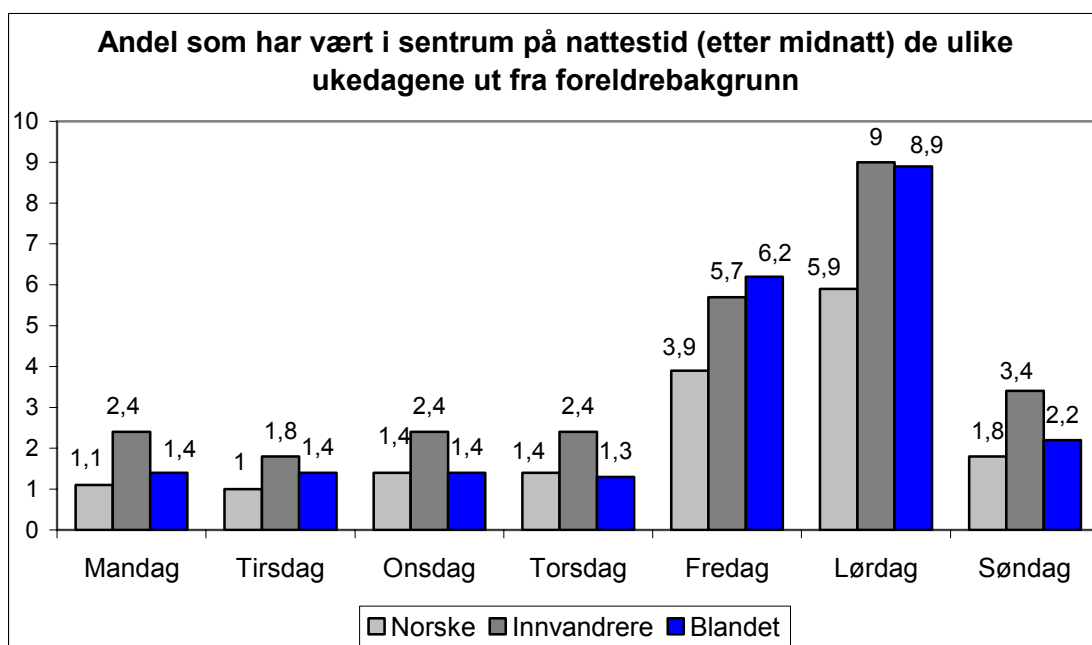
Det er ikke store forskjeller i andelen som har vært i sentrum på dagtid ut fra foreldrebakgrunn. Likevel er det en tendens til at norske ungdommer er relativt lite i sentrum mens de som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land er i sentrum relativt mye. Opphold i sentrum på dagtid er vanligst på lørdager og minst vanlig på søndager.

I sentrum på kveldstid skjer det meste av uteliv og fritidsaktiviteter. På denne tiden av døgnet er det et ganske annet bilde – og med en tydelig systematikk.



På kveldene, det gjelder samtlige ukedager, er det gjennomgående størst andel unge med innvandrerbakgrunn som har vært i Oslo sentrum. Dette stemmer godt med våre tidligere funn som indikerer at særlig unge gutter med innvandrerbakgrunn i større grad tar i bruk det offentlige rommet. Norske ungdommer oppholder seg i sentrum på kveldstid i betydelig mindre grad, mens de som har en norskfødt forelder og den andre av foreldrene født i et annet land kommer i en mellomstilling. Det er vanligst å oppholde seg i sentrum på fredags kveld og lørdags kveld.

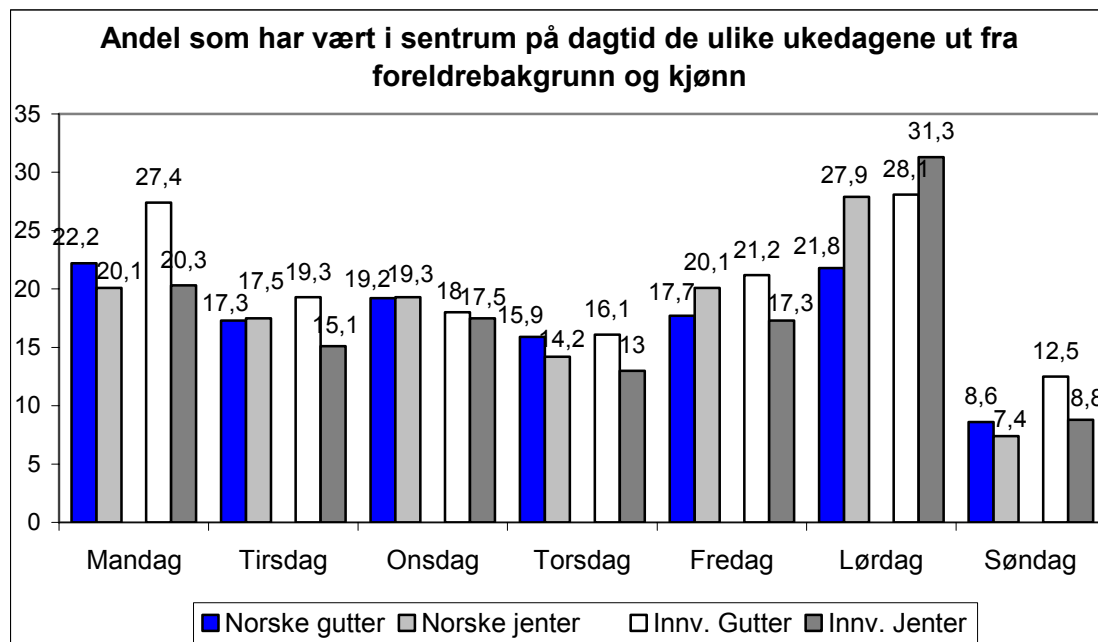
Hvilke fordelinger finner vi for opphold i sentrum på nattetid. Natt er definert som etter midnatt. Her ligger helt klart de største faremomentene og samtidig den største bekymringen for foreldrene.



Også på nattetid er det flest unge med innvandrerbakgrunn som oppholder seg i sentrum. Det gjelder for alle ukedager. På lørdags natt og fredags natt er det imidlertid like mange unge med en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land som oppholder seg i sentrum. Så mange som 9,0 prosent av de unge som har innvandrerbakgrunn, oppgir at de har vært i sentrum lørdag natt. Igjen finner vi en betydelig forskjell – spesielt mellom unge med norsk bakgrunn og unge med innvandrerbakgrunn.

5.5.2 Sentrumsbruk – gutter og jenter

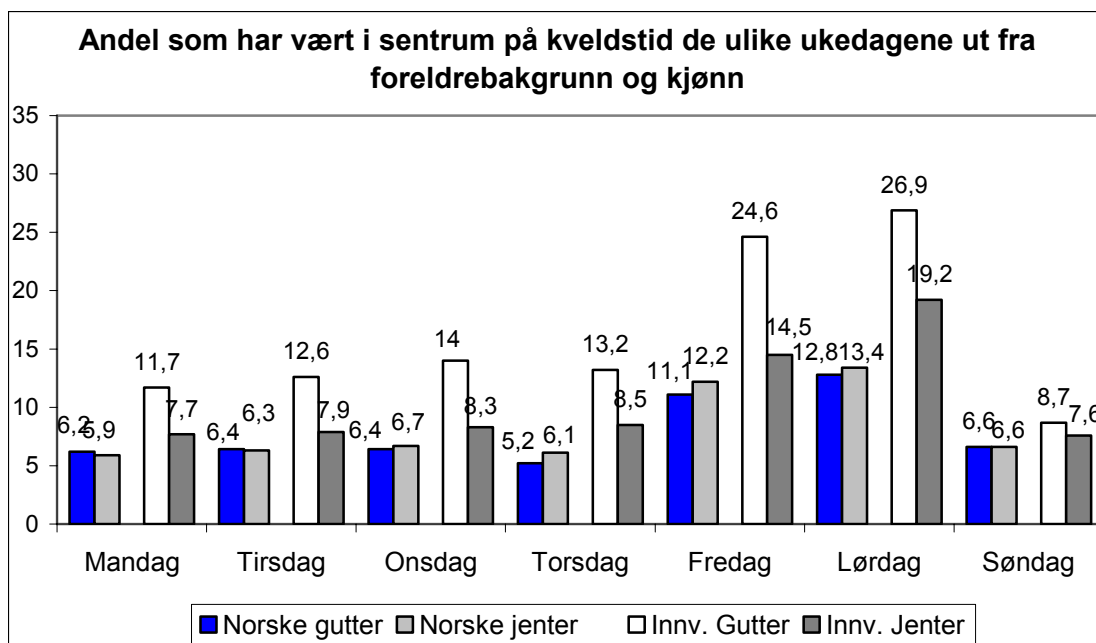
Hvem bruker sentrum mest? Er det gutter eller jenter? Problemstillingen blir også på hvilken måte kjønnsfordelingen påvirkes av etnisitet.



Sammenliknes norske gutter og norske jenter er det noen flere gutter i sentrum på dagtid mandager, torsdager og søndager. Jentene er derimot i flertall på fredager og spesielt lørdager. Tirsdag og onsdag er det ingen forskjell mellom gutter og jenter. Samla ser det ut til at norske gutter og jenter oppholder seg omtrent like mye i sentrum på dagtid.

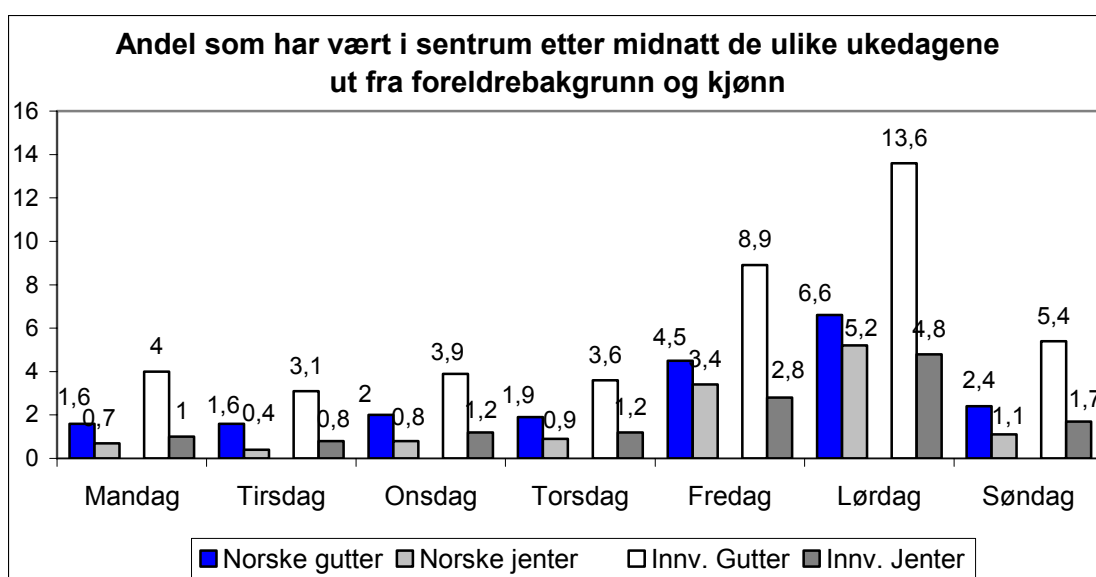
På dagtid er forskjellene mellom gutter og jenter heller ikke spesielt store blant unge med innvandrerbakgrunn. Tendensen er likevel at guttene er mest i sentrum. Guttene er i flertall mandager, tirsdager, torsdager, fredager og søndager. Imidlertid er det flest jenter som er i sentrum på dagtid om lørdagen. På onsdag er det ingen forskjeller mellom gutter og jenter.

Hva skjer med disse fordelingene når det blir kveld og byens sentrum endrer ansikt og funksjon?



Uansett ukedag er det små eller ingen forskjeller mellom norske gutter og norske jenter i hvor mange som oppholder seg i sentrum på kveldstid. På samtlige ukedager er det gutter med innvandrerbakgrunn som dominerer sentrum på kveldstid. Jenter med innvandrerbakgrunn oppholder seg også ganske mye i sentrum på kveldstid, og gjennomgående mer enn norsk ungdom. Oppfatningen om at jenter med innvandrerbakgrunn passes godt på, og at de har mindre bevegelsesfrihet enn andre ungdommer må altså i noen grad revideres. Likevel er det fremdeles slik at guttene med innvandrerbakgrunn ser ut til å ha friere tøyler.

Spør vi om opphold i sentrum nattetid, får vi følgende bilde:

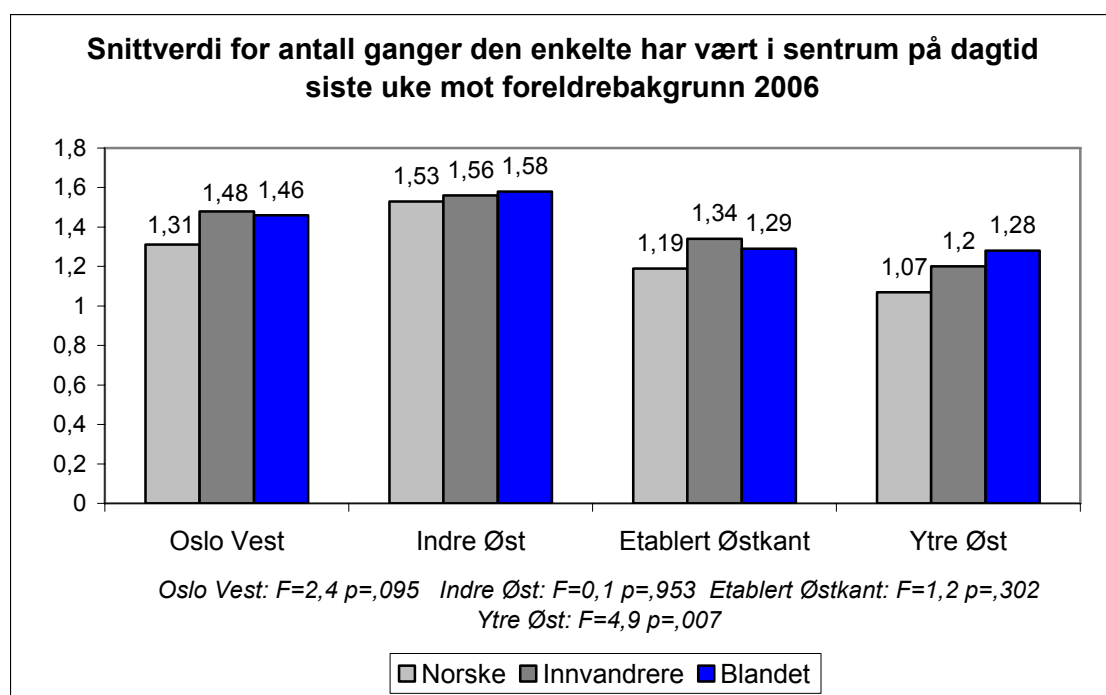


Guttene, uansett foreldrebakgrunn, frekventerer i størst antall sentrumsområdene på nattestid. Blant gutter med innvandrerbakgrunn er det likevel dobbelt så mange sammenliknet med gutter med norskfødte foreldre, som befinner seg i sentrum etter midnatt på fredag og lørdag. Tilsvarende finner vi langt på veg for de andre ukedagene. Innvandrer gutter utgjør et sterkt innslag i bybildet nattestid. Forskjellen mellom norske jenter og innvandrerjenter er små. Uansett oppholder jentene seg i betydelig mindre grad i sentrum om natta. Likevel er det omlag 5 prosent av jentene som oppgir at de har vært i sentrum om natta sist lørdag. Tilsvarende tall for innvandrer gutter er 13,6 prosent og for norske gutter 6,6 prosent. Vi kan undre oss over hva disse ungdommene gjør i sentrum. Stort sett slipper de ikke inn noe sted, og det er vanskelig å tenke seg at de sitter på pub og drikker øl.

5.5.3 Bosted og opphold i sentrum

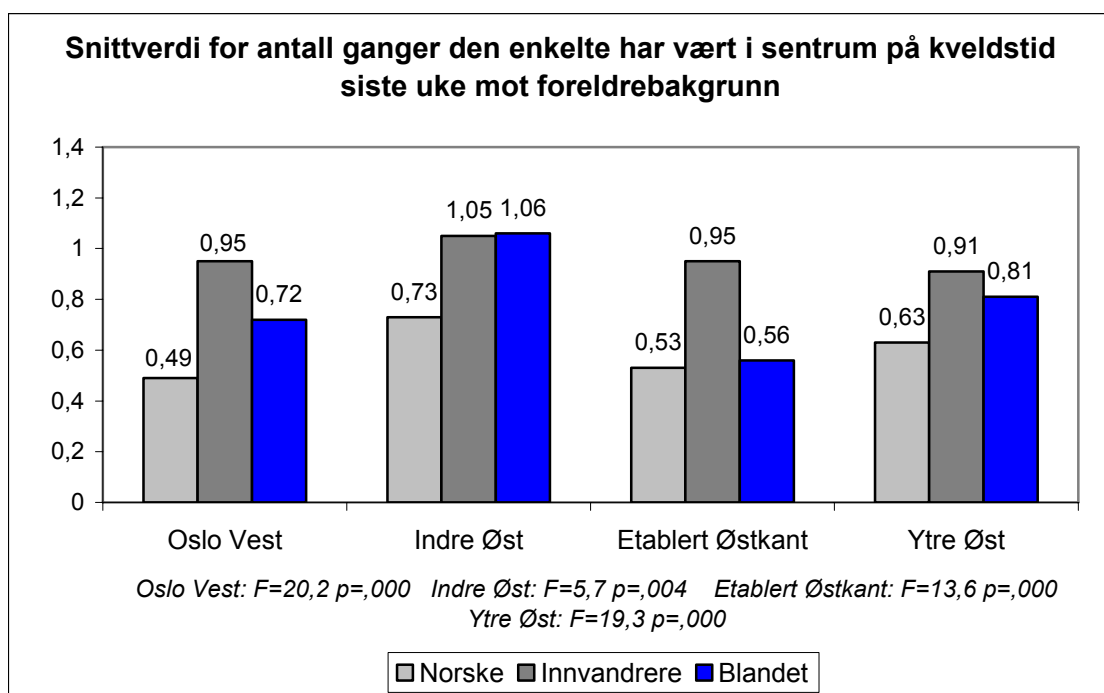
Et nærliggende spørsmål er om disse mønstrene i noen grad kan forklares ut fra at unge med innvandrerbakgrunn i større grad bor i sentrumsnære omgivelser sammenliknet med norsk ungdom.

I fortsettelsen skal vi derfor se om mønsteret gjentar seg også for ulike deler av byen. Byen er delt i fire: Oslo Vest, Indre Øst, Etablert Østkant og Ytre Øst. Hvor ofte har unge fra de ulike byområdene som her er definert vært i sentrum siste uke på dagtid?



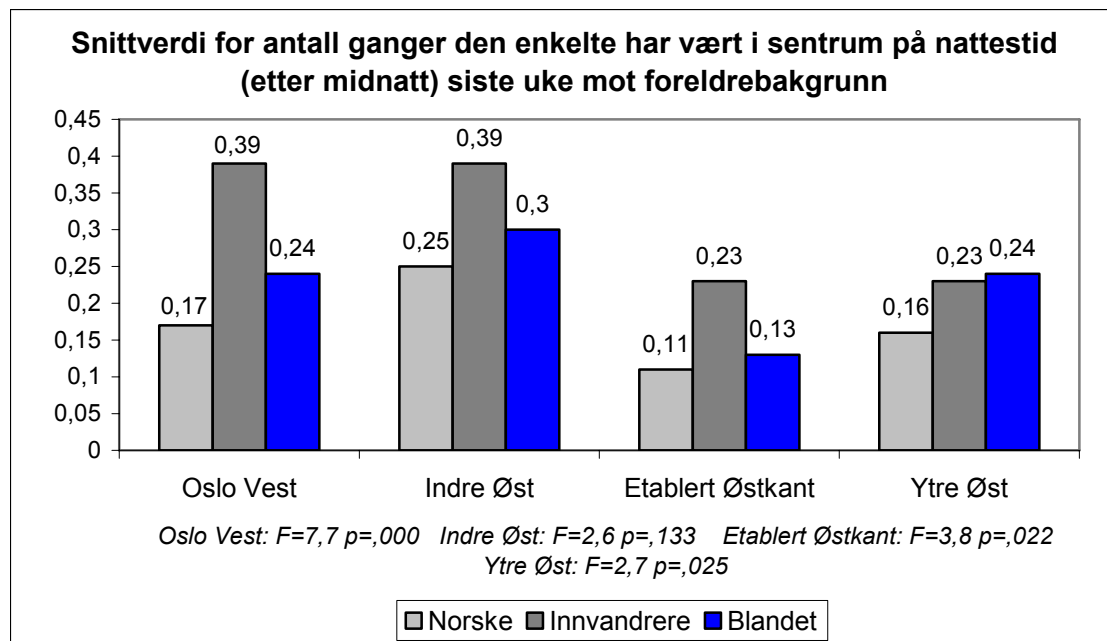
Blant dagtidsbrukerne ser vi, ikke overraskende, at unge som bor i bynære områder også i størst grad befinner seg i sentrum på dagtid. Det er ikke store forskjeller ut fra foreldrebakgrunn. Unntaket er Ytre Øst der det er signifikante forskjeller i retning av at unge med to norskfødte foreldre oppholder seg minst i sentrum mens unge der den ene av foreldrene er norsk og den andre født i et annet land er mest i sentrum.

Ser vi på andel som oppholder seg i sentrum på kveldstid, er bildet noe mer sammensatt:



Igjen ser vi at geografi spiller en rolle. Unge som bor i Indre Øst har en tendens til å være mye i sentrum også på kveldstid. Uansett byområde er det en tydelig tendens til at unge med norskfødte foreldre i betydelig mindre grad, sammenliknet med unge med innvandrerbakgrunn, oppholder seg i sentrum av Oslo på kveldstid. Generelt oppholder unge med innvandrerbakgrunn seg mest i sentrum på kveldstid uansett byområde. I Indre Øst er unge som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land, like mye i sentrum som unge med innvandrerbakgrunn. På etablert Østkant derimot er denne gruppa av unge like lite i sentrum som norsk ungdom.

På nattestid får vi også i stor grad bekreftet et tilsvarende mønster.



Igjen er det tydelig at de som bor i sentrumsnære områder bruker sentrum mer – også om natta. Spesielt er unge fra Etablert Østkant og Ytre Øst lite i sentrum nattestid. Like fullt holder de etniske forskjellene seg. Uansett byområde er det norsk ungdom som i minst grad er i sentrum nattestid og unge med innvandrerbakgrunn som oftest har vært i sentrum på denne tida av døgnet. Unge der den ene av foreldrene er norsk og den andre født i et annet land oppholder seg i sentrum av Oslo mer enn norske ungdommer, men mindre enn unge der begge foreldrene er født i et annet land. Unntaket er Ytre Øst. Her er det ingen forskjeller mellom unge med en av foreldrene født i Norge og unge med innvandrerbakgrunn.

Uansett byområde er hovedbildet at unge med innvandrerbakgrunn oppholder seg mest i sentrum på kveldstid og om natta. Norsk ungdom er minst i sentrum på kveldstid og nattestid. Samtidig vet vi at guttene er i klart flertall. I den grad nattestid i Oslo sentrum også er det tidspunktet da det skjer mest problematisk atferd relatert til vold, rus og kriminalitet, gir en så tydelig overrepresentasjon av unge gutter med innvandrerbakgrunn grunn til bekymring og uro.

5.6 Medlemsskap i organisasjoner

5.6.1 Andel som er medlemmer

For en del unge er organisasjonsliv en sentral del av tilværelsen, og er i mange foreldres øyne mye tryggere og mer skikkelig enn for eksempel å vanke i Oslo sentrum om nettene. Organisasjonsmedlemskap er i spørreskjemaet målt slik

at den enkelte skal krysse av for om han eller hun er medlemmer i ulike typer av organisasjoner. Dette er ikke umiddelbart enkelt å forholde seg til, fordi vi ikke har kontroll over andelen som ikke har svart av andre grunner.

Problemer er løst på to måter. Foran spørsmåla om organisasjonsmedlemskap i spørreskjemaet ligger det et omfattende batteri av spørsmål om politiske holdninger og meninger. De som ikke har svart på noen av spørsmåla om politikk og heller ikke har kryssa av for at de er medlemmer av noen typer organisasjoner er utelatt. Dette gir en svak overestimering av andel som er medlemmer i organisasjoner. Grunnen er at noen som krysser av for at de er medlem i en organisasjon, likevel ikke har svart på noen spørsmål om politiske holdninger. Dermed kan det tenkes at noen ville ha svart på spørsmålet om de er medlemmer av en organisasjon dersom de hadde vært det. Poenget er at en liten andel av respondentene er klassifisert som missing, mens de egentlig mener nei. Imidlertid utgjør dette et svært lite problem.

Hvordan har andelen som er med i ulike typer organisasjoner endra seg i tiårsperioden fra 1996 til 2006?

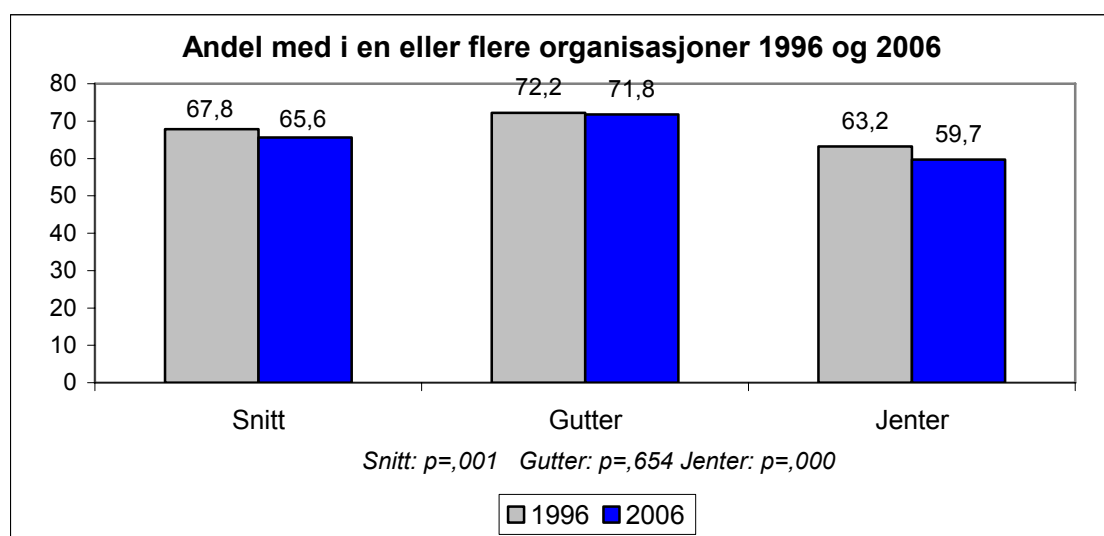
Tabell 5.6: Medlemsskap i ulike typer organisasjoner i 1996 og 2006. Uthevet viser signifikans:

Om den enkelte er medlem i:	1996	2006
Motorklubb (p=,005)	3,5	4,2
Avholdsforening (p=,000)	1,1	2,9
Fritidsklubb (p=,000)	16,9	13,4
Idrettslag (p=,000)	39,3	44,1
Supporterklubb (p=,000)	8,3	14,9
Forening for dyrehold (p=,650)	5,2	5,0
Politisk organisasjon (p=,000)	4,3	6,3
Speideren (p=,218)	3,5	3,8
Røde kors/Norsk folkehjelp (p=,000)	2,4	4,2
Kristen forening (p=,000)	4,8	8,8
Muslimsk/annet ikke kristent trossamfunn (p=,000)	3,9	5,7
Musikkorps/kor/orkester (p=,405)	7,8	8,1
Jeger og fiskeorganisasjon (p=,746)	3,9	3,9
Rockeklubb/band/øvelser (p=,000)	4,3	6,0
Hobbyklubb (p=,047)	5,0	5,7
Miljøvernorganisasjon (p=,007)	2,5	3,2
Dataklubb (p=,206)	3,6	4,0
Annen organisasjon (p=,000)	7,4	4,0
Mållag/ungdomslag/4H		2,6
Rollespillklubb		3,8
Turistforening		5,3

Generelt finner vi for en rekke organisasjonstyper at andelen som er medlemmer har økt. Det gjelder motorklubb, avholdsforening, idrettslag, supporterklubb, politisk organisasjon, Røde Kors/Norsk folkehjelp, kristen forening, muslimsk eller annet ikke kristent trossamfunn, rockeklubber, hobbyklubb og miljøvernorganisasjon. For de fleste av disse organisasjonene er det imidlertid bare snakk om mindre endringer. Andre organisasjoner har stabil oppslutning fra de unge. Det gjelder forening for dyrehold, speideren, musikkorps, kor og orkester, jeger og fiskeorganisasjoner og dataklubb. Endelig er det noen organisasjoner som viser nedgang i oppslutning fra de unge. Det gjelder fritidsklubb og kategorien «annen organisasjon». Fritidsklubb har gått tilbake fra 16,9 prosent til 13,3 prosent og «annen organisasjon» fra 7,4 til 4,0 prosent.

I 2006 blei det stilt spørsmål om tre organisasjonstyper i tillegg til de som det også blei spurt etter i 1996. Det gjelder mållag/ungdomslag/4H, rollespillklubb og turistforening. Når vi i fortsettelsen skal sammenlikne andel ungdommer som er medlemmer i en eller flere organisasjoner for 1996 og 2006, er disse tre organisasjonstypene ikke med i beregningsgrunnlaget. Andelen som svarer «annen organisasjon» er høyere i 1996. En grunn til dette kan være at noen av de som i 1996 var med enten i mållag/ungdomslag/4H, rollespillklubb eller turistforening den gang kryssa av for annen organisasjon. Med andre ord, det er en mulighet for at andelen som svarer «annen organisasjon» hadde vært større i 2006 dersom disse organisasjonstypene ikke hadde vært med.

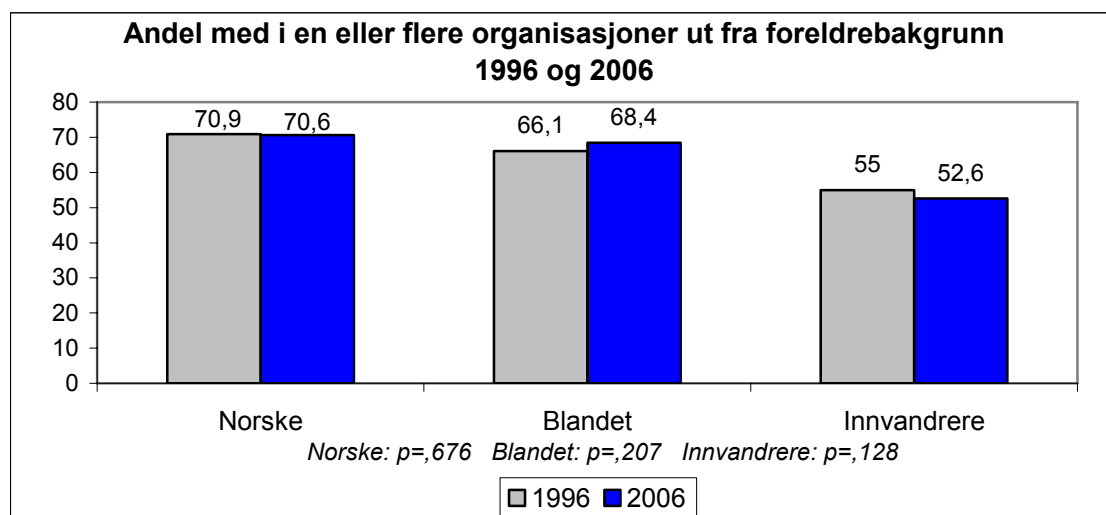
Innebærer dette at det også er flere i 2006 som er medlem av en eller flere organisasjoner?



I 1996 var det 67,8 prosent som var medlem av en eller flere organisasjoner mot 65,6 prosent i 2006 ($p=,001$). For gutter finner vi ingen signifikante endringer. Derimot har andelen jenter som er med i organisasjoner gått tilbake. Sjøl om mange av organisasjonene viser framgang i andel av de unge som er medlemmer i 2006 sammenliknet med 1996, er det likevel ikke flere av ungdommene som totalt sett er med i organisasjoner. Hvordan kan det forklares? I 1996 oppga hver ungdom at de i snitt var medlem av 1,28 organisasjoner. Dette tallet var steget til 1,48 i 2006 ($F=55,3$ $p=,000$). Ser vi bare på den andelen av de unge som er med i organisasjoner får vi følgende: I 1996 var disse med i gjennomsnittlig 1,88 organisasjoner. Tallet var steget til 2,26 i 2006. Forklaringen er enkel. Noen færre er med i organisasjoner i 2006 sammenliknet med 1996. Til gjengjeld er de som er aktive med i flere organisasjoner.

Spørsmålet er så hvordan de tre nye organisasjonstypene mållag/ungdomslag/4H, rollespillklubb og turistforening påvirker andelen som er medlemmer i en eller flere organisasjoner. Samla er det bare 0,7 prosent av de som er med i en av disse tre organisasjonene som ikke er med i noen annen organisasjon. Andelen som er med i organisasjon i 2006 stiger dermed fra 65,6 til 66,3 prosent. Fremdeles er det færre i 2006 sammenliknet med 1996 som er medlem av en eller flere organisasjoner. I tillegg kommer at dersom de unge i 1996 eksplisitt hadde fått spørsmål om medlemsskap i mållag/ungdomslag/4H, rollespillklubb og turistforening, kan vi gå ut fra at andelen også i 1996 hadde steget litt. Hovedkonklusjonen er at andelen som er med i en eller flere organisasjoner har stått tilnærmet stille fra 1996 til 2006 mens antall enkeltmedlemsskap har gått opp. Vi kan gjerne si at forskjellen mellom de aktive og de passive har blitt større.

Den følgende figuren viser endringer i andel som er medlemmer i en eller flere organisasjoner fra 1996 til 2006 ut fra foreldrebakgrunn.



Ikke for noen av de tre gruppene av ungdom finner vi signifikante endringer i andelen som er med i en eller flere organisasjoner. Likevel er det en tendens til at færre med innvandrerbakgrunn og flere av de som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land er medlem. For unge med norskfødte foreldre står det derimot stille. Her ligger også en forklaring til at andelen som er med i organisasjoner samla har gått litt tilbake. Det har blitt flere unge med innvandrerbakgrunn og denne gruppa har en litt lavere organisasjonsprosent sammenliknet med resten av ungdomsgruppa.

5.6.2 Medlem i organisasjon – gutter og jenter

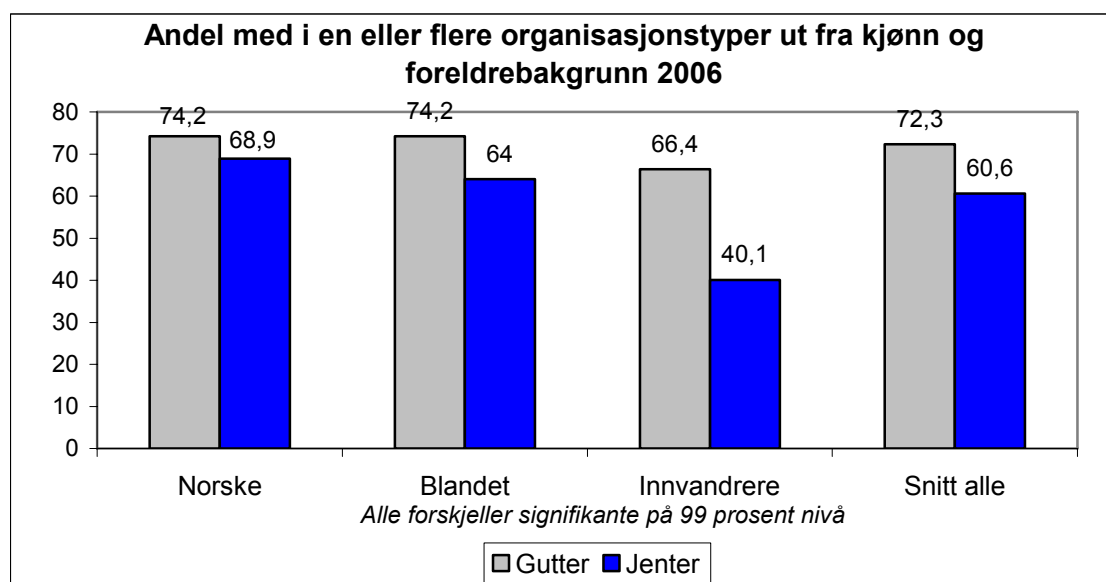
I fortsettelsen er det 2006-dataene som gjelder. Hvordan er fordelingen i andel som er medlemmer mellom gutter og jenter for ulike organisasjonstyper i 2006?

Tabell 5.7: Medlemsskap i ulike typer organisasjoner mot kjønn i 2006. Uthevet viser signifikans:

Om den enkelte er medlem i:	Gutter	Jenter	Snitt
Motorklubb (p=,000)	6,9	1,7	4,2
Avholdsforening (p=,000)	3,8	1,9	2,9
Fritidsklubb (p=,000)	15,9	11,1	13,4
Idrettslag (p=,000)	52,7	36,0	44,1
Supporterklubb (p=,000)	21,1	9,0	14,9
Forening for dyrehold (p=,000)	4,0	5,9	5,0
Politisk organisasjon (p=,305)	6,5	6,0	6,3
Speideren (p=,000)	5,5	2,3	3,8
Røde kors/Norsk folkehjelp (p=,020)	4,7	3,8	4,2
Kristen forening (p=,543)	9,0	8,6	8,8
Muslimsk/annet ikke kristent trossamfunn (p=,000)	7,7	3,7	5,7
Musikkorps/kor/orkester (p=,055)	7,6	8,6	8,1
Jeger og fiskeorganisasjon (p=,000)	6,5	1,5	3,9
Rockeklubb/band/øvelser (p=,000)	8,7	3,4	6,0
Hobbyklubb (p=,000)	6,8	4,5	5,7
Miljøvernorganisasjon (p=,007)	3,7	2,7	3,2
Dataklubb (p=,000)	6,8	1,3	4,0
Mållag/ungdomslag/4H (p=,000)	3,7	1,6	2,6
Rollespillklubb (p=,000)	4,7	2,9	3,8
Turistforening (p=,000)	6,4	4,3	5,3
Annen organisasjon (p=,000)	4,8	3,3	4,0

Idrett er den suverent største organisasjonstypen fulgt av supporterklubb og fritidsklubb. Vi ser at i de aller fleste organisasjonstypene er det overvekt av gutter. Det gjelder i høy grad organisasjoner som motorklubb, jeger og fiskeorganisasjon, supporterklubb og dataklubb. Men også i betydelig grad for avholdsforening, idrettslag, muslimsk/annet ikke kristent trossamfunn, speideren, rockeklubb, hobbyklubb, rollespillklubb og turistforening. For politisk organisasjon kristen forening og musikkorps/kor/orkester er det ikke signifikante forskjeller. Bare i forening for dyrehold er det signifikant flere jenter enn gutter.

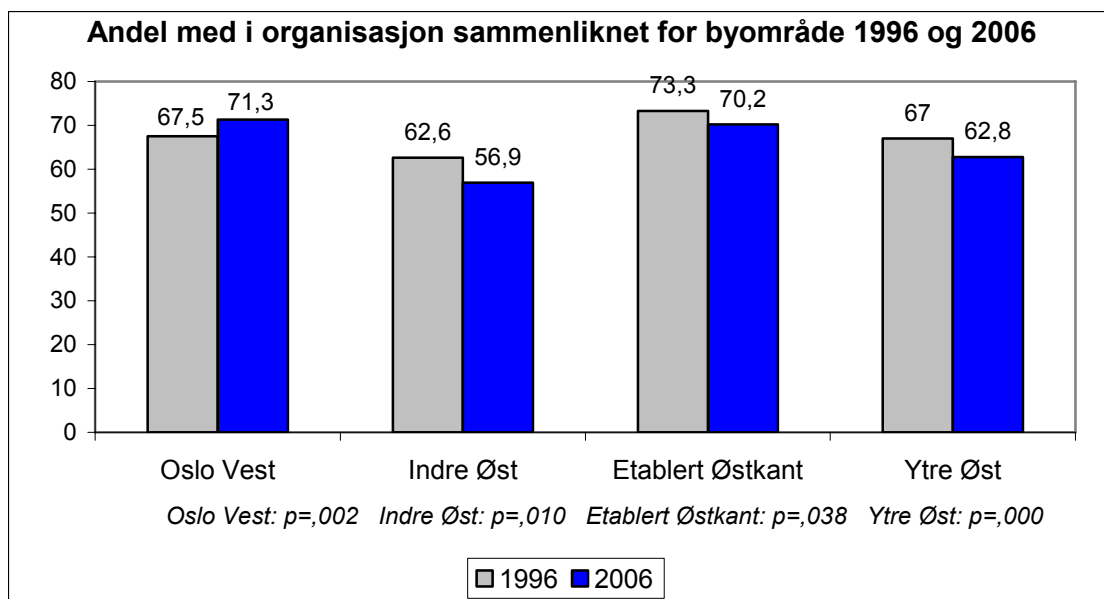
Hvor stor andel av gutter og jenter er medlemmer av en eller flere organisasjonstyper sammenliknet for unge med norskfødte foreldre, innvandrerforeldre og unge der den ene av foreldrene er norsk? Mållag/ungdomslag/4H, rollespillklubb og turistforening er inkludert.



Blant de med norskfødte foreldre er det en prosentforskjell mellom gutter og jenter på 5,3 prosent. Av de som har en norskfødt og en utenlandsk født forelder er forskjellen 10,2 prosent og blant unge med to utenlandsk fødte foreldre 26,3 prosent. Vi ser altså at jentene med innvandrerbakgrunn er minst med i ulike typer organisasjoner. Samla for alle er 72,3 prosent av guttene mot 60,6 prosent av jentene med i en eller flere organisasjoner.

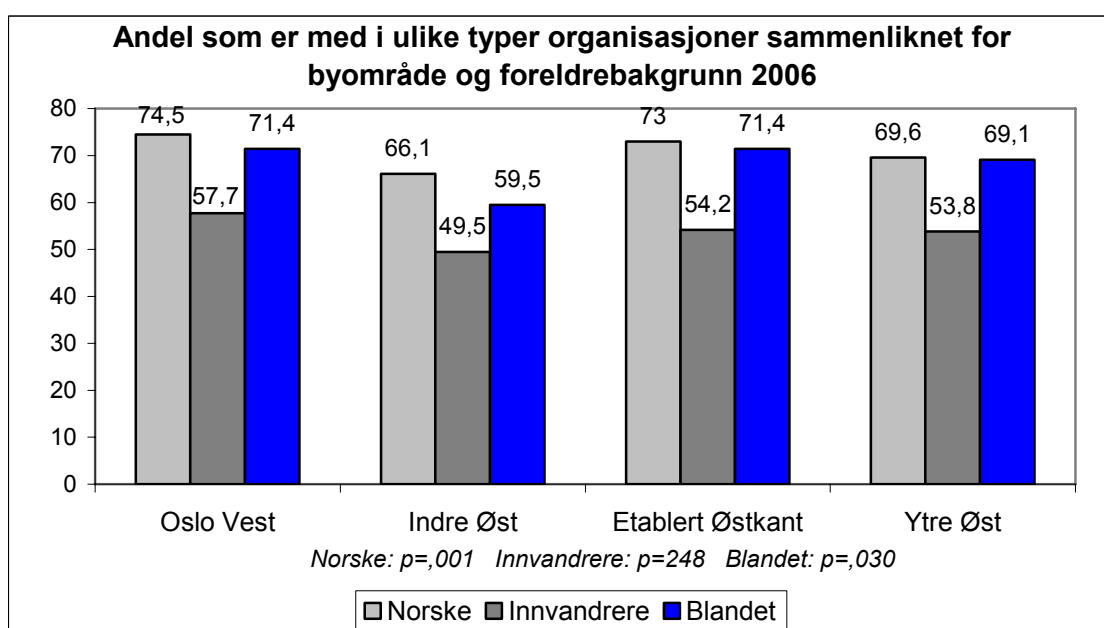
5.6.3 Ulike deler av byen

Hvilke endringer finner vi for andel som er med i ulike typer organisasjoner når byområder sammenliknes i 1996 og 2006? Mållag/ungdomslag/4H, rollespillklubb og turistforening ikke inkludert.



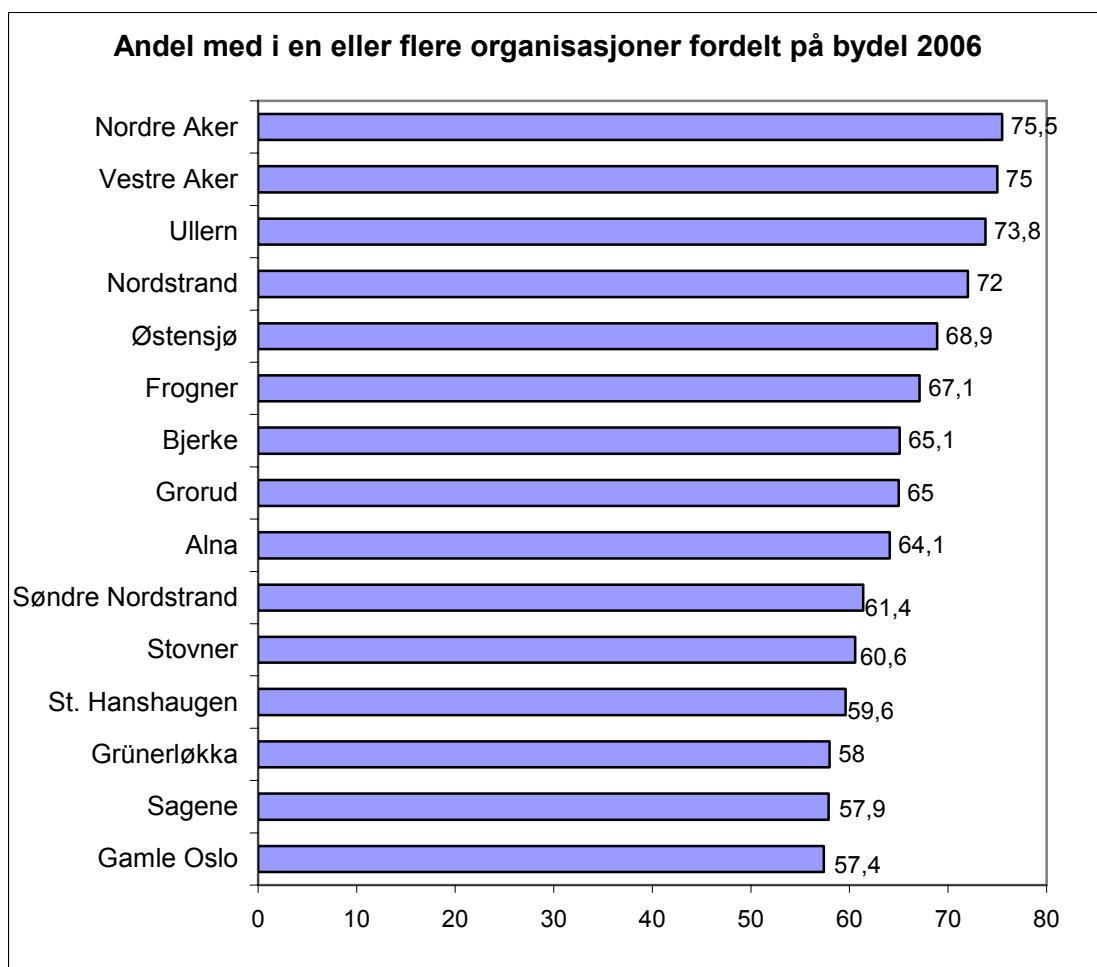
Andel som er medlemmer i organisasjon har gått opp i Oslo Vest og signifikant tilbake i alle de tre andre byområdene. For Ytre Øst er det en enkel forklaring knytta til at andelen unge med innvandrerbakgrunn har økt. I Indre Øst har derimot andelen unge med innvandrerbakgrunn gått litt tilbake. Likevel er det en til dels betydelig reduksjon i andelen som er med i organisasjoner i alle disse tre områdene.

I fortsettelsen skal vi se på andelen i de enkelte byområdene i 2006 som er medlemmer av en eller flere organisasjoner ut fra foreldrebakgrunn. Mållag/ungdomslag/4H, rollespillklubb og turistforening er inkludert.



Kontrollert for foreldrebakgrunn viser det seg at Indre Øst har færrest som er med i organisasjoner. Det gjelder for alle de tre gruppene. I samtlige områder har unge med innvandrerbakgrunn den laveste andelen organisasjonsmedlemmer.

Den følgende figuren viser andel som er med i en eller flere organisasjoner brutt ned på bydel i 2006.



Det er til dels ganske store forskjeller mellom bydelene, fra rundt 75 prosent i Vestre- og Nordre Aker til rundt 58 prosent på Grünerløkka, Sagene og Gamle Oslo.

6 Idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

6.1 Idrett og trening

6.1.1 Ulike aktiviteter siste uke

Ulike former for idrett og trening er populære aktiviteter blant unge i Oslo – som i resten av landet. En betydelig andel av de unge er medlemmer i idrettsorganisasjoner. Samtidig har ulike former for friluftsliv lange røtter knytta til norsk kultur og tradisjon. I dette kapittelet skal vi se hvordan deltakelse i slike aktiviteter fordeler seg, både generelt, og i mer differensiert forstand ut fra kjønn og foreldrebakgrunn.

I spørreskjemaet er det en rekke spørsmål som berører de unges idrettsaktiviteter og i hvilken grad de trener og er fysisk aktive. Noen av disse spørsmåla blei også stilt i 1996 og er inkludert i det samme batteriet av spørsmål som blei brukt til å beskrive ulike typer fritidsaktiviteter siste uke. Formuleringen er: «Her er nevnt en del aktiviteter som du kan bruke fritida din til. Tenk tilbake på siste uke, siste 7 dager. Hvor mange ganger har du?» Frafallet er korrigert på samme måte som i kapittelet om fritidsaktiviteter, slik at det gjelder 7,3 prosent i 1996 og 4,1 prosent i 2006.

Tabell 6.1: Om den enkelte siste uke en eller flere ganger har drevet med noen former for trening eller fysiske aktiviteter — 1996 sammenliknet med 2006. Uthevet viser signifikans:

Aktivitet:	1996	2006
Drevet med trening i et idrettslag (p=,000)	47,5	53,5
Drevet med dans, jazzballett, aerobic, folkedans eller lignende (p=,000)	19,4	22,2
Vært på treningsstudio/helsestudio (p=,000)	20,8	30,1
Vært på kampsport eller selvforsvarstrening (boksing, karate, kickboksing eller lignende) (p=,000)	10,2	12,7
Trimmet eller trent på egen hånd (løpt en tur, gått i svømmehallen etc.) (p=,000)	51,7	56,2

Mye tyder på at flertallet av de unge har blitt *mer* fysisk aktive de siste ti åra (Strandbu og Bakken 2007). Sammenliknet med 1996 er det flere i 2006 som har trent i idrettslag siste uke eller trimmet på egen hånd, flere har drevet med ulike former for dans, flere har drevet med kampsport og andelen

som har besøkt helsestudio eller treningsstudio har økt fra 20,8 prosent i 1996 til 30,1 prosent i 2006. Den kommersielle delen av unges trening har med andre ord økt betydelig. Likevel har ikke dette ført til at færre er aktive i de mer tradisjonelle idrettslagene, eller til at de trimmer og trener mindre på egen hånd.

Finner vi de samme utviklingstrekkene både for unge med norskfødte foreldre og for unge med innvandrerbakgrunn?

Tabell 6.2: Om den enkelte en eller flere ganger har drevet med ulike former for trening eller fysiske aktiviteter sist uke – 1996 sammenliknet med 2006 kontrollert for foreldrebakgrunn. Uthevet viser signifikans:

Aktivitet:	Norsk bakgrunn 1996	Norsk bakgrunn 2006	Innvandrer bakgrunn 1996	Innvandrer bakgrunn 2006
Drevet med trening i et idrettslag	48,0	55,8	47,2	48,2
Drevet med dans, jazzballett, aerobic, folkedans eller lignende	18,0	19,2	23,4	27,5
Vært på treningsstudio/helsestudio	19,7	30,8	24,2	28,6
Vært på kampsport eller selvforsvars-trening (boksing, karate, kickboksing eller lignende)	7,3	9,8	20,4	18,3
Trimmet eller trent på egen hånd (løpt en tur, gått i svømmehallen etc.)	51,6	56,6	52,7	54,2

Flest av de med innvandrerbakgrunn driver med ulike former for dans og med kampsport i ulike varianter. De med norsk bakgrunn er mest aktive i idrettslag. Når det gjelder andelen som trimmer eller trener på egen hånd, eller som bruker helsestudio, er det ingen vesentlige forskjeller mellom de to gruppene.

Sammenliknes unge med norskfødte foreldre og unge med innvandrerbakgrunn ut fra hvilke endringer som har skjedd i tiårsperioden fra 1996 til 2006, er det noen karakteristiske forskjeller. Andelen norske som er aktive i idrettslag har økt fra 48,0 prosent til 55,8 prosent. For unge med innvandrerbakgrunn er det ingen signifikante endringer. Derimot har andelen unge med innvandrerbakgrunn som driver med dans, jazzballett, aerobic, folkedans eller lignende økt signifikant – fra 23,4 prosent til 27,5 prosent. Blant de norske er det ingen signifikante endringer. For begge gruppene er det en signifikant økning i andelen som har vært på treningsstudio eller helsestudio siste uke. Likevel har økningen blant de norske vært på hele 11,1 prosent mot 4,4 prosent blant de med innvandrerbakgrunn.

De med norsk bakgrunn trimmer eller trener mer på egen hånd. Det har vært en signifikant økning fra 51,6 prosent i 1996 til 56,6 i 2006. Også blant unge med innvandrerbakgrunn er det en liten økning i andelen som trimmer eller trener på egen hånd, men denne økningen er ikke signifikant. Samlet framtrer det et mønster der den fysiske aktiviteten har gått opp. Dette gjelder imidlertid i første rekke blant de med norsk bakgrunn.

I den neste tabellen er det også sett på kjønnsforskjeller.

Tabell 6.3: Om den enkelte en eller flere ganger har drevet med ulike former for trening eller fysiske aktiviteter sist uke – kontrollert for kjønn og foreldrebakgrunn 2006. Uthevet viser signifikans:

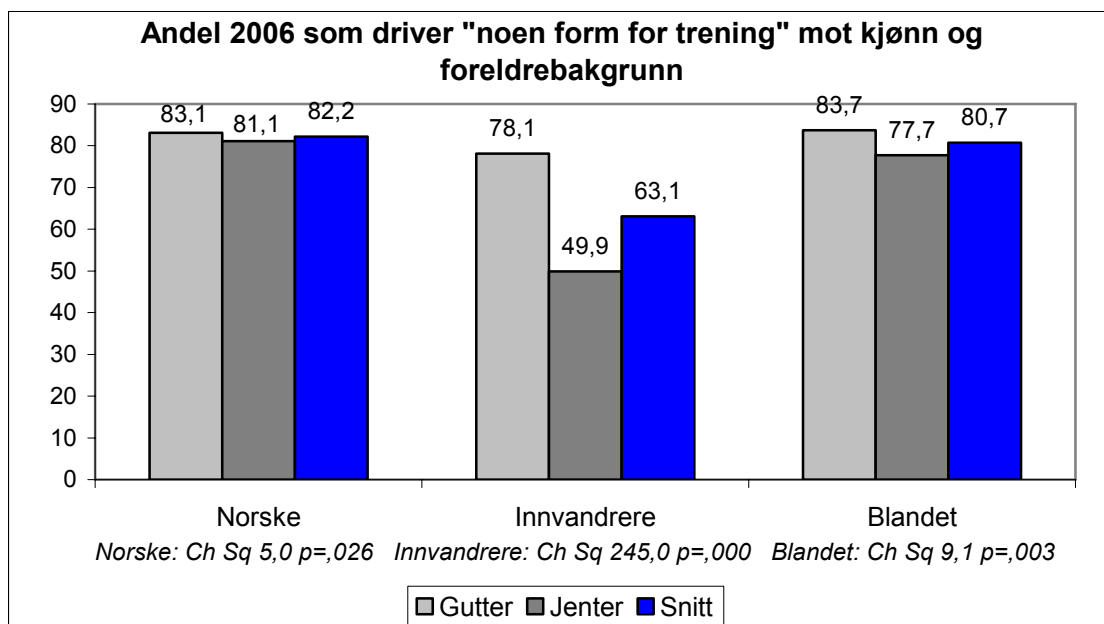
Aktivitet:	Gutter norsk bakgrunn	Jenter norsk bakgrunn	Gutter innvandrer bakgrunn	Jenter innvandrer bakgrunn
Drevet med trening i et idrettslag	59,9	51,9	61,4	36,5
Drevet med dans, jazzballett, aerobic, folkedans eller lignende	7,9	29,9	19,6	34,2
Vært på treningsstudio/helsestudio	34,6	27,1	38,7	19,7
Vært på kampsport eller selvforsvarstrening (boksing, karate, kickboksing eller lignende)	12,9	6,8	25,7	11,8
Trimmet eller trent på egen hånd (løpt en tur, gått i svømmehallen etc.)	59,4	54,2	57,5	51,1

Gutter trener mer både i idrettslag og på egen hånd, de driver mer med kampsport og er oftere på treningsstudio eller helsestudio. Jentene driver derimot mye mer med aktiviteter som «dans, jazzballett, aerobic, folkedans eller lignende». Et stykke på veg er det slik at gutter og jenter velger aktivitet i overensstemmelse med tradisjonelle kjønnsrollemønstre, uansett foreldrebakgrunn.

Blant unge med norskfødte foreldre er det 8,0 prosent færre jenter sammenliknet med gutter som trener i idrettslag. Den tilsvarende prosentforskjellen mellom gutter og jenter blant unge med innvandrerbakgrunn er på hele 24,9 prosent. Tilsvarende er det få jenter med innvandrerbakgrunn som går i helestudio eller i treningsstudio. For andelen som sist uke har oppsøkt helestudio eller treningsstudio er den prosentvise forskjellen mellom gutter og jenter 7,5 prosent blant de med norskfødte foreldre, og blant unge med innvandrerbakgrunn 19,0 prosent. Samtlige av disse mønstrene understreker guttene som mer aktive med unntak av dans, aerobic og lignende, hvor særlig gutter med norskfødte foreldre deltar lite.

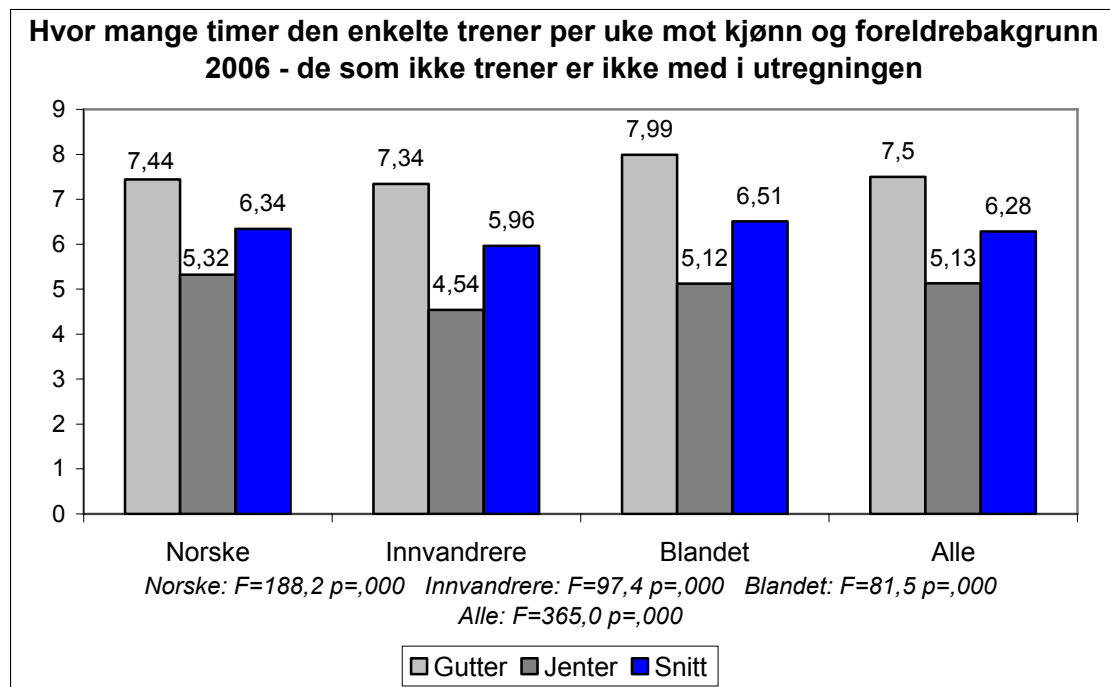
6.1.2 Hvor mange trener

I spørreskjemaet for 2006 er det et enkelt spørsmål: Driver du med noen form for trening? Samla svarer 76,8 prosent ja på dette spørsmålet. Følgende figur viser fordeling ut fra kjønn og foreldrebakgrunn:



Generelt er det noen færre jenter enn gutter som driver med trening i ulike former. Forskjellene mellom gutter og jenter er imidlertid små både blant de med norskfødte foreldre og blant de som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land. I første rekke er det jenter med innvandrerbakgrunn som skiller seg ut. Jenter med innvandrerbakgrunn trener mye mindre enn andre ungdommer.

I spørreskjemaet er det også et åpent spørsmål om hvor mange timer i uka den enkelte trener. Som alltid når slike åpne spørsmål stilles dukker det opp noen ville verdier. For eksempel oppgir 19 personer 100 timer mens to personer oppgir hele 600 timer. Her er satt en grense på 40 timer. Det innebærer at de som har oppgitt mer enn 40 timer er tatt ut av beregningsgrunnlaget. Videre er det høyt frafall. 11,6 prosent har ikke svart på spørsmålet. Det tyder på at en del av de som ikke trener har hoppa over spørsmålet. Det er derfor valgt å se på hvor mange timer de som trener bruker på slike aktiviteter i uka. De som ikke har svart, eller har svart 0 timer, og i tillegg de som oppgir at de trener mer enn 40 timer i uka, er ikke med i utregningen.



Figuren viser klart at gutter som driver trening, bruker lenger tid per uke på å trene sammenliknet med jenter som trener. Det gjelder uansett foreldrebakgrunn.

6.2 De vanligste idrettene

Hvilke idretter er mest vanlige? Spørsmålet er formulert på følgende måte: Dersom du er eller har vært aktiv i idrett, hvilken idrett har du vært mest aktiv i? Svaralternativene er «Jeg har aldri drevet aktivt med idrett» og «Jeg har vært mest aktiv i:» Dersom de krysser av for at de har vært aktive skal de unge også oppgi hvilken idrett det gjelder.

12,7 prosent oppgir at de aldri har drevet med noen form for idrett. I den følgende oversikten er det bare tatt med idretter som drives av minst 1 prosent av de unge.

Tabell 6.4: Idretter som den enkelte har vært mest aktiv i fordelt ut fra foreldre-
bakgrunn:

Idrettstype:	Norsk bakgrunn	Innvander bakgrunn	Blandet	Alle
Fotball	32,6	36,2	30,3	33,2
Dansing	8,9	5,9	10,4	8,4
Håndball	10,0	5,2	6,7	8,3
Karate/Takwondo/Kung Fu/Judo Boksing /kickboksing/Kampsport	5,2	8,2	6,9	6,2
Kurvball	2,7	6,4	4,5	3,3
Tennis	3,6	1,6	4,1	3,2
Ridning	3,5	,5	4,6	2,9
Innebandy	2,6	1,3	1,7	2,1
Langrenn	2,7	,0	1,1	1,8
Svømming	1,9	1,7	1,5	1,8
Alpint/slalåm/utfor/snøbrett	2,3	,3	1,5	1,7
Ishockey/bandy	2,4	,3	1,4	1,7
Turn/trampett	2,0	,6	1,9	1,6
Vektløfting/styrketrening/Helsestudio	1,1	2,2	1,8	1,5
Friidrett	1,1	,4	1,1	,9
Volleyball	,7	,9	1,0	,8
Aldri drevet aktivt med idrett	8,8	23,0	11,1	12,7

Flest av de unge som har innvanderbakgrunn, har aldri drevet med idrett. Det gjelder 23,3 prosent mot 8,8 prosent av de norske. Den klart mest populære idretten uansett foreldrebakgrunn er fotball. Overraskende kommer ulike former for dans på andre plass. Blant de norske ungdommene er imidlertid håndball på andre plass og dans nummer tre. Ulike former for kampsport som karate, boksing, judo og lignende er samlet den fjerde viktigste idretten. Spesielt unge med innvanderbakgrunn er opptatt av disse idrettsformene.

Andre former for idrett har betydelig mindre oppslutning. Det gjelder også tradisjonelle norske vinteridretter som langrenn, alpint og ishockey og bandy. Nesten ingen av de unge med innvanderbakgrunn driver disse formene for idrett. Som eksempel driver 2,7 prosent av de med norsk bakgrunn med langrenn mot 0 prosent av unge med innvanderbakgrunn.

Hvilke kjønnsforskjeller finner vi. Her er sammenliknet ungdom med norskfødte foreldre og unge med innvanderbakgrunn.

Tabell 6.5: Idretter som den enkelte har vært mest aktiv i fordelt ut fra foreldre-
bakgrunn og kjønn

	Gutter norsk bakgrunn	Jenter norsk bakgrunn	Gutter innvandrere bakgrunn	Jenter innvandrere bakgrunn
Aldri drevet aktivt med idrett	9,6	8,1	15,0	30,6
Fotball	44,1	22,1	56,2	17,4
Dansing	,6	16,6	1,1	10,4
Håndball	3,1	16,5	,6	9,6
Karate/Takwondo/Kung Fu/Judo, Boksing/kickboksing/Kampsport	6,9	3,5	9,2	7,2
Kurvball	3,0	2,3	5,9	6,9
Tennis	3,4	3,8	,8	2,4
Ridning	,1	6,7	,1	,9
Innebandy	3,4	1,8	1,0	1,6
Langrenn	3,8	1,6	,1	,0
Svømming	1,2	2,5	,6	2,7
Alpint/slalåm/utfor/Snøbrett	2,9	1,7	,4	,2
Ishockey/bandy	4,7	,3	,4	,3
Turn/trampett	1,0	2,9	,1	1,0
Vektløfting/styrketrening/helsestudio	1,4	0,8	3,2	1,2
Friidrett	0,9	1,3	,4	,4
Volleyball	,3	1,1	,3	1,4

Igjen er det jenter med innvandrerbakgrunn som er de minst fysisk aktive. 30,6 prosent i denne gruppa av unge oppgir aldri å ha drevet aktivt med noen form for idrett. De samme gjelder for 15,0 prosent av gutter med innvandrerbakgrunn og under 10 prosent av unge med norsk bakgrunn uavhengig av om de norske er gutter eller jenter.

Fotball er den klart mest populære sporten, uansett etnisk bakgrunn og kjønn. Likevel er fotball i første rekke en guttesport. Spesielt er gutter med innvandrerbakgrunn aktive. 56,2 prosent av innvandreguttene har vært eller er aktive fotballspillere mot 17,4 prosent av jentene. Blant de med norsk bakgrunn er det omtrent dobbelt så mange gutter sammenliknet med jenter som spiller fotball.

Dans i ulike varianter er utpreget mest populært blant jentene. 16,6 prosent blant jenter med norskfødte foreldre og 10,4 prosent blant jenter med utenlandsfødte foreldre har drevet eller driver aktivt med dans. Ikke overraskende ser vi at vinteridrettene er tydeligst mer populære blant unge med norskfødte foreldre, særlig blant guttene.

Unge med innvandrerbakgrunn, og spesielt guttene, er derimot mest ivrige blant dem som driver vektløfting, styrketrening og aktiviteter på helsestudio, samt blant dem som driver ulike former for kampsport. På den ene sida kan dette sees i sammenheng med sårbarheten og mindretallsposisjonen som er knyttet til situasjonen der man vokser opp i en innvandrerfamilie. Involveringen i kampsport og styrketrening kan forstås som et ønske om å kompensere for en slik asymmetrisk posisjon. I tillegg vet vi at en rekke innvandrerfamilier, særlig de som har flyktningbakgrunn, har med seg til dels svært problematiske erfaringer, der også fysisk vold i noen sammenhenger har vært framtrødende. I hvilken grad slike årsaksforhold ligger bak er vanskelig å si. Asymetrien kan også skyldes ulik kulturell bakgrunn. Kampsporter av denne typen har aldri hatt noen sterk posisjon i Norge. Derimot er en del av disse idrettene langt mer utbredt i en del av de landene som innvandrerbefolkningen kommer i fra.

På Rudengaklubben var flesteparten av guttene, uansett bakgrunn, opp-tatt av både kampsport, styrketrening og vektløft, i tillegg til både kurvball og fotball (Vestel 2004). Dels kan dette trolig sees som uttrykk for den røffe fysiske stilen som preget dette arbeiderklassedominerte nærmiljøet. Dels kan mye av denne interessen også ha bakgrunn i det sterkere fokuset på utseende og fysisk fremtoning som ofte knyttes til utviklingen av maskulinitet (Pedersen og Vestel 2005).

Overraskende er det kanskje at det er jentene med innvandrerbakgrunn som i størst grad driver med kurvball, eller «basket» som det heter på mer oppdatert angloamerikansk, slik det også omtales blant ungdom i Norge. Dette er et ballspill som etter hvert er blitt nært assosiert med hip hop'ens stil og væremåter. Flere av de store stjernene innen basket er afroamerikanere, og i Norge har flere av de mest kjente lagene profilert seg som flerkulturelle (Rossow, Moshuus og Vestel 2002). I offentligheten tenderer hip hop til å framstå som en guttegreie. Det kan derfor stilles spørsmål om kanskje jenter med innvandrerbakgrunn via kurvball kan ha funnet et medium for å utforske og finne glede i fysisk aktivitet – som kanskje etter hvert kan nærme seg guttenes aktivitetsnivå?

Samtidig ser vi at jenter med innvandrerbakgrunn også er relativt aktive innen kampsport. Det er heller ikke ubetydelige andeler som driver med håndball og fotball. Alle disse funnene kan sees som gryende utfordringer til

de mer stereotype oppfatningene om at jenter fra innvandrerfamilier er mer passive og tilbakeholdne i forhold til fysisk aktivitet.

Her må det understrekes at det ut fra Strandbu og Bakken (2007) til dels er store forskjeller ut fra hvilken nasjonalitetsbakgrunn de unge har. Medlemskap i idrettslag blant jenter med innvandrerbakgrunn varierer fra 9 prosent blant jenter med pakistansk bakgrunn, til 35 prosent for jenter med jugoslavisk fødte foreldre. Tilsvarende tall for gutter varierer fra 59 prosent blant gutter med jugoslavisk bakgrunn til 34 prosent blant gutter med vietnamesisk bakgrunn (Strandbu og Bakken 2007, s.84-85).

6.3 Friluftsliv

6.3.1 *Bruk av naturen – oversikt*

Friluftslivet har lange røtter i norsk tradisjon og kultur. Temaet er viktig av flere grunner. Friluftslivserfaringer i barne- og ungdomsåra legger grunnlag for friluftssinteresser seinere i livet. Samtidig er det lett å tenke at friluftsliv gir god helse og er en kilde til livskvalitet (Strandbu og Øia 2004). Videre kan det være en sammenheng mellom ungdoms opplevelse og bruk av naturen, og forståelse av miljøproblemene mer generelt (Skogen 1993, Seippel 1995).

Bruk av skog, mark og fjell kan føres tilbake til det gamle bonde-samfunnet. Utmarka hadde en nytteverdi, som kilde til matauk gjennom jakt, fiske og sanking. På 1800-tallet vokste det fram et alternativt og mer romantisk syn på naturen. Byborgeren oppdaget naturen som kilde til naturopplevelse, inspirasjon og rekreasjon. Det oppsto et friluftslivsideal. De fremste inspiratorene var Fridtjof Nansen og Roald Amundsen.

Nærheten til Nordmarka, Østmarka og Vestmarka og i tillegg fjorden, gir rike muligheter for friluftsliv hele året. I hvilken grad benytter unge seg av disse mulighetene? Er det slik at ungdom ikke lenger tar del i tradisjonelle former for friluftsliv? I spørreskjemaet brukt i 2006 er det en serie med spørsmål om bruk av naturen og friluftsliv. Spørsmålet er formulert på følgende måte: «Hvor ofte pleier du å gjøre følgende ting? Tenk på den tida på året da det er sesong for de ulike aktivitetene. Kryss av i den ruta som stemmer best.»

Tabell 6.6: Omfanget av ulike former for friluftsliv 2006:

	Flere ganger i uka	Omtrent en gang i uka	En eller et par ganger i måneden	Sjeldnere enn en gang i måneden	Aldri eller nesten aldri
Går på skitur i skog og mark	5,3	8,1	16,6	19,9	50,1
Går på fottur i skog og mark	4,1	7,2	16,1	25,6	46,9
Går på bær eller sopptur	1,3	2,0	7,5	19,6	69,6
Kjører snøbrett eller står slalåm	7,4	11,0	27,5	22,0	32,2
Drar på fisketur	2,5	3,4	9,3	19,6	65,2
Spille fotball, basketball, eller lignende ute	33,8	16,8	17,6	14,6	17,3
Overnatter i telt ute i skog og mark (ikke campingplass)	1,4	2,3	7,5	23,4	65,4
Bruker grønne friområder / parker til ulike aktiviteter som fotturer, trening, soling, lesing eller lignende	15,9	15,9	19,7	18,2	30,4

Halvparten av de unge går «aldri eller nesten aldri» på skitur i skog og mark. 13,4 prosent går en gang i uka eller oftere. De aktive skigåerne er altså en liten minoritet. Det er heller ikke mange som går fotturer i skogen. Hele 46,9 prosent går aldri eller nesten aldri på tur i skogen. Bare 11,3 prosent beveger seg ut i marka til fots en gang i uka eller oftere. Tilsvarende er det få som bruker skog og mark aktivt til å sanke bær eller sopp. 3,3 prosent gjør dette ukentlig i sesongen, mens ytterligere 7,5 prosent gjør det minst en gang i måneden. Å dra på fisketur hører også med til de mer eksotiske aktivitetene. Bare 5,9 prosent av de unge er så ivrige at de drar ut for å prøve fiskelykka en gang i uka eller oftere. 65,2 prosent av de unge er aldri eller nesten aldri på fisketur. Tilsvarende er det få som overnatter ute i telt. 3,7 prosent oppgir at de gjør dette ukentlig eller oftere mens 65,4 prosent aldri eller nesten aldri overnatter ute i telt.

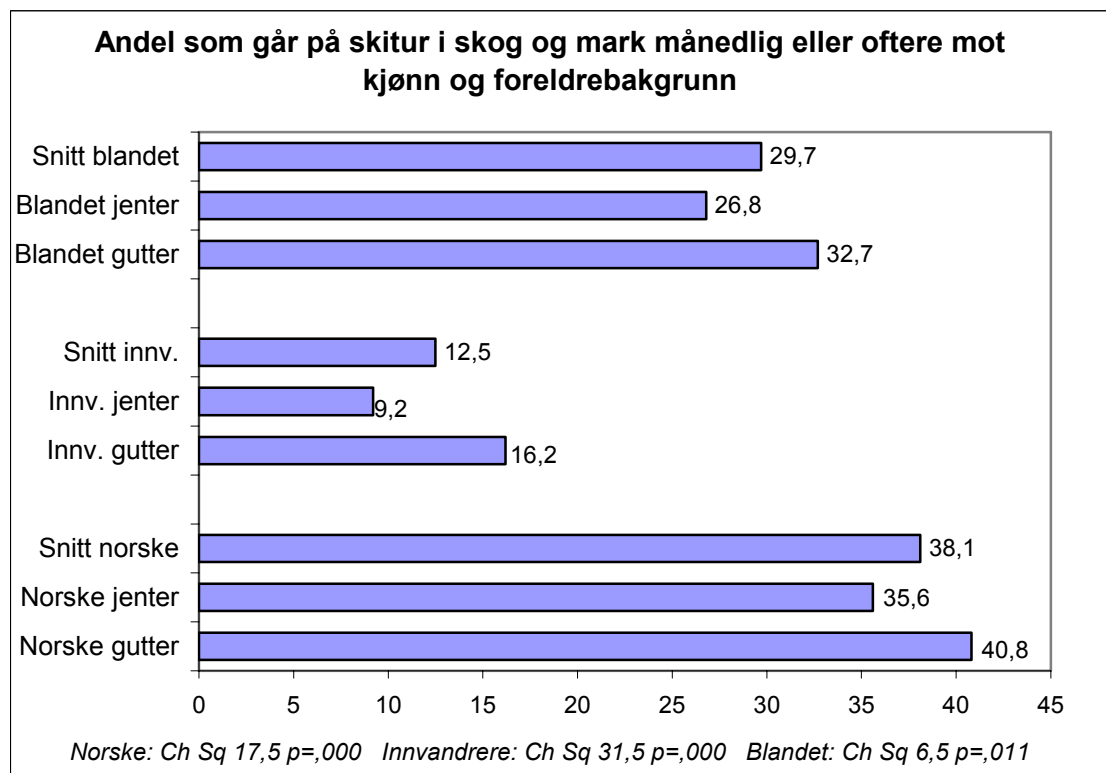
Slalåm og snøbrettkjøring er langt vanligere. 18,4 prosent oppgir at de står på slalåm eller kjører snøbrett ukentlig eller oftere, mens 32,2 prosent «aldri eller nesten aldri» driver med snøbrett eller slalåm. Ulike utendørs ballidretter er populært. Hele 50,6 av de unge spiller fotball, kurvball eller lignende ute minst en gang i uka. Bare 17,3 prosent driver aldri eller nesten aldri med denne typen aktiviteter. Det er også vanlig å bruke byens park og grøntområder. 31,8 prosent bruker disse områdene hver uke mens 30,4 prosent bruker dem «aldri eller nesten aldri».

Oppsummert står det ikke så veldig bra til med det tradisjonelle klassiske friluftslivet. Det gjelder ski og fotturer i skog og mark, fisketurer, bær og soppkultur og det å overnatte på egen hånd i telt ute i marka. Samtidig er det åpenbart at tallene overestimerer omfanget av disse aktivitetene i den forstand at det er vanlig å gjøre flere av disse tinga samtidig. Det er for eksempel nærliggende å tenke at en guttegjeng har tatt en tur til et vann i marka. Der har de fiska, slått opp telt og overnatta. Derimot er de unge langt mer aktive på andre områder som grenser til et mer tradisjonelt friluftsliv. De unge driver ganske mye med slalåm og snøbrettkjøring, de bruker byens grønne lommer og framfor alt er det vanlig med ulike former for ballspill.

6.3.2 På ski i skog og mark

Det neste spørsmålet blir i hvilken grad omfanget av natur og friluftsliv henger sammen med kjønn og etnisitet. For å forenkle framstillingen er det satt et skille ved andel som har utført de ulike aktivitetene månedlig eller oftere. Det er sett separat på hver enkelt av aktivitetene.

Hvor mange er det som går på skitur i skog og mark når det er sesong for denne typen aktivitet?



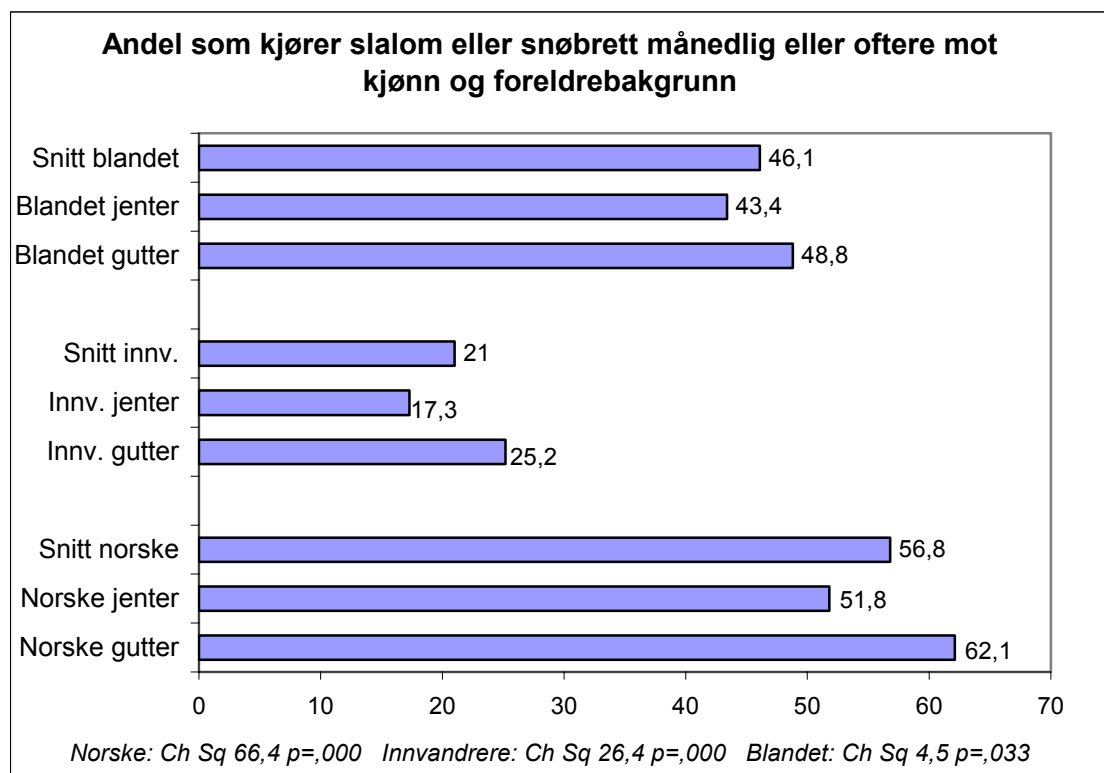
For alle de tre gruppene av ungdom er det en tendens til at guttene går mer på ski enn jentene. Minst er forskjellene mellom gutter og jenter i det norske

miljøet. Å gå på ski i skog og mark er for mange knyttet til en norsk væremåte. Tabellen bekrefter at det er unge med norskfødte foreldre som i størst grad benytter denne muligheten. Likevel er det en betydelig andel også i denne gruppa som ser ut til å ha lagt skia på hylla mer eller mindre for godt. Bare 38,1 prosent av de norske ungdommene er på skitur månedlig eller oftere. Tatt i betraktning av at sesongen ikke er så lang blir det en betydelig andel, også av de norske, som ikke er på ski i det hele tatt i løpet av en vinter.

Minst aktive er unge med innvandrerbakgrunn, og spesielt jentene. Bare 9,2 prosent av innvandrerjentene er på skitur månedlig eller oftere mot 35,6 prosent av jenter med norsk bakgrunn. Resultatene viser imidlertid at det ikke er denne vinteraktiviteten som er mest populær.

6.3.3 Slalåm og snøbrett

Mens skigåing har lange tradisjoner som den opprinnelige vinteridretten er slalåm og spesielt snøbrett aktiviteter som har fått fotfeste først i senere tid. Det er også en annen karakteristisk forskjell. Slalåm og snøbrett innbyr i større grad til fart og spenning sammen med mange andre på et avgrenset område. Mange vil vel trekke i tvil om slalåm og snøbrett er friluftaktiviteter i tradisjonell forstand. Likevel kommer de unge seg ut og de opplever nærhet til is og snø.

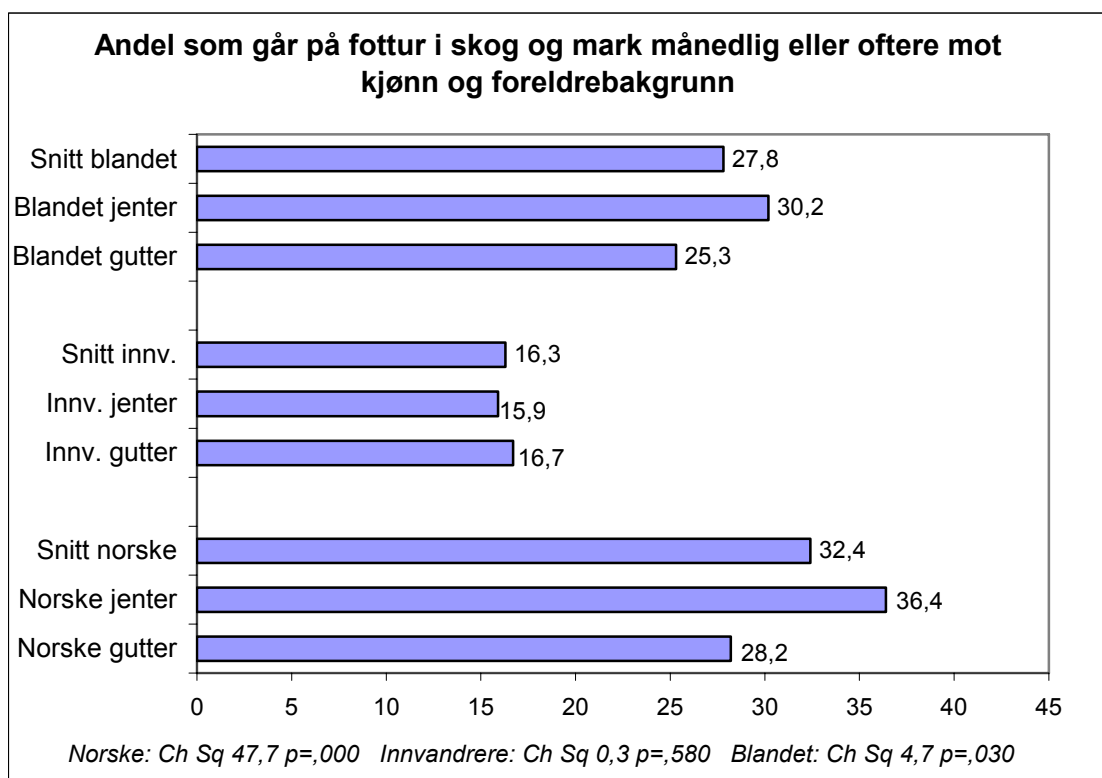


Figuren gir ikke oversikt over det relative styrkeforholdet mellom snøbrett og slalåm. Slalåm har lenge vært populært i Norge, både blant norske og som internasjonal idrettsgren. I seinere år har også nyere, og mer tydelig ungdomskulturelt orienterte idrettsaktiviteter vunnet fram, særlig i form av snøbrett og hvor utøvere fra Norge i kanskje ennå større utstrekning befinner seg i verdensklasse.

Figuren viser at hele 62,1 prosent av gutter med norskfødte foreldre har kjørt slalåm eller snøbrett månedlig eller oftere i vintersesongen. Tilsvarende tall for gutter med innvandrerbakgrunn er 25,2 prosent. Vi finner nokså gjennomgående kjønnsforskjeller i retning av at guttene er mest aktive uansett foreldrebakgrunn. Likevel er forskjellene mellom gutter og jenter ikke spesielt store i noen av de tre gruppene av unge. For ungdom flest er disse mer spektakulære vinteridrettsformene betydelig mer populære enn den mer tradisjonelle og trauste langrennsturen.

6.3.4 På fottur i marka

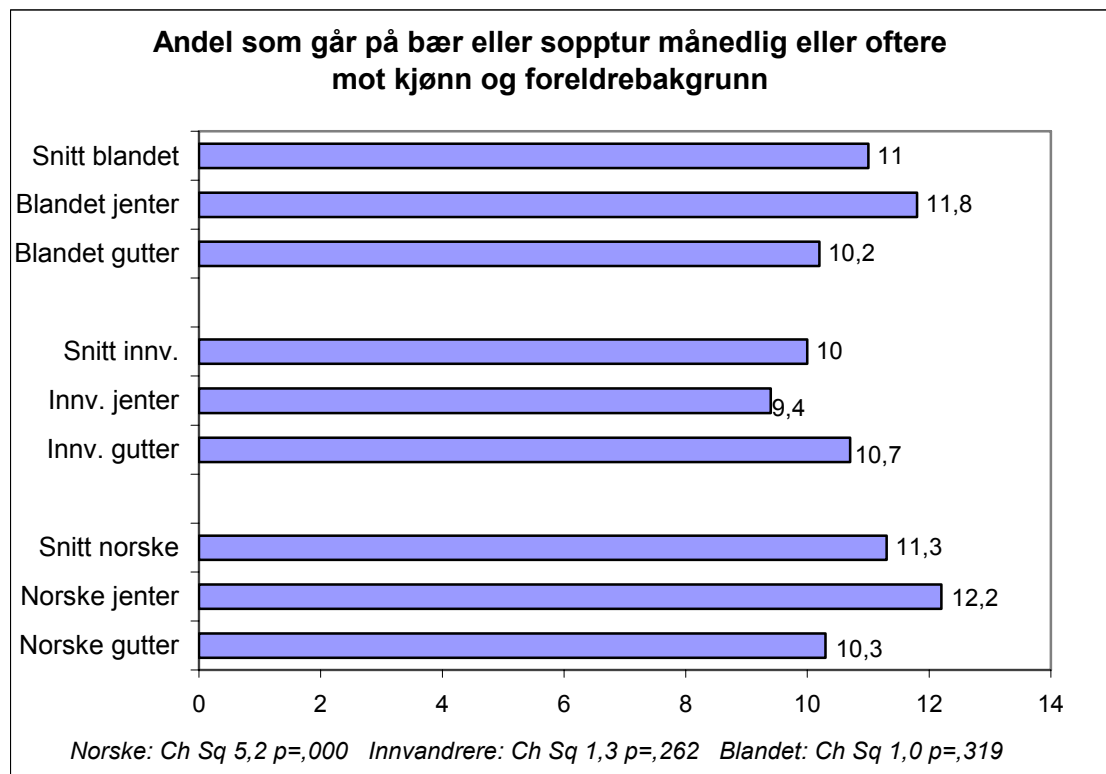
Motsatsen til skituren i marka om vinteren er vel skogsturen i sommerhalvåret, enten det dreier seg om en lengre fjelltur eller en søndagstur i nærområdet.



Også her finner vi de samme fordelingene. Unge med norskfødte foreldre drar mest ut i skog og mark på fotturer. De med innvandrerbakgrunn er minst i skogen i sommerhalvåret og unge med en av foreldrene født i Norge og den andre i utlandet kommer i en mellomstilling. Likevel er fordelingen ut fra kjønn annerledes. Mest ivrige er jenter med norsk bakgrunn. Blant unge med innvandrerbakgrunn er det ingen forskjeller mellom gutter og jenter, mens det igjen er jentene som er mest aktive blant de unge som har en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land.

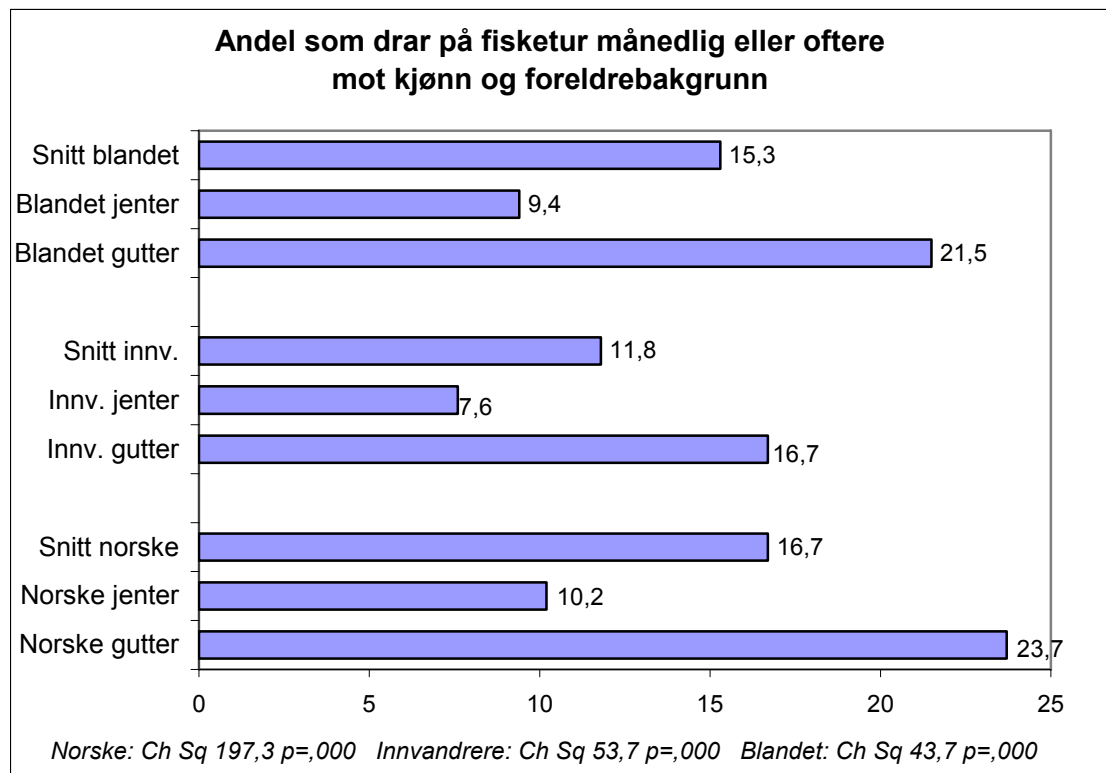
6.3.5 Matauk og fiske

Hvordan er fordelingene rundt mer matauk-orienterte aktiviteter som bær, sopplukking og fiske?



Å plukke sopp og bær er aktiviteter som har et tydeligere og mer praktisk nytteformål. Her ser vi liten grad en fordeling der unge med norskfødte foreldre dominerer. Det er heller ikke store forskjeller ut fra foreldrebakgrunn. Blant de med norsk bakgrunn er det en signifikant tendens i retning av at jentene noe oftere deltar i slike aktiviteter. For de andre to gruppene er det ingen signifikante forskjeller mellom gutter og jenter.

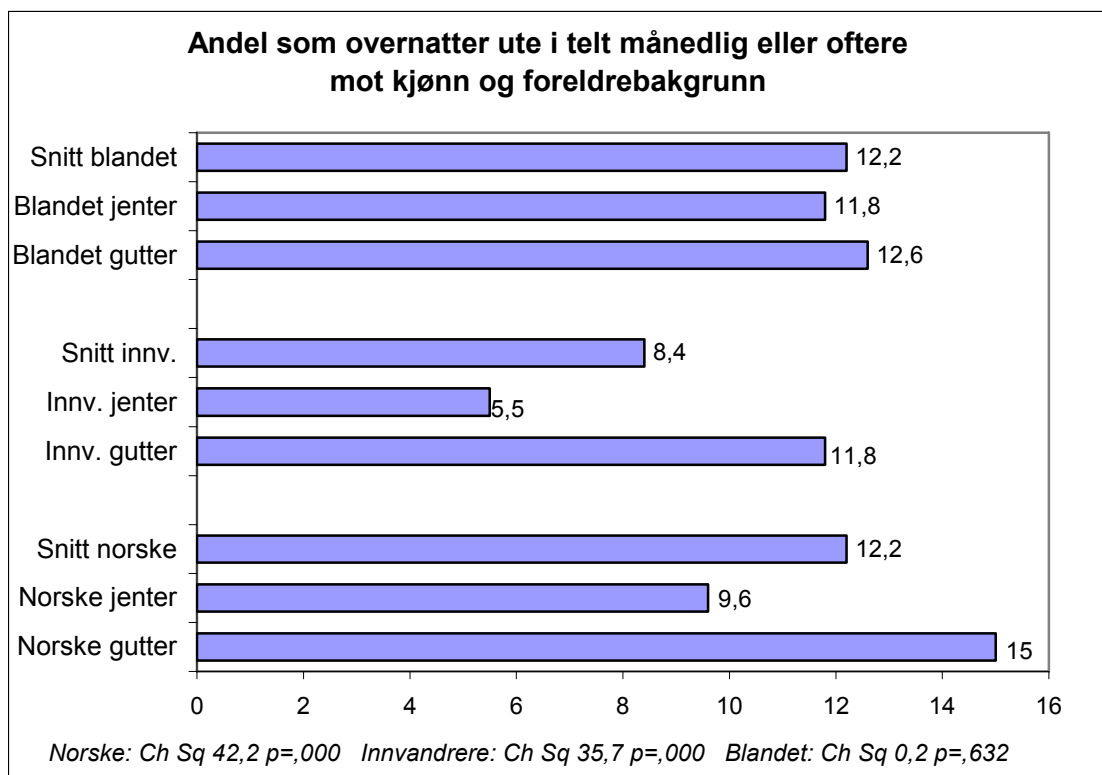
Å dra på fisketur kan ha både rekreasjon og nytteelementene i seg.



Uansett foreldrebakgrunn er det å dra på fisketur en aktivitet eller en form for friluftsliv som mest appellerer til gutter. I alle de tre gruppene av ungdom er det mer enn dobbelt så mange gutter sammenliknet med jenter som drar på fisketur. Norske gutter drar oftest på fisketur. I denne gruppa er det 23,7 prosent som drar på fisketur månedlig eller oftere. Tilsvarende er det bare 7,6 prosent av jenter med innvandrerbakgrunn som er på fisketur en gang i måneden eller oftere.

6.3.6 På telttur

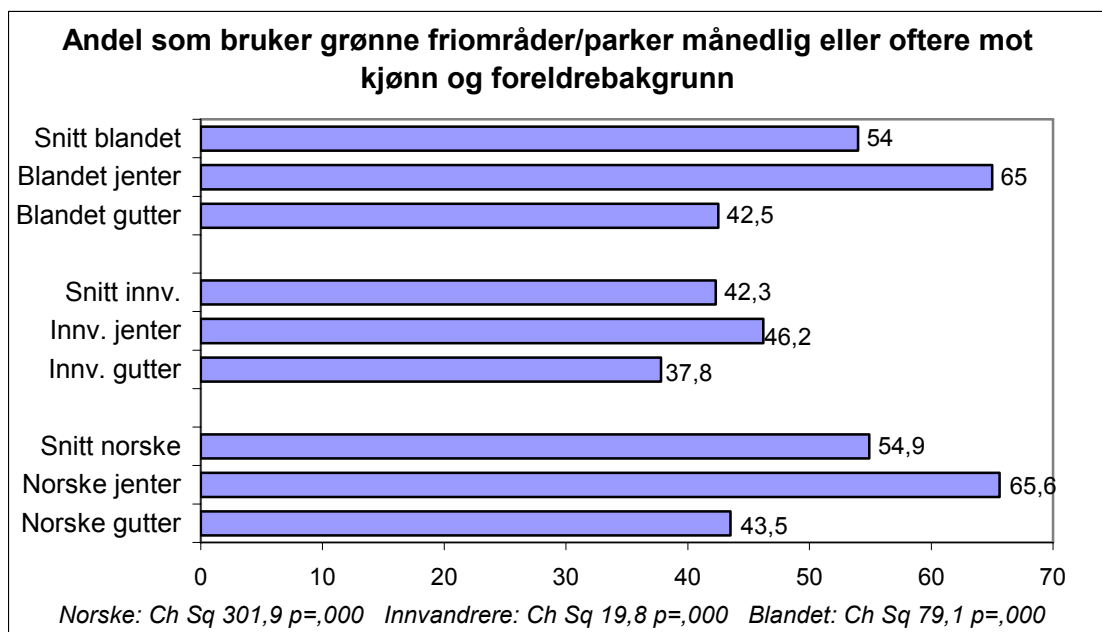
Telturen er kanskje noe av det som i sterkeste grad forbindes med friluftsliv og med barndommens naturopplevelser. Å sove ute i naturen, og å våkne opp til fuglekvitter og fiskevak er nok drømmen for mange. Andre drar ut og legger seg i telt med mer festpregete formål. Her er det frihet og åpning både for fyll og romantikk.



Gutter med norskfødte foreldre er de ivrigste telterne. 15,0 prosent svarer at de overnatter ute i skog og mark månedlig eller oftere. Forskjellene er ikke store til gutter der den ene av foreldrene er norsk og den andre er født i et annet land. I denne gruppa er det 12,6 prosent som overnatter ute i telt minst en gang i måneden. Spesielt blant unge med innvandrerbakgrunn er det klare forskjeller mellom gutter og jenter. 11,8 prosent av guttene mot 5,5 prosent av jentene overnatter i telt minst en gang i måneden. Også blant unge med norsk bakgrunn er det en tydelig forskjell mellom gutter og jenter.

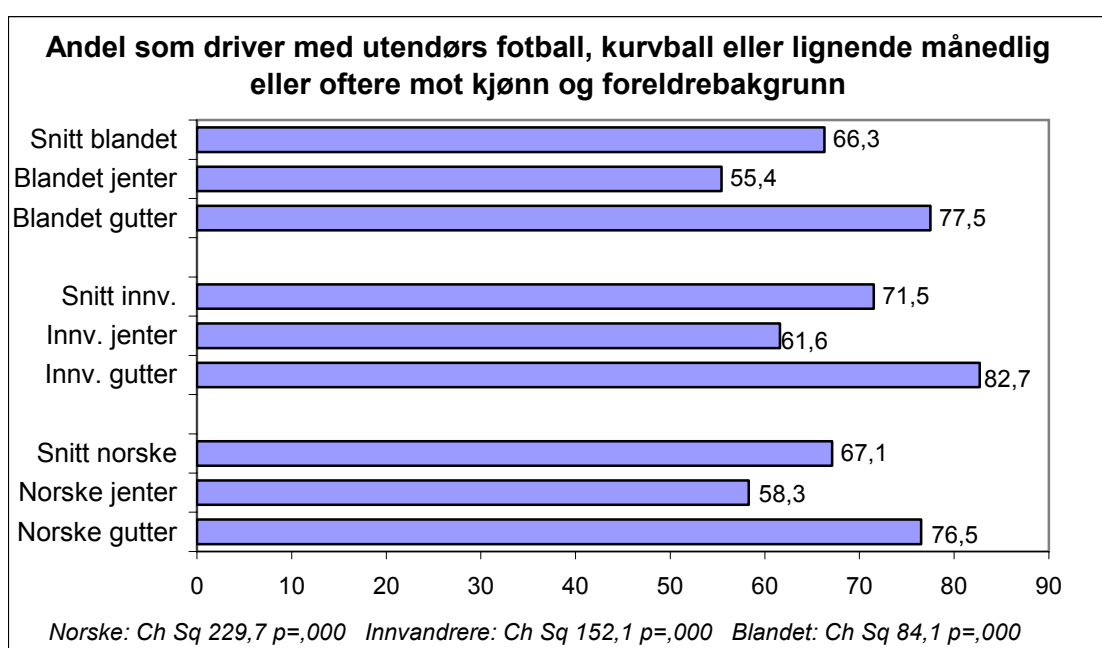
6.3.7 Urbane friluftaktiviteter

Hvilke bilder får vi om vi ser på friluftsliv i mer urbane settinger? I Oslo som i andre større byer, kan parker og grøntområder være viktige plasser for sosial omgang og rekreasjon.



Til forskjell fra guttedominansen i de mer krevende friluftaktivitetene vi hittil har sett på, er det tydelig at bruk av parker og friområder utgjør en viktig del av jentenes aktiviteter, uansett bakgrunn. I alle de tre gruppene av ungdom er det jentene som bruker parker og grøntområder mest. Likevel er det også mange gutter som trekker til slike områder. Størst forskjell mellom gutter og jenter finner vi blant unge med norsk bakgrunn.

Urbane strøk tilbyr også løkker og åpne plasser der det i uorganiserte former er mulig å drive med ulike former for ballspill. Hvor utbredte er disse aktivitetene?



Her er det ikke lenger unge med norskfødte foreldre som er mest aktive. Sett under ett, er det unge med innvandrerbakgrunn som har den største andelen som driver med utendørsballspill. Det gjelder både for gutter og jenter. Her ligger en mulig kobling til at mange jenter med innvandrerbakgrunn driver med kurvball i mer organiserte former. Forskjellene mellom de tre gruppene er likevel ikke store. Guttene er de mest aktive uansett bakgrunn, og jentene er omtrent tjue prosent mindre aktive enn guttene.

Med noen unntak finner vi for mange av disse friluftaktivitetene et gjentakende mønster. Unge med norskfødte foreldre har den høyeste andelen som driver med friluftrelaterte aktiviteter, mens unge med en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land befinner seg i en mellomstilling, og unge med innvandrerbakgrunn har de laveste andelene. Samtidig er guttene, uansett bakgrunn, noe mer aktive enn jentene.

7 Ny teknologi

7.1 De nye mediene

De nye elektroniske mediene er kjennetegnet av rask tilgang til nesten en uendelighet av informasjon. Hva bruker de unge hjemme-PC, internett og mobiltelefon til? Er det dataspillene som dominerer, eller bruker barn og unge internett og PC som et hjelpemiddel for å hente ut informasjon? Samtidig har bruk av mobiltelefon blitt stadig mer utbredt. Ung i Norgeundersøkelsen 2002 viste at 94 prosent hadde mobiltelefon – 96 prosent av jentene og 92 prosent av guttene. Med økende alder øker også andelen som har mobiltelefon – fra 88 prosent blant 13-åringene til 97 prosent blant 19-åringene (Fauske og Øia 2003). I følge Torgersen har de skandinaviske landene lenge ligget på topp når det gjelder utberedelsen av mobiltelefoner (Torgersen 2004).

Et nytt trekk er at grensene mellom de nye mediene, inkludert gamle medier som radio og TV, er i ferd med å flyte ut. En moderne mobiltelefon har mange av de samme funksjonene som PC og internett – og disse nye mediene kan kommunisere med hverandre. Bruk av den nye IKT-teknologien har positive, men også potensielt uheldige sider. Internett er en ny sosial arena i den forstand at barn og unge kommer i kontakt med jevnaldrende, men de kan også komme i kontakt med andre – for eksempel voksne som er ute i helt andre ærender. Chatting på nettet med ukjente har overveiende positive sider, men også her finnes det eksempler på at bruk av denne kanalen ikke er uten risiko. I tillegg kommer tilgangen på ulik informasjon, samt varer og tjenester av svært kontroversiell, og i noen tilfeller ulovlig art. Dette gjelder i første rekke pornografi, voldsinnslag og pengespill, som vanskelig kan kontrolleres eller begrenses. På samme måte kan forholdet mellom barn og unge som forbrukere og ny teknologi som kommersiell kanal for kjøp og salg av varer og tjenester, problematiseres.

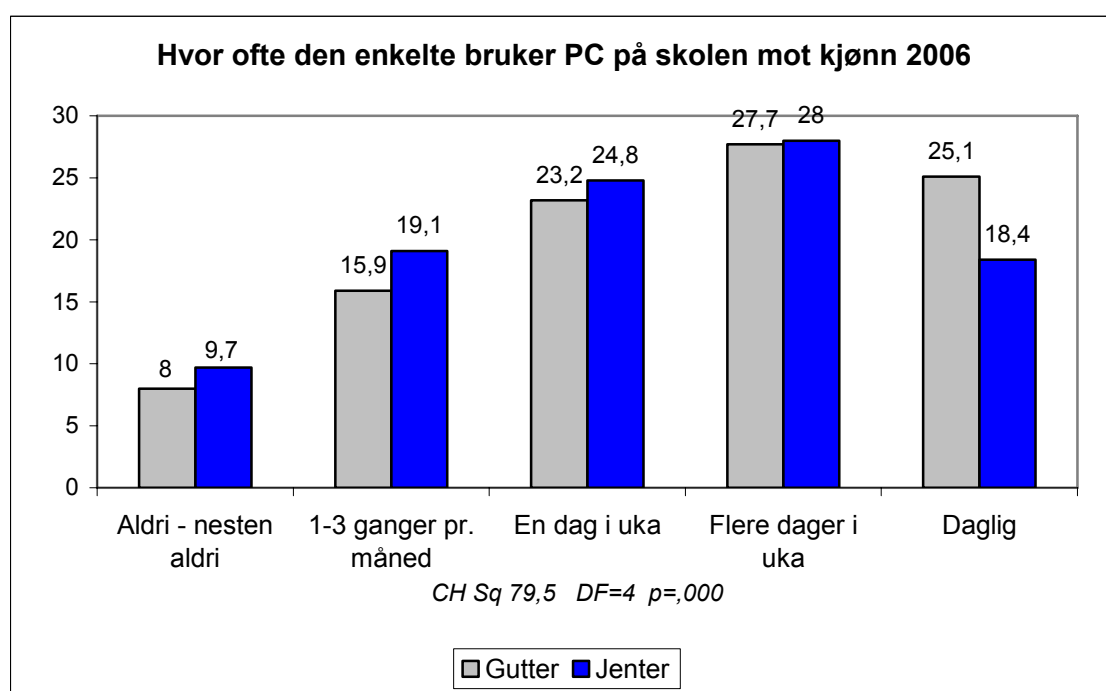
Internett på skolen eller hjemme gjør at barn og unge har tilgang på et mangfold av informasjon og opplysninger som de kan nyttiggjøre seg. Det å beherske ny informasjons- og kommunikasjonsteknologi – inkludert internett – har blitt viktig med hensyn til utdannings- og karrieremuligheter.

PC, mobiltelefon og IKT relatert teknologi har i de seinere åra blitt en viktig del av de fleste unge menneskers liv. I følge den landsomfattende undersøkelsen Ung i Norge som ble gjennomført i 2002, hadde 95 prosent av ungdommene PC hjemme, og 85 prosent hadde internettoppkobling (Torgersen 2004). Nyere studier viser at også i såkalte lavinntektshushold er det over 80 prosent som har PC hjemme (Sandbæk 2004, Smette, Moshuus og Torgersen 2007). I denne sammenheng har en rekke forskere diskutert faren for såkalte digitale skiller, det vil si skiller i tilgang og brukskompetanse på bakgrunn av blant annet kjønn, foreldrebakgrunn og klasse. Ikke alle behersker og utnytter den nye teknologien like godt. Vi skal ikke her gå nærmere inn på klasserelaterte bakgrunnsvariabler, men konsentrere oppmerksomheten om kjønn og foreldrebakgrunn.

7.2 Bruk av PC

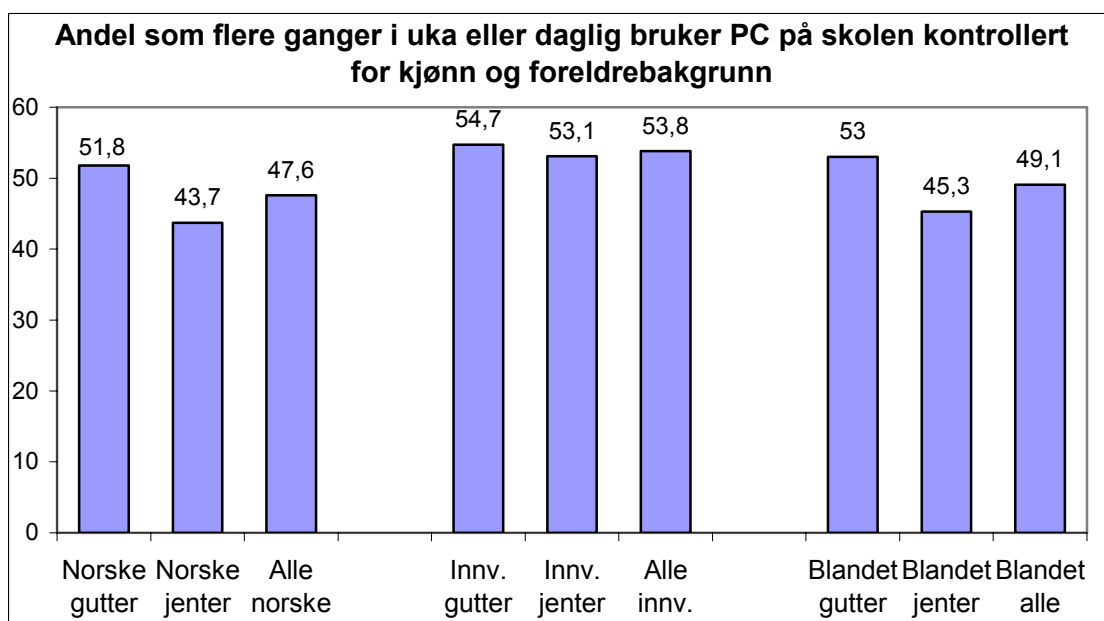
7.2.1 PC i skolen

Ikke minst i skolesammenheng er PC-bruk blitt vanlig. Det er fra flere hold blitt uttrykt bekymring for at guttene i størst grad bruker denne teknologien og dermed har et konkurransefortrinn. Er dette et mønster vi finner igjen i undersøkelsen?



Guttene er i klart flertall blant de som bruker PC på skolen «daglig». 25,1 prosent av guttene mot 18,4 av jentene oppgir at de bruker PC daglig. Likevel ligger ikke jentene langt unna om vi også trekker inn de som bruker PC flere dager i uka og minst en dag i uka. Skillet er der i guttens favør, men uten at det kan betegnes som stort.

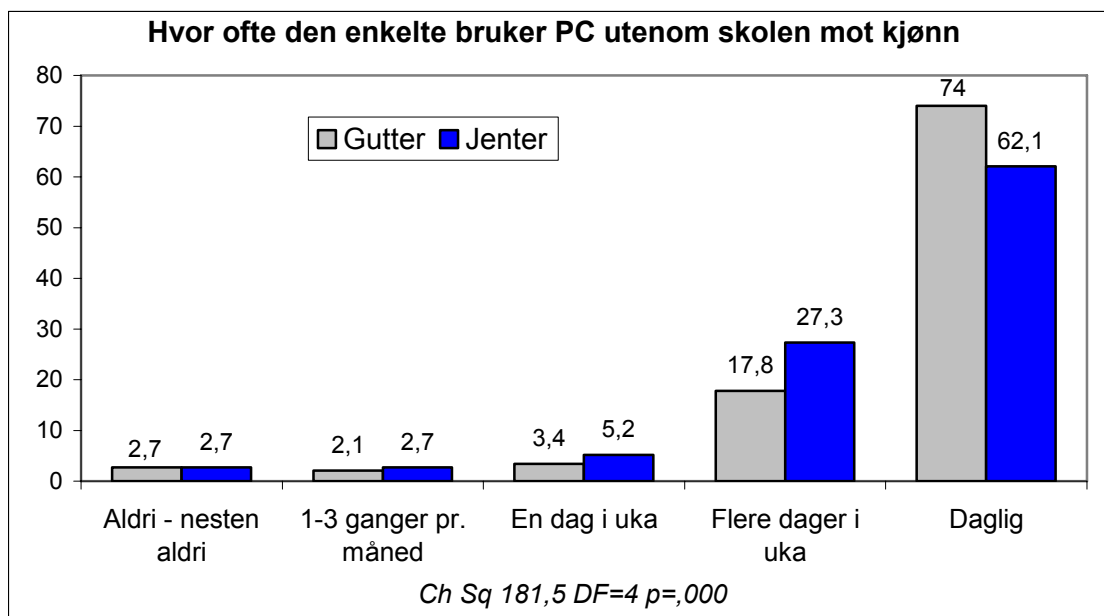
Hvilke forskjeller er det ut fra kjønn og foreldrebakgrunn? I fortsettelsen ser vi på andel som svarer at de bruker PC enten «flere dager i uka» eller «daglig» på skolen.



Unge med innvandrerbakgrunn bruker PC mest på skolen, og blant disse er det heller ikke signifikante forskjeller mellom gutter og jenter. Både blant unge med norskfødte foreldre og blant de med en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land er det imidlertid guttene som bruker PC oftest. Det kan se ut til at skolen virker utjevne for elevenes bruk av PC.

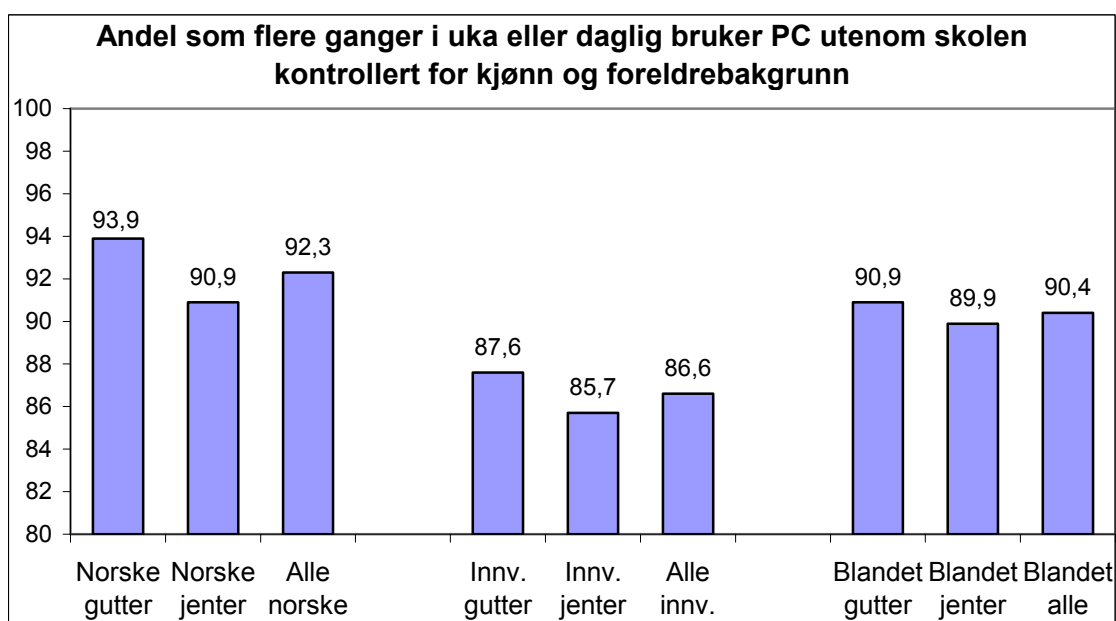
7.2.2 PC hjemme

Hvor mye bruker de unge PC når de er hjemme. Utgjør PC-en et viktig innslag i de unges hverdag?



Igjen ser vi at det er guttene som er storbrukerne — også utenom skolen. Hele 74 prosent av guttene oppgir at de daglig bruker PC hjemme, mot 62,1 prosent av jentene. Likevel er det flest av jentene som svarer at de bruker PC flere dager i uka. Det gjelder for 27,3 prosent av jentene og 17,8 prosent av guttene. Det overveiende flertallet av ungdom bruker PC hjemme minst en gang i uka. Av jentene er det 5,2 prosent som bruker PC hjemme sjeldnere enn hver uke og blant guttene 4,8 prosent.

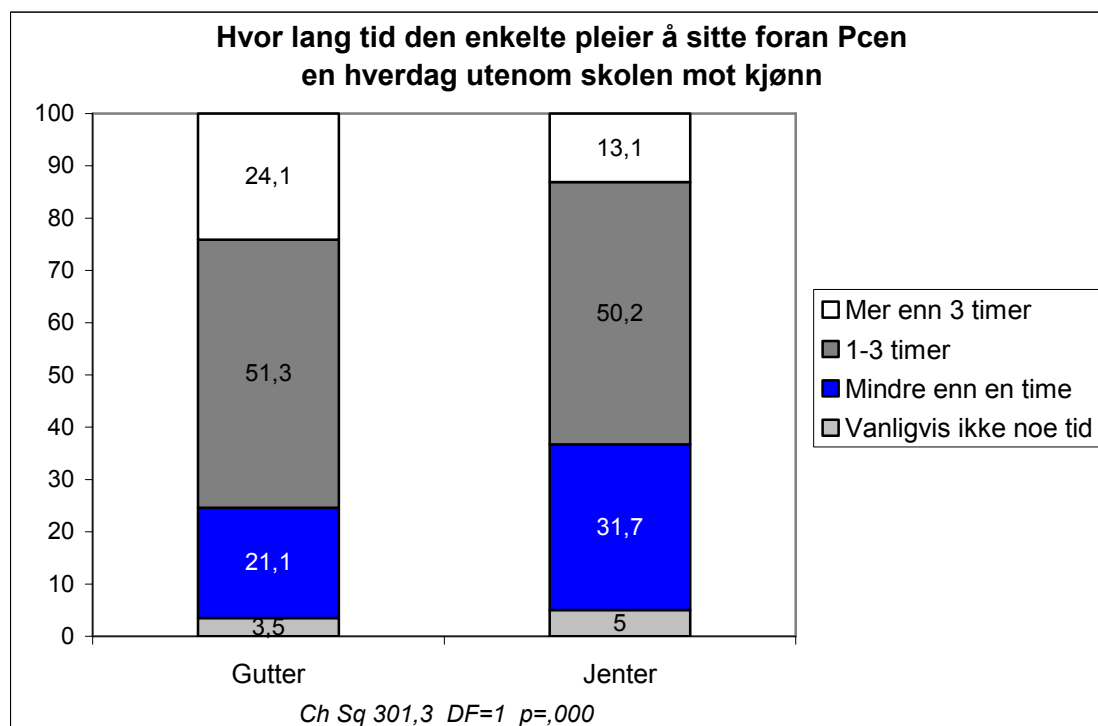
Et mer sammensatt bilde kommer fram om vi også ser på betydningen av foreldrebakgrunn:



Figuren kutter stolpene på 80 prosent. De visuelle forskjellene i figuren framstår derfor som langt større enn de i virkeligheten er. Uansett foreldrebakgrunn er det en tendens til at guttene bruker PC hjemme mest. Mest aktive er norske gutter. 93,9 prosent av norske gutter har brukt hjemme-PC flere ganger i uka. Også unge med en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land skårer relativt høyt. De som bruker PC minst hjemme er unge jenter med innvandrerbakgrunn. I denne gruppa er det 85,7 prosent som bruker PC hjemme flere ganger i uka. Forskjellen opp til norske gutter er på 8,2 prosent. Hovedbildet er at unge, uansett etnisk bakgrunn og om de er gutter eller jenter, bruker PC mye hjemme. Samtidig er det en tendens til at unge med innvandrerbakgrunn bruker PC litt mindre hjemme, men litt mer på skolen.

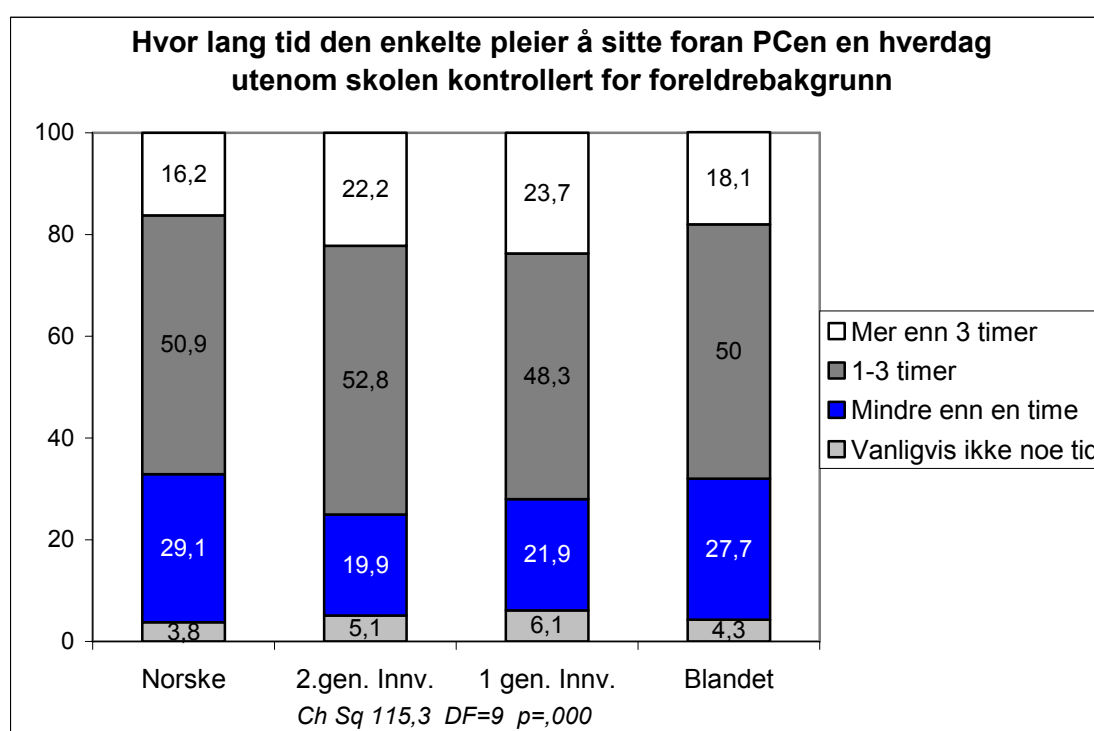
Forskjellene kan reflektere at det ennå ikke er riktig alle som har PC hjemme. Tendensen til at innvandrerfamilier i mindre grad enn majoritetsbefolkningen har tilgang til PC hjemme, kjennes også fra internasjonal forskning (Torgersen 2004). Fra den landsrepresentative Ung i Norge undersøkelsen som ble utført i 2002, vet vi at det særlig er i familier fra Afrika, Latin Amerika og Øst-Europa at andelen PC-er er særlig lav (Torgersen 2004). I familier med bakgrunn i ulike deler av Asia, er derimot andelen nesten like høy som i de norske familiene.

Hvor mye av tida går med til PC bruk hjemme?



Sammenlikner vi andelen som bruker PC i mer enn 3 timer daglig, er det store forskjeller mellom gutter og jenter. 24,1 prosent av guttene mot 13,1 prosent av jentene bruker PC hjemme mer enn 3 timer daglig. For disse ungdommene har PC blitt et medium som i betydelig grad fyller fritida med nytt innhold. Forskjellen kan sees som uttrykk for guttenes større teknologi-interesse, som overensstemmer med tradisjonelle kjønnsrollemønstre. For de som oppgir at de sitter 1–3 timer, er det minimale forskjeller mellom gutter og jenter. 5,0 prosent av jentene og 3,5 prosent av guttene svarer at de vanligvis ikke bruker tid på PC.

Hvilke forskjeller finner vi ut fra foreldrebakgrunn?



Unge med innvandrerbakgrunn har den største andelen som bruker PC mer enn tre timer daglig. Mellom unge med norsk bakgrunn og unge der den ene av foreldrene er norsk og den andre født i et annet land er det bare mindre forskjeller. Fordelingen står litt i motstrid til at det er færre unge med innvandrerbakgrunn som daglig eller flere ganger i uka bruker PC utenom skolen. Et liknende funn ble gjort av Torgersen (2004). Forklaringen til Torgersen er at til tross for at færre innvandrerfamilier har PC, er det flere blant unge med innvandrerbakgrunn som har PC og internett på rommet sitt. De har dermed lettere tilgang uforstyrret av innsyn fra andre familie-medlemmer.

7.3 Andre IKT relaterte aktiviteter

Den nye mediehverdagen inneholder også en rekke andre tilbud og muligheter. Det handler for eksempel om DVD, TV-spill og musikk. I dette avsnittet skal vi nærmere forsøke å tegne et mer konkret bilde ikke bare av hvor mye disse nye mediene brukes, men også hva de brukes til.

Tabell 7.1: Hvor ofte den enkelte driver med ulike IKT relaterte aktiviteter:

	Aldri eller nesten aldri	1-3 dager pr. mnd	En dag i uken	Flere dager i uka	Daglig eller nesten daglig
Ser på videofilmer/DVD	7,4	32,2	33,9	21,0	5,5
Spiller TV-spill (Playstation m.m)	41,6	20,7	15,3	15,1	7,2
Spiller PC-spill	43,2	15,9	11,5	14,9	14,5
Gjør lekser eller skolearbeid på PC-en	12,7	24,6	26,1	26,1	10,4
Skriver eller leser e-post	13,9	16,7	20,9	29,1	19,4
Chatter med andre på nettet inkl. MSN	7,3	5,0	8,2	25,3	53,9
Leter etter konkret informasjon på internett	6,6	13,7	23,6	36,0	20,1
Laster ned musikk	15,1	9,7	13,6	29,7	31,8
Tegner eller jobber med bilder på PC-en	37,1	22,4	15,9	14,0	10,6
Lager egne programmer, demoer, spill og lignende	78,8	7,9	4,7	3,8	4,7
Bruker PC til andre ting	25,8	15,1	14,9	19,1	25,2

Disse nye mediene dekker et betydelig underholdningsbehov. Det er svært vanlig å se på DVD eller videofilm. 60,4 prosent ser minst en DVD eller videofilm i uka. I tillegg er det et rikholdig utvalg av denne typen filmer for unge også på diverse TV-kanaler og via internett. Unge ser mye på film og kinobesøk utgjør bare en liten del av det totale filmkonsumet. Tilsvarende går det en god del i diverse elektroniske spill – både playstation og PC-spill. 37,6 prosent oppgir at de spiller playstation eller TV-spill minst en gang i uka, mens 40,9 prosent spiller PC-spill. 41,6 prosent oppgir at de «aldri eller nesten aldri» spiller TV-spill mens 43,2 prosent «aldri eller nesten aldri» spiller PC-spill.

Det er etter hvert svært vanlig å bruke PC-en til leksearbeid. 62,6 prosent bruker PC minst en gang i uka for å gjøre lekser, mens bare 12,7 prosent «aldri eller nesten aldri» bruker PC til leksearbeid. Mange leiter også etter konkret informasjon på internett. Hele 79,7 prosent oppgir at de gjør dette minst en gang i uka.

Internett er en betydelig sosial kanal. Svært mange unge sender e-poster eller chatter med andre på nettet. 69,4 prosent skriver eller leser e-post minst en gang i uka. Tilsvarende er det hele 87,4 prosent som ukentlig eller oftere chatter med andre på nettet. Den typiske brukeren av denne nye teknologien er langt fra noen teknologifrelst nerd uten evne eller vilje til å ha kontakt med andre unge. Tvert om, mye skjer på nettet som det er viktig å være med på. Internett er åpenbart et nytt og mektig forum eller en ny arena for sosiale kontakter og vennskap. Er du ikke på nettet så er faren for å bli hekta av i forhold til jævnaldermiljøet til stede.

Det er også betydelige grupper av unge som bruker PC til å laste ned musikk og til å tegne eller jobbe med bilder. 75,1 prosent oppgir at de laster ned musikk minst en gang i uka mens 40,5 prosent jobber med bilder og visuelle uttrykk. Ikke så mange lager egne programmer, demoer, spill og lignende. Endelig svarer 59,2 prosent at de minst en gang i uka bruker PC til «andre ting». Hva «andre ting» mer konkret impliserer er det ikke informasjon om.

Det er tydelig at PC og denne nye teknologien både fyller et underholdningsbehov, et læringsbehov, et informasjonsbehov og mest av alt et sosialt behov. Når denne nye teknologien så til de grader brukes til å pleie nye former for kontakt og omgang med andre unge, impliserer dette at internett og PC har blitt en viktig og ny dimensjon som setter rammer rundt ungdomslivet.

Hvilke forskjeller finner vi mellom gutter og jenter?

Tabell 7.2: Andel som daglig eller flere dager i uka driver med ulike IKT relaterte aktiviteter kontrollert for kjønn:

	Gutter	Jenter
Ser på videofilmer/DVD (p=,000)	31,7	25,1
Spiller TV-spill (Playstation m.m) (p=,000)	37,8	7,9
Spiller PC-spill (p=,000)	50,2	10,0
Gjør lekser eller skolearbeid på PC-en (p=,027)	37,5	35,5
Skriver eller leser e-post (p=,000)	46,5	50,3
Chatter med andre på nettet inkl. MSN (p=,024)	78,6	80,4
Leter etter konkret informasjon på internett (p=,000)	59,8	52,6
Laster ned musikk (p=,000)	66,3	57,0
Tegner eller jobber med bilder på PC-en (p=,000)	27,2	22,3
Lager egne programmer, demoer, spill og lignende (p=,000)	12,2	5,2
Bruker PC til andre ting (p=,000)	54,4	34,9

Det er tydelige kjønnsforskjeller mellom gutter og jenter i hvordan denne nye teknologien brukes. Jenter skriver og leser e-post mer enn guttene, og de chatter mer med andre. Jenter bruker altså internett mest til sosiale formål. Likevel er det ikke store forskjeller mellom gutter og jenter. Guttene er også aktive på denne sosiale arenaen. Når det gjelder alle andre ting er guttene mest aktive. På noen områder er det særskilt stor forskjell mellom gutter og jenter. 50,2 prosent av guttene spiller PC-spill ukentlig eller oftere mot 10,0 prosent av jentene. Tilsvarende spiller guttene langt oftere TV-spill og playstation. Når det gjelder andel som bruker PC til leksearbeid er det en signifikant forskjell i retning av at guttene oftest gjør lekser på PC-en. Forskjellene mellom gutter og jenter er imidlertid svært små. Det er også små forskjeller i andelen gutter og jenter som leiter etter konkret informasjon på nettet.

Hvilke forskjeller er det ut fra foreldrebakgrunn?

Tabell 7.3: Andel som daglig eller flere dager i uka driver med ulike IKT relaterte aktiviteter kontrollert for kjønn og foreldrebakgrunn. Uthevet viser signifikans:

	Gutter norsk bakgrunn	Jenter norsk bakgrunn	Alle norsk bakgrunn	Gutter innv. bakgrunn	Jenter innv. bakgrunn	Alle innv. bakgrunn
Ser på videofilmer/DVD	29,7	18,4	23,8	37,0	29,5	32,9
Spiller TV-spill (Playstation m.m)	36,1	5,3	20,3	42,1	14,2	27,3
Spiller PC-spill	53,4	6,8	29,3	44,4	18,3	30,6
Gjør lekser eller skolearbeid på PC-en	36,9	34,1	35,5	39,6	40,9	40,3
Skriver eller leser e-post	46,1	49,2	47,7	47,1	53,5	50,6
Chatter med andre på nettet inkl. MSN	78,3	81,4	79,9	80,6	79,4	80,0
Leter etter konkret informasjon på internett	60,6	51,1	55,7	58,8	55,9	57,3
Laster ned musikk	66,2	57,0	61,5	65,8	57,9	61,6
Tegner eller jobber med bilder på PC-en	24,9	20,9	22,7	32,1	27,7	29,7
Lager egne programmer, demoer, spill og lignende	9,6	2,9	6,1	18,5	11,1	14,6
Bruker PC til andre ting	53,8	30,6	41,8	54,9	46,9	50,5

Unge med innvandrerbakgrunn bruker mer tid på å se filmer på video eller DVD sammenliknet med norsk ungdom. Særlig er guttene med innvandrerbakgrunn ivrige, mens jentene ser omtrent like mye som norske gutter. Den laveste andelen video/DVD tittere er blant jenter med norskfødte foreldre.

En grunn til at unge med innvandrerbakgrunn ser så mye på video og DVD kan være at filmer fra hjemlandene er lett tilgjengelige i Oslo. Å se på slike filmer kan gi bekreftelse, innsikt og vedlikehold av kunnskap og kulturelle orienteringer på en spennende og underholdende måte. Vi kan likevel ikke ta for gitt at det *er* populærkulturelle genre med røtter i opphavsområdene som utgjør hovedandelen av hvilke filmer de unge ser på. Mest sannsynlig ser de både filmer med referanser til familienes opphavsområder og filmer som inngår i den vestlige anglofile populærkulturen. På ungdomsklubben på Rudenga var det vanlig at de unge så på filmer fra opphavslandet hjemme, mens man på klubben for det meste så på amerikanske og britiske filmer.

Gutter med norsk bakgrunn spiller mest PC-spill, mens gutter med innvandrerbakgrunn spiller mest TV-spill. Spesielt er det få av de norske jentene som driver med denne typen spill. 36,1 prosent av gutter med norsk-fødte foreldre spiller TV-spill daglig eller flere dager i uka og 53,4 prosent spiller PC-spill. Tilsvarende tall for norske jenter er 5,3 og 6,8 prosent. Et liknende mønster, men ikke fullt så skjevt, finnes blant gutter og jenter med innvandrerbakgrunn. Guttene er altså, uansett etnisk bakgrunn, mye mer opptatt av spill og action – helt i tråd med tradisjonelle kjønnsrollemønstre.

Unge med innvandrerbakgrunn bruker PC til leksearbeid i noe større grad enn unge med norsk bakgrunn. 40,3 prosent av unge med innvandrerbakgrunn bruker PC til leksearbeid daglig eller flere dager i uka. Tilsvarende tall for de norske er 35,5 prosent. Både blant de norske ungdommene og blant unge med innvandrerbakgrunn er det små eller ingen forskjeller mellom gutter og jenter. Forskjeller relatert til kjønn og foreldrebakgrunn er heller ikke særlig store for aktiviteter som «skriver eller leser e-post», eller «chatter med andre på nettet inkl. MSN». Likevel er det en tendens til at spesielt jenter med innvandrerbakgrunn skriver og leser mye e-post. Med en viss rett kan vi derfor hevde at sjøl om innvandrerjentene er minst synlige i det offentlige rommet, så er de mest til stede i det virtuelle rommet som internett har skapt.

Flest gutter, både blant de med norsk bakgrunn og de med innvandrerbakgrunn, bruker nettet til å lete etter konkret informasjon på nettet. Forskjellen mellom gutter og jenter er størst blant de norske. Det er også flere gutter enn jenter, uansett etnisk bakgrunn, som laster ned musikk. Andelen som daglig eller flere dager i uka «tegner eller jobber med bilder på PC-en» er størst blant unge med innvandrerbakgrunn. Både blant de med norsk

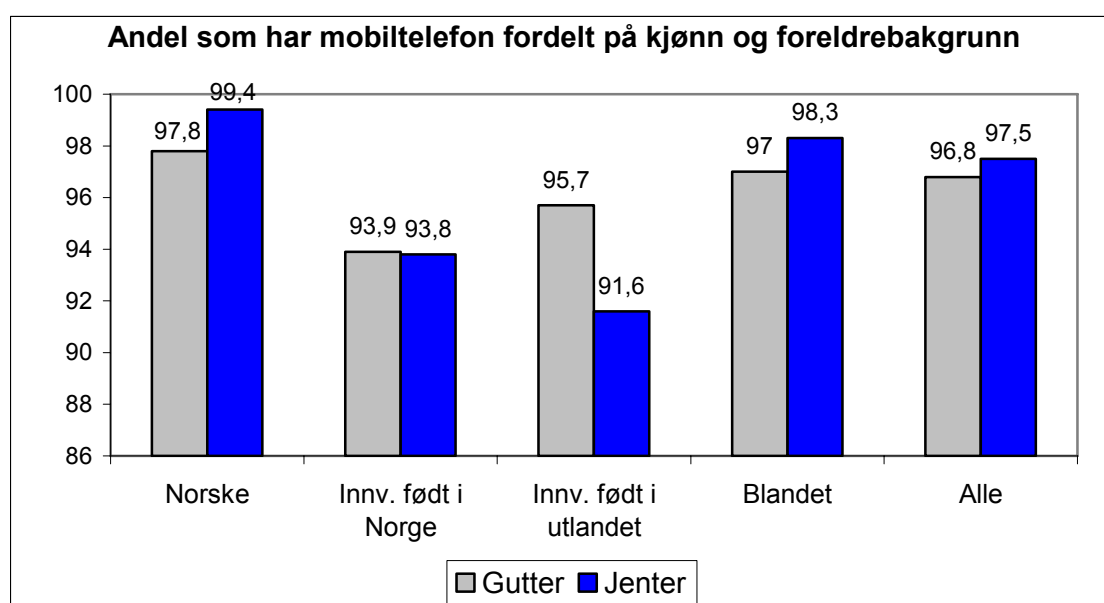
bakgrunn og blant unge med innvandrerbakgrunn er det flest gutter som driver med denne typen sysler. Klart flest av unge med innvandrerbakgrunn, og samtidig langt flere gutter, lager egne programmer, demoer, spill og lignende. 18,5 prosent av gutter med innvandrerbakgrunn bruker PC-en til denne typen aktiviteter «daglig eller flere dager i uka» mot bare 2,9 prosent av norske jenter. Flest unge med innvandrerbakgrunn og flest gutter oppgir at de bruker PC til andre ting. Mellom gutter med norsk bakgrunn og gutter med innvandrerbakgrunn er det ingen forskjell.

Gjennomgangen har vist at det er liten grunn til å mene at introduksjonen av ny teknologi, her representert ved PC og internett, skaper skiller ut fra foreldrebakgrunn. Unge med innvandrerbakgrunn ser ut til å være minst like aktive som norsk ungdom til å ta i bruk denne teknologien til et variert sett av aktiviteter. Den gruppa som i minst grad bruker denne nye teknologien til annet enn sosiale formål, ser ut til å være norske jenter. Likevel gir dette liten grunn til bekymring. Norske jenter klarer seg samtidig best på skolen.

7.4 Mobiltelefon

7.4.1 Utbredelse og bruk

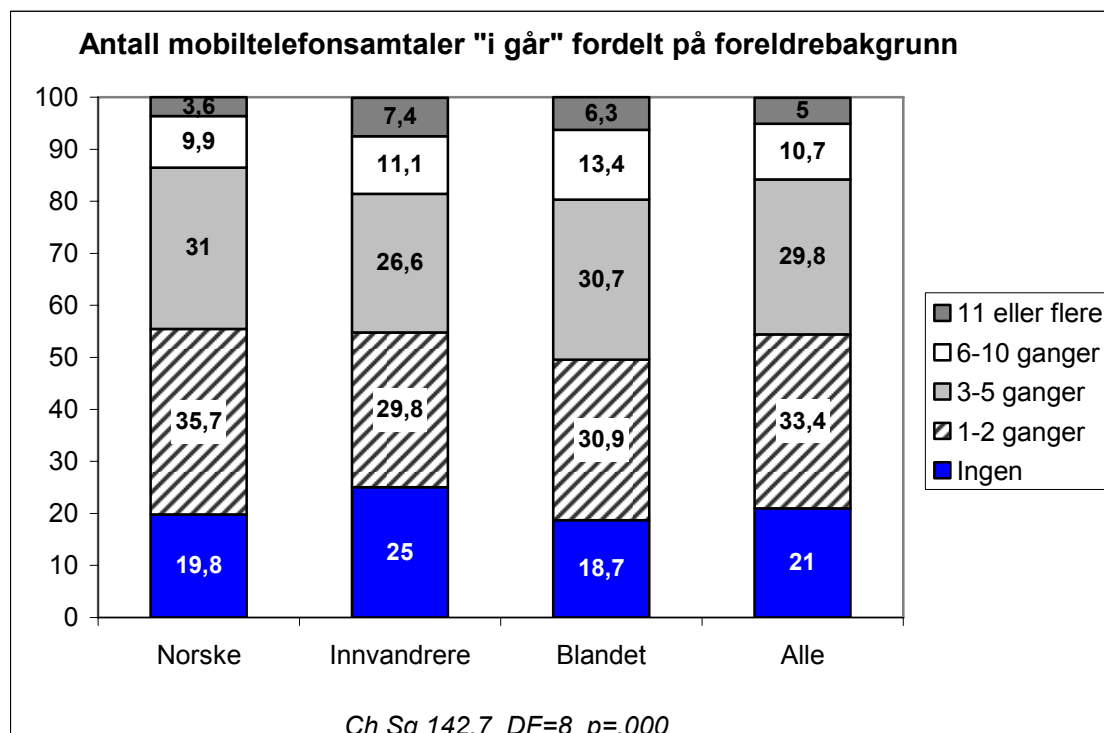
Kanskje er mobiltelefonen i enda større grad enn PC og internett med på å legge føringer for det sosiale livet unge har seg i mellom. I hvilken grad har mobiltelefon blitt allemannseie blant unge i Oslo?



Figuren kutter på 86 prosent. Forskjellene er derfor langt mindre enn det visuelle inntrykket. Forskjellene mellom gutter og jenter er med ett unntak relativt små. Blant unge med innvandrerbakgrunn født i utlandet er det en del færre jenter som har mobiltelefon. Generelt kan vi med stor rett hevde at mobiltelefon har blitt allemannseie blant unge i Oslo. For de unge innebærer egen bærbar telefon større frihet. Tidligere måtte alle i familien bruke den samme hustelefonen i gangen eller på stua. Foreldrene kunne følge med i, og til en viss grad kontrollere, hvem den unge snakket med. Samtidig skaper mobiltelefonen også større tilgjengelighet. Tilgjengelighet innebærer nye former for kontroll. De unge kan alltid nås av foreldrene, og de må ha en god grunn for å slå av mobilen.

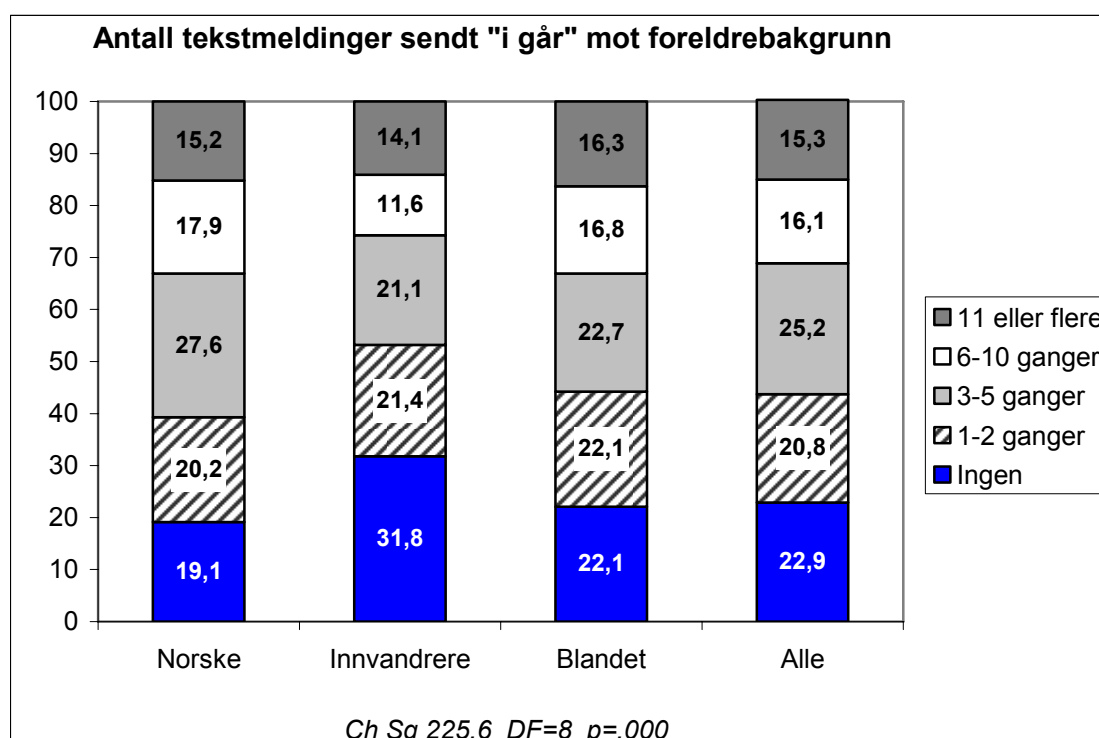
Når nesten alle har mobiltelefon oppstår det en ny form for avhengighet og behov. De få som ikke har mobiltelefon blir lett koblet ut av denne løpende kommunikasjonsstrømmen hvor det planlegges fester og kinobesøk, besøk hos hverandre eller at noen skal dra til byen sammen. Mobiltelefon er ikke lenger luksus. 1950- og 1960-tallets gatehjørne som treffpunkt, samlingssted og kommunikasjonscenter, er rett og slett gått ut på dato.

Hvor mange mobiltelefonsamtaler har de unge i løpet av en dag? De unge har fått følgende spørsmål: Hvor mange ganger snakket du i mobiltelefonen i går?

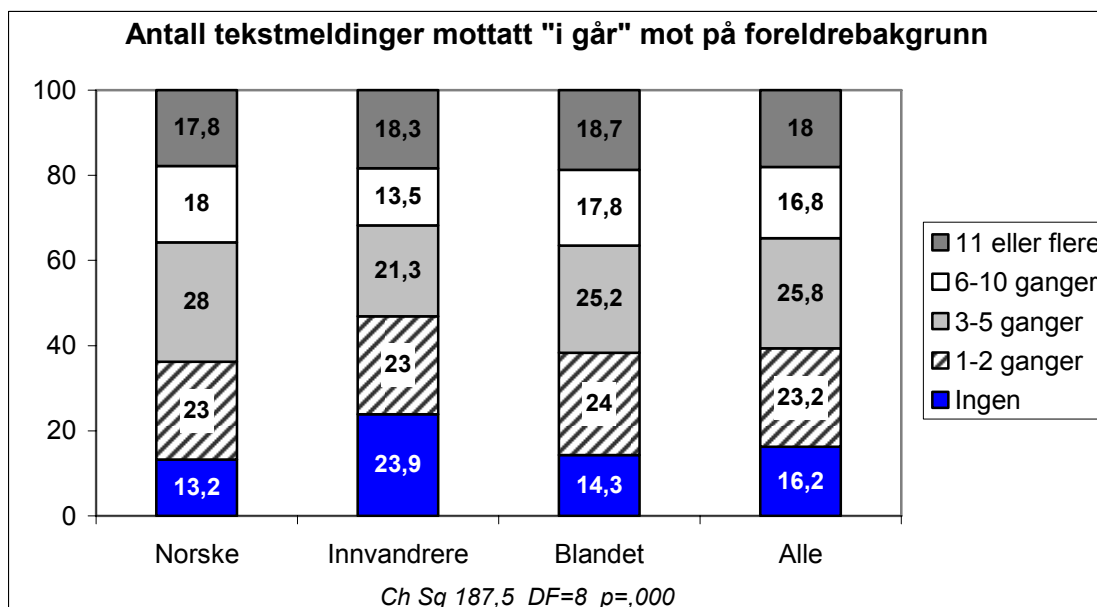


63,2 prosent av de unge har fra 1 til 5 mobiltelefonsamtaler om dagen. 10,7 prosent har 6 til 10 samtaler mens 5,0 prosent har flere enn 10 samtaler. Samtidig er det en gruppe på 21,0 prosent som ikke hadde noen samtaler «i går». Antall samtaler i mobiltelefonen er nokså likt uansett foreldrebakgrunn. Det er likevel noen flere blant unge med innvandrebakgrunn som ikke hadde brukt mobiltelefon «i går». Forklaringen kan være at mens det blant norsk ungdom nærmer seg 100 prosent dekning er det ennå litt igjen før alle unge med innvandrebakgrunn har mobiltelefon.

Hvor mye brukes mobiltelefonen til å sende tekstmeldinger?

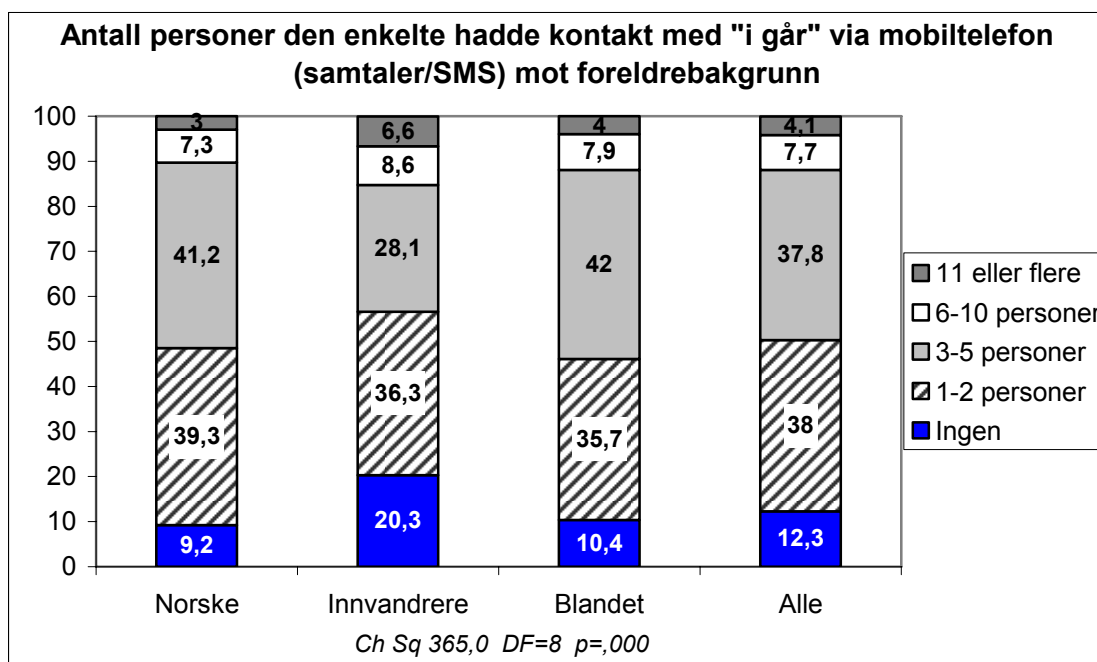


De norske ungdommene ser ut til å sende flest tekstmeldinger. I denne gruppa var det 33,1 prosent som hadde sendt 6 tekstmeldinger eller flere mens 19,1 prosent ikke hadde sendt noen slike meldinger. Unge med innvandrebakgrunn sender færrest tekstmeldinger. 25,7 prosent hadde sendt 6 meldinger eller flere mens 31,8 prosent ikke hadde sendt noen slike meldinger.



Sammen med unge som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land er det norsk ungdom som mottar flest tekstmeldinger. 35,8 prosent av de norske ungdommene hadde mottatt 6 meldinger eller flere «i går» mens 13,2 prosent ikke hadde mottatt noen tekstmeldinger. Tilsvarende tall for unge med innvandrerbakgrunn er 31,8 prosent og 23,9 prosent. Forskjellene er altså ikke spesielt store og skyldes nok i første rekke at en del av innvandrerungdommene fremdeles ikke har mobiltelefon.

Er det, ut fra foreldrebakgrunn, forskjeller i antall personer den enkelte unge har kontakt med på mobiltelefonen i løpet av en dag?

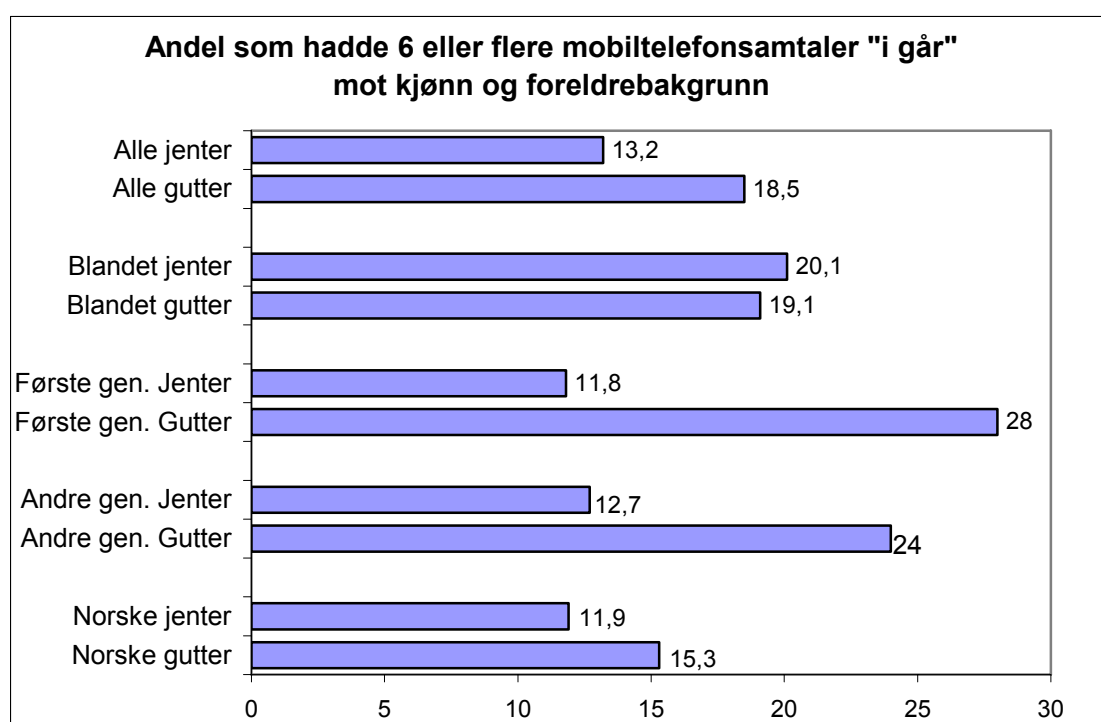


Samla er det 11,8 prosent som har hatt kontakt med 6 personer eller flere mens 12,3 prosent ikke har hatt kontakt med noen via mobiltelefon. Unge med innvandrerbakgrunn skiller seg ut ved at de har noen færre kontakter. 53,9 prosent av de som har en av foreldrene fra Norge og den andre fra et annet land har hatt kontakt med 3 personer eller flere. Tilsvarende tall for de med norsk bakgrunn er 51,5 prosent og for unge med innvandrerbakgrunn 43,3 prosent.

7.4.2 Kjønnforskjeller i bruk av mobiltelefon

Er det guttene eller jentene som er de hyppigste brukerne av mobiltelefon? Ut fra tradisjonelle oppfatninger om kjønnsroller og kjønnsatferd er det grunn til å mene at jenter er de som ringer mest. Bringer vi inn kjønnsdimensjonen trer en rekke forskjeller tydeligere fram.

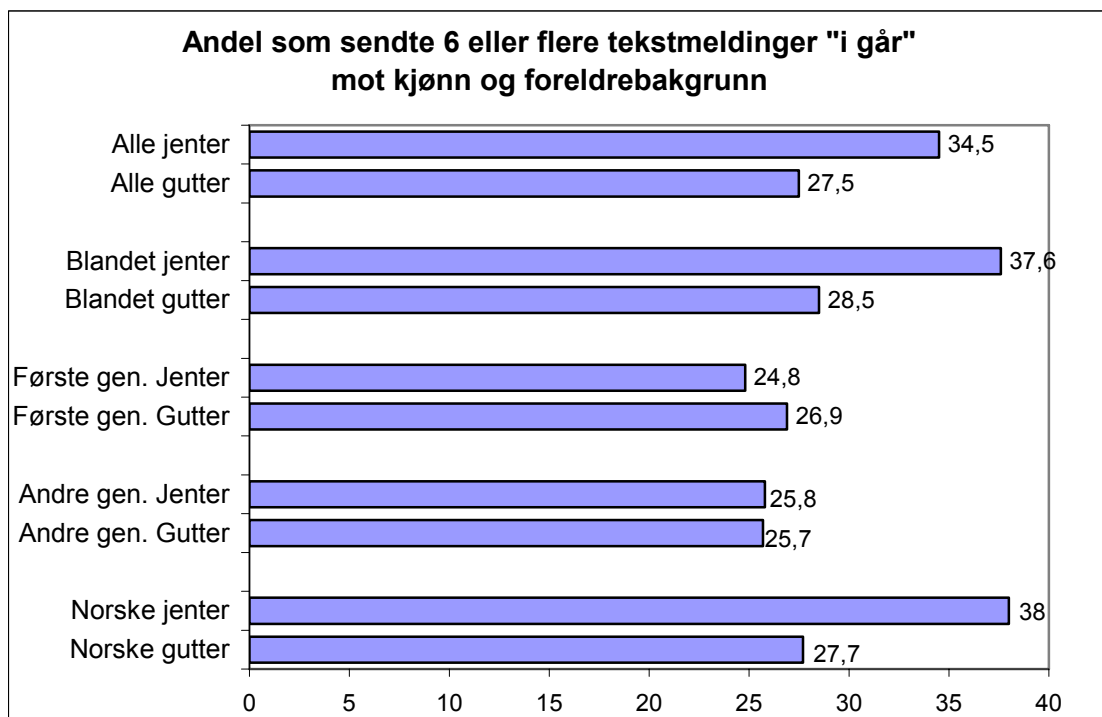
Først skal vi se på andelen mobilsamtaler «i går». For å forenkle er det sett på andelen som hadde 6 samtaler eller flere.



Gutter snakker oftere i mobiltelefon enn jentene. I hele utvalget er det 13,2 prosent av jentene og 18,5 prosent av guttene som har hatt seks samtaler eller mer (Ch Sq 57,2 p=,000). Kjønnforskjellene er tydelige hele veien, bortsett fra blant unge som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land. Flest av høyfrekventbrukerne er gutter med innvandrerbakgrunn,

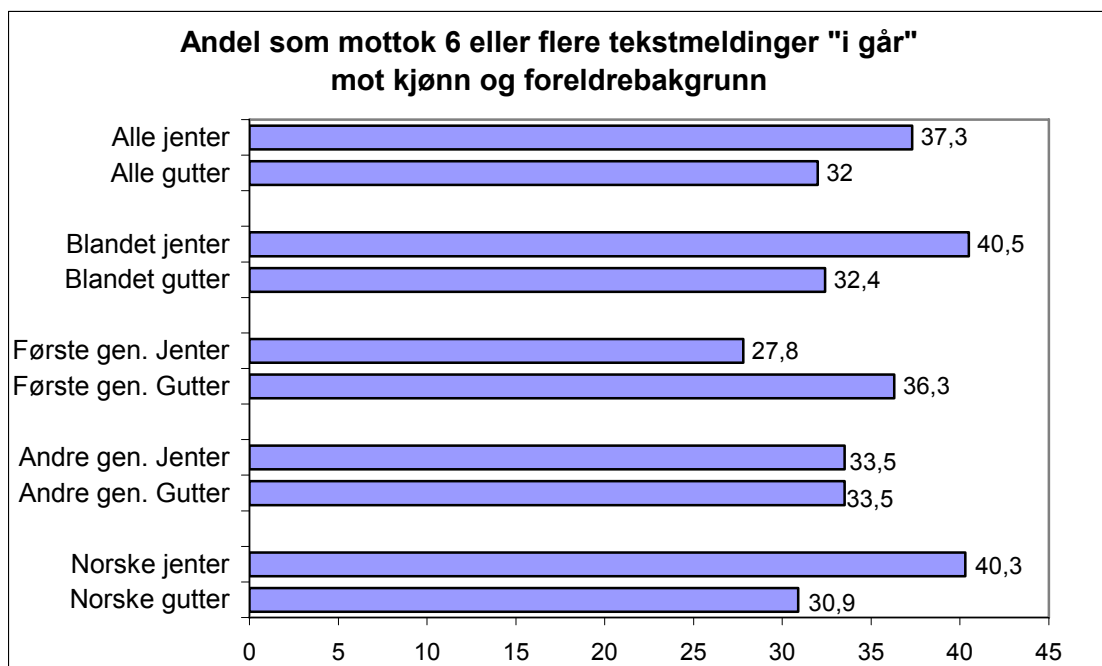
og spesielt første generasjon. I denne gruppa hadde 28,0 prosent hatt 6 samtaler eller mer «i går». Minst antall samtaler hadde jenter med innvandrerbakgrunn og norske jenter. Blant disse jentene er det om lag 12 prosent som har hatt 6 samtaler eller mer.

Hvordan ser resultatene ut med hensyn til antall sendte tekstmeldinger?



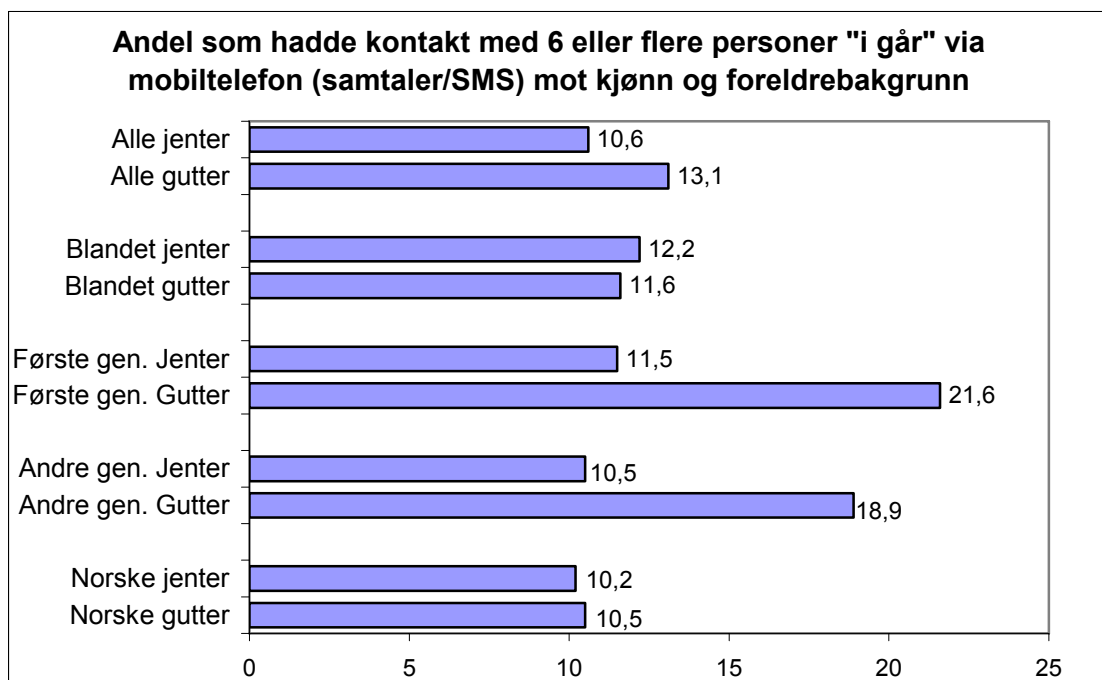
Det er tydelig at tekstmeldingene er jentenes domene og at gutter og jenter bruker mobiltelefonen litt forskjellig. Likevel er forskjellene ikke spesielt store. Av alle hadde 34,5 prosent av jentene mot 27,5 prosent av guttene sendt minst 6 tekstmeldinger «i går» (Ch Sq 60,7 p=,000). Forskjellen mellom gutter og jenter gjelder spesielt for unge med norsk bakgrunn og for de unge hvor den ene av foreldrene er norsk. Blant unge med innvandrerbakgrunn finner vi ikke denne tydelige forskjellen mellom gutter og jenter.

Finner vi samme fordelinger når problemstillingen er hvor mange tekstmeldinger den enkelte unge mottok «i går». Igjen er det sett på andelen som har mottatt 6 meldinger eller flere.



Jentene mottar også flere tekstmeldinger. I hele utvalget er det 37,3 prosent av jentene mot 32,0 prosent av guttene som har mottatt 6 tekstmeldinger eller flere «i går» (Ch Sq 31,3 p=,000). Igjen finner vi et annet mønster blant unge med innvandrerbakgrunn. I første generasjon er det guttene som sender flest tekstmeldinger, mens det i andre generasjon ikke er forskjeller mellom gutter og jenter.

Hvor mange personer hadde de unge kontakt med via mobiltelefonen «i går»? Finnes det også her forskjeller ut fra foreldrebakgrunn og kjønn?



I hele utvalget er forskjellene mellom gutter og jenter relativt små. 10,6 prosent av jentene mot 13,1 prosent av guttene hadde «i går» kontakt med 6 personer eller mer (Ch Sq 15,8 $p=,000$). I første rekke er det gutter med innvandrerbakgrunn som skaper disse forskjellene. I første generasjon er det 21,6 prosent av guttene som har hatt kontakt med 6 personer eller flere «i går» og i andre generasjon 18,9 prosent. Tilsvarende tall for jentene er 11,5 prosent og 10,5 prosent. Jenter med innvandrerbakgrunn ligger på nivå med norske gutter og jenter.

8 Verdier

8.1 Nye utfordringer

Overgangen fra å være barn til å bli ung innebærer i høy grad et skifte av perspektiv. Fra at barnet lever i en liten beskytta og privat familiesfære må den unge forholde seg til helt andre kontekster og utfordringer. Den unge er i ferd med å bli samfunnsborger. Det impliserer at handlingsrom, perspektiv og problemstillinger utvides og fordypes kraftig. Piaget hevder at fra 12-års alder skjer det et skifte i individets evne til persepsjon, kognitiv læring og evnen til hypotetisk tenking. Ordforrådet utvides, og de forhold som den unge er i stand til å sette seg inn i, blir av langt mer kompleks karakter. «Både affektivt og intellektuelt trer» den unge «inn i de voksnes samfunn» og blir til «et individ som konstruerer systemer og teorier» (Piaget 1973:24). Den unge kan tenke mer logisk og abstrakt om ulike situasjoner, og vurdere politiske, filosofiske og religiøse spørsmål ut fra nye perspektiver.

I denne prosessen mister tidligere erkjennelser sin gyldighet, eller de må bearbeides og prøves på nytt. Problemstillinger knytta til identitet, moral, politikk, verdier, helhet og sammenheng, blir i denne aldersfasen viktig. Barnetrua er ikke lenger selvsagt eller innlysende. Hvor viktig er de jamnaldrende, og hvor viktig er foreldrene i den nye meningsdannelsen som skjer?

Oppmerksomheten skal konsentreres om hvilke verdier og holdninger som fordeler seg blant ungdom i Oslo. Har unge med innvandrerbakgrunn og unge med norskfødte foreldre tilnærmet felles verdisyn, eller finner vi klare forskjeller ut fra foreldrebakgrunn?

I hvilken grad gir det mening å hevde at unge med innvandrerbakgrunn står mellom to kulturer? Dersom det er slik, er det da mellom det norske og de kulturelle føringene knyttet til foreldrenes opprinnelsesområde? Alternativt kan det være slik at unge med innvandrerbakgrunn i stedet nærmer seg en globalisert felles vestlig og postmoderne storbykultur.

Problemstillingene er i første rekke fanget inn ved hjelp av tre ulike batterier eller temaer av spørsmål. Det gjelder:

– Spørsmål om religiøs tro, herunder trosretning, praktisering og hvor mye religionen betyr i hverdagen. Videre er det en del spørsmål om fenomener som ofte knyttes til såkalt «nyreligiøsitet», blant annet tankeoverføring, astrologi, spiritisme o.s.v.

– Spørsmål eller utsagn om politikk og samfunnsspørsmål som dekker temaet fra «å senke avgiftene på bensin og diesel» til «å beskytte miljøet mot forurensing».

– Spørsmål om syn på framtida. Disse handler om håp og tru på det gode liv, men også om valg av utdanning.

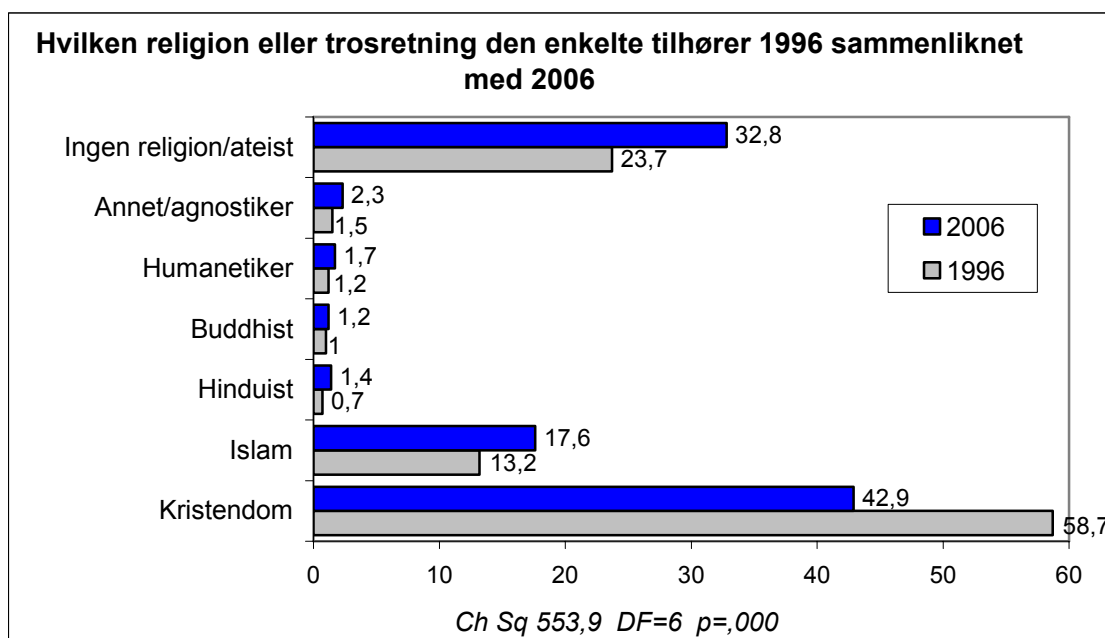
8.2 Religion

8.2.1 Ulike religiøse retninger

En side ved å ta steget fra å være barn til å bli ung er at den enkle og klare barnetrua framstår som fylt med ubesvarte spørsmål og paradokser. Trur tenåringer i Oslo på en gud? I tilfelle svaret er ja – hvilken gud tror de på, og hvor dypt stikker den religiøse overbevisningen?

Det første spørsmålet de unge fikk om sin religiøse tro var både i 1996 og 2006: «Hvilken religion eller trosretning tilhører du?» Svaralternativene var todelt. Den enkelte kunne enten på egen hånd skrive navnet på den religionen han eller hun tilhørte, eller krysse av for: «Jeg tilhører ingen religion».

Følgende figur viser fordelingen av svarene både i 1996 og 2006.



Fra 1996 til 2006 har det skjedd noen klare endringer. Vi har fått litt flere som oppgir at de er buddhister, hinduister, humanetikere og «annet». Disse kategoriene innbefatter likevel fremdeles bare små grupper av ungdom. Fremdeles er det flest som oppgir at de er kristne. Men andelen kristne er

likevel redusert fra 58,2 til 42,9 prosent. Det er en betydelig tilbakegang på hele 15,3 prosent, og har som konsekvens at unge som bekjenner seg til kristendommen i en eller annen form er i klart mindretall i ungdomsbefolkningen i 2006.

Andelen muslimer har gått noe fram, fra 13,2 til 17,6 prosent. Det må sees i sammenheng med økningen av andelen innvandrerfamilier i Oslo, der mange har tilknytning til Islam. Den gruppa av unge som har økt mest er likevel de som svarer at de ikke tilhører noen religion eller at de er ateister – fra 23,7 prosent i 1996 til 32,9 prosent i 2006. Dersom humanetikerne regnes inn i denne gruppa er det i 2006 34,6 prosent som svarer at de er ateister eller ikke tror på noen gud.

Mer nyanserte svar får vi om vi ser nærmere på forskjeller vi finner ut fra foreldrebakgrunn.

Tabell 8.1: Hvilken religion eller trosretning den enkelte tilhører mot foreldrebakgrunn 1996 og 2006:

	Norsk bakgrunn 1996	Innv. bakgrunn 1996	Blandet 1996	Norsk bakgrunn 2006	Innv. bakgrunn 2006	Blandet 2006
Kristendom i ulike varianter	69,8	21,8	61,7	53,6	17,7	47,9
Islam	,2	60,2	2,5	,3	60,0	5,9
Hinduisme	,0	3,2	,0	,1	5,0	,1
Buddhist	,1	4,0	,7	,2	3,5	1,2
Humanetiker	1,6	,2	1,3	2,3	,3	2,0
Annet inkludert agnostiker	,9	2,7	2,8	1,5	3,4	3,3
Ingen religion/ ateist	27,5	7,9	31,1	42,0	10,0	39,5

Det er til dels dramatiske forskjeller mellom de ulike gruppene. Den mest iøynefallende endringen ser vi blant unge med norskfødte foreldre. Selv om det her fremdeles er et knapt flertall som slutter opp om kristendommen, har andelen gått tilbake med hele 16,2 prosent; fra 69,8 prosent i 1996 til 53,6 prosent i 2006. Samtidig er andelen som er ateister eller ikke tror på noen gud økt fra 27,5 prosent til 42,0 prosent. Inkluderes humanetikerne i dette tallet er andelen unge med norskfødte foreldre som svarer at de ikke tror på noen gud, 44,3 prosent. Bildet viser med andre ord at både kristendom og gudstro blant unge med norskfødte foreldre har sunket betydelig fra 1996 til 2006.

Av unge med innvandrerbakgrunn er det rundt 60 prosent både i 1996 og 2006 som oppgir at de er muslimer. Når andelen muslimer i ungdoms-

befolkningen har økt skyldes det derfor at andelen innvandrere har økt. Andelen med innvandrerbakgrunn som svarer at de er ateister eller ikke tilhører noen religion har økt svakt fra 7,9 prosent i 1996 til 10,0 prosent i 2006.

De unge som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land, likner mest på de unge med norskfødte foreldre. Likevel har det i denne gruppa vært en liten økning i tilknytningen til islam, fra 2,5 prosent i 1996 til 5,9 prosent i 2006. Det er også 1,2 prosent av disse som oppgir at de er buddhister.

Hvilke forskjeller er det ut fra kjønn? Det er sett på utvalget fra 2006 og kontrollert for foreldrebakgrunn.

Tabell 8.2: Hvilken religion eller trosretning den enkelte tilhører mot kjønn og foreldrebakgrunn 2006:

	Gutter norsk bakgrunn	Jenter norsk bakgrunn	Gutter Innv. bakgrunn	Jenter Innv. bakgrunn	Gutter blandet	Jenter Blandet
Kristendom i ulike varianter	48,5	58,2	17,7	17,7	42,4	53,2
Islam	,4	,3	58,1	61,7	7,0	4,6
Hinduisme	,1	,1	5,6	4,7	,1	,1
Buddhist	,1	,2	3,3	3,7	1,3	1,1
Humanetiker	1,8	2,8	,3	,3	2,1	2,0
Annet inkludert agnostiker	2,2	,8	3,2	3,5	3,6	2,9
Ingen religion/ ateist	46,9	37,7	11,8	8,4	43,4	36,1
	Ch Sq 86,0 p=,000		Ch Sq 11,7 p=,070		Ch Sq 19,4 p=,004	

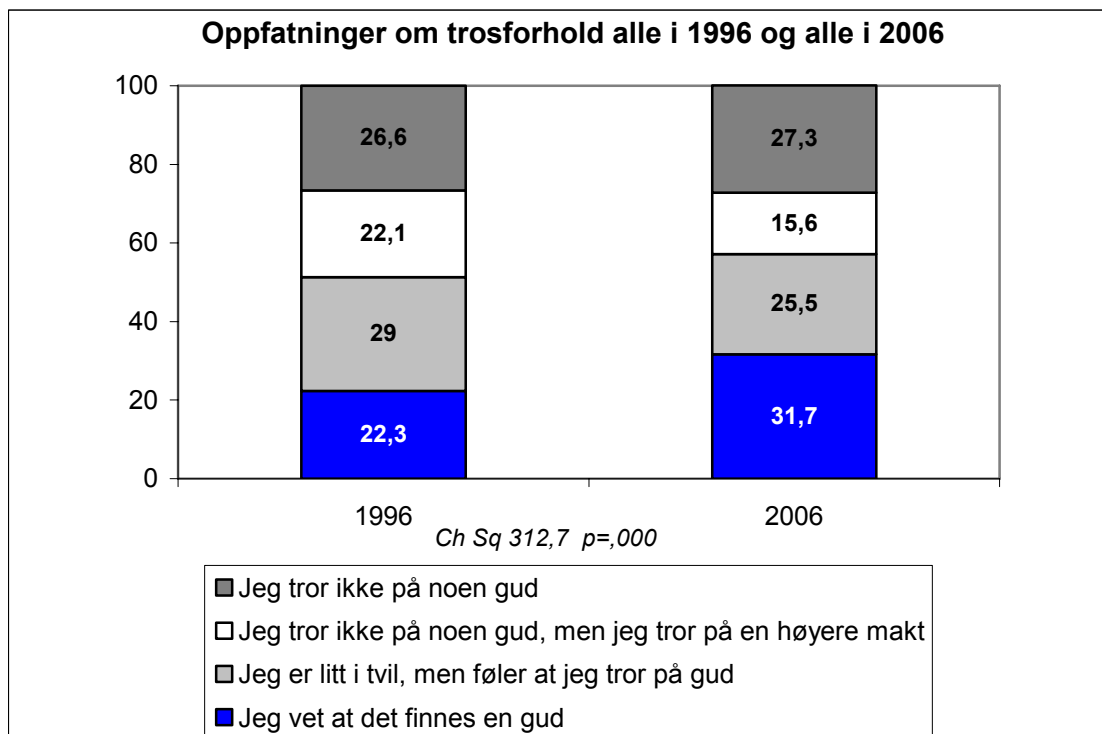
Forskjellene er særskilt tydelige blant unge med norskfødte foreldre. Langt flere av jentene med norskfødte foreldre svarer at de tilhører kristendommen mens tilsvarende færre oppgir at de er ateister eller ikke tilhører noen religion. Blant unge med innvandrerbakgrunn er forskjellene mellom gutter og jenter ikke signifikante på 95 prosent nivå. Likevel er det en tendens til at flere av guttene med innvandrerbakgrunn – 11,8 prosent mot 8,4 prosent – oppgir at de ikke tilhører noen religion.

8.2.2 Overbevisning og religiøs praksis

Videre er det tre spørsmål, som blei stilt både i 1996 og 2006 som mer eksakt forsøker å fange opp styrken i religiøs overbevisning, og i hvilken grad den unge praktiserer sin religion.

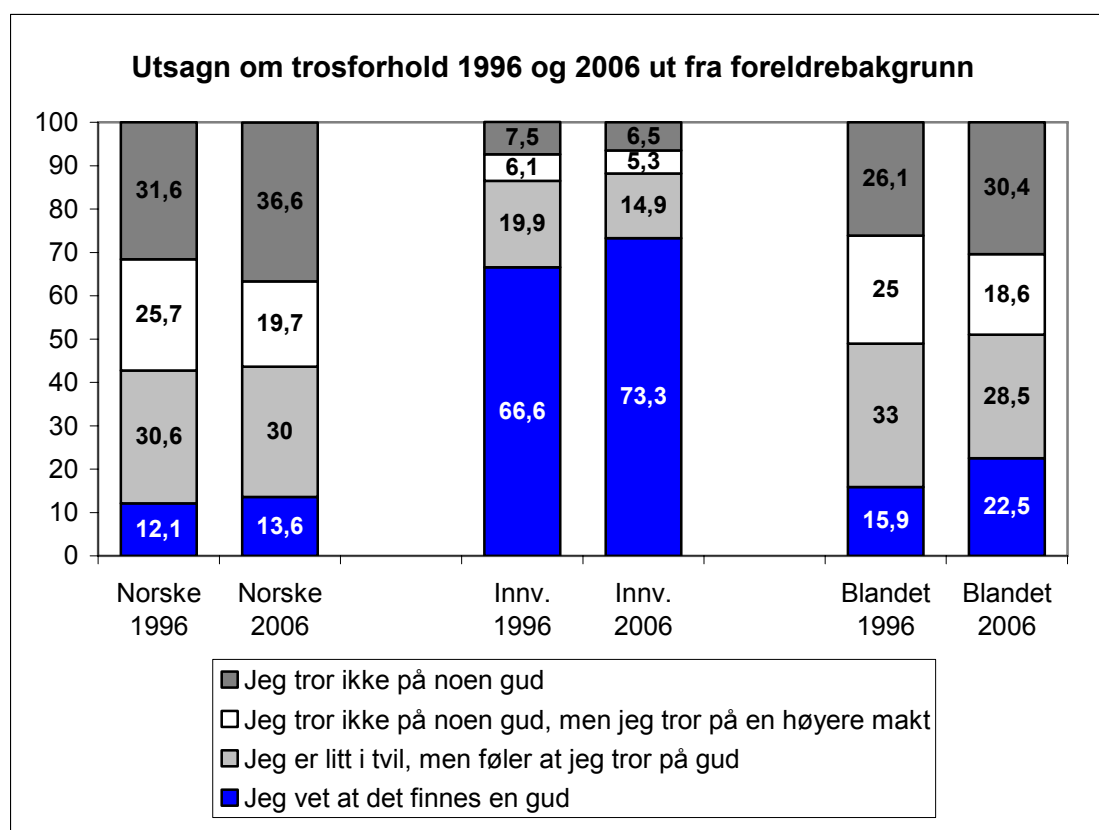
Hvor sikre er de unge i sin religiøse tro? De unge skal velge mellom fire ulike utsagn som går fra full visshet om at det finnes en gud, til ikke å tro at noen gud finnes. De fire utsagna er:

- Jeg vet at det finnes en gud
- Jeg er litt i tvil, men føler at jeg tror på gud
- Jeg tror ikke på noen gud, men jeg tror på en høyere makt
- Jeg tror ikke på noen gud



Sett på bakgrunn av resultatene fra de forrige spørsmålsbatteriene, er fordelingen som vi finner i 2006, overraskende. Totalt sett er andelen ateister tilnærmet konstant. Det er i praksis ingen endring i andelen som svarer at de ikke «tror på noen gud». Lang færre svarer enten at de ikke tror på noen gud, men «på en høyere makt», eller de er «litt i tvil», men samtidig føler at de «tror på gud». Derimot finner vi en sterk økning i andelen «vet at det finnes en gud» – fra 22,3 prosent i 1996 til 31,7 prosent i 2006.

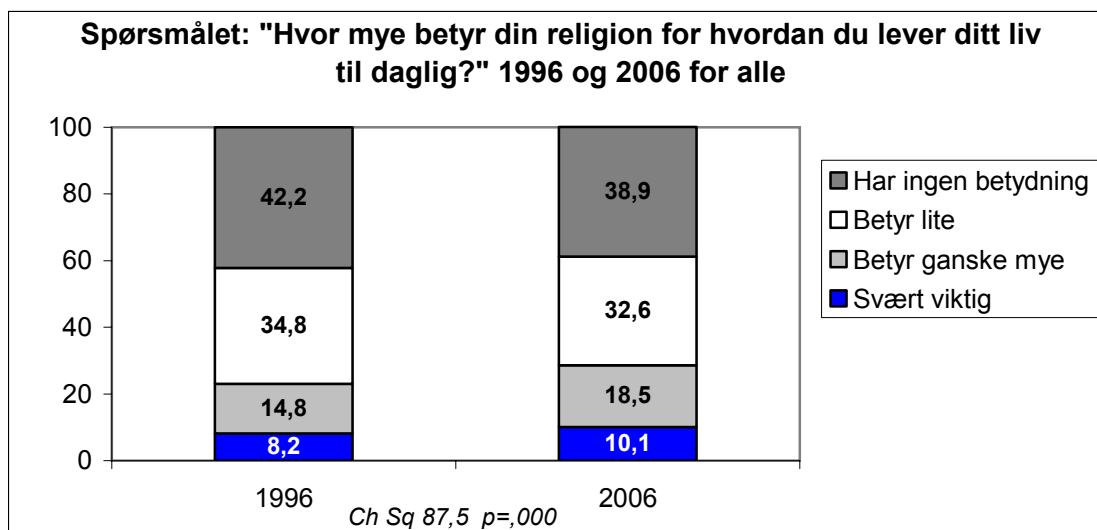
Hvordan fordeler dette seg ut fra foreldrebakgrunn?



De forskyvingene vi finner er signifikante for alle de tre gruppene. For samtlige er det en viss økning i andelen som «vet at det finnes en gud», og en minking i andelene i de to mellomposisjonene. Samtidig er det en tydelig økning i andelene som «ikke tror på noen gud», både blant unge med to norskfødte foreldre, og blant unge der den ene av foreldrene er født i Norge og den andre i et annet land. Bildet indikerer med andre ord en viss polarisering. Ytterpunktene både i form av de som tror fullt og fast og de som er sikre på at det ikke finnes noen gud har styrka seg. Blant unge med innvandrerbakgrunn er mønsteret annerledes. I denne gruppa har det i første rekke vært en økning i andelen som «vet at det finnes en gud» — fra 66,6 prosent i 1996 til 73,3 prosent i 2006.

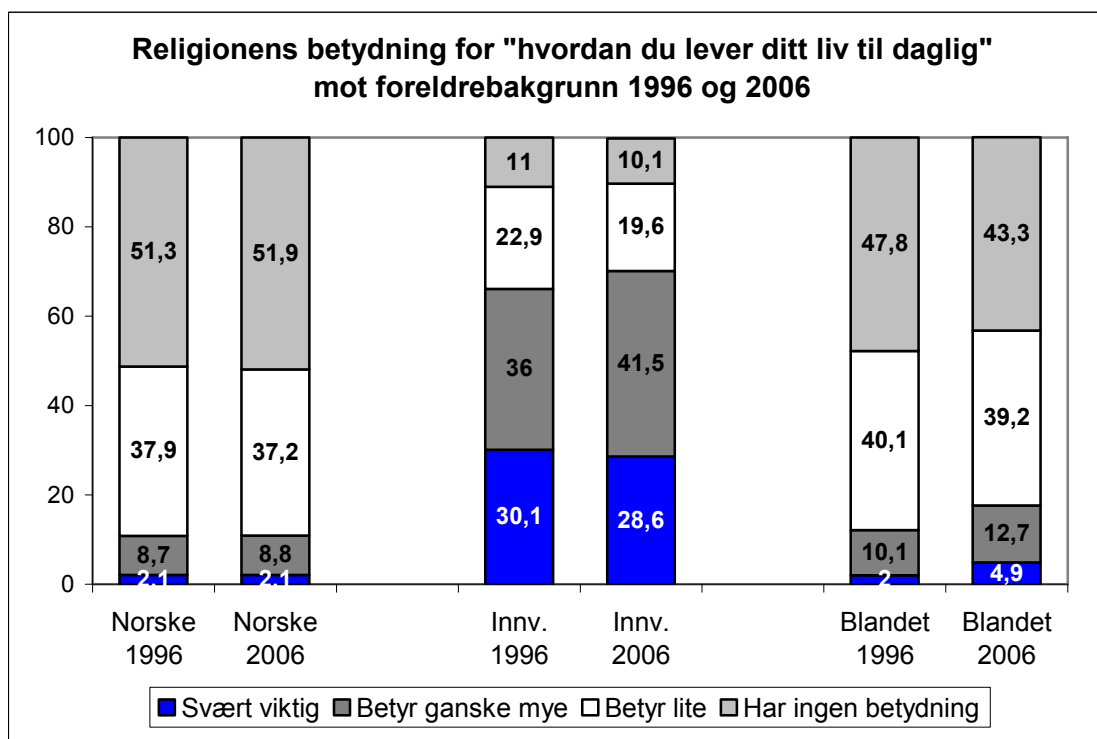
Opplever ungdom at det forholdet de har til religionen påvirker eller angår dagliglivet? Spørreskjemaet inneholder følgende spørsmål: «Hvor mye betyr din religion for hvordan du lever ditt liv til daglig?» Det var følgende fire svaralternativ:

- Svært viktig. Jeg legger stor vekt på å leve etter skriften hver dag.
- Religionen betyr ganske mye for hvordan jeg lever i hverdagen.
- Religionen betyr lite for hvordan jeg lever i hverdagen.
- Religionen har ingen betydning for hvordan jeg lever.



Både i 1996 og 2006 er hovedbildet at religionen betyr lite eller «har ingen betydning» for hvordan de unge lever livene sine til daglig. Likevel er det en tydelig tendens i retning av at flere i 2006 mener at religionene enten «betyr ganske mye» eller er «svært viktig» som rettesnor for hvordan de lever livet sitt. Det gjelder 23,0 prosent i 1996 og 28,6 prosent i 2006.

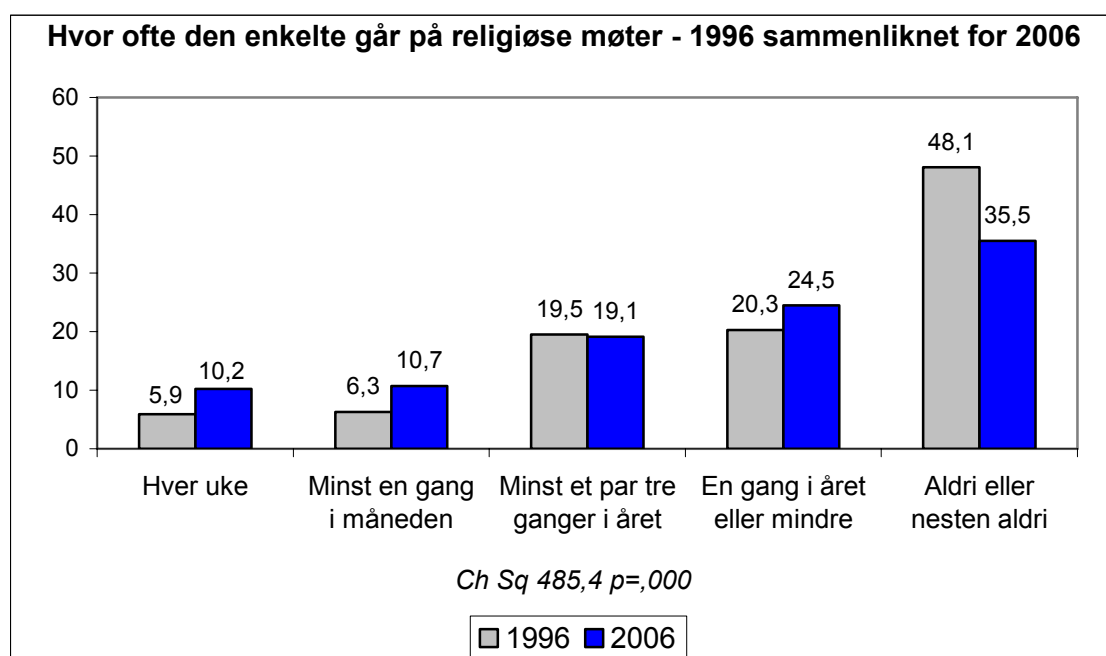
Hvordan er denne fordelingen brutt ned på foreldrebakgrunn?



For unge med norskfødte foreldre er det ingen signifikante endringer fra 1996 til 2006. Både i 1996 og 2006 er det rundt 89 prosent som mener at

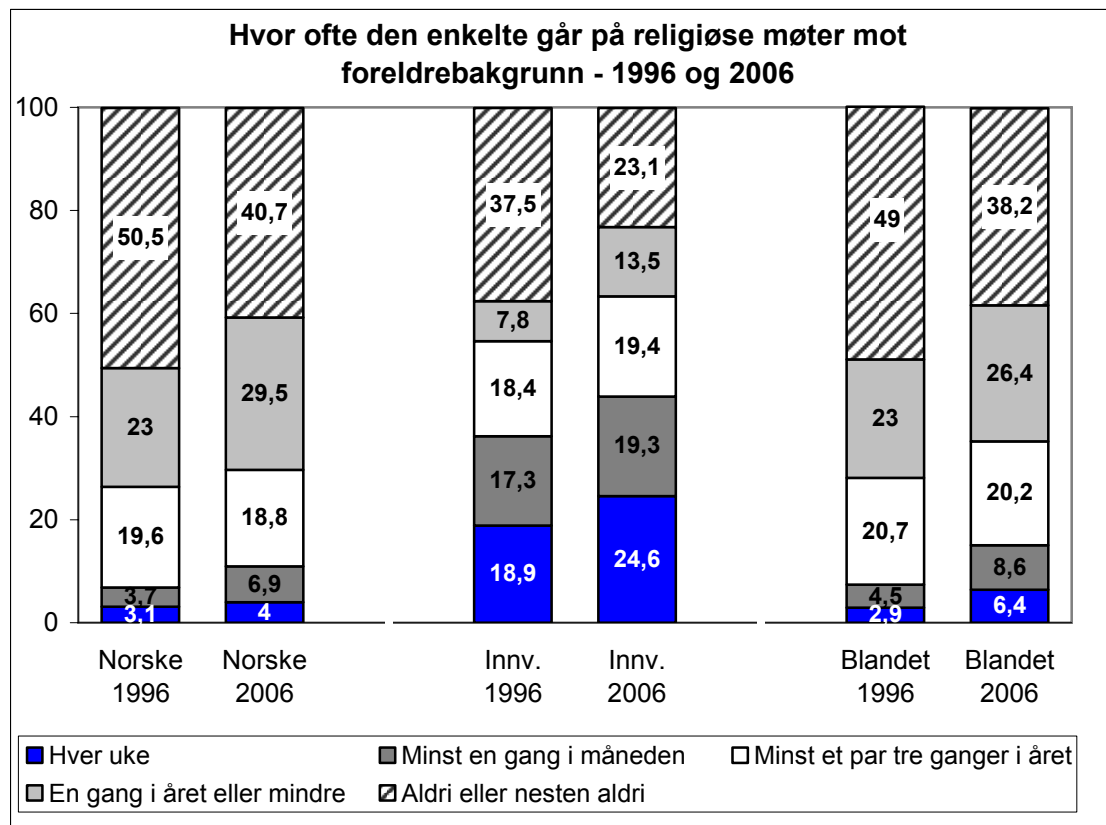
religionen betyr lite eller ingen ting for livsførsel. Både for unge med innvandrerbakgrunn og for de unge som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i utlandet, går tendensen signifikant i retning av at livsførselen i større grad er influert av religion i 2006 sammenliknet med 1996. Spesielt er disse endringene tydelige blant unge der den ene av foreldrene er født i Norge. Grunnen kan ligge i at det i denne gruppa i 2006 er flere av foreldrene som kommer fra Asia og Afrika der religionen generelt står sterkere enn i Norge.

Det tredje spørsmålet i denne rekka om gudstro og religiøs praksis, er formulert som følger: «Hvor ofte går du i kirken, moskeen eller andre steder der det holdes religiøse møter?» Svaralternativa går fra «hver uke» til «aldri eller nesten aldri».



Ut fra disse tallene er det en tydelig økning i religiøs aktivitet målt ved hvor ofte den enkelte går på ulike former for religiøse møter. Flere går minst hver uke og flere går minst en gang i måneden. Andelen som går en gang i måneden eller oftere er økt fra 12,2 prosent i 1996 til 20,9 prosent i 2006. Likevel er det slik at det store flertallet av ungdom bare unntaksvis går på religiøse møter.

Hvilke forskjeller finner vi ut fra foreldrebakgrunn?



Både for unge med norskfødte foreldre, unge med innvandrerbakgrunn og de som har en norskfødt forelder og en født i et annet land, er det en tydelig og signifikant tendens til at andelen som går på religiøse møter har økt. Tilsvarende har andelen som «aldri eller nesten aldri» går på slike møter, gått ned.

Det totalbildet som framkommer er ikke så lett å forholde seg til. På den ene sida har andelen av unge som ikke regner seg å tilhøre noe religiøst samfunn eller trosretning økt. Spesielt er det færre som slutter opp om kristendommen. Dette ser likevel ikke ut til å ha redusert omfanget av religiøse aktiviteter eller religiøse følelser og bekjenneleser. Tvert om, andelen som har et oppriktig og nært forhold til sin gud, har også økt. En mulig tolking er at vi står overfor en økende polarisering. Religiøse spørsmål er et viktigere tema i 2006 sammenliknet med 1996. Det kan ha sammenheng med nærværet av konkurrerende religionsformer. Derfor er det også flere som velger side – enten gjennom å bekrefte sin tro eller ved å tydeliggjøre at de ikke tilhører noe religiøst samfunn eller retning. En annen supplerende tolking er at gudsbildet – spesielt i de norske miljøene – har gjennomgått en privatisering. Det er i større grad opp til den enkelte å forme sin egen gud i sitt eget bilde. Dermed er det også mer legitimt å tro på en gud, eller på en

guddommelig kraft, uten å måtte bekjenne seg til kristendommen eller til andre autoriserte religionsformer.

8.3 Alternative forestillinger

8.3.1 *En ny bølge*

Samtidig som færre sier at de tror på en gud i tradisjonell forstand, blomstrer ulike former for alternative livssyn. Ikke minst innholdet i en rekke populære ukeblad – fortrinnsvis retta mot kvinner – er fylt av denne typen stoff. Såkalte alternative messer med tilhørende produkter har blitt noe i retning av en industri. Det kan dreie seg om alt fra spådomskunster, spiritisme, astrologi, healing, sjelevandring og naturprodukter. Med en fellesbetegnelse kalles disse formene gjerne for nyreligiøsitet. Betegnelsen er ikke nødvendigvis dekkende, fordi det til dels dreier seg om trosforestillinger som har lange røtter, og som fortaper seg i historias mørke.

Hvilken plass slike fenomener og utslag av religiøse følelser har innafor de ulike etablerte religionsformene, er et åpent spørsmål som også innbefatter religionshistoriske problemstillinger. Magi, besvergelses, stjernetyding, ulike ånder og andre overnaturlige vesener med høyst varierende evner og karakteregenskaper, har historisk vært nærværende både innafor islam, kristendommen, jødedommen, hinduisme, buddhisme og ikke minst i de mindre autoriserte folkelige forestillingene knyttet til alle disse store verdensreligionene.

Religionens rolle i de vestlige samfunnsformenes historie er kompleks. I følge en av samfunnsvitenskapenes store fedre, Max Weber, har det med framveksten av de industrialiserte samfunnsformene skjedd en rekke prosesser som sammen har ført til hva han omtaler som en «avmystifisering av verden». Dette innebærer at blant annet en rekke religionsrelaterte forestillinger har mistet innflytelse, samtidig som en sterkere tro på vitenskap og rasjonalitet har økt (Weber 1991(1930)). Flere forskere hevder imidlertid at det i nyere tid også har vokst fram sterke motreaksjoner på dette, noe som innebærer at forestillinger som nylig ble sett på som overtro, igjen har kommet opp, blant annet i kjølvannet av fenomenet kalt «New Age».

Spørsmålet er i hvilken grad denne typen forestillinger virkelig er alternative og representerer en annen dimensjon enn de mer ortodokse og autoriserte variantene av de store religionene? Er det lettere å tro på gjenferd

og spøkelser, eller tankeoverføring og spiritisme, dersom man også tror at det finnes en kristen eller muslimsk gud?

8.3.2 Oppslutning om alternative forestillinger

I 2006 inneholdt spørreskjemaet et batteri av spørsmål som dekket såkalt alternative trosretninger eller forestillinger. Formuleringen var: «I den senere tid har en del alternative trosretninger eller forestillinger blitt populære. Hva mener du? Sett kryss i den ruta som best dekker ditt syn.» Følgende tabell viser hvor utbredt ulike av disse forestillingene er i ungdomsbefolkningen. Her er skilt mellom gutter og jenter. Svaralternativa er:

- Jeg er overbevist om at det er rett.
- Det kan være rett noen ganger.
- Skeptisk, men ikke helt avvisende.
- Jeg er helt sikker på at dette ikke stemmer.

Tabell 8.3: Oppslutning om alternative trosforestillinger mot kjønn. Alle forskjeller mellom gutter og jenter er signifikante på 99 prosent nivå:

		Jeg er overbevist om at det er rett	Det kan være rett noen ganger	Skeptisk, men ikke helt avvisende	Jeg er sikker på at dette ikke stemmer
Spådomskunster (tarotkort, glasskuler)	Gutter	4,3	7,4	22,0	66,3
	Jenter	4,4	21,1	36,1	38,4
	Alle	4,3	14,5	29,3	51,9
Tankeoverføring	Gutter	4,0	8,6	23,2	64,2
	Jenter	4,3	15,4	35,8	44,5
	Alle	4,2	12,1	29,7	54,0
Synske evner	Gutter	6,6	14,1	26,8	52,5
	Jenter	10,8	25,1	33,9	30,2
	Alle	8,8	19,8	30,5	41,0
Astrologi (stjernetyding)	Gutter	5,7	16,1	25,6	52,7
	Jenter	8,7	28,7	32,3	30,2
	Alle	7,2	22,6	29,0	41,1
Spiritisme (tro på ånder)	Gutter	7,5	11,3	24,5	56,7
	Jenter	12,2	20,6	30,9	36,3
	Alle	10,0	16,1	27,8	46,1
Gjenferd og spøkelser	Gutter	12,4	13,1	22,1	52,4
	Jenter	19,2	21,0	26,3	33,5
	Alle	16,0	17,1	24,3	42,6

Mest utbredt er nok trua på gjenferd og spøkelseser. Av alle svarer 33,1 prosent av de unge at de enten er «overbevist om at det er rett» eller at det «kan være rett noen ganger». Tilsvarende er det 29,8 prosent som trur på astrologi, 28,6 prosent som trur på synske evner og 26,1 prosent som trur på spiritisme. Minst tillit har tankeoverføring og ulike former for spådomskunster. 16,5 prosent er enten «overbevist» om at «tankeoverføring er rett» eller at tankeoverføring «kan være rett noen ganger». Tilsvarende tror 18,8 prosent på tarotkort, glasskuler og lignende. Ser vi på andelen som er helt avvisende, eller som er helt sikre «på at dette ikke stemmer», er det flest som totalt avviser tankeoverføring. Det gjelder 54,0 prosent. Derimot er det bare i overkant av 40 prosent som helt avviser synske evner, astrologi og gjenferd og spøkelseser. De fleste unge stiller seg skeptiske til slike fenomener. Samtidig er det hos flertallet av de unge til stede en betydelig grad av usikkerhet.

Vi ser her til dels svært store forskjeller mellom kjønnene. For samtlige spørsmål er det 50 prosent eller flere gutter som er «sikre på at dette ikke stemmer», og tilsvarende en desidert større andel av jentene som stiller seg positive. Oppfatninger om jenter og kvinner som mer irrasjonelle og med en større draging til overtro og mystikk ser ut til å få en ganske tydelig bekreftelse. Imidlertid føyer dette seg også inn i et mønster der jenter generelt er mer religiøse.

I kjølvannet til det mye omtalte «ungdomsopprøret», der 1960 og -70 tallets unge opponerte mot foreldregenerasjonens autoritære trekk og hva som framsto som en overdreven tro på framskritt og vitenskap, vokste også hva Susan Faludi har betegnet som «den andre bølgen av feminisme» fram (Faludi 2000:600, Berger, Berger og Kellner 1973). Her ble trekk som tidligere var assosiert til tradisjonelle forestillinger om feminitet løfta fram som en del av det feministiske prosjektet og opposisjonen mot «mannsamfunnets» vekt på hierarki, vitenskap og «fornuft» (Vestel 2004:348-360, Giddens 1992, Berger, Berger og Kellner 1973). Det gjelder interesse for det overnaturlige, naturmystikk, det okkulte – i tillegg til en økende interesse for østlig filosofi og religion som vei til selverkjennelse. I ettertid kan det se ut til at beslektet tankegods også inngår i den vekten på selvrealisering og individualisering som mange mener karakteriserer det såkalte post- eller seinmoderne samfunn, og at disse tendensene etter hvert er blitt mer fristilt fra det feministiske prosjektet.

8.3.3 Foreldrebakgrunn og alternative forestillinger

Ifølge Edward Said har det vært en lang tendens i vestlig offentlighet til å se ikke-vestlige kulturer som «irrasjonelle», «svake» og på mange måter som underlegne vesten. Disse tendensene forstås som holdninger utviklet i forlengelsen av maktrelasjonene som viste seg i den vestlige koloniseringen av store områder i andre deler av verden (Said 2000). Forholdet mellom forestillinger om rasjonalitet, og konkrete, historiske maktrelasjoner er komplisert. Det kan hevdes at ideen om vestlige samfunn som mer rasjonelle sammenliknet med de ikke-vestlige, snarere må sees som en ideologisk posisjon, enn som uttrykk for reelle fakta.

I fortsettelsen skal vi se hvordan svarene på disse spørsmålene er fordelt ut fra foreldrebakgrunn og religiøs overbevisning. For å forenkle framstillingen er det sett på andelene som er «overbevist om at det er rett» og som mener at «det kan være rett noen ganger».

Tabell 8.4: Oppslutning om alternative forestillinger ut fra foreldrebakgrunn. Andelen som er «overbevist om at det er rett» og som mener at «det kan være rett noen ganger»:

	Norsk bakgrunn	Innvandrer bakgrunn	Sammensatt bakgrunn
Spådomskunster (tarotkort, glasskuler) (p=,000)	16,4	24,0	19,2
Tankeoverføring (p=,135)	15,8	16,6	17,8
Synske evner (p=,000)	28,7	25,9	32,5
Astrologi (stjernetyding) (p=,000)	28,3	32,3	32,4
Spiritisme (tro på ånder) (p=,000)	24,8	26,9	29,7
Gjenferd og spøkelser (p=,006)	31,4	34,4	35,6

Forskjellene mellom unge med og uten innvandrerbakgrunn er med ett unntak ikke særlig store. Blant unge med innvandrerbakgrunn er det flere som tror på spådomskunster. 24 prosent i denne gruppa tror på tarotkort, glasskuler og lignende mot 16,4 av de med norsk bakgrunn. Flest av de som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land tror på synske evner og færrest av de med innvandrerbakgrunn. Færrest av de norske tror på astrologi, spiritisme og gjenferd og spøkelser. Forskjellene er ikke store, men samla er det likevel en tendens til at unge med norsk bakgrunn i noe mindre grad tror på slike fenomener.

Forskjellene blir imidlertid mer tydelige om vi ser på disse forestillingenes sameksistens med mer eksplisitt religiøs forankring:

Tabell 8.5: Oppslutning om alternative forestillinger ut fra hvilken religion eller trosretning den enkelte tilhører. Andelen som er «overbevist om at det er rett» og som mener at «det kan være rett noen ganger»:

	Kristen- dom	Islam	Hindu- isme	Budd- hisme	Human- Etiker	Annet/ agnostiker	Ingen religion ateist
Spådomskunster (tarot, glasskuler) (Ch Sq 104,5 p=,000)	18,4	21,2	39,3	29,7	12,0	29,7	15,6
Tankeoverføring (Ch Sq 32,2 p=,000)	15,9	16,4	25,3	16,5	12,5	26,1	14,9
Synske evner (Ch Sq 53,0 p=,000)	30,9	24,9	33,1	27,3	25,7	39,8	25,8
Astrologi (stjernetydning) (Ch Sq 76,8 p=,000)	31,6	28,3	53,4	35,4	28,8	37,1	26,2
Spiritisme (tro på ånder) (Ch Sq 46,9 p=,000)	26,7	26,7	25,5	30,5	20,1	41,5	23,5
Gjenferd og spøkelser (Ch Sq 47,5 p=,000)	33,5	36,5	27,2	37,5	23,8	44,1	30,0

Det er vanskelig å vite mer eksakt hvor stor toleranse de store religionene har for fenomenene som her er listet opp, og hvor vanlige disse fenomenene er i deres mer folkelige og uautoriserte varianter. Spesiell indisk religion som hinduisme, men også i noen grad buddhisme, ser ut til å være mest åpen. Langt flere hinduister tror for eksempel på astrologi og spådomskunster sammenliknet med kristen ungdom. Sammenliknes de unge som bekjenner seg til islam med de som er kristne er det bare mindre forskjeller. Kristen ungdom tror i større grad på synske evner og astrologi mens muslimsk ungdom synes å ha større tiltro til spådomskunster, gjenferd og spøkelser. Kategorien annet/agnostiker er tydelig sammensatt. I denne gruppa er det relativt mange som tror på disse fenomenene.

Selv blant unge som oppfatter seg som ateister eller uten noen bestemt religion er det høye andeler som har tro på en rekke av disse fenomenene. Det er blant annet flere unge blant disse ungdommene som tror på «gjenferd og spøkelser» sammenliknet med de som kategoriserer seg selv som hinduister. En rekke av disse fenomenene har også et betydelig antall tilhengere blant humanetikere – som vi skulle tro hadde mer skeptiske holdninger.

Uansett viser tallene at religiøsitet og holdninger til en rekke fenomener som i toneangivende vestlige miljøer lett avfeies som irrasjonelle, lever i beste velgående blant ungdom i Oslo. Det gjelder uansett bakgrunn, religions-

tilknytning og livssyn. Slike fenomener framstår i høyeste grad som alternative, vi kunne gjerne lagt til som en «annen dimensjon», og lar seg kombinere med det meste – som humanetikk og ateisme.

8.4 Politiske verdier

8.4.1 Sentrale målsettinger

For barn er politikk og samfunn en fremmed verden, utenfor rekkevidde til å gripe eller forstå. Når individet går over til å bli ungdom, rykker samfunnets realiteter nærmere i form av konkurranse om karakterer, utdanning, arbeid, bolig og studiegjeld. Samtidig møtes unge mennesker av en mediestrøm av nyheter som handler om alt fra konflikter i Midtøsten, global oppvarming, flyktninger i Darfur og straffetoll på norsk laks. Møtet med samfunnet åpner også for mer prinsipielle, filosofiske og moralske betraktninger. Hvor store skal de sosiale forskjellene i samfunnet være? Hvor mange flyktninger og innvandrere skal Norge ta i mot? Bør homofile ha rett til å adoptere barn? Skal kristendommen være statens offisielle religion? – og så videre. Refleksjoner omkring politiske og samfunnsrelaterte problemstillinger inngår som en del av identitetsdannelsen, og som problemstillinger de unge konfronteres med på vegen fra den privatiserte familie til å bli et samfunnsindivid.

Finner vi forskjeller mellom gutter og jenter, og mellom unge med ulike foreldrebakgrunn? I spørreskjemaet er det listet opp en rekke handlingsalternativer og saker som ofte figurerer i mediens debatter om politikk og samfunnsspørsmål. Disse har vi bedt ungdommene å rangere etter viktighetsgrad. Spørsmålsformuleringen er: «Nedenfor er det listet opp en del mulige synspunkter eller målsettinger for samfunnet. Vi vil gjerne vite hvor viktig **du** synes disse målsettingene er». Svaralternativa er: «svært viktig», «litt viktig» og «ikke viktig».

Tabell 8.6: Andel som mener dette er svært viktig mot kjønn. Uthevet skrift markerer signifikans:

Utsagn:	Gutter	Jenter	Alle
Privatisere offentlige skoler	15,7	13,1	14,4
Redusere det offentliges innblanding i innbyggernes liv	24,4	18,2	21,2
Overlate mer av omsorgen for gamle til barn og andre slektninger	21,6	20,8	21,2
Beskytte norsk kultur og språk mot engelsk og amerikansk påvirkning	24,3	19,0	21,5
Gi mer oljepenger til fattige land, isteden for å spare oljepenger til oss selv	24,1	29,0	26,6
Legge forholda til rette for at Norge kan ta imot flykninger og innvandrere	25,4	31,4	28,5
Arbeide for at antallet skilsmisser skal gå ned	30,1	38,2	34,3
Gi folk mer å si i viktige politiske avgjørelser	35,9	39,3	37,7
Bevare Norge fritt og uavhengig av internasjonal innflytelse	42,7	37,7	40,1
Få til høy økonomisk vekst	48,0	36,0	41,9
Arbeide for at Norge skal hevde seg godt i internasjonal idrett	49,1	36,3	42,5
Sørge for å bevare levedyktige bestander av de store rovdyra våre, uansett om de dreper husdyr	43,8	42,3	43,0
Sørge for at gamle får en trygg og verdig alderdom, selv om det går på bekostning av oss unge	40,5	51,5	46,2
Senke avgiftene på bensin og diesel	47,2	50,2	48,7
Beskytte det som er igjen av urørt norsk natur mot alle slags inngrep	47,0	53,0	50,1
Sikre at alle får bedre personlig økonomi	52,7	59,1	56,0
Sørge for at ingen er fattige i Norge	56,8	73,1	65,3
Beskytte miljøet mot forurensing	59,4	71,4	65,6
Opprettholde lov og orden	61,9	70,0	66,1
Å sikre at alle som ønsker det får arbeid	63,8	77,8	71,0

Aller størst oppslutning får ønsket om at «alle som ønsker det får arbeid». Videre er det viktig å «opprettholde lov og orden», «beskytte miljøet mot forurensing» og bekjempe fattigdom. Både blant gutter og jenter har disse fire prioriteringene klart størst oppslutning. Langt på veg er dette prioriteringer som legger vekt på fellesskap og velferdsstat. Spesielt jentene er opptatt av disse verdiene.

Økonomiske prioriteringer er ikke like viktig for de unge. Likevel er det mange, og flest jenter, som mener at det er viktig å «sikre at alle får en bedre personlig økonomi». Guttene er derimot mest opptatt av å få til høy økonomisk vekst. Samtidig er de unge bare i liten grad opptatt av å dele. 26,6 prosent, mener at det er «svært viktig» å gi «mer oljepenger til fattige land». De unge er heller ikke særlig opptatt av at Norge skal ta i mot flere flykninger eller innvandrere.

Minst viktig synes de unge det er å «privatisere offentlige skoler». Bare 14,4 prosent mener at dette er «svært viktig». De unge er heller ikke opptatt av å opprettholde en nasjonal kulturpolitikk. Bare 21,5 prosent mener det er «svært viktig» å «beskytte norsk kultur og språk mot engelsk og amerikansk påvirkning». Det kan oppfattes som en støtte til en idé om velferdstaten at bare 21,2 prosent mener at det er «svært viktig» å «reduere det offentliges innblanding i innbyggernes liv» og tilsvarende 21,2 prosent som mener at det er viktig å «overlate mer av omsorgen for gamle til barn og andre slektninger».

Svarene understreker at det er en del betydelige forskjeller mellom gutter og jenter i politiske spørsmål. For det første er det flere gutter som legger vekt på nasjonale verdier. Guttene oppfatter det som viktigere å «beskytte norsk kultur og språk mot engelsk og utenlandsk påvirkning», «bevare Norge fritt og uavhengig av utenlandsk innflytelse» og «arbeide for at Norge skal hevde seg godt i internasjonal idrett». Forskjellene er ikke store for de to første spørsmåla, men det er rundt 13 prosent flere gutter enn jenter som vektlegger viktigheten av at Norge skal hevde seg i internasjonal idrett. En grunn kan ligge i at gutter generelt er mer interessert i idrett. Det er også en noe større andel gutter som vil «privatisere offentlige skoler», «reduere det offentliges innblanding i innbyggernes liv» og det er betydelig flere gutter som mener det er svært viktig å «få til høy økonomisk vekst». Det ser med andre ord ut til at guttene i større grad enn jentene assosierer seg i retning av en tradisjonell høyreposisjon i politikken.

Flere nyanser kommer til syne om vi ser nærmere på jentenes holdninger. Blant jentene er det flest som bekrefter viktigheten av å «gi mer oljepenger til fattige land, istedenfor å spare oljepenger til oss selv», «å legge forholda til rette for at Norge kan ta imot flyktninger og innvandrere», «beskytte det som er igjen av urørt norsk natur mot alle slags inngrep», «sikre at alle får bedre personlig økonomi» og «gi folk mer å si i viktige politiske saker». Størst er kjønnsforskjellene – mer enn 10 prosent i jentenes favør – i andelene som mener det er viktig å «sørge for en trygg og verdig alderdom, selv om det går på bekostning av oss unge», «sørge for at ingen er fattige i Norge», «beskytte miljøet mot forurensing» og «å sikre at alle som ønsker det får arbeid». Jentene legger mindre vekt på det nasjonale, de er mer positive til å åpne opp grensene for innvandrere og flyktninger, til å gi bistand til fattige land, og de er mer engasjert i miljøspørsmål. Vekta på miljø, solidaritet, omsorg for eldre, og arbeid til alle reflekterer en overordnet orientering i retning av såkalt mykere verdier.

Samtidig er jentene mer positive til å «senke avgiftene på bensin og diesel» og til å vektlegge å «oppretholde lov og orden». Dette er saksforhold som gjerne assosieres mer med høyresida i politikken.

Bare for to av utsagna er det ingen signifikante forskjeller mellom gutter og jenter. Det gjelder å «overlate mer av omsorgen for gamle til barn og slektninger» og å «sørge for å bevare levedyktige bestander av de store rovdyra våre, uansett om de dreper husdyr». Det første spørsmålet handler om i større grad å overlate eldreomsorgen til familien og føyer seg inn i en privatiseringstendens. Det andre går mer inn i en naturvernproblematikk, der rovdyrvern vel nok har stått sterkest blant byfolk. At mer enn 40 prosent blant både gutter og jenter i Oslo ser rovdyrvern som «svært viktig», er derfor ikke overraskende.

8.4.2 Prioriteringer og foreldrebakgrunn

Hvordan ser bildet ut om vi vurderer svarene mot de unges foreldrebakgrunn? (se tabell 8.7 neste side).

For en rekke av spørsmåla ser vi betydelige forskjeller mellom unge med ulik foreldrebakgrunn. Unge med norskfødte foreldre har de signifikant største andelene som vektlegger «at Norge skal hevde seg bra i internasjonal idrett», «sørge for å bevare levedyktige bestanddeler av de store rovdyra våre...», «beskytte det som er igjen av urørt norsk natur mot alle slags inngrep», «beskytte miljøet mot forurensing» og «oppretholde lov og orden». Nasjonalt orientert idrett, miljøspørsmål, og lov og orden er altså de mest framtrepende sakene for de unge med norskfødte foreldre.

Unge med innvandrerbakgrunn skårer høyest på en rekke saker. I denne gruppa er det de høyeste andelene som er for: «privatisering av offentlige skoler», «reduere det offentliges innblanding i innbyggernes liv», og å «overlate mer av omsorgen for gamle til barn og slektninger». Særlig dette siste temaet tillegges stor betydning blant unge med innvandrerbakgrunn. Hele 24 prosent flere i denne gruppa sammenliknet med unge med norskfødte foreldre vil overlate mer av omsorgen til familien. Svarene reflekterer trolig at mange av innvandrerfamiliene i Oslo kommer fra områder der velferdsstat og offentlige tjenester i liten grad er utbygd. Tilliten til at det offentlige skal ta ansvar for forhold som familien i mange tilfeller selv har sterk tradisjon for å håndtere, er derfor lavere.

Tabell 8.7: Andel som mener dette er svært viktig mot foreldrebakgrunn. Uthevet skrift markerer signifikans:

Utsagn:	Norsk bakgrunn	Innvandrers bakgrunn	Blandet	Alle
Privatisere offentlige skoler	11,1	22,9	13,3	14,4
Redusere det offentliges innblanding i innbyggernes liv	19,1	26,1	20,9	21,1
Overlate mer av omsorgen for gamle til barn og andre slektninger	14,5	38,5	18,8	21,2
Beskytte norsk kultur og språk mot engelsk og amerikansk påvirkning	19,4	27,7	19,2	21,5
Gi mer oljepenger til fattige land, isteden for å spare oljepenger til oss selv	18,8	44,4	28,0	26,7
Legge forholda til rette for at Norge kan ta imot flyktninger og innvandrere	20,9	45,2	31,5	28,6
Arbeide for at antallet skilsmisser skal gå ned	31,7	42,2	31,6	34,3
Gi folk mer å si i viktige politiske avgjørelser	36,4	38,8	39,8	37,5
Bevare Norge fritt og uavhengig av internasjonal innflytelse	40,8	40,1	37,6	40,1
Få til høy økonomisk vekst	41,3	43,1	42,6	41,9
Arbeide for at Norge skal hevde seg godt i internasjonal idrett	44,3	40,2	39,6	42,6
Sørge for å bevare levedyktige bestander av de store rovdyra våre, uansett om de dreper husdyr	47,2	31,5	45,5	43,0
Sørge for at gamle får en trygg og verdig alderdom, selv om det går på bekostning av oss unge	44,8	50,4	44,5	46,2
Senke avgiftene på bensin og diesel	44,8	59,5	47,0	48,8
Beskytte det som er igjen av urørt norsk natur mot alle slags inngrep	54,0	38,6	53,8	50,1
Sikre at alle får bedre personlig økonomi	53,0	63,2	55,7	56,0
Sørge for at ingen er fattige i Norge	63,6	69,0	65,3	65,2
Beskytte miljøet mot forurensing	68,4	57,7	67,0	65,5
Opprettholde lov og orden	68,8	60,7	64,3	66,1
Å sikre at alle som ønsker det får arbeid	71,6	68,1	73,2	71,0

Et ofte tilbakevendende synspunkt blant ungdommene Vestel studerte på Rudenga, var at det norske samfunnets behandling av de eldre ikke holder mål. I mange innvandrerfamilier og innvandrer kulturer er nettopp respekten for de eldre framtrødende. Baksida kan være at disse autoritetsstrukturene kan oppleves som problematiske når de unges ønsker tar andre retninger eller valg. Til tross for at dette kan gi en viss ambivalens bekreftes disse holdningene også med den høye andelen unge med innvandrerbakgrunn som legger vekt på å «sørge for at gamle får en trygg og verdig alderdom, selv om det går på bekostning av oss unge».

Selv om unge med innvandrerbakgrunn viser en sterkere skepsis mot det offentlige, kombinerer de skepsisen med å legge større vekt på at samfunnet skal «sørge for at ingen er fattige i Norge» og «sikre at alle får bedre personlig økonomi». Dette ser ut til å speile at mange innvandrerfamilier har erfaringer bak seg, ikke bare med både fattigdom og dårlig utbygde velferdsstater, men også en vilje til å vise solidaritet med andre som befinner seg i liknende situasjoner.

Miljøspørsmål, rovdyr, og lov og orden er unge med innvandrerbakgrunn derimot mindre opptatt av – sammenliknet med unge med norskfødte foreldre. De har også den desidert største andelen som synes det er viktig å «senke avgiftene på bensin og diesel».

44,4 prosent av unge med innvandrerbakgrunn mot bare 18,8 prosent av de med norsk bakgrunn legger stor vekt på at Norge bør «gi mer oljepenger til fattige land, istedenfor å spare oljepenger til oss selv». Tilsvarende er det langt flere av unge med innvandrerbakgrunn som mener at samfunnet bør «legge forholda til rette for at Norge kan ta i mot flyktninger og innvandrere». For begge disse saksforholda gjelder at unge som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land kommer i en mellomposisjon. Her er det tydelig snakk om en solidaritetsholdning ut fra erfaringer og bakgrunn.

Det er oppsiktsvekkende at unge med innvandrerbakgrunn legger størst vekt på «å beskytte norsk kultur og språk mot engelsk og amerikansk påvirkning». Kanskje har dette sammenheng med at både USA og England etter 11. september 2001 har vært sentrale i hva som omtales som «kampen mot terror», med de etterfølgende invasjonene av Afghanistan og Irak. Disse hendelsene har medført en sterkere polarisering i offentligheten. Likevel, i 1996 fikk de unge et tilsvarende spørsmål. Også den gangen var det flest unge med innvandrerbakgrunn som la vekt på å beskytte norsk språk og kultur.

8.5 Synet på framtida

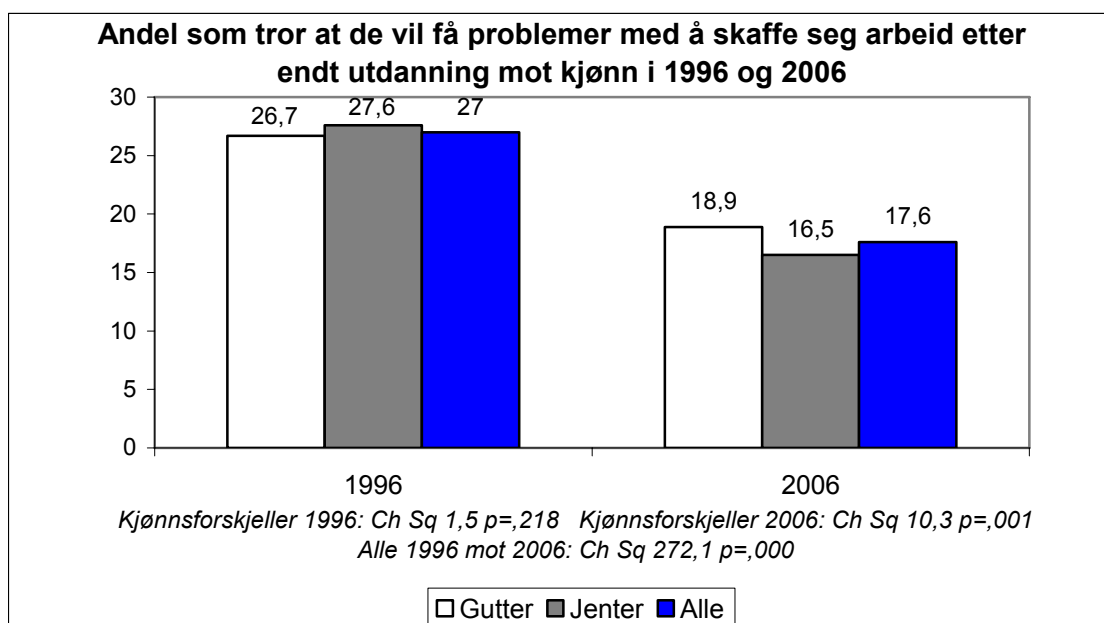
8.5.1 Arbeid

Ungdom er en tilstand i bevegelse, eller i en transformasjon fra barndom til voksenhet hvor det stilles store krav til endring og utvikling (Mørch 1995). Ungdomsalderen handler om å gjennomleve en meningsfylt og opplevelsesrik livsfase, men er samtidig en fase av livet preget av aktiviteter som peker framover. De unge skal kvalifisere seg for arbeid, og i vid forstand til et sosialt

liv som voksne, med de utfordringer, krav og muligheter voksenlivet åpner for. Slik knyttes fortid og framtid sammen i ungdomsfasen her og nå (Heggen og Øia 2005).

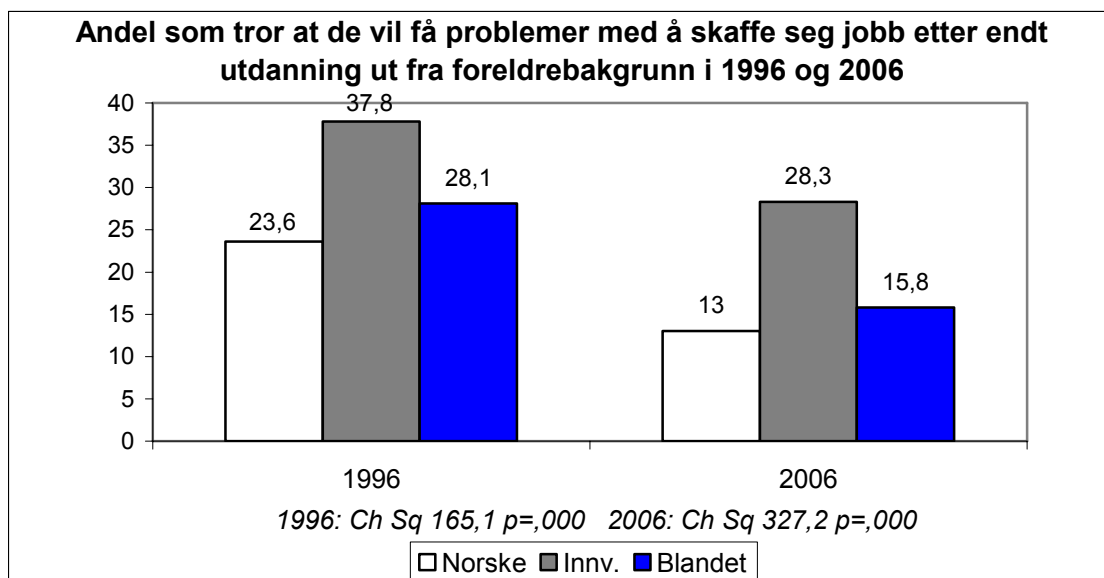
Det hevdes til stadighet at norsk økonomi går «så det griner». Vi opplever rekordlav ledighet og stor etterspørsel etter arbeidskraft. Det kommer også unge mennesker til gode. Reflekteres dette i form av optimisme i ungdomsmiljøene, eller ser vi det motsatte? Ser vi forskjeller mellom gutter og jenter, og mellom ungdom med forskjeller i foreldrebakgrunn?

Det første temaet er arbeid. Både i 1996 og 2006 ble de unge stilt overfor følgende problemstilling: «jeg tror jeg kommer til å få store problemer med å skaffe meg arbeid, selv om jeg tar utdanning». Svaralternativa var «stemmer svært godt», «stemmer ganske godt», «stemmer ganske dårlig» og «stemmer svært dårlig». Her er sett på andel som svarer «stemmer svært godt» og «stemmer ganske godt».



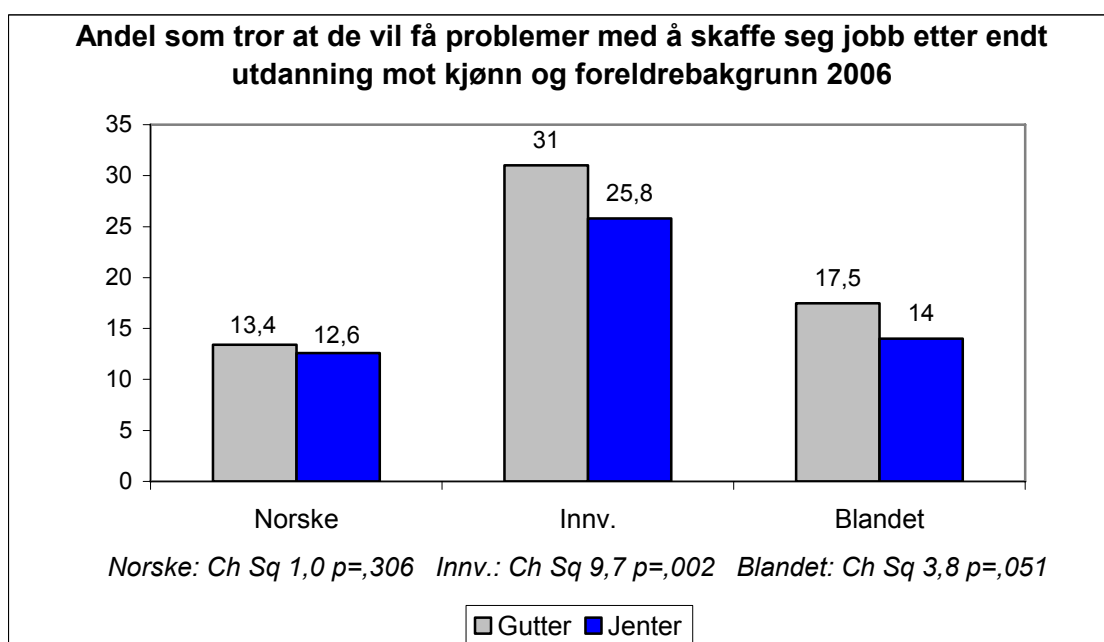
Det er tydelig at mange unge er urolige eller bekymrer seg for om de skal få jobb. Fra 1996 til 2006 er det likevel en tydelig endring i retning av at langt færre tror at de vil få «store problemer» med å skaffe seg arbeid. Det gjelder både for gutter og jenter. I 1996 er det ingen signifikante forskjeller mellom gutter og jenter. Heller ikke i 2006 er forskjellene mellom gutter og jenter store. Likevel er det en signifikant tendens i retning av at flere gutter frykter at de vil få problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet.

Finner vi forskjeller mellom ulike grupper av unge ut fra hvor foreldrene er født?



Uansett hvor mor og far er født er det langt færre i 2006 som frykter at de ikke vil få arbeid. I 1996 var det 23,6 prosent av de med norsk bakgrunn som mente at de ville få «store problemer» med å få arbeid. Tilsvarende tall for unge med innvandrerbakgrunn var 37,8 prosent. Også i 2006 er det betydelige forskjeller mellom de med norsk bakgrunn og de med innvandrerbakgrunn. Fremdeles – i 2006 – er det 28,3 prosent av de unge som har innvandrerbakgrunn som mener at de vil møte på store problemer. Tallet er svært høyt sett på bakgrunn av den store mangelen på arbeidskraft.

I den følgende figuren er det sett på kjønnsforskjeller i 2006 ut fra hvor far og mor er født.



Blant unge med norsk bakgrunn er det ikke signifikante forskjeller mellom gutter og jenter. Både for unge med innvandrerbakgrunn og unge som har den ene av foreldrene født i Norge er det imidlertid en tydelig tendens i retning av at guttene i størst grad frykter at de skal få problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet. Hvorfor guttene føler dette presset sterkest er det vanskelig å ha noen klar oppfatning om. Gutter har tradisjonelt vært vinnere på arbeidsmarkedet og har fremdeles den sterkeste posisjonen.

8.5.2 Visjoner om det gode liv

Hvilke tanker gjør de unge seg om framtida. I spørreskjemaet er det følgende formulering: «I det følgende er det noen spørsmål om hvordan du tenker deg at din framtid vil bli. Svaralternativa er «ja», «nei» og «vet ikke».

Tabell 8.8: Framtidsvisjoner mot kjønn

		Ja	Nei	Vet ikke
Tror du at du noen gang vil bli arbeidsledig? (Ch Sq 81,23 p=,000)	Gutter	23,3	39,0	37,6
	Jenter	16,5	40,6	42,9
	Alle	19,8	39,9	40,4
Tror du at du vil tjene mer og få bedre økonomi enn dine foreldre? (Ch Sq 83,9 p=,000)	Gutter	46,3	17,0	36,7
	Jenter	37,6	19,0	43,5
	Alle	41,8	18,0	40,2
Tror du at du vil bli skilt? (Ch Sq 2,9 p=,239)	Gutter	11,0	45,7	43,3
	Jenter	11,1	44,1	44,8
	Alle	11,0	44,9	44,1
Tror du at du vil komme til å eie din egen bolig? (Ch 16,2 p=,000)	Gutter	86,1	3,2	10,7
	Jenter	87,8	2,0	10,3
	Alle	87,0	2,6	10,5
Tror du at du vil komme til å bli boende i Norge når du er voksen? (Ch Sq 7,6 p=,022)	Gutter	59,1	11,5	29,4
	Jenter	56,9	12,9	30,2
	Alle	58,0	12,2	29,8
Tror du at du vil komme til å få et godt og lykkelig liv? (Ch Sq 33,3 p=,000)	Gutter	76,1	4,7	19,2
	Jenter	73,5	3,4	23,1
	Alle	74,7	4,0	21,3
Tror du at du vil komme til å få en ledende stilling? (Ch Sq 64,8 p=,000)	Gutter	41,7	15,3	43,0
	Jenter	35,6	13,3	51,1
	Alle	38,5	14,3	47,2
Tror du at menneskene i din levetid vil komme til å stå overfor en omfattende global naturkatastrofe? (Ch Sq 124,9 p=,000)	Gutter	39,1	20,8	40,1
	Jenter	31,9	17,1	51,0
	Alle	35,4	18,9	45,8

Naturlig nok er det mange som svarer «vet ikke» på disse åtte spørsmåla. 19,8 prosent tror at de én eller flere ganger kommer til å bli arbeidsledige. Tallet

korresponderer godt med andelen som fryktet at de ville få problemer med å skaffe seg jobb etter endt utdanning. Rundt dette temaet er det en allmenn uro og usikkerhet blant en god del ungdommer. Som motstykke er det 38,5 prosent som tror at de vil «komme til å få en ledende stilling». Det understreker kontrastene og at unge både har svært ulike forventninger og tiltro til egne muligheter.

Mer overraskende er det at bare 41,8 prosent føler seg trygge på at de vil komme til å tjene mer og få bedre økonomi enn foreldrene. Grunnen kan ligge i to forhold. Mange av foreldrene, det gjelder spesielt de norske, tjener allerede svært godt. I tillegg kommer at framtida sett fra de unges posisjon langt fra er uten økonomiske problemer og utfordringer. Det handler om studielån, høye boutgifter og – relativt sett – lave begynnerlønner. I det hele tatt er det en viss urimelighet i at unge, som oftest har de høyeste utgiftene og den minste egenkapitalen, samtidig gjennomgående tjener mindre enn foreldregenerasjonen. Med i dette bildet hører at 87,0 prosent av Oslo-ungdommen tror at de vil komme til å eie sin egen bolig. Ut fra et slikt kriterium er flertallet likevel optimister på egne vegner.

Både gutter og jenter er svært usikre på om de noen gang vil oppleve at de blir skilt. 44,9 prosent svarer nei mens 44,8 prosent er usikre. Samtidig er det et klart flertall som positivt tror at de vil «komme til å få et godt og lykkelig liv». Likevel svarer 4,0 prosent «nei» på dette spørsmålet, mens 21,3 prosent svarer at de «vet ikke».

De unge blir også spurt om de tror at «menneskene i din levetid vil komme til å stå overfor en omfattende global naturkatastrofe». Igjen er det en betydelig grad av usikkerhet. 45,8 prosent svarer at de ikke vet, mens 35,4 prosent svarer ja. Bare 18,9 prosent svarer nei. Flertallet tror at de vil komme til å bli boende i Norge når de blir voksne. Likevel er det 12,2 prosent som ikke tror at de vil komme til å bo i Norge som voksne, mens 29,8 prosent er usikre. I dette ligger at betydelige grupper av unge er mobile, også i den forstand at det ikke er noen fremmed tanke å bosette seg i et annet land.

Ut fra noen av disse problemstillingene er det tydelige forskjeller mellom kjønnene. 6m8 prosent flere gutter svarer ja på spørsmålet om «du noen gang vil bli arbeidsledig». Samtidig er det paradoksalt nok også 8,7 prosent flere gutter som tror at de «vil tjene mer og få bedre økonomi» enn foreldrene, og 6,1 prosent flere som tror at de vil «få en ledende stilling». Jevnt over er altså guttene noe mer optimistiske med hensyn til framtidig

økonomi og posisjon i arbeidsmarkedet. Flere gutter tror at «menneskene i din levetid vil komme til å stå overfor en omfattende miljøkatastrofe». Det er også noen flere gutter som tror at de vil «bli boende i Norge» når de blir voksne.

For de fleste av disse spørsmåla er det mer vanlig for jentene å svare «vet ikke». De er altså noe mer tilbakeholdne med å mene sikkert ting om framtida.

Hvordan blir bildet om vi trekker inn foreldrebakgrunn? For å forenkle framstillingen er det bare vist andelen som svarer ja.

Tabell 8.9: Framtidsvisjoner mot foreldrebakgrunn – andel som svarer ja:

	Norsk bakgrunn	2. gen. Innv.	1. gen. innv.	Blandet
Tror du at du noen gang vil bli arbeidsledig? (Ch Sq 13,3 p=,004)	19,4	17,8	22,3	21,9
Tror du at du vil tjene mer og få bedre økonomi enn dine foreldre? (Ch Sq 350,9 p=,000)	35,2	55,6	58,0	42,5
Tror du at du vil bli skilt? (Ch Sq 60,3 p=,000)	11,6	6,4	10,0	14,7
Tror du at du vil komme til å eie din egen bolig? (Ch Sq 249,7 p=,000)	90,5	80,8	75,1	88,2
Tror du at du vil komme til å bli boende i Norge når du er voksen? (Ch Sq 227,4 p=,000)	63,1	58,8	45,3	45,5
Tror du at du vil komme til å få et godt og lykkelig liv? (Ch Sq 145,0 p=,000)	78,6	68,3	64,1	74,4
Tror du at du vil komme til å få en ledende stilling? (Ch Sq 4,2 p=,238)	37,9	40,5	39,0	38,8
Tror du at menneskene i din levetid vil komme til å stå overfor en omfattende global naturkatastrofe? (Ch Sq 175,2 p=,000)	39,3	25,1	24,6	38,4

Bildet vi får av unge med innvandrerbakgrunn er noe sprikende. Blant de som er født i utlandet, finner vi den høyeste andelen som tror at de «noen gang vil bli arbeidsledige» mens de som er født i Norge har den laveste andelen som tror at de vil bli arbeidsledige. Forskjellene mellom de ulike gruppene er likevel relativt små. Til tross for at langt flere av unge med innvandrerbakgrunn mener at de vil få store problemer med å skaffe seg jobb etter endt utdanning, er det samlet ikke flere i denne gruppa som tror at de vil bli arbeidsledige.

Samtidig er det klart flest blant unge med innvandrerbakgrunn som mener at de vil komme til å «tjene mer og få bedre økonomi» enn foreldrene. Det er samtidig like mange unge med innvandrerbakgrunn som tror de vil «komme til å få en ledende stilling». Enten familiene er arbeidsmigranter, flyktninger eller har kommet til Norge av andre grunner, har de fleste det til felles at de flytter til Norge for å få et bedre liv. Likevel har mange i foreldregenerasjonen hatt problemer med å etablere seg på arbeidsmarkedet. Det er derfor ikke urimelig at det blant unge med innvandrerbakgrunn er en betydelig høyere andel, sammenliknet med norsk ungdom, som tror de vil «tjene mer og få bedre økonomi enn» sine foreldre.

Unge med innvandrerbakgrunn er også større optimister på vegne av naturen. Mens 39,3 prosent av de norske ungdommene tror at «menneskene i din levetid vil stå overfor en omfattende global naturkatastrofe», gjelder dette for rundt 25 prosent av unge med innvandrerbakgrunn. Tallene føyer seg inn i et mønster der unge med innvandrerbakgrunn legger mindre vekt på miljøvern generelt. Det gjelder forurensing, uberørt natur og rovdyr. Til gjengjeld er det flest av de med norsk bakgrunn som tror de vil «få et godt og lykkelig liv». Det gjelder 78,6 prosent mot 64,1 prosent av første generasjon unge innvandrere. Svaret viser at framtida for unge med innvandrerbakgrunn langt fra bare oppleves som problemfri.

Når det gjelder skilsmisse, har unge med innvandrerbakgrunn født i utlandet omtrent like stor tro på at de vil «bli skilt» som unge med norskfødte foreldre. Unge som har en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land har størst tro på at de vil bli skilt. Flest i denne gruppa lever sammen med bare en av sine biologiske foreldre.

Flest av unge med norskfødte foreldre – 90,5 prosent – har den tro at «de vil komme til å eie» sin egen bolig. Færrest som tror de vil komme til å eie sin egen bolig er det blant første generasjon innvandrere. Likevel er det også i denne gruppa et klart flertall – 75,1 prosent – som er av den oppfatning at de vil bli huseiere. Behovet for å eie sin egen bolig oppfattes som et særnorsk trekk. Langt flere i Norge sammenliknet med våre naboland eier sin egen bolig. Det skjer tydeligvis en påvirkning i denne retningen også i innvandrerbefolkningen.

Det er, ikke uventet, unge med norskfødte foreldre som har den høyeste andelen som tror de «vil komme til å bli boende i Norge» når de blir voksne. Dernest følger unge med innvandrerbakgrunn født i Norge. Unge med innvandrerbakgrunn født i utlandet og unge med bare den ene av foreldrene født i Norge har minst tro på at de vil bli boende i Norge.

9 Sammenfatning – hva fant vi?

Gjennom den innledende drøftingen ble det presisert og konkretisert til sammen sju problemstillinger. Disse problemstillingene skal danne utgangspunkt for denne avsluttende oppsummeringen. Videre er det i framstillingen lagt vekt på kjønnsforskjeller og på endring i perioden fra 1996 til 2006.

9.1 Identitetsmønstre blant ungdom i Oslo

9.1.1 Hybridisering

I hvilken retning går de unges identifiseringer? Føler unge seg primært som bærere av en identitet som overensstemmer med foreldrenes bakgrunn og tradisjoner? I hvilken grad finner vi andre og mer sammensatte former for identitet i materialet?

Når vi spør etter kategorier som innvandrere, europeer, internasjonal, kristen og utlending er det særskilt mange – det vil si mellom 30 og 50 prosent – som ikke svarer. Færrest frafall får vi til kategoriene norsk og muslim. Likevel er frafallsandelen mye større for disse spørsmåla enn for andre typer spørsmål i spørreskjemaet.

Blant unge med innvandrerbakgrunn oppgir 69,8 prosent av andre generasjon, og 41,8 prosent av første generasjon at de i større eller mindre grad opplever seg som norske. I den gruppa som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land er det derimot 90,8 prosent som deler denne oppfatningen og blant de med begge foreldrene født i Norge 98,3 prosent.

Kun 30,7 prosent av andre generasjon og 43,8 prosent av første generasjon bekrefter en identitet som innvandrer. Tilsvarende er det 10,3 prosent av unge med sammensatt bakgrunn som mener at det «stemmer helt» eller «stemmer litt» at de er innvandrere. Resultatet ovenfor skyldes trolig at den andre forelderen ofte er skandinav eller fra et annet vestlig land – og dermed tettere til en tradisjonell norsk identitet.

Andelen unge med innvandrerbakgrunn som bekrefter en identitet som utlending er omtrent like høy blant første generasjon (56,8 prosent) som andre generasjon (57,3 prosent). Langt flere oppfatter seg selv som utlending

enn som innvandrere. Blant de som har en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land er det 24,4 prosent som oppfatter seg som utlending.

Rundt 30 prosent av unge med innvandrerbakgrunn mener at det «stemmer helt» eller «litt» at de er europeere. 48,3 prosent av unge med norskfødte foreldre bekrefter en identitet som europeer. Tilsvarende tall for unge med en norsk og en utenlandsk født forelder er 53,6 prosent, noe som vel ytterligere understreker den åpenheten som en slik foreldrekonstellasjon kan representere.

32,5 prosent av unge med norskfødte foreldre opplever seg selv som internasjonale. Blant andre generasjon innvandrere gjelder dette 39,4 prosent, og blant første generasjon 36,4 prosent. Også her skårer unge med en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land høyest med 42,5 prosent.

I første rekke er det unge med innvandrerbakgrunn som bekrefter seg som muslim. Det gjelder 53,6 prosent av andre generasjon og 50,7 av første generasjon som mener at dette «stemmer helt». I tillegg er det 16,9 prosent av andre generasjon og 20,1 prosent av første generasjon som mener det «stemmer litt». Dette står i kontrast til unge med norskfødte foreldre som i større grad ser ut til å bekrefte seg som «litt» «kristne». Slår vi sammen «stemmer litt» og «stemmer helt», er kun 38 prosent av unge med norskfødte foreldre kristne, noe som står i kontrast til den atskillig sterkere tilknytningen til religion hos unge med innvandrerbakgrunn.

Fra 1996 til 2006 har andelen unge med innvandrerbakgrunn som oppfatter seg som norske økt i betydelig grad. Blant de som er født i Norge har andelen økt fra 46,3 prosent til 70,5 prosent, og tilsvarende blant de som er født i utlandet – fra 31,0 prosent i 1996 til 56,2 prosent i 2006. Det er selvsagt vanskelig å vite nærmere hva ungdommene legger i å føle seg som norsk. Med et visst forbehold kan dette likevel tolkes som uttrykk for en opplevelse av på et eller annet vis å være forbundet med det norske forstått som en form for fellesskap. Om integrering i en flerkulturell situasjon betyr å ta del i, bli en del av og føle seg forbundet med et større fellesskap som representerer noe annet enn bare familiens etniske gruppe, tyder disse resultatene på at betydelig flere unge mennesker med innvandrerbakgrunn opplever seg selv som forbundet med og integrert i det norske i 2006. I den grad en slik selvoppfatning stemmer overens med hvordan de også opplever at deres omgivelser oppfatter dem, kan vi se denne integrasjonen som ytterligere bekreftet fra miljøet rundt dem.

Rundt halvparten av de unge med innvandrerbakgrunn mener at andre oppfatter dem som norske. Det gjelder i størst grad de som er født i Norge. Samtidig er det et stykke på veg overensstemmelse mellom hva de selv oppfatter seg som og den oppfatningen de mener andre har av dem. Av de som selv oppfatter seg som norske er det samtidig 65,8 prosent som mener at andre også ser på dem som norske. Tilsvarende er det 39 prosent av de som oppfatter seg som innvandrere, som opplever at de blir sett på som norske av andre.

Samtidig mener over halvparten av unge med foreldre født i utlandet at betegnelsen innvandrere «stemmer godt» for dem. En slik kombinert selv-identifisering som både norsk og som innvandrere må forstås som en understrekning av at fenomenet bindestreksidentiteter er en subjektiv realitet for en stor del av Oslos unge med innvandrerbakgrunn. Samtidig er det også en del som, om enn i varierende grad, assosierer seg til alternative kategorier som både internasjonal, europeer og spesielt utlending. Andre avviser både kategorien norsk og kategorien innvandrere. Et slikt helhetsbilde understreker den kompleksiteten som identifikasjonsprosesser i en flerkulturell situasjon nødvendigvis rommer. Dette kan sees som en indikasjon på hva samfunnsforskere omtaler som såkalte «hybridiseringsprosesser», der elementer fra flere kulturelle tradisjoner og kilder for identifisering kombineres (Vestel 2004).

9.1.2 Endring over tid

Svarene på spørsmålet om hvorfor det i de siste ti årene er blitt flere av unge med innvandrerbakgrunn som oppfatter seg som norske, er trolig mange og sammensatte. Den mest nærliggende årsaken er at det er flere unge med innvandrerbakgrunn i 2006 som er vokst opp i Norge – andre generasjon er blitt større. Dette betyr flere med konkrete erfaringer fra en norsk oppvekst. Under visse forutsetninger vil dette rimeligvis være med på å gi følelsesmessige tilknytninger til området og landet der disse erfaringene utspiller seg. På denne måten vil også holdninger og verdier knyttet til det norske virke inn og i samspill med foreldrenes orienteringer stimulere til større følelsesmessig integrering. Likevel, for at oppveksterfaringer skal kunne medvirke til positiv tilknytning til nye fellesskap, identiteter og verdier, må disse erfaringene også i tilstrekkelig grad være positive og attraktive for den som vokser opp.

Et viktig element i slike prosesser er at en rekke personer med innvandrerbakgrunn i seinere år har markert seg positivt i den norske offentligheten.

Her finnes både advokater, politikere, komikere, skuespillere, næringsdrivende, journalister, akademikere, idrettsfolk, artister og andre som er synlige på viktige offentlige arenaer. På denne måten skapes rollemodeller og levende korrigeringer til de negative stereotypiene som på den andre sida ofte får dominere mediebilde. «Say it loud, I'm black and proud» oppfordret den svarte soulsangeren James Brown i hit'en med samme tittel på 70-tallet. Nettopp en slik styrking av sjølfølelsen kan lettere vokse fram når slike eksempler blir en del av det offentlige bildet av innvandrerne. Som en av informantene uttrykte det: «Det er kult når en fra landet ditt blir kjent og lager bra musikk» (Vestel 2006:118). Når den norske offentligheten retter prestisje og positiv oppmerksomhet mot disse modellene blir det trolig også lettere for andre – og ikke minst ungdom med innvandrerbakgrunn – å føle seg som norske. En alternativ og til dels utfyllende tolkning er at vi her står overfor en rettighetstenkning, der de unge hevder «sin rett» til å bli tatt inn i «det norske» – kanskje også med en viss protest mot opplevelser av eksklusjon.

Funnene fra Ung i Oslo undersøkelsene står imidlertid i kontrast til erfaringene fra det eldre ungdomsmiljøet på Rudenga. I 2005 trekkes disse ungdommene fram den økende skepsisen mot folk med innvandrerbakgrunn som de opplevde i kjølvannet av 11. september 2001. Flere av informantene uttrykte en viss bitterhet og og skuffelse over manglende vilje til inklusjon fra storsamfunnets side. Bildet gjenkjennes også fra annen forskning (Lithman og Andersson 2005, Vestel 2006). I dette miljøet ble slike forhold holdt fram som begrunnelse for større avstand til det norske samfunnet, og tilsvarende minkende identifisering med det norske.

Det er et poeng at deltakerne i Ung i Oslo undersøkelsene er yngre enn Vestels informanter. Kanskje skyldes den økende andelen blant Oslos 15–17-åringer med innvandrerbakgrunn som føler seg norske at de i større grad er blitt forskånet for slike opplevelser? Kontrasten understreker likevel viktigheten av vesentlig innsats fra samfunnets side for å unngå at en følelse av eksklusjon skal få utvikle seg når disse ungdommene vokser opp.

9.2 Ulik kulturell orientering

9.2.1 Forvaltning av foreldrenes kultur

Den andre problemstillingen vi formulerte dreide seg om hvordan unge med innvandrerbakgrunn forvalter foreldrenes kultur og identitet. I hvilken grad hevder de at de inngår i praksiser som er assosiert til det norske? Vil det i stedet være viktigere for dem å handle i overensstemmelse med føringene fra familiens opprinnelige kulturelle og identitetsmessige orientering? Finnes det også her mer sammensatte praksiser?

Av unge med innvandrerbakgrunn er det et klart flertall som mener at det er viktig å leve etter hjemlandets kultur og tradisjoner. Det gjelder 71,5 prosent i første generasjon og 69,4 i andre generasjon. Fra 1996 til 2006 er det ingen endring. Samtidig mener 50,7 prosent av andre generasjon og 46,5 prosent av første generasjon at det også er viktig å leve etter norsk kultur og tradisjon. Rundt 37 prosent mener det er viktig både å forholde seg etter opprinnelseslandets kultur og tradisjon og samtidig etter norsk kultur og tradisjon. Det er en liten tendens i 2006 sammenliknet med 1996 at flere vektlegger å leve etter norsk kultur og tradisjon.

Også for foreldrene er det viktig at de unge vektlegger å leve etter hjemlandets kulturer og tradisjoner. I 1996 var det 75,3 prosent av foreldrene som mente at dette var viktig mot 70,1 prosent i 2006. Tilsvarende er det noen flere av foreldrene som i 2006 mener det er viktig at de unge lever etter norsk kultur og tradisjoner. Andelen har økt fra 33,3 prosent i 1996 til 39,6 prosent i 2006. Hovedbildet er stabilitet, og at foreldrehjemlandets kulturelle tradisjoner er viktigst. Likevel er det en tendens til at innvandremiljøene i noe større grad vektlegger å forholde seg til norsk kultur og tradisjon.

En del av dette bildet er at norsk språk i større grad brukes hjemme. I 1996 var det samla 53,9 prosent som enten snakka norsk hjemme, eller en blanding av norsk og morsmålet. Andelen som oppga at de snakka bare morsmålet var 39,4 prosent. I 2006 var det 69,7 prosent som enten snakka norsk eller en blanding av norsk og morsmålet hjemme, mens andelen som snakka morsmålet var redusert til 26,9 prosent. Denne forskyvingen har skjedd både i første og andre generasjon.

Trass i at hovedinntrykket er stabilitet i svarene rundt disse temaene, ser vi likevel en viss utvikling i retning av større elasticitet fra både de unges og foreldrenes side. Avstanden mellom det norske, det flerkulturelle

ungdomsmiljøet generelt og praksiser assosiert med foreldrenes hjemland, har i noen grad blitt mindre. Denne utviklingen understrekes ytterligere av økningen i andelen blant unge med innvandrerbakgrunn som også assosierer seg til en identitet som norsk.

Bildet nyanseres av at en betydelig andel unge – rundt 20 prosent – verken mener det er viktig «å leve etter norsk kultur og tradisjoner» eller etter «foreldrenes hjemlands kultur og tradisjoner». Videre er det grupper av unge med innvandrerbakgrunn som bare vektlegger «å leve etter norsk kultur og tradisjoner». Det gjelder 12,4 prosent av de som er født i Norge og 10,9 prosent av de som er født i utlandet.

9.2.2 Tre profiler

I spørreskjemaet, både i 1996 og 2006 blei et måleinstrument (MEIM) benytta for å få fram styrken og nærmere identifisere innholdet i etnisk identitet. Spørsmåla er stilt både til unge med norsk bakgrunn og unge med innvandrerbakgrunn. Opptatthet av identitet og tilknytning er betydelig større når den enkelte unge har en familie som har innvandret. Unge med innvandrerbakgrunn er mer opptatt av egen folkegruppes historie, tradisjoner og skikker sammenliknet med ungdom med norskfødte foreldre. Samtidig er unge med innvandrerbakgrunn i størst grad opptatt av å treffe og bli kjent med folk fra andre «folkegrupper enn min egen». Flest i denne gruppa «liker å bli kjent med folk fra andre folkegrupper» og de er oftere «sammen med» folk fra andre folkegrupper.

Endringer fra 1996 til 2006 viser at vektleggingen av etniske markører har økt. Unge med norsk bakgrunn legger betydelig større vekt på stolthet, tilhørighet og betydning av å være norsk. Blant unge med innvandrerbakgrunn finner vi, om enn i mindre grad, en tilsvarende økning. Spesielt har andelen som er «veldig stolt over min folkegruppe» økt.

Vi ser en overordnet utvikling i retning av en økende etnifisering, det vil si at de unge i større grad blir bevisste på, reflekterer rundt og hevder tilhørigheten til egen bakgrunn – eller til eventuelle blandingsformer og nye fellesskap. Dette gjelder også unge med norskfødte foreldre. Trolig er dette et resultat av den flerkulturelle situasjonen. Når flere med ulik kulturell og geografisk bakgrunn eksponeres for hverandre, trer også spørsmålene om forskjeller og likheter tydeligere fram. Ikke minst medienes oppslag og opptatthet av kulturforskjeller kan medvirke til å stimulere en slik utvikling.

Det er identifisert tre ulike underdimensjoner eller samlemål som er kalt: Etnosentrisme, Åpenhet og Anomie. Etnosentrisme refererer til en følelse av stolthet, tilhørighet, historisk interesse og opptatthet av tradisjoner. Unge med innvandrebakgrunn skårer høyest langs slike dimensjoner. Mellom unge med norsk bakgrunn og unge som har en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land, er det ingen forskjell.

Åpenhet innebærer at den enkelte ofte er sammen med, og deler aktiviteter med, personer fra andre folkegrupper. Igjen er det unge med innvandrebakgrunn som skårer høyest. De med norsk bakgrunn skårer lavest, mens unge der den ene av foreldrene er født i Norge og den andre i et annet land, kommer i en mellomstilling. Tendensen går i retning av at flere blant jentene har høye verdier på samlemålet for Åpenhet. Likevel er kjønnsforskjellene små i de ulike gruppene.

Den tredje dimensjonen, som her er kalt Anomie, er mest uklar. Den rommer en tendens til å ønske å tilhøre en annen folkegruppe. I tillegg inkluderer dimensjonen unge som opplever at de tilhører flere folkegrupper og unge som ikke har en følelse av å tilhøre noen folkegruppe. De norske ungdommene har lavest verdier. Unge med innvandrebakgrunn kommer i en mellomstilling, mens unge der den ene av foreldrene er født i Norge og den andre i et annet land har høyest verdier. Det ser ut til at forskjellene best forklares ut fra i hvilken grad tilhørighet til en folkegruppe mer eller mindre gir seg sjøl.

Før mange lar dimensjonene *Åpenhet* og Anomie seg kombinere. Dette er ikke overraskende ettersom ambivalens, flertydighet og kritikk harmonerer godt med en viss åpenhet for omverdenen og sosial omgang med folk med andre bakgrunner. Ikke fullt så åpenbar er kombinasjonen av Etnosentrisme og Åpenhet. Dette er likevel nettopp en liknende holdning vi har sett spor av i kapitlet om identitet, der mange av respondentene kombinerte en subjektiv identitet som innvandrer med en subjektiv identitet som norsk. En forklaring kan være at de som er trygge på egen tilknytning også lettere kan kombinerer dette med en tilsvarende åpenhet overfor andre etniske grupper. En kombinasjon som derimot går dårlig sammen, er profilene *Etnosentrisme* og Anomie. Anomie refererer jo nettopp til en tilstand der den enkelte ikke føler tilhørighet til folkegrupper eller etniske grupper. Dette strider direkte mot den overordnede retningen i etnosentrismeprofilen.

9.3 Vennskap, relasjoner og holdninger

9.3.1 Holdninger til innvandrere blant unge med norskfødte foreldre

Et sett med problemstillinger handlet om ulike aspekter ved holdninger, opplevd rasisme og vennsapsrelasjoner de unge i mellom. I hvilken grad oppstår det vennskap på tvers av ulike foreldrebakgrunner?

Hvilke holdninger har unge med norskfødte foreldre til innvandrere? Spørreskjemaet inneholder et omfattende batteri av spørsmål som forsøker å fange opp norske ungdommers holdninger til innvandrere generelt. Et klart flertall på 86,2 prosent mener at innvandrere skal tilpasse seg norsk kultur, men også ta vare på sitt eget. Samtidig mener 49,3 prosent at de ikke skal ta vare på sitt eget. Holdningene, slik de kommer til uttrykk gjennom de svare de unge gir, spriker ganske mye. Et klart flertall mener for eksempel at innvandrerne tilfører Norge viktig kunnskap om andre kulturer og at innvandrerne ofte er dyktige mennesker som styrker norsk arbeidsliv. Samtidig er to av tre av den oppfatning at det følger økende kriminalitet og vold med innvandrerne. Gjennomgående er jentene noe mer positive til innvandrerne sammenliknet med guttene.

Gjennom faktoranalyse er det skilt ut to hoveddimensjoner: Nærhet og Avstand. Nærhet dekker primært ulike intimitetsrelasjoner som å ville ha en innvandrer til kjæreste, gifte seg med en innvandrer, gå til en lege som er innvandrer og ha innvandrere som naboer. Avstand handler om å «tenke norsk». Unge som skårer høyt på denne dimensjonen mener at innvandrere sniker i boligkøen og utnytter sosiale hjelpeordninger. De er videre av den oppfatning at det følger kriminalitet og vold med innvandrere og mener at innvandrerne først og fremst skal tilpasse seg norske kulturtradisjoner.

Fra 1996 til 2006 har det skjedd relativt små endringer. Likevel i 2006 har den dimensjonen som er kalt Nærhet blitt svekka. Det innebærer at i 2006 sammenliknet med 1996 er det færre som ønsker seg innvandrere som naboer, eller som kunne tenke seg å bli gift med en innvandrer. Samtidig er det noen færre som er opptatt av å prioritere norsk. Mens det i 1996 var 54,8 prosent som mente at vi i dårlige tider først og fremst bør sørge for arbeid til nordmenn, har denne andelen falt til 42,1 prosent i 2006. Tilsvarende har andelen som mener innvandrere sniker i boligkøen gått ned fra 28,7 prosent til 19,5 prosent.

Det er foretatt flere analyser for å se om holdningene til innvandrere påvirkes av hvor mange innvandrere som bor i nærmiljøet eller bydelen. Generelt finner vi små eller ingen slike sammenhenger. Unntaket kan være i Indre Øst der det er en viss systematikk i retning mange innvandrere, høy verdi på samlemålet for Nærhet og lav verdi for samlemålet for Avstand. Årsaken kan imidlertid ligge i spesielle sosiodemografiske forhold. I dette området av byen er det en overrepresentasjon av yngre mennesker med høy utdanning.

9.3.2 Å ha unge med innvandrerbakgrunn som venner

I hvor stor grad er ungdommer med norskfødte foreldre og unge med innvandrerbakgrunn sammen på fritida og i hvor stor grad oppstår det vennskap på tvers av etniske og kulturelle skiller?

Temaet er belyst gjennom ulike innfallsvinkler. Fra 1996 til 2006 har det vært en viss utvikling i retning av at flere unge med norsk bakgrunn har «innvandrere» (slik det er formulert i spørreskjemaet) som venner. I 1996 var det samlet 28,0 prosent som oppga at de hadde «flere» eller at «nesten alle» vennene var innvandrere mot 33,7 prosent i 2006. Bare et mindretall på 7,6 prosent oppgir at de ikke har innvandrere som venner og at de heller ikke ønsker seg innvandrere som venner. Videre er det 9,6 prosent som ikke har innvandrervenner, men som gjerne ville hatt. I 2006 er det 82,8 prosent av de med to norske foreldre som har minst én innvandrer som venn. Tilsvarende tall i 1996 var 79,4 prosent. Uavhengig av hva unge med norsk bakgrunn generelt mener om innvandrere har de fleste av de unge med norskfødte foreldre unge med innvandrerbakgrunn som venner. Ikke overraskende er det en tydelig sammenheng i retning av at desto flere av vennene som har innvandrerbakgrunn, desto mer positive er de unge til innvandrere generelt.

Det er også mange av de med norsk bakgrunn som er på besøk hjemme hos innvandrerfamilier. 34,0 prosent oppgir at de flere ganger har vært på besøk hjemme hos innvandrerfamilier, mens 44,1 prosent har vært på besøk en gang. Andelen har økt noe fra 1996 til 2006. Ganske mange av de norske oppgir at de har lært seg en del ord på språket til venner med innvandrerbakgrunn. Spesielt gjelder det unge som har mange innvandrervenner.

Til tross for at en betydelig del av de norske ungdommene har skeptiske holdninger til innvandrere generelt er det mer enn 80 prosent som har minst «en innvandrer» som venn. Sammenhengen illustrerer at holdninger og forestillinger ikke alltid kombineres med en samsvarende praksis.

Ungdom er også informanter når det gjelder foreldrenes holdninger og atferd. Det er sett på om norske foreldre handler i innvandrerbutikker og om foreldrene har innvandrere til venner «som de er sammen med utenom jobben». Unge som oppgir at foreldrene handler i innvandrerbutikker er generelt langt mer positive til innvandrere. Tilsvarende er unge som oppgir at foreldrene har innvandrere som venner mer positive. Dette understreker den rollen som foreldrenes holdninger og praksis spiller i utviklingen av de unges holdninger til folk med annen kulturell og geografisk bakgrunn enn dem selv.

9.3.3 Opplevd rasisme

I hvilken grad utsettes unge med innvandrerbakgrunn for rasisme eller bakgrunnsrelaterte negative hendelser i hverdagen? Både i 1996 og 2006 var det et batteri på fire spørsmål som forsøker å fange opp denne typen erfaringer. Utsagna gikk fra det mindre alvorlige: ikke å bli «akseptert av nordmenn» til å bli utsatt for trusler eller angrep «på grunn av min innvandrerbakgrunn».

Generelt svarer de fleste «sjelden» eller «aldri» på disse spørsmåla. Likevel, selv om det er få som opplever slike ting daglig, er det bare et mindretall som aldri har hatt slike opplevelser. Når det gjelder spørsmål om trusler og angrep svarer likevel 83,3 prosent at de aldri har vært ute for noe slikt. Bare 3,8 prosent svarer at de «svært ofte» eller «ofte» blir truet eller angrepet på grunn av sin innvandrerbakgrunn. Tilsvarende er det 14,6 prosent som «svært ofte» eller «ofte» føler at de ikke blir akseptert av nordmenn. 37,7 prosent opplever «av og til» eller «sjelden» at de er blitt ertet/fornærmet på grunn av sin innvandrerbakgrunn.

At det er rundt 4 prosent som svært ofte eller ofte er blitt truet eller angrepet på grunn av sin innvandrerbakgrunn, er selvsagt viktig. Likevel er det de mindre markeringene som er de mest framtrædende. Rasistisk relaterte hendelser kan i mange tilfeller oppleves som stigmatiserende – og dermed problematisk å rapportere videre. Det kan derfor være en viss mulighet for underrapportering.

Fra 1996 til 2006 er det ingen endringer i omfang. Gutter er langt mer utsatt enn jenter. Det kan ha sammenheng med at gutter har lettere for å havne i konfliktsituasjoner. I hovedsak er det unge med mørk hudfarge, fortrinnsvis med bakgrunn fra afrikanske land, som opplever diskriminering.

9.3.4 Å ha venner med norskfødte foreldre

I hvor stor grad har unge med innvandrerbakgrunn venner med norskfødte foreldre? Et lite mindretall på mellom 5 og 6 prosent svarer at de ikke har norske venner og at de heller ikke vil ha norske venner. Både i 1996 og 2006 svarer de fleste at de enten har «noen få» eller «flere» norske venner. Nesten hver 5te svarer at «nesten alle» vennene er norske. Endringene fra 1996 til 2006, er små. Likevel er det en tendens til at noen flere i 2006 oppgir at de har norske venner. Guttene har flest norske venner, mens flere av jentene ønsker seg norske venner.

Fra 1996 til 2006 er det en tydelig endring i retning av at flere av vennene kommer fra «andre land» – det vil si verken fra Norge eller fra foreldrenes hjemland. I 2006 oppga rundt halvparten at de fleste vennene kommer i fra andre land, rundt 30 prosent at de fleste vennene kommer i fra Norge og om lag 20 prosent at de kommer fra foreldrenes hjemland.

Vi ser ingen tendenser i retning av at unge med innvandrerbakgrunn i økende grad kapsler seg inn i relasjonsmønstre der de kun omgås unge med samme bakgrunn som en selv. Helhetsbildet er tvert om at ungdomsmiljøene i Oslo i stor grad framtrer som flerkulturelle. Praksiser der vennskap går på tvers av geografisk og kulturell bakgrunn er ytterligere forsterka i 2006 sammenliknet med 1996. Det gjelder både for unge med norskfødte foreldre og for unge med innvandrerbakgrunn.

9.4 Fritidsaktiviteter

9.4.1 Aktiviteter og livsstil

I hvilken grad deler unge med norskfødte foreldre og ungdom med innvandrerbakgrunn felles aktiviteter og interesser på fritida? Både i 1996 og 2006 var det en omfattende spørsmålsrekke for å fange opp daglige og hverdagslige aktiviteter. Det blei spurt etter hvor mange ganger den enkelte hadde gjort eller deltatt i ulike aktiviteter siste uke.

Det nære forholdet til foreldrene og familie synes å ha styrka seg. Flere i 2006 sammenliknet med 1996 har besøkt familie, flere har gjort noe sammen med mor og far og flere har vært hjemme sammen med mor og far eller søsken hele kvelden. Jentene – uansett bakgrunn – ser ut til å være mest knytta til hjem og familie. Flere jenter har sist uke «vært sammen med mor,

far eller søsken hele kvelden», de deler oftere aktiviteter sammen med mor og far og de hjelper mer til hjemme. Flere unge med innvandrerbakgrunn besøker nabo og familie.

Det er en tendens i retning av at de mer uorganiserte aktivitetene har fått en mindre sentral plass i 2006 sammenliknet med 1996. Færre har gått på kafé eller brukt størstedelen av kvelden ute sammen med venner og færre kjører rundt i bil eller på motorsykkel og moped. Spesielt gutter med innvandrerbakgrunn bruker tid på ulike motoraktiviteter, enten det handler om å skru og mekke eller å kjøre «for å kjøre en tur». Tilsvarende har andelen som har vært i fritidsklubb gått ned fra 25,1 til 20,3 prosent. En forklaring kan være at en del fritidsklubber i Oslo er blitt nedlagt. Blant de som går i fritidsklubb er det flest gutter med innvandrerbakgrunn og færrest norske jenter. Blant jenter med norske bakgrunn er det 13,1 prosent som oppgir å ha vært i fritidsklubb siste uke mot 40,6 prosent av gutter med innvandrerbakgrunn.

Andelen som sist uke har dradd inn til sentrum har økt fra 60,6 prosent til 68,0 prosent. Gutter med norsk bakgrunn drar minst til sentrum. Det er også flere i 2006 sammenliknet med 1996 som sist uke har vært på møter i lag og foreninger. Gutter og spesielt gutter med innvandrerbakgrunn oppgir oftest at de har vært på møter i lag og foreninger. Andelen som oppholder seg «på gatehjørner, utafør en kiosk, på en bensinstasjon eller lignende» har vært stabil fra 1996 til 2006. Likevel er det store forskjeller både ut fra foreldrebakgrunn og kjønn. 31,5 prosent av gutter med innvandrerbakgrunn har oppholdt seg på gatehjørner eller lignende siste uke mot 17,1 prosent av norske jenter.

Generelt oppgir unge med norsk bakgrunn at de er mest sammen med andre ungdommer – enten ute eller «hjemme hos meg, eller hos dem». Spesielt er jentene med norsk bakgrunn mye sammen med venner «hjemme hos meg, eller hos dem». Det er også jenter med norsk bakgrunn som oftest oppgir at de er «ute sammen med venner/kamerater». 83,1 prosent av de norske jentene har vært ute sammen med venner eller kamerater minst en gang siste uke mot 57,9 prosent av jenter med innvandrerbakgrunn. Kan disse forskjellene sees i sammenheng med de mer konservative kjønnsrollene som finnes i en del innvandrerfamilier?

Flest unge med innvandrerbakgrunn tegner, maler eller skriver dikt på egen hånd. Det gjelder spesielt jentene. Mens 36,9 prosent av jenter med

innvandrerbakgrunn har tegnet, malt eller skrevet dikt, gjelder dette for bare 16,4 prosent av de norske guttene.

For en del mer opplevelsesorienterte aktiviteter er det mer hensiktsmessig å stille spørsmål om hvor mange ganger de unge har gjort dette siste måned. Diskotek er ikke lenger populært på samme måte som tidligere. I 1996 var det 42,2 prosent som hadde vært på diskotek siste måned mot 23,1 prosent i 2006. Dette kan settes i sammenheng med den synkende populariteten knyttet til den såkalte House- og Techno-musikken. Mest går gutter med innvandrerbakgrunn på diskotek. Mens 38,7 prosent i denne gruppa har vært på diskotek siste måned gjelder dette for bare for 18,2 prosent av norske gutter. Rundt 20 prosent både av jenter med norsk bakgrunn og jenter med innvandrerbakgrunn har vært på diskotek siste måned.

Både for unge med norskfødte foreldre og for unge med innvandrerbakgrunn gjelder at noen færre har vært på kino. Med den økende utbredelsen av filmer til hjemmebruk på DVD, er dette ikke overraskende. Likevel har kinobesøket holdt seg relativt stabilt. Norske jenter og gutter med innvandrerbakgrunn går mest på kino.

Andel som har gått på bibliotek har derimot økt fra 38,1 til 44,4 prosent. Unge med innvandrerbakgrunn går mest på bibliotek. Spesielt bruker jenter med innvandrerbakgrunn bibliotekene mye. Mens 70,0 prosent i denne gruppa har vært på et offentlig bibliotek siste måned gjelder det for bare 31,0 prosent av de norske guttene.

Sammenliknet med 1996 er det flere som går på idrettsarrangementer i 2006. Andelen har økt fra 32,7 prosent til 37,3 prosent. Gutter går mest på idrettsarrangementer og spesielt jenter med innvandrerbakgrunn går lite. Andelen som har vært på fest siste måned er ganske høy, fra 54,4 prosent blant norske gutter til 60,6 prosent blant jenter med norsk bakgrunn. Blant jenter med innvandrerbakgrunn er det 57,5 prosent som har vært på fest siste måned. Spørsmålet er likevel hvor presis en slik betegnelse er.

En del aktiviteter eller opplevelser foregår så sjeldent at det er mest nærliggende å spørre etter antall ganger siste år. Det dreier seg om aktiviteter som teaterbesøk, besøk på kunstutstillinger og ulike konserter. Endringene fra 1996 til 2006 er små. Noen flere har vært på teaterforestillinger og på klassisk konsert, mens litt færre har vært på rock- eller popkonsert og på kunstutstilling. Derimot har andelen som har vært på revy eller musikkspill økt betydelig fra 41,5 prosent i 1996 til 51,0 prosent i 2006.

Med unntak av klassisk konsert og besøk på museer er det generelt unge med norsk bakgrunn som bruker denne typen tilbud mest. Spesielt gjelder dette for jentene. Jenter med norskfødte foreldre skiller seg ut og danner ut fra denne målestokken en finkulturell profil.

9.4.2 Opphold i sentrum

Det er spurt etter i hvor stor grad ungdom bruker sentrum og oppholder seg der på ulike tider av døgnet. På dagtid er unge oftest i sentrum lørdager og minst i sentrum søndager. Det ikke store skiller ut fra foreldrebakgrunn. Gutter og jenter med norskfødte foreldre oppholder seg omtrent like mye i sentrum på dagtid. Blant unge med innvandrerbakgrunn er det en tendens i retning av at guttene er mest i sentrum.

Uansett ukedag er unge med innvandrerbakgrunn mest i sentrum på kveldstid og unge med norsk bakgrunn minst. En vanlig ukedag oppgir rundt 6 prosent av norsk ungdom at de har vært i sentrum. Tilsvarende tall for de som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land er rundt 8 prosent og for unge med innvandrerbakgrunn i overkant av 10 prosent. Bruk av sentrum på kveldstid toppe seg på fredager og lørdager. 22,8 prosent av unge med innvandrerbakgrunn oppga at de hadde vært i sentrum sist lørdag. Tilsvarende tall for de med norsk bakgrunn var 13,1 prosent. Heller ikke på kveldstid er det store forskjeller ut fra kjønn for unge med norsk bakgrunn. Blant unge med innvandrerbakgrunn er det derimot en tydelig tendens til at guttene oppholder seg mest i sentrum. Det gjelder alle ukedager.

Også på natta – definert som etter midnatt – er det flest unge med innvandrerbakgrunn som oppholder seg i sentrum, og minst norske ungdommer. På lørdags natt og fredags natt er det imidlertid like mange unge med en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land som oppholder seg i sentrum. Så mange som 9,0 prosent av de unge som har innvandrerbakgrunn og 8,9 prosent av de med en norsk forelder og en født i utlandet, oppga at de hadde vært i sentrum sist lørdag natt. Blant unge med norsk bakgrunn var det 5,9 prosent som hadde vært i sentrum på denne tida. Gutter, uansett foreldrebakgrunn, er mest i sentrum om natta. I særskilt grad gjelder dette for unge med innvandrerbakgrunn. Hele 13,6 prosent av unge gutter med innvandrerbakgrunn var i sentrum sist lørdag natt mot 4,8 prosent av jentene. Tilsvarende tall for gutter med norsk bakgrunn var 6,6 prosent og for norske jenter 5,2 prosent.

I den grad nattetid i Oslo sentrum også er det tidspunktet på døgnet da det skjer mest vold, rus og kriminalitet, gir en så tydelig overrepresentasjon av unge gutter med innvandrerbakgrunn grunn til bekymring. Det er samtidig viktig å understreke at kategorien «unge med innvandrerbakgrunn» er svært grov og at vi fra andre undersøkelser vet at det er store forskjeller mellom ungdom med ulik bakgrunn.

Bruk av sentrum henger i noen grad sammen med nærhet til sentrum, slik at unge som bor i sentrumsnære områder bruker sentrum i større grad. Det gjelder både for opphold i sentrum på dagtid, kveldstid og nattetid. Likevel er det generelt slik at uansett bosted bruker ungdom med norsk bakgrunn sentrum minst og unge med innvandrerbakgrunn bruker sentrum mest.

9.4.3 Ungdomsorganisasjoner

For mange unge er det å være medlem i ulike typer organisasjoner en viktig del av ungdomslivet. Idrettslagene har suverent flest medlemmer. Hele 44,1 prosent oppgir at de er medlemmer i idrettslag. Andre organisasjonstyper som har mange medlemmer er supporterklubb med 14,9 prosent og fritidsklubb med 13,4 prosent. Andelen som oppgir at de er medlemmer i fritidsklubb korresponderer ikke med hvor mange som sist uke oppga at de hadde vært i fritidsklubb. Grunnen kan ligge i at denne typen virksomhet ikke alltid opererer med medlemskap. Videre har kristne organisasjoner 8,8 prosent som er medlemmer og sang og musikkorganisasjoner 8,1.

Generelt har en rekke organisasjonstyper gått fram i andel medlemmer. Det gjelder idrettslag og supporterklubb, men også kristen organisasjon, politiske ungdomsorganisasjoner, avholdsforening og muslimsk/ikke kristent trossamfunn. Bare andelen som oppgir at de er medlemmer i fritidsklubb har gått signifikant tilbake. Likevel har andelen som totalt sett er medlemmer i en eller flere organisasjoner stått stille eller gått litt tilbake. I 1996 var det 67,8 prosent som var medlem av en eller flere organisasjoner mot 65,6 prosent i 2006. Grunnen ligger i at de som er aktive er med i flere organisasjoner.

Guttene er mest aktive i ulike typer organisasjoner. Bare for en organisasjonstype, forening for dyrehold, er jentene i flertall. Spesielt er guttene i stor overvekt i organisasjoner som motorklubb, supporterklubb, jeger og fiskeorganisasjon, dataklubb og til dels idrettslag. Samla for alle er 72,3 prosent av guttene mot 60,6 prosent av jentene med i en eller flere

organisasjoner. Spesielt skiller jenter med innvandrerbakgrunn seg ut. I denne gruppa er det bare 40,1 prosent som er medlemmer.

9.4.4 Fysiske aktiviteter og friluftsliv

Flertallet av de unge har blitt *mer* fysisk aktive de siste ti åra. Sammenliknet med 1996 er det i 2006 flere som har trent i idrettslag, flere har trent eller trimmet på egen hånd, flere driver med ulike former for dans eller kampsport og flere har brukt ulike helsestudioer eller treningsstudioer. Andelen som sist uke har vært på treningsstudio har økt fra 20,8 til 30,1 prosent. Likevel, sjøl om den kommersielle biten har økt, har dette ikke gått på bekostning av mer tradisjonelle former. Flest av de med innvandrerbakgrunn driver med ulike former for dans og med kampsport i ulike varianter. De med norsk bakgrunn er mest aktive i idrettslag.

Jenter med innvandrerbakgrunn trener mye mindre enn andre ungdommer. Dette gjelder imidlertid ikke ulike former for dans der disse jentene er mest aktive. Ser vi på andelen som oppgir at de driver «noen form for trening» gjelder det generelt for rundt 80 prosent av de unge. Blant jenter med innvandrerbakgrunn er det imidlertid bare 49,9 prosent som driver «noen form for trening». Blant de som trener er det guttene, uansett foreldrebakgrunn, som trener mest.

De unge har fått spørsmål om hvilken idrett de er eller har vært mest aktive i. Fotball er den klart mest populære sporten, uansett bakgrunn og kjønn. Klart flest gutter spiller fotball. Hos jentene kommer ulike former for dans som nummer to. Ikke overraskende ser vi at vinteridrettene er tydeligst mer populære blant unge med norskfødte foreldre, særlig blant guttene. Unge gutter med innvandrerbakgrunn driver derimot mest med vektløfting, styrketrening, ulike former for kampsport og aktiviteter på helsestudio. Igjen ser vi at jenter med innvandrerbakgrunn er de minst fysisk aktive. 30,6 prosent av disse oppgir å aldri ha drevet aktivt med noen form for idrett. Dette gjelder også 15 prosent av gutter med innvandrerbakgrunn, mot under 10 prosent både blant gutter og jenter med norsk bakgrunn.

Unge i Oslo bruker i varierende grad naturen til ulike former for friluftsliv. 30,0 prosent av de unge er på skitur månedlig eller oftere når det er sesong for det. Andelen som månedlig eller oftere går på fottur i skog og mark er 27,4 prosent, mens andelen som overnatter ute i telt er 11,2 prosent. Langt vanligere er det å stå på slalåm eller kjøre snøbrett. 45,9 prosent av de

unge gjør dette minst en gang i måneden. Ungdom med norsk bakgrunn er mest aktive når det gjelder ulike former for friluftsliv, mens unge med innvandrerbakgrunn er minst aktive. Unntaket er utendørs uorganiserte aktiviteter som fotball, kurvball eller liknende.

Langt flere gutter sammenliknet med jenter drar på fisketur og telttur. Det er også noen flere gutter som drar på skitur, kjører slalåm eller står på snøbrett. Jentene er derimot noe oftere på fottur eller på bær og sopptur i skog og mark. Jentene bruker også parker og grønne friområder mest. Jentene med innvandrerbakgrunn har lavest andel på en rekke områder som å gå på skitur, stå slalåm og kjøre snøbrett, dra på fisketur og overnatte ute i telt.

9.5 Bruk av ny teknologi

9.5.1 PC og internett

Bruk av PC og internett er utbredt i betydelig grad både i skolesammenheng og hjemme. Nesten 75 prosent av elevene bruker PC hver uke eller oftere. Guttene bruker PC noe mer enn jentene. Likevel er forskjellene mellom gutter og jenter relativt små. Unge med innvandrerbakgrunn har den høyeste andelen som bruker PC på skolen. I denne gruppa er det ikke signifikante forskjeller mellom gutter og jenter.

Utenom skolen er det guttene som bruker PC mest. 74,0 prosent av guttene mot 62,1 prosent av jentene oppgir at de bruker PC daglig. Bare et lite mindretall på 2,7 prosent – like mange gutter som jenter – oppgir at de «aldri eller nesten aldri» bruker PC hjemme. Ut fra andel som bruker PC «daglig» eller «flere dager» i uka er det norske gutter som mest bruker PC hjemme. I denne gruppa er det 93,9 prosent som bruker PC «daglig» eller «flere ganger i uka». Tilsvarende tall for jenter med innvandrerbakgrunn er 85,7 prosent. 24,1 prosent av guttene mot 13,1 prosent av jentene oppgir at de bruker 3 timer eller mer foran PC-en daglig utenom skolen. Guttene er i nokså klart flertall blant storbrukerne. Ut fra foreldrebakgrunn finner vi flest storbrukere blant unge med innvandrerbakgrunn. Forklaringen kan være at til tross for at færre innvandrerfamilier har PC, er det flere blant unge med innvandrerbakgrunn som har PC og internett på rommet sitt, og som dermed har lettere tilgang. Hovedkonklusjonene er at de fleste unge – uansett foreldrebakgrunn – bruker PC mye både på skolen og hjemme. PC har blitt en del av hverdagslivet for ungdom.

Hva bruker ungdom de nye mediene til? 60,4 prosent ser minst en dvd eller videofilm i uka. 37,6 prosent oppgir at de spiller playstation eller TV-spill minst en gang i uka og 40,9 prosent spiller PC-spill. Videre er det hele 75,1 prosent som laster ned musikk minst en gang i uka. Det er tydelig at nye medier fyller et betydelig underholdningsbehov. Internett har blitt en betydelig sosial kanal. 69,4 prosent skriver eller leser e-post minst en gang i uka og hele 87,4 prosent chatter med andre ukentlig eller oftere. Samtidig er det så mange som 79,7 prosent som ukentlig bruker internett til å lete etter konkret informasjon. Det er også mange som bruker PC til leksearbeid.

Jenter skriver og leser e-post noe mer enn gutter, og de chatter mer med andre. Jenter bruker altså internett mest til sosiale formål. For alle andre ting er guttene mest aktive. På noen områder er det særskilt store kjønnsforskjeller. 50,2 prosent av guttene spiller PC-spill ukentlig eller oftere mot 10,0 prosent av jentene. Tilsvarende spiller guttene langt oftere TV-spill og playstation.

Unge med innvandrerbakgrunn bruker mer tid på å se filmer på video eller dvd, enn unge med norskfødte foreldre. Særlig er guttene med innvandrerbakgrunn ivrige. Dette kan sees i sammenheng med at filmer fra mange av innvandrergruppene opprinnelsesområder er lett tilgjengelige i Oslo. Gutter med norsk bakgrunn spiller mest PC-spill, mens gutter med innvandrerbakgrunn spiller mest TV-spill. Unge med innvandrerbakgrunn bruker PC til leksearbeid i noe større grad enn unge med norsk bakgrunn. Det er tydelige forskjeller ut fra foreldrebakgrunn, blant dem som «lager egne programmer, demoer, spill og liknende». Her utgjør gutter med innvandrerbakgrunn 18,5 prosent, mens det blant jenter med norskfødte foreldre bare er 2,9 prosent som driver med dette. Det er liten grunn til å frykte at ny teknologi, som PC og internett, skaper skiller ut fra etniske kriterier.

9.5.2 Mobiltelefon

Det er liten forskjell mellom gutter og jenter når det gjelder hvor mange som har mobiltelefon. De aller fleste har mobiltelefon. Blant jenter med innvandrerbakgrunn født i utlandet er det likevel 8,4 prosent som ikke har. Generelt er det noen flere unge med innvandrerbakgrunn som ikke har mobiltelefon. 21,0 prosent av alle hadde ingen samtaler i mobiltelefon «i går», mens 46,5 prosent hadde tre samtaler eller flere. Antall samtaler i mobiltelefonen er nokså likt uansett foreldrebakgrunn. Gutter snakker mest i

mobiltelefon. Av alle er det 13,2 prosent av jentene og 18,5 prosent av guttene som har hatt seks samtaler eller mer.

Unge med norsk bakgrunn sender flest tekstmeldinger. I denne gruppa var det 33,1 prosent som hadde sendt seks tekstmeldinger eller flere. Færrest tekstmeldinger sender unge med innvanderbakgrunn. 25,7 prosent hadde sendt seks meldinger eller flere.

9.6 Verdier og kulturelle forskjeller

9.6.1 Ulike religionsformer – tro og praktisering

Rapportens siste problemstilling omhandlet spørsmålet om unge med innvandrerbakgrunn og ungdom med norskfødte foreldre har felles verdier, holdninger og syn på framtida, eller finner vi klare forskjeller ut fra foreldrenes bakgrunn?

De unge har fått en rekke spørsmål om religiøs tro og praksis. Fra 1996 til 2006 er det betydelige endringer. Andelen unge med norskfødte foreldre som sier at de tilhører kristendommen har gått tilbake fra 69,8 prosent til 53,6 prosent. Samtidig har andelen som mener at de ikke tilhører noen religion eller trosretning økt fra 27,5 prosent til 44,3 prosent. I dette tallet er også inkludert humanetikerne. Samla i hele utvalget er det i 2006 42,9 prosent som tilhører kristendommen, 17,6 prosent oppfatter seg som muslimer, mens 34,6 prosent svarer at de er ateister eller ikke tilhører noen trosretning. I gruppa med innvandrerbakgrunn er det 60,0 prosent som regner seg som muslimer. Blant unge med norsk bakgrunn er jentene mer religiøse enn guttene. En tilsvarende forskjell mellom gutter og jenter finnes ikke blant unge med innvandrerbakgrunn.

Til tross for at det har blitt færre som regner seg å tilhøre kristendommen, og samtidig flere som ikke tilhører noe trossamfunn, er det blitt flere overbeviste troende. I 1996 var det 22,3 prosent som «vet at det finnes en gud» mot 31,7 prosent i 2006. Blant unge med foreldre født i Norge er det ingen endring i andelen som «vet at det finnes en gud». Derimot har andelen tvilere blitt færre og andelen som svarer at de ikke tror på noen gud har økt fra 31,6 prosent i 1996 til 36,6 prosent i 2006. Unge med innvanderbakgrunn har blitt mer religiøse fra 1996 til 2006. I perioden har andelen som «vet at det finnes en gud» økt fra 66,6 til 73,3 prosent. Blant de som har en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land har både

andelen som «vet at det finnes en gud» og andelen som ikke tror på «noen gud» økt.

Ikke bare er det flere i 2006 som tror at det finnes en gud, det er også flere som mener at deres gudstro har konsekvenser for hvordan de lever sitt liv til daglig. I 1996 var det 23,0 prosent som mente at religionen var «svært viktig» eller betyr «ganske mye» for «hvordan du lever ditt liv til daglig». Tilsvarende tall i 2006 er 28,6 prosent. Igjen er det store forskjeller ut fra foreldrebakgrunn. Både i 1996 og 2006 er det i overkant av 89 prosent av unge med norskfødte foreldre som mener at religionen betyr lite eller ingen ting for livsførsel. Blant unge med innvandrerbakgrunn var denne andelen 33,9 prosent i 1996 og 29,7 prosent i 2006. Også blant de som har en av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land har andelen som mener at religion betyr lite eller ikke noe for livsførsel blitt redusert – fra 87,9 prosent i 1996 til 82,5 prosent i 2006.

En lignende utvikling kan spores for andelen som deltar på ulike former for religiøse møter. I 1996 var det 48,1 prosent som svarte at de aldri eller nesten aldri var på religiøse møter mot 35,5 prosent i 2006. Tilsvarende har andelen som er på denne typen sammenkomster minst en gang i måneden økt fra 12,2 prosent i 1996 til 20,9 prosent i 2006. Unge med innvandrerbakgrunn går langt oftere på slike møter sammenliknet med norsk ungdom. Likevel – også blant unge med norsk bakgrunn er det flere i 2006 sammenliknet med 1996 som går på religiøse møter.

9.6.2 Alternative livssyn

Samtidig som færre unge sier at de tror på en gud i tradisjonell forstand blomstrer alternative forestillinger og livssyn. Det kan dreie seg om astrologi, spådomskunster eller spøkelser. Hvor mottakelige er ungdom? Det er spurt etter i hvilken grad de unge tror på spådomskunster, tankeoverføring, synske evner, astrologi, spiritisme og gjenferd og spøkelser. Forskjellene mellom gutter og jenter er betydelige. For samtlige fenomener er det 20 prosent eller flere gutter som er «sikre på at dette ikke stemmer». Uansett fenomen er minst 50 prosent av guttene «sikre på at dette ikke stemmer». Tilsvarende er det et klart flertall av jentene som ikke helt avviser noen av disse fenomenene.

Mest utbredt er trua på gjenferd og spøkelser. 33,1 prosent av de unge svarer enten at de er «overbevist om at det er rett» eller at det «kan være rett noen ganger». Minst trur de unge på tankeoverføring og spådomskunster.

Forskjeller ut fra foreldrebakgrunn er ikke spesielt store. Likevel er det en tendens til at unge med norsk bakgrunn i mindre grad tror på slike fenomener. Det er også skilt mellom ulike religionsformer. Spesielt indisk religion som hinduisme, men også i noen grad buddhisme, ser ut til å være mest åpen. Derimot er det liten forskjell mellom de som tror på islam og de som oppfatter seg som kristne. Også blant de som oppgir at de er ateister eller humanetikere er det ganske mange som tror på en rekke av disse fenomenene.

9.6.3 Politisk verdier

I spørreskjemaet er det også et batteri av spørsmål som forsøker å fange inn politiske verdier og holdninger. De unge skal ta stilling til en serie med politiske målsettinger. De fire temaene ungdom prioriterer høyest er å:

- sørge for at ingen er fattige i Norge
- beskytte miljøet mot forurensing
- opprettholde lov og orden
- å sikre at alle som ønsker det får arbeid.

Samtidig er det tydelige forskjeller mellom gutter og jenter i retning av at jenter vektlegger disse prioriteringene høyest. Langt på veg er dette prioriteringer som legger vekt på å beskytte og bevare fellesskapsverdier. For samtlige av disse målsettingene gjelder at jentene prioriterer disse høyest.

Det enkelttemaet som klart får minst oppslutning både blant gutter og jenter er å privatisere offentlige skoler. Andre spørsmål som har spesielt lav prioritet er å:

- redusere det offentliges innblanding i innbyggernes liv
- overlate mer av omsorgen for gamle til barn og andre slektninger
- beskytte norsk kultur og språk mot engelsk og amerikansk påvirkning.

Generelt legger jentene mindre vekt på det nasjonale. De er mer positive til å åpne opp grensene for innvandrere og flyktninger, til å gi bistand til fattige land, og de er mer engasjert i miljøspørsmål og omsorg for gamle. Med vekten på miljø, solidaritet, omsorg for eldre, og arbeid til alle, reflekteres en overordnet orientering i retning av «mykere verdier» sammenliknet med

guttene. Samtidig er jentene også mer positive til å «senke avgiftene på bensin og diesel» og til å vektlegge å «oppretholde lov og orden» – to temaer som gjerne assosieres med mer høyrepopulistiske standpunkter.

Ut fra foreldrebakgrunn går det noen skiller. Unge med norsk bakgrunn er mer opptatt av at Norge skal hevde seg godt i idrett, ulike miljøspørsmål og lov og orden.

For unge med innvandrerbakgrunn, reflekteres en slags «pose og sekk» holdning. De er mest skeptiske til offentlig innblanding i innbyggernes liv. Likevel kombineres denne skepsisen med å legge større vekt på at samfunnet skal «sørge for at ingen er fattige i Norge» og «sikre at alle får «bedre personlig økonomi». De viser også vilje til solidaritet med andre. Langt flere av unge med innvandrerbakgrunn legger vekt på at Norge bør «gi mer oljepenger til fattige land» og tilsvarende er de mer åpne for at Norge skal ta «i mot flyktninger og innvandrere». Miljøspørsmål, rovdyr, og lov og orden er unge med innvandrerbakgrunn mindre opptatt av – sammenliknet med unge med norske foreldre. I denne gruppa er det også den desidert største andelen som synes det er viktig å «senke avgiftene på bensin og diesel» og sørge for at «alle får en bedre økonomi». Unge med innvandrerbakgrunn legger større vekt på «å beskytte norsk kultur og språk mot engelsk og amerikansk påvirkning».

9.6.4 Framtid og det gode liv

De unge har også fått spørsmål om hvilke tanker de gjør seg om framtida. Færre trur at de vil få problemer med å skaffe seg jobb etter endt utdanning. Andelen med slike bekymringer er redusert fra 27,0 prosent i 1996 til 17,6 prosent i 2006. Flest unge med innvandrerbakgrunn er bekymret over jobbutsikter. I denne gruppa var det i 2006 28,3 prosent som trodde at de ville få slike problemer mot 13,0 prosent blant de med norsk bakgrunn. Det er små forskjeller mellom gutter og jenter.

Spørreskjemaet i 2006 hadde med et batteri på åtte spørsmål for å få fram noen av de unges tanker om framtid og livsskjebne. Temaer som blei berørt var mellom annet skilsmisse, personlig økonomi og yrkeskarriere. Svaralternativa var «ja», «nei» og «vet ikke». Naturlig nok var det mange som svarte «vet ikke» på slike spørsmål.

19,8 prosent tror at de en eller flere ganger kommer til å bli arbeidsledige, mens bare 41,8 prosent føler seg trygge på at de vil komme til å tjene mer og få bedre økonomi enn foreldrene. Likevel mener de aller fleste at de

vil komme til å eie sin egen bolig. Flest gutter tror at de vil bli arbeidsledige. Samtidig er det også flest gutter som tror at de vil komme til å tjene mer enn foreldrene og få en ledende stilling. 41,7 prosent av guttene mot 35,6 prosent av jentene tror at de vil komme til å få en ledende stilling.

De unge er svært usikre på om de vil bli skilt. 44,9 prosent svarer «nei» mens 44,8 prosent er usikre. Usikkerheten er også stor når problemstillingen blir om de unge tror at «menneskene i din levetid vil komme til å stå overfor en omfattende global naturkatastrofe». 45,8 prosent svarer «vet ikke» mens 35,4 prosent svarer «ja». Flest gutter bekymrer seg over utsiktene til en omfattende global naturkatastrofe. De fleste – 74,7 prosent – tror at de vil «komme til å få et godt og lykkelig liv». Likevel er det 4 prosent som svarer «nei» på dette spørsmålet. 58,0 prosent tror at de vil komme til å bli boende i Norge som voksne mens 12,2 prosent mener at de vil bosette seg i et annet land.

Blant unge med innvandrerbakgrunn er det langt flere som tror at de vil «tjene mer og få bedre økonomi» sammenliknet med foreldrene. Derimot er det færre i denne gruppa som tror at de vil komme til å eie sin egen bolig. Det er også færre blant unge med innvandrerbakgrunn som tror at de vil få et «godt og lykkelig liv». Norske ungdommer er i flertall blant de som tror at de vil bli boende i Norge som voksne. Færrest av de som tror de vil bli boende i Norge er det blant første generasjon innvandrere og blant de som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land. Unge med norsk bakgrunn, sammen med de som har den ene av foreldrene født i Norge og den andre i et annet land, er mest overbevist om at «menneskene i din levetid vil komme til å stå overfor en omfattende global naturkatastrofe».

9.7 Kjønnforskjeller og foreldrebakgrunn

På en rekke områder er det vesentlige forskjeller mellom gutter og jenter. Disse forskjellene bekrefter langt på veg tradisjonelle forestillinger om kjønnsbaserte karakteristikk. Vi ser også forskjeller mellom gutter og jenter som relaterer seg til foreldrebakgrunn.

9.7.1 Vennskap og konflikter

Selv om kjønnforskjellene er små, er det likevel en tendens til at flere jenter i alle kategorier har mer åpne holdninger til andre etniske grupper. I tråd med dette er jenter med norskfødte foreldre mer positive til innvandrere. Likevel

er det ubetydelige forskjeller mellom gutter og jenter med norsk bakgrunn i andelene som har, eller ønsker å ha, venner med innvandrerbakgrunn. Det er også minimale forskjeller mellom gutter og jenter i andelene som har vært hjemme hos en innvandrerfamilie. Begge disse funnene viser at selv om det finnes kjønnsrelaterte variasjoner i hvilke holdninger den enkelte unge har til innvandrere, reflekteres disse forskjellene minimalt i de mer konkrete venns- og samhandlingsrelasjonene. Flere gutter enn jenter med norskfødte foreldre lærer seg deler av språket til venner med innvandrerbakgrunn.

Blant unge med innvandrerbakgrunn er det en god del færre jenter som opplever rasisme og negative opplevelser sammenliknet med gutter. Dette kan sees i sammenheng med at jentene både oppfattes mindre truende og opptrer mindre truende enn gutter – i tråd med tradisjonelle kjønnsroller.

Gutter med innvandrerbakgrunn har den største andelen venner med norsk bakgrunn, mens det er flest jenter som ønsker seg venner med norsk bakgrunn. Kanskje skyldes dette at jentene med innvandrerbakgrunn i noen grad skjermes mer enn guttene, som på sin side har friere tøyler og dermed større kontaktflate. Dette samsvarer også med at det er flere jenter med innvandrerbakgrunn som oppgir at de har venner fra foreldrenes hjemland – selv om forskjellene ikke er store.

9.7.2 Fritidsaktiviteter

Når det gjelder fritidsaktiviteter er det en rekke forskjeller mellom jenter og gutter. Suppleres disse resultatene med forskjellene knytta til religion, politikk og framtidstro trer det fram noen mer overordnede bilder.

Jenter, uansett bakgrunn, er mest knytta til hjem og familie. De drar mest på fottur i skog og mark, drar mer på bær eller sopptur, bruker oftere parker og grønne friområder og chatter, skriver og leser e-post mest. Hjem og familie, sanking, naturopplevelser, enten i skog og mark eller i byens parker og grønne lunger, samt prat via internett, samsvarer godt med vanlige forestillinger om «hva jenter driver med».

Gutter, uansett bakgrunn, har de største andelene som er med i lag og foreninger, i idrett og trening, spiller fotball, drar på fisketur eller telttur, bruker PC både på skolen og hjemme, spiller PC-spill og som snakker i mobiltelefon. Her er det foreningsliv, idrett, en viss teknisk opptatthet og hyppigere bruk av teknologi, som er karakteristisk.

Flest gutter med norskfødte foreldre drar på skitur, driver med vinteridretter som slalåm og snøbrett, bruker PC hjemme og spiller PC-spill. Det høye engasjementet i vinteridrettene er ikke overraskende. Denne gruppa har de laveste andelene som drar til sentrum, som skriver dikt, tegner eller maler på egen hånd og som går på bibliotek. Diktskriving, tegning, maling og bibliotekbesøk er trolig aktiviteter som ikke har de sterkeste konnotasjonene til maskulinitetsidealene i dagens Norge.

Kan den høye PC bruken hjemme, de lave andelene som drar til sentrum, og en del andre forhold, sees som indikasjoner på at gutter med norskfødte foreldre i noe mindre grad tar i bruk offentlige rom – og at de har et mer privatisert fritidsmønster? I tråd med dette kan det stilles spørsmål om unge gutter med norsk bakgrunn i noen grad trekker seg tilbake fra offentlige rom fordi gutter med innvandrerbakgrunn, både i kraft av mediefremstillingene og som eventuelt bærere av andre maskulinitetsformer, i større grad dominerer deler av ungdomsarenaene?

Guttene med innvandrerbakgrunn har på sin side de største andelene som driver med ulike motoraktiviteter, går i fritidsklubb, oppholder seg på gatehjørner, går på diskotek, på kino og oppholder seg i Oslo sentrum. Videre er det flest i denne gruppa som driver med vektløfting, styrketrening, kampsport, aktiviteter på helsestudio, utendørs fotball, utendørs basketball, ser på video eller dvd, spiller TV-spill, lager egne programmer, demoer, spill og liknende på PC. De har også kontakt med flest personer og er de hyppigste brukerne av mobiltelefon for samtaler. En rekke av disse aktivitetene – særlig vektløft, styrketrening, kampsport, helsestudio – kan knyttes til tradisjonelle maskulinitetsidealer der en viss fysisk styrke og tøffhet er viktige karakteristikk.

En forklaring til disse forskjellene kan ligge i at flertallet av innvandrerfamilie befinner seg på Oslos østkant. Tradisjonelt er dette området av byen som har vært dominert av norsk arbeiderklassefamilier – og hvor liknende idealer vel har vært mer framtrædende. I det flerkulturelle drabantbymiljøet vi kjenner fra Vestels studier på Rudenga, var det ingen framtrædende forskjeller i maskulinitetsformene mellom unge menn med innvandrerbakgrunn og unge menn med norsk bakgrunn langs disse dimensjonene. Når det gjaldt idealer om fysisk framtoning og styrke hadde snarere unge gutter med innvandrerbakgrunn rykte på seg for å ha et noe «mykere» preg blant jenter med norsk bakgrunn (Vestel 2004, Pedersen og Vestel 2006). Det er vanskelig å trekke noen entydige konklusjoner, også fordi maskulinitetsidealer anno 2006

rommer betydelig kompleksitet, der også tradisjonelt sett feminine verdier har en viktig rolle (Pedersen og Vestel 2006).

Jenter med norskfødte foreldre har de største andelene som er mye sammen med venner både hjemme hos hverandre, og ute. Trass i den tydelige hjemmeorienteringen vi også finner, ser det ut til at jentene med norskfødte foreldre i stor grad tar i bruk offentlige arenaer i byrommet. De går mye på kino, på teater, på revy, musikkspill o.l., på kunstutstilling, på museum, på pop- eller rockekonsserter. I likhet med gutter med innvandrerbakgrunn har de også høy andel som ofte går på kafé eller snackbar. Hovedinntrykket er stor sosial aktivitet kombinert med interesse for ekspressive former for kultur- og underholdningsaktiviteter. Videre drar jenter med norsk bakgrunn mye på ferietur til Syden og på fester. Kanskje må denne sterkere orienteringen mot «utelivet» sees i sammenheng med kvinnefrigjøringen.

Jentene har derimot de laveste andelene som går i fritidsklubb, har oppholdt seg på gatehjørner eller liknende sist uke, har sett på video eller DVD siste uke, og den minste andelen som lager egne programmer, demoer, spill og liknende på PC. At de i liten grad driver med spill, demoer og lignende på PC, speiler kanskje fraværet av teknisk interesse, i tråd med tradisjonelle kjønnsroller.

Flest jenter med innvandrerbakgrunn tegner, maler eller skriver dikt på egen hånd, besøker bibliotekene, går på klassisk konsert og driver med dans. Dette er «myke» aktiviteter som vel markerer en noe mer tilbakeholden stil enn profilen til jentene med norsk bakgrunn. Jenter med innvandrerbakgrunn har også de laveste andelene som har vært i sentrum lørdag natt, som deltar i organisasjonslivet, som har deltatt i treningsaktiviteter, i idrettsaktiviteter, gått på ski, stått slalåm, kjørt snøbrett, dratt på fisketur eller telttur og brukt PC utenom skolen. Når det gjelder PC-bruk er likevel ikke forskjellene særlig store. Vi finner også en betydelig andel jenter med innvandrerbakgrunn som driver med fotball eller kurvball ute.

9.7.3 Tro og verdier

Unge med innvandrerbakgrunn er langt mer religiøse enn unge med norsk bakgrunn. Det gjelder både for gutter og jenter. Blant unge med innvandrerbakgrunn er det ingen vesentlige forskjeller mellom gutter og jenter.

Jenter med norskfødte foreldre har langt høyere andel som oppgir at de er kristne, sammenliknet med gutter med norskfødte foreldre.

Flest jenter uansett foreldrebakgrunn tror på en rekke alternative trosforestillinger, som spådomskunster, tankeoverføring, synske evner, astrologi, spiritisme og gjenferd og spøkelseser. Vi har foreslått å se de store forskjellene mellom jenter og gutter som spor etter tidligere tiders tradisjonelle forestillinger om femininet, og hva som på 1960- og 1970-tallet blei løfta fram blant feministmiljøer i vesten og som seinere har tatt form av New Age-pregete strømninger og sjølvrealiseringsideologi. Uansett foreldrebakgrunn, er det blant gutter 20 prosent eller mer, sammenliknet med jenter, som er sikre på at denne type fenomener «ikke stemmer». Forestillingene om gutter som mer rasjonelle enn jenter, ser med andre ord her ut til å få en viss bekreftelse.

Jenter, uansett bakgrunn, legger mindre vekt på det nasjonale, de er mer positive til å åpne grensene for innvandrere og flyktninger, til å gi bistand til fattige land og de er mer engasjert i miljøspørsmål og omsorg for gamle. Omsorg for gamle og for miljøet, i tillegg til større sosial empati, er viktige trekk som samsvarer med tradisjonelle forestillinger om «det feminine».

Gutter assosierer seg i større grad i retning av en nasjonalt orientert høyreposisjon. De er også mer optimistiske med hensyn til framtidig økonomi. Flest gutter tror de vil komme til å tjene mer enn foreldrene og at de vil få en ledende stilling. Det er derimot også flest gutter, uansett bakgrunn, som bekymrer seg over utsiktene til en omfattende global naturkatastrofe. I den grad opptatthet av miljøet tidligere har vært mer assosiert med kvinner, kan dette sees som en viss nyorientering.

Blant unge gutter med innvandrerbakgrunn er det betydelig flere som tror de vil få problemer med å få jobb, sammenliknet med gutter med norskfødte foreldre. Dette må sees i sammenheng med at mange av innvandrerfamiliene kommer fra områder i verden der velferdstjenester har vært dårligere utbygd og hvor arbeidsmarkedet har vært betydelig mer usikkert enn i Norge. I tillegg kommer problemer med diskriminering på arbeidsmarkedet, som er en vesentlig del av erfaringene også til yngre mennesker med innvandrerbakgrunn i dagens Norge.

Også mange av jentene med innvandrerbakgrunn tror de vil få problemer med å få jobb. Mer tradisjonelle kjønnsroller i en del innvandrerfamilier kan her virke inn for å hindre jentenes inntreden i arbeidslivet.

Familiens sterke rolle innebærer at gamle patriarkalske strukturer står sterkere, med tilsvarende større vekt på kontroll og styring av kvinner.

Rapporten indikerer at kjønnsforskjeller langs ganske tradisjonelle linjer fremdeles er gyldige uansett familiebakgrunn. Til sist må det på nytt understrekes at kategoriene vi har benyttet i mange tilfeller har vært svært grove, og at det særlig innenfor kategorien «unge med innvandrerbakgrunn» etter all sannsynlighet vil være svært stor variasjon, også i spørsmål som angår kjønnsrelasjoner.

Summary

The development among young people in multicultural Norway, as well as in other European countries, is characterized by increasing pluralism. In everyday life, both at school and in their leisure time, young people with different skin color, religious orientation and ethnic and cultural backgrounds, experience various forms of meetings and mutual exposure to each other. This report attempts to explore some aspects of these mutual influences and relationships among youth that grow up in multicultural environments in the city of Oslo.

Almost all pupils in the two last years of secondary school, and the first year of their further education (corresponding to the sixth form of comprehensive school) in Oslo participated in a large study in 2006 that dealt with a wide variety of research themes.

The main themes of this report are the patterns of subjective identification of the self and of others, cultural orientation, friendship and social relations – including racialized relationships – ,leisure activities, use of new technology, religious, «alternative» and political values, and attitudes and expectations towards the future. Results from the present survey and a similar survey from 1996 are compared. The response level was 94 percent in 1996 among 11 425 respondents, and 93 percent among 11.500 respondents in 2006.

A first and relatively striking finding in the survey is the increase in the percentage of youth with immigrant background who see themselves as «Norwegian» in 2006. Among youth with immigrant background who were born in Norway, the percentage has increased from 46,3 in 1996 to 70,5 in 2006, and from 31,0 percent to 56,2 percent among those born abroad.

While it is always difficult to know more precisely what such expressions mean to the respondents, such an increase may not only reflect the increase in the number of persons of immigrant background living in Oslo over the recent years, but also the number of persons with such backgrounds that to an increasing degree seem to be exposed in the media as somehow successful in Norwegian society. In such a climate – which is constantly in danger of becoming challenged by the negative stereotypes and

generalizations that are also heavily expressed in the media – it may be easier to develop a positive identification with the new country where your parents have settled. As such patterns of identification are also *combined* with identifying with being «an immigrant», with the identity of the parents, and also, to some degrees, categories such as «international», «foreigners» and «European», the findings exemplify an increase in the identificational patterns known in research as «hybridization».

At the same time, the majority of the youngsters of immigrant background emphasize the importance of living in accordance with the culture and traditions of the parents' country of origin. This is also emphasized by their parents, even if the percentage among the parents who emphasize these matters have decreased a little since 1996 according to the young people.

It has also become slightly more common to use either Norwegian or Norwegian in a combination with the mother-tongue at home.

In addition youth of solely Norwegian background in 2006 emphasized pride, attachment and the meaning of being Norwegian more strongly than their counterparts did in 1996. The results thus imply an overall increase in the phenomenon of ethnification, where youth in 2006, regardless of background, to a larger extent seem to become conscious about and reflect upon their own background.

A large majority of the youth from a solely Norwegian background emphasized that «immigrants should adapt to Norwegian culture, but also take care of their own». Thus the both-and attitudes of the youth of immigrant background seem to be supported by the majority of the youth of non-immigrant background.

The attitudes of this latter group are rather composite. On the one hand they confirm that immigrants contribute important knowledge about other cultures to Norway, and that they are often clever and that they contribute to the strengthening of Norwegian working places. At the same time two out of three participants of Norwegian background in the 2006 study mean that crime and violence increase due to immigrants. Here negative focus in the media obviously must be taken into account.

The number of youth with Norwegian-born parents who have «immigrant friends», has increased slightly from 79,4 per cent in 1996 to 82.8 percent in 2006. This implies that regardless of their general attitudes

towards immigrants, most youth of Norwegian-born parents do have friends with immigrant background.

Interestingly, youth with Norwegian-born parents who report that their parents use to shop in immigrant shops, reports considerably more positive attitudes towards immigrants, than youth with parents who do not shop in immigrant shops. This indicates the important role of parents' attitudes in these matters.

There are no changes in the amount of reported negative or racist experiences from youth of immigrant background from 1996 to 2006. Boys with immigrant background have such experiences much more often than girls do.

From 1996 to 2006 there has been an increase in the number of friends of solely Norwegian background youth of immigrant background have. At the same time youth of immigrant background experience a larger increase in the reported number of friends with immigrant parents from other countries than their own. Thus, there seems to be no tendency among youth of immigrant background to isolate themselves and develop patterns where they only socialize with friends of the same background as themselves. The overall picture, on the contrary, points in the direction of an increasing multiculturalism regarding friendship relations. This is valid for youth with immigrant background as well as for youth with Norwegian-born parents.

The close relationship to parents and family has been strengthened. Regardless of background girls seem to be the most attached to home and family. The girls also do housework more often, all in accordance with more traditional gender related expectations.

There is a tendency for leisure activities that are not organized to have decreased in importance in 2006. The number of visitors in youth clubs has admittedly decreased, but this may be due to the fact that several youth clubs have recently been closed down in Oslo. Among the users of youth clubs the percentage of males of immigrant background are the highest, and the lowest percentage are represented by girls of solely Norwegian background. More girls with immigrant background visit youth clubs than both girls and boys with solely Norwegian background.

Several types of organizations have increased their number of members, such as sports clubs, supporter clubs, religious organizations (both Muslim

and Christian), political organizations and teetotalist organizations. More boys than girls are members in organizations.

The number of girls with solely Norwegian background who report to «have been together with friends» outside the home is considerably higher than among girls with immigrant background. Can these differences be understood as expressions of more conservative gender roles among some immigrant families?

There has been an overall increase in the number of youth who have visited a library from 1996 to 2006, but here are also large differences. 70 percent of the girls with immigrant background had visited a library last month, while only 31 percent of boys with Norwegian background had done the same.

There has also been an overall increase in the number of youth who have «visited the centre of Oslo last week». But differences in family background are considerable, and is the largest at weekends during nighttime: 13,6 per cent of boys with immigrant background had visited the centre of Oslo last Saturday night, compared to 4.8 percent of the girls of immigrant background. The corresponding percentages were 6.6 percent for boys with Norwegian background, and 5.2 for girls. In so far as most violence, drug use and crime happen at such a time in the centre of Oslo, these figures give grounds for worry. Here one must, nevertheless, take into account the likelihood of large variations according to the different immigrant backgrounds represented.

The majority of youth has become more physically active during the last ten years. Youth with immigrant background are the most active in dancing and various combat sports, while youth with Norwegian background are especially active in ordinary sports clubs. Girls with immigrant background are the least physically active in general, but have the largest number engaged in dancing. Football is the most popular sport, regardless of gender.

Around 75 percent of all youth use a PC each week or more often at school. Youth with immigrant background are the most eager users in the school context. Girls chat and use e-mail more than boys. In all other matters, boys are more active. The gender differences are especially large when it comes to computer games: 50.2 percent of the boys play such games during a week, while the corresponding percentage for girls is 10.0. Based on the findings there is, however, no particular reason to fear that new technology creates differences along ethnic dimensions.

There are only small differences among boys and girls regarding ownership of mobile phones, but a little fewer youth with immigrant background own one.

The number of youth with Norwegian-born parents who report being Christian has decreased from 69.8 percent to 53.6 percent since 1996, at the same time as the percentage of those who report that they do not belong to any religion or faith has increased from 27.5 to 44.3 percent. Girls of Norwegian background are more religious than boys of Norwegian background. Among youth of immigrant background the percentage who «know there is a God» has increased from 66.6 in 1996 to 73.3 percent in 2006. Youth with immigrant background visit religious meetings considerably more often than youth of solely Norwegian background. Nevertheless, there has been an increase in the percentage of youth of Norwegian background who visit religious meetings since 1996.

At the same time as fewer youth report that they “believe in God» in a traditional meaning, the number who associate themselves with “alternative» world views and beliefs like believing in ghosts, astrology, fortune telling, spirits, tarot cards, crystal bowls and so forth, is increasing. But there are large differences between girls and boys. There are only small differences between youth associated with Islam and those associated with Christianity. Associates with Hinduism and to some extent Buddhists seem to be most open for «alternative» phenomena. Also among youth associated with atheism (humane ethics), such beliefs are rather common.

The four themes of more political nature that youth in Oslo prioritize regardless of ethnic background are: «to ensure that nobody is poor in Norway», «to protect the environment against pollution», “to maintain law and order» and «to secure work for everyone». Girls emphasize these values the most. The least support is given to «privatize public schools», «reduce the interference of the public in the lives of the inhabitants», «transfer more care for old people to children and other relatives» and «to protect Norwegian culture against English and American influence». Girls are less concerned with national values, and are more positive towards opening up the borders for immigrants. Youth with Norwegian background are more concerned that “Norway should work to succeed better in sports», various environmental issues and issues of law and order.

Youth with immigrant background reflect a both-and attitude: they are more skeptical to the interference of the public in the lives of the inhabitants, but combine this with an emphasis on the necessity of combating poverty, emphasizing the «securing of better personal economy», and »giving more oil-money to poor countries». They are considerably less interested in environmental issues than youth with solely Norwegian background. Youth with immigrant background emphasize more the necessity of «protecting Norwegian culture and language against English and American influence»! This may probably be seen as expressions of a tendency to anti-American sentiments, stemming from the conflicts created by American involvement in several conflicts in the Muslim world.

The percentage of youth who believe «there will be problems with getting jobs after finishing education» decreased from 27.0 percent in 1996 to 17.6 in 2006, which is probably well in line with the high activity of Norwegian economy in recent times. But the differences connected with background are considerable: 28.3 percent of youth with immigrant background believed in such problems, while the percentage was 13 among youth with solely Norwegian background. Among these youth, together with youth with one Norwegian-born and one foreign-born parent, we found the largest percentage believing that «it is likely that humans in my life time will encounter a global environmental catastrophe».

As we have already seen, there are considerable differences between boys and girls. These differences confirm, in many ways, traditional expectation of gender based characteristics, and that they still are valid in several ways, regardless of family background.

At last we must underline that many of the categories used in the report have been very coarse-grained and that it is highly likely that there will be large variations regarding several issues, and also regarding questions concerning gender.

Litteraturliste

- Arbeids- og inkluderingsdepartementet: *Et inkluderende språk*. Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2007.
- Back, L.: *New ethnicities and urban culture. Racism and multiculturalism in young lives*. UCL Press. London 1996
- Barker, M.: *The new racism*. London 1981.
- Barth, F.: Ethnic groups and boundaries in Hutchinson, John and Anthony D. Smith (eds) 1996. *Ethnicity*. Oxford University Press. New York 1996
- Beck, U.: *Risk Society. Towards a New Modernity*. London: Sage Publications 1992.
- Beck, U., Giddens, A. og Lash, S.: *Reflexive Modernization. Politics, Tradition and Aesthetics in The Modern Social Order*. Cambridge: Polity Press 1994.
- Berger, P., Berger, B., Kellner, H.: *The homeless mind*. Penguin Books. Harmondsworth 1997.
- Berkaak, O., A., Ruud, E.: *Sunwheels. Fortellinger om et rockeband*. Oslo 1994.
- Bjørger, T., Carlsson, Y.: *Vold, rasisme og ungdomsgjenger – Forebygging og bekjempelse*. Oslo 1999.
- Christensen, O.: Diskriminering og rasisme. I Hylland Eriksen, T. (red.): *Flerkulturell forståelse*. Oslo 1997.
- Clarke, J.: Stil. I Bay, J. og Drotner, K. (red.): *Ungdom, en stil, et liv. En bog om ungdomskulturer*. Viborg 1986.
- Cohen, A., P.: *The symbolic construction of community*. London 1985.
- Danielsen, K., Øia, T.: *Tiltak rettet mot barn og ungdom. Evaluering av handlingsprogram Oslo indre øst*. NOVA Rapport 17/06 Oslo 2006.
- Engebrigsten, A., Fuglerud, Ø.: *Ungdom i flyktingefamilier. Familie og vennskap – trygghet og frihet?* NOVA Rapport 3/07 2007.
- Eriksen, T., H.: Ethnicity, Race, Class and Nation in Hutchinson, J., Smith, D. (red) *Ethnicity*. Oxford University Press. New York 1996.
- Erikson, E., H.: *Identity: Youth and crisis*. New York Norton 1968.
- Faludi, S.: *Stiffed. The betrayal of modern man*. Vintage. London 2000.
- Fauske, H., Øia, T.: *Oppvekst i Norge*. Abstrakt forlag Oslo 2003.
- Furlong, A. og F. Cartmel: *Young people and social change. Individualization and risk in late modernity*. Buckingham: Open University Press. 1997.
- Giddens, A.: *Modernitetens konsekvenser*. Pax forlag Oslo 1997.

- Giddens, A.: *The transformation of intimacy. Sexuality, love and eroticism in modern societies*. Polity Press. Oxford 1992.
- Gullestad, M.: *Det norske sett med nye øyne*. Universitetsforlaget Oslo 2002.
- Harman, H.,H.: *Modern factor analysis*. Chicago 1967.
- Hasund, I.,K.: *Ungdomsspråk*. Fagbokforlaget. Bergen 2006.
- Hebdige, D.: *Subkultur og stil*. Århus 1983.
- Heggen, K., Øia, T.: *Ungdom i endring – mestring og marginalisering*. Abstrakt forlag Oslo 2005
- Hernes, G. & Knudsen, K.: «Klimaskifte? Norske reaksjoner på flyktninger, asylsøkere og innvandrere 1988-1993». I *Tidsskrift for samfunnsforskning* 35. 1994.
- Hovland, A.: *Moderne urfolk – samisk ungdom i bevegelse*. Oslo 1996.
- Jenssen, A.,T. & Engesbak, H.: «The many Faces of Education: Why are People with Lower Education More Hostile Towards Immigrants Than People with Higher Education?». I *Scandinavian Journal of Educational Research* 38. 1994.
- Khemiri, H.,J.: *Et øye Rødt*. Gyldendal. Oslo 2005.
- Klausen, A.,M.: *Kultur. Mønstert og kaos*. Oslo 1992.
- Kraidy, M.,M.: *Hybridity – or the cultural logic of globalization*. Temple University press: Philadelphia 2005.
- Krange, O.: Anti-foreign sentiments among youth in Oslo: A matter of social stratification or individualized identity formation? *Young. Nordic Journal of Youth Research*, 9(3), 43-64. 2001.
- Lackland Sam, D.: *Acculturation of young immigrants in Norway – A psychological and socio-cultural adaptation*. Bergen 1994.
- Lewin, K.: Psycho-Sociological Problems of a Minority Group (1935). I Lewin,K.: *Resolving social conflicts*. New York 1948.
- Lien, I.,L.: *Moral og emosjoner i pakistansk punjab*. Doctorate thesis. University of Oslo. Oslo 1993.
- Lien, I.,L.: Ære, vold og endring i Oslo indre by. I *Nytt Norsk Tidsskrift*. 19 årgang (1): 27–41 2002.
- Lithman, Y., Andersson, M.: Introduction. I Andersson, Mette, Lithman, Yngve, Sernhede, Owe (eds.) *Youth, otherness and the plural city. Modes of Belonging and Social Life*. Daidalos. Gøteborg 2005.
- Lunden, K.: *Nasjon eller union?* Oslo 1993.
- Mathiesen, R.: Sosialpedagogikkens teoretiske grunnlag. I *Nordisk pedagogikk* nr 1.1998.

- Mead, G.,H.: *Mind, Self, & Society – from the Stanpoint of a Social Behaviorist*. Chicago University of Chicago Press 1972.
- Moshuus, G.: *Young immigrants of heroin*. PHD. Dissertation. University of Oslo 2005.
- Mulaik, S.A.: *The foundations of factor analysis*. New York 1972.
- Mørch, S.: *Ungdomsliv og ungdomsklubben*. København 1995.
- Pedersen, W., Vestel, V.: Tvetydige maskuliniteter, appellerende seksualitet. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*. No. 1, 2005.
- Phinney, J.,S.: The Multigroup Ethnic Identity Measure. A New Scale for Use With Diverse Groups. *Journal of Adolescent Research*, Vol 7 No. 2 1992.
- Piaget, J.: «Barnets psykiske utvikling». Oslo 1973.
- Pieterse, J.: *Globalization & Culture. Global Mèlange*. Rowman & Littlefield. Oxford 2004.
- Prieur, A.: *Balansekunstnere. Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Pax forlag. Oslo 2004.
- Phinney, J.,S.: Ethnic Identity in Adolescents and Adults: *Review of Research*. *Psychological Bulletin* 1990 Vol. 108, No 3 1990.
- Sciffauer, W., Baumann, G., Kastoryanoi, R., Steven, V. (red): *Civil Enculturation. Nation-state, school and ethnic difference in the Netherlands, Britain, Germany and France*. Berghahn Books. Oxford 2004.
- Seippel, Ø. (1995) *Fra natur til handling. En empirisk analyse av forholdet mellom natursyn, forbruk og politisk atferd*. Alternativ framtid. Oslo 1995.
- Skogen, K.: *Ungdom, friluftsliv og organisasjoner*. Ungforskrapport nr. 3/96. Oslo 1996.
- Skrondal, A.: *Latent Trait, Multilevel and Repeated Measurement Modelling with Incomplete Data of Mixed Measurement Levels*. Oslo 1996.
- Sosialt utsyn 2000. Statistisk sentralbyrå Oslo 2000.
- Statistisk Årbok for Oslo 2005
- Tajfel, H.: *Human groups and social categories*. Cambridge University Press 1981.
- Tetzchner, von, S.: *Utviklingspsykologi. Barne- og ungdomsalderen*. Gyldendal akademiske Oslo 2001.
- Valset, K., Øia, T.: *Dokumentasjon «Ung i Oslo 2006»*. NOVA Temahefte 2/06 Oslo 2006.
- Vestel, V.: *Ungdomskulturer og arbeidsetikk: livet rundt en flerkulturell ungdomsklubb på Oslo øst*. UNGforsk rapport nr. 3/95 Oslo 1995.

- Vestel, V., Bakken, A., Moshuus, G., Øia, T.: *Ungdomskulturer og narkotikabruk*. NOVA Temahefte no 1. 1997.
- Vestel, V.: *A Community of Differences. Hybridization, popular culture and the making of social relations among multicultural youngsters in «Rudenga», East side Oslo*. Doktorgradsavhandling. Nova rapport nr. 15/04. Oslo 2004a.
- Vestel, V.: «Napapijri geographic», norske flagg, og «wolla-stilen»: semiotisk kreativitet blant unge menn i et flerkulturelt ungdomsmiljø på Rudenga, Oslo øst.» I Fuglerud (red.) «*Andre bilder av «de andre»*. Transnasjonale liv i Norge. Pax. Oslo 2004b
- Vestel, V.: «A community of differences: Social relations, popular culture and leisure in a multicultural suburb, in «Rudenga» East side Oslo». In «*World Leisure»* No.1/2004c
- Vestel, V.: Populærkultur, relasjonsdannelser og sosial kompetanse, på «Rudenga», Oslo øst. I Strandbu,Å., Øia,T. (red): *Ung i Norge. Skole Fritid og ungdomskultur*. Cappelen Akademisk forlag. Oslo 2007a.
- Vestel, V.: Hybridisering, likhet og begjær. Noen analytiske utfordringer for forståelsen av det flerkulturelle. I Fuglerud, Øivind og Hylland Eriksen, Thomas (red). *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Pax. Oslo 2007b.
- Vestel, V., Smette, I.: Fritidsklubben som forebyggende arena – har den «gått ut på dato»? I *Tidsskrift for Ungdomsforskning nr. 7 (1):77-102*. 2007.
- Walle,T.: Menn og maskulinitet i en minoritetskontekst. In I Fuglerud (red.) «*Andre bilder av «de andre»*. Transnasjonale liv i Norge. Pax. Oslo 2004.
- Weber, M.: *The protestant ethic and the spirit of capitalism*. Harper and Collins. London 1991.
- Weber, M.: *Makt og byråkrati*. Oslo 1971.
- Weiss, A.,M.: Challenges for Muslim women in a postmodern world. In Ahmed Akbar and Donnan Hastings (eds.) *Islam, globalization and postmodernity*. Routledge. London: 127-140 1994.
- Wyn, J.og White, R.: *Rethinking Youth*. London: Sage 1997.
- Øia, T.: *Generasjonskløften som ble borte: ungdom, innvandrere og kultur*. Cappelen Akademiske 1998.
- Øia, T.: *Innvandrerungdom – kultur, identitet og marginalisering*. Avhandling NOVA Rapport 20/03, Oslo 2003.
- Øia, T.: *Ung i Oslo. Levekår og sosiale forskjeller*. NOVA Rapport 6/07 1997.
- Øia, T.: Flinke jenter og gutter i utakt. I Øia.T og Strandbu.Å (red).: *Ung i Norge. Skole fritid og ungdomskultur*. Antologi Cappelen akademiske forlag. Oslo 2006.

- Øia, T., Strandbu, Å.: Ungdom og tradisjonell bruk av naturen. I *Tidsskrift for ungdomsforskning* 2/2004. Oslo 2004.
- Østby, L.: *Innvandrere i Norge – hvem er de, og hvordan går det med dem?* Oslo: Statistisk sentralbyrå Avdeling for personstatistikk 2004.
- Østerud, Ø.: *Hva er nasjonalisme.* Oslo 1994.